

§ 1 Meddelande om frågestund

Talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 14 december kl. 14.00*.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in:
prot. 2023/24:12 för torsdagen den 7 december från civilutskottet och
prot. 2023/24:16 för torsdagen den 7 december från miljö- och jordbruksutskottet.

§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2023/24:271

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:271 Hushållens ekonomi

av Eva Lindh (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 30 januari 2024.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 8 december 2023

Finansdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Justitieutskottets betänkande
2023/24:JuU4 Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de allvarligare brotten

Civilutskottets betänkande
2023/24:CU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Socialutskottets betänkande
2023/24:SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Svar på
interpellationer

§ 5 Svar på interpellation 2023/24:176 om förutsättningar för hög-innovativa bolag att växa och skala upp

Anf. 1 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):
Herr talman! Daniel Vencu Velasquez Castro har frågat mig vilka åtgärder regeringen och jag vidtar för att stärka startup-scenen i Sverige samt vilka åtgärder regeringen och jag vidtar för att fler höginnovativa bolag ska kunna växa och skala upp.

Forskning och innovation som leder till tillväxt, såväl i etablerade som i nystartade företag, är helt centralt för Sveriges långsiktiga konkurrenskraft, för jobben, för vår välfärd och för den gröna omställningen men även för Sveriges oberoende och självförsörjning. Regeringen arbetar såväl generellt som specifikt för att främja detta.

Regeringen bedriver ett aktivt arbete för att förbättra den generella närings- och förenklingspolitiken för alla svenska företags konkurrenskraft och för att minska företagens regelbörda och administration. Företagens kostnader har ökat över tid. Tillväxtverket uppskattade företagens totala regelkostnad under 2021 till 377,5 miljarder kronor. Det är en problematisk utveckling. För att bryta trenden och minska kostnaderna bedriver regeringen en offensiv förenklingsagenda. I budgetpropositionen för 2024 har regeringen bland annat föreslagit en förstärkning av företagsportalen verksamt.se samt inrättandet av ett förenklingsråd som kompletterar det tidigare aviserade implementeringsrådet.

I budgetpropositionen för 2024 föreslår regeringen också flera olika satsningar på utbildning och forskning som ska stärka ingenjörlandet Sverige och möta de stora kompetensbehoven – inte minst hos höginnovativa företag. Det sker bland annat en utbyggnad av civilingenjörsutbildningarna och en höjning av ersättningsbeloppen för utbildningar inom naturvetenskap och teknik, för utan kunskap ingen innovation.

Höginnovativa bolag är även beroende av att kunna attrahera och behålla den internationella nyckelkompetens som behövs för att de ska kunna utvecklas och växa i Sverige. Regeringen går därför fram med ett förslag om förlängd expertskatt från fem till sju år. Regeringen har även beslutat om ett tilläggsdirektiv till Kommittén om förenklad beskattning av ägare till fåmansföretag som innebär att de så kallade 3:12-reglerna ska ses över. Syftet är att reglerna om så kallade kvalificerade personaloptioner ska bli

mer effektiva och därmed underlätta för företag att attrahera nyckelkompetens. Dessutom har en utredning tillsatts i syfte att se över nedsättningen av arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften för personer som arbetar med forskning eller utveckling, alltså FoU-avdraget. Utredningen ska även överväga ytterligare skattelättnader för utländska experter, forskare eller andra nyckelpersoner, det som ibland kallas expertskattereglerna.

Som ett led i arbetet att utveckla förutsättningarna för innovativa företag att växa i Europa går nu Vinnova med som Sveriges representant i ESNA, Europe Startup Nations Alliance. Genom ESNA kan Sverige bidra till att stärka förutsättningarna för entreprenörer på europeisk nivå.

Startups och scaleups är en viktig målgrupp för regeringens satsning på försvarsinnovation, ett innovationsprogram som nyttjar civil-militära synergier. Som medlem i Nato avser Sverige även att bidra till NATO Innovation Fund, NIF, för att stärka investeringarna i uppstarts företag.

Redan i dag finns ett väl fungerande offentligt ekosystem där innovationskontor, inkubatorer, tillväxtfinansiering från Vinnova, Almi och Saminvests fonder, tillsammans med samverkanssatsningar för innovation och en mängd privata initiativ, bidrar till en väl fungerande helhet i stödet till höginnovativa bolag, från forskning till tillväxt.

Genom tjänsten EU SME Support, som riktar sig till små och medelstora företag och finansieras av Tillväxtverket, Vinnova och Energimyndigheten, kan höginnovativa företag över hela landet även få rådgivning och hjälp att söka EU-finansiering.

Anf. 2 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Herr talman! Jag uppfattar det som att regeringen gör bedömningen att startups och scaleups är viktiga bolag för Sveriges konkurrenskraft. Statsrådet Busch redogör i sitt svar för de satsningar som regeringen gör för att främja etableringen av fler höginnovativa bolag i Sverige.

Det kan ju låta som att regeringen gör mycket för att se till att fler startups etablerar sig i Sverige, men faktum är att regeringen inte har någon riktig plan för hur man ska underlätta för dessa bolag att verka på en global marknad utifrån den svenska marknaden.

Jag skulle vilja ge en generell bild av läget, herr talman. Just nu är Sverige ett av världens ledande länder när det gäller innovationer som bidrar till en grönare framtid med bättre ekonomiskt tillstånd. Startups och scaleups är med och bidrar till den gröna omställningen och har potentialen att skapa tusentals jobb i Sverige.

Det här har andra länder förstått. Om inte vi agerar riskerar vi att halka efter, för bakom alla ord om satsningar som vi precis hörde energi- och näringsministern redogöra för hittar vi näst intill inga satsningar i pengar.

Att statsrådet väljer att ägna mycket tid åt regelförenkling visar att regeringen klumpar ihop startups och scaleups med andra bolag. Jag säger inte att startups och scaleups inte vill ha regelförbättringar. Det är något som Swedish Incubators & Science Parks redogör för i sina rapporter, men i ett läge där regeringen gör nedskärningar på Vinnova som i allra högsta grad påverkar de här bolagen direkt är ett regelförenklingsråd en klen tröst.

Om man tar del av de rapporter som kommit från bland annat Swedish Incubators & Science Parks om situationen för startups och scaleups ser man att centrala delar som kunskap, kompetens, kontakter och kapital inte

fungerar väl i Sverige i dag, vilket på lång sikt skapar en konkurrensnackdel för svenska startups och scaleups.

I Sverige har många inkubatorer och science parks kunnat utvecklas, ge stöd åt startups och vara en katalysator för höginnovativa bolag. Många av dessa har varit finansierade eller delfinansierade av Vinnova. Genom olika statliga stöd och kapital har staten tillsammans med näringslivet arbetat för svensk innovation.

Herr talman! Det nationella inkubatorprogrammet är ett program som funnits sedan 2003 och finansieras av Vinnova och regionala aktörer. Företag som har varit eller i dag är anslutna till excellensinkubatorer sysselsätter omkring 20 000 personer i Sverige i dag och omsätter mellan 25 och 30 miljarder. Det är ett program som har gett effekt.

I Spanien introducerade den socialdemokratiska premiärministern en startup-lag som tar fasta på situationen för startups och scaleups i landet och därigenom underlättar för dessa bolag och stärker spansk konkurrenskraft.

I Frankrike har vi French Tech, som också ger aktivt stöd till startups som arbetar i linje med den franska innovationsstrategin. Det är en strategi som vi i Sverige också behöver, Ebba Busch.

Att regeringen i det läget minskar anslagen till Vinnova och inte presenterar konkreta åtgärder för hur man tänker främja etableringen av startups och scaleups i Sverige och se till att fler bolag kan växa och skala upp är oroväckande, herr talman.

Jag vill inte se svensk konkurrenskraft försämrats, och jag är säker på att Ebba Busch inte heller vill det. Hon är medveten om hur mycket som står på spel, särskilt vad gäller den gröna omställningen.

Då är min fråga hur statsrådet kan vara bekväm med de nedskärningar på myndigheten Vinnova som presenterats i ett läge där myndighetens engagemang behövs som allra mest. Kommer det att komma en strategi för hur vi ska arbeta med startups och scaleups i Sverige? Är statsrådet öppen för att introducera ett samverkansprogram som tar utgångspunkt enbart i situationen för startups och scaleups? Och kan statsrådet tänka sig att ta inspiration från andra länder, Frankrike och Spanien för att nämna bara ett par, för att underlätta etableringen av just startups och se till att fler bolag växer och skalar upp?

Anf. 3 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Tack, ledamoten, för följdfrågorna! Jag uppskattar denna interpellationsdebatt mycket. Den är viktig i sak; innovation är något av det viktigaste vi har. Anledningen till att Sverige har kunnat stå så starkt i en internationell kontext trots att vi är ett förhållandevis litet land – vi är inte jättemånga invånare – i den absolut nordligaste delen av Europa är att vi är ett hårt arbetande, nyfiket folk, som tagit oss fram genom att hitta på helt nya lösningar när vi har stött på problem. Vi har inte gett oss, och flit har lönat sig i vårt land.

Jag tror att detta är grundläggande värderingar som vi behöver värna, särskilt i en ganska svår, polariserad tid och efter många år då det har varit oklart om vi kan prata om ett vi och om något som är tydligt svenskt och förknippat med Sverige. Men tittar man på våra företagare och inte minst vår innovationskraft ser man att vi definitivt kan göra det.

Vi delar alltså helt ambitionen att ta till vara detta. Jag uppskattar också att ledamoten ser att den generella företagarpolitiken och de generella regelförenklingarna ger den grundläggande jordmånen för alla företag, särskilt scaleups och snabbväxande och höginnovativa företag. Jag menar att regeringen pekar på flera mycket konkreta åtgärder som riktar sig specifikt till denna typ av företag. Ledamoten och jag delar också bilden av att det här krävs en lite särskild jordmån för att vi ska kunna stå oss internationellt.

När det gäller till exempel frågan om kunskap och kompetens, som Vencu Velasquez Castro lyfter upp, har Sverige precis presenterat en strategi för utrikeshandel, investeringar och global konkurrenskraft. I BP24, budgetpropositionen för nästa år, satsar vi pengar på att myndigheterna ska samordna och bidra till att kompetenta människor kommer till Sverige och också väljer att stanna. Mot bakgrund av detta ser jag framför mig att det kommer att komma ytterligare åtgärder och beslut.

När det gäller ingenjörslärandet Sverige kraftsamlar regeringen för att stärka det. För 2024 anslås 3 miljoner kronor för förstärkt och fortsatt stöd till satsningen Tekniskprånget. Statsbidraget för ett fjärde tekniskt år i gymnasieskolan förstärks också för 2024 och 2025. Vi gör en utbyggnad av civilingenjörsutbildningarna och höjer ersättningsbeloppet för utbildning inom naturvetenskap och teknik.

Expertskatten, som jag redan nämnt, möjliggör för de företag som verkligen ligger i framkant att ha rätt kompetens på plats. Vi har också hört många av just dessa företag vittna om problemen med långa handläggningstider på Migrationsverket, något som min statsrådskollega Malmer Stenergard jobbar mycket aktivt med.

Därtill föreslår vi en riktad satsning på att utöka just civilingenjörsutbildningarna under kommande år. Det är en satsning på ungefär 100 miljoner kronor inklusive studiemedel för att permanent bygga ut utbildning på avancerad nivå vid flera lärosäten.

Vad gäller Vinnova tarvar det kanske en egen diskussion. Jag har svarat på frågor om detta flera gånger i denna kammare, herr talman. Vinnova behöver prioritera i tuffa tider, precis som alla. Men vi gör en tydlig prioritering genom att anslå flera hundra miljoner för verksamhet motsvarande Vinnovas men riktat mot försvaret och innovation som kan användas både inom det civila och det militära. Vi menar därmed att vi har en tydlig plan för att det inte ska behöva ske tunga neddragningar på Vinnovas kärnområde.

Anf. 4 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Herr talman! Jag vill först adressera detta med att vi är ett nyfiket folk – jag håller med. Vi har alltid varit ett nyfiket folk som letar efter nya innovationer för att stå starkt på en global marknad. Jag skulle säga att anledningen till att vi kan stå starkt också är att vi har haft en sund fördelningspolitik i Sverige liksom en stark välfärdsstat, som har sett till att varanda arbetarunge också kan bli akademiker.

När det gäller de konkreta åtgärder som regeringen och Ebba Busch redogör för kan jag bara konstatera att det görs en ganska stor nedskärning på Vinnova. Att man säger att det är en satsning innebär inte att det *är* en satsning. Den här regeringen har gett flera exempel på detta.

Även om statsrådet verkar beslutsam talar verkligheten ett annat språk. Sveriges startup-scen är stagnerande, och om inte regeringen agerar kommer Sverige inte längre att vara ett föregångsland som är känt för sina gröna innovationer och höginnovativa bolag som bidrar till den klimatomställning hela världen behöver genomföra. Ebba Busch är medveten om hur viktigt det är för svensk konkurrenskraft att dessa bolag fortsätter att växa i Sverige, och då behövs en tydlig färdriktning som tar fasta på de utmaningar dessa bolag står inför.

Herr talman! Jag tror inte att jag behöver upplysa statsrådet om vilket läge Sverige befinner sig i. Vi har en sviktande ekonomi och en arbetslöshet som stiger, och det sker just nu en global kapplöpning om de gröna innovationerna. De förstnämnda problemen kan lösas med den gröna omställningen, men det är bråttom för regeringen att agera. Detta är också anledningen till att land efter land satsar enorma pengar och resurser på att dessa bolag ska kunna konkurrera på en global marknad så att det egna landet inte blir importberoende när det gäller framtidens mjukvaror och hårdvaror.

Rapporter visar att det kan skapas uppemot 30 000 nya jobb i Sverige de närmaste tio åren enbart genom dessa höginnovativa bolag. Många har potentialen att växa signifikant, och då kommer det ännu fler jobb till Sverige. Sveriges bnp spås öka med minst 145 miljarder bara genom fortsatt utveckling av startup-scenen. Detta är hisnande siffror, herr talman. Statsrådet bör i allra högsta grad beakta dem och försöka skapa förutsättningar för att realisera dem.

För att detta ska ske krävs statens aktiva arbete och engagemang; det är avgörande, skulle jag vilja hävda. Statsstöd behövs, herr talman – man kommer liksom inte runt det. Det är klart att man kan vara kritisk till statsstöd. Vi i Sverige har i regel förhållit oss lite mer kritiskt till statsstöd än andra EU-länder. Men just nu riskerar man att förlora allt.

I detta läge väljer man att skära ned på myndigheter generellt och särskilt på Vinnova, vilket påverkar startups och scaleups. Stark konkurrenskraft och omställning är inget som kommer av sig självt, utan det krävs en regering som förstår branschens behov och agerar därefter.

Vi har föreslagit en innovationsstrategi, ett samverkansprogram för startups och scaleups och en översyn av möjligheterna till en nationell plattform för att fler höginnovativa bolag ska kunna växa och skala upp. Men det regeringen konkret föreslår är ingenting. Det är nedskärningar på område efter område, och detta påverkar den innovativa utvecklingen. Det är lite som att regeringen hoppas på att det här med den gröna omställningen kommer att lösa sig av sig självt. Men det kommer det inte att göra – det är inte så det funkar. Därför behöver regeringen nu ta fram åtgärder så att vi inte missar chansen att faktiskt skapa det välstånd jag tror att vi alla vill skapa för Sverige.

Varför gör regeringen dessa nedskärningar? Jag begriper inte riktigt det. Varför väljer man inte i stället att satsa på dessa bolag, till exempel genom mer pengar så att fler bolag kan ingå i de excellensinkubatorer som jag pratade om i mitt förra inlägg? När kommer regeringen med konkreta satsningar för att främja etableringen av startups och se till att fler kan växa och skala upp?

Jag upplever inte att det finns några svar på dessa frågor. Ebba Busch får gärna försöka konkretisera vad det är hon vill göra för att se till att det är Sverige som leder den gröna omställningen genom de höginnovativa bolagen och en aktiv stat. Vad föreslår statsrådet?

Anf. 5 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Sverige har alltså 7 792 tech-startups och scaleups. De sysselsätter ungefär 300 000 personer. Man kan titta på olika rankningar, till exempel Global Startup Ecosystem Ranking för 2023, som visar att Sverige i dag rankas på plats 22 globalt och plats 5 i Europa. Det är inte dåligt, men det är inte en ranking vi ska ta för given. Väldigt många länder tittar nu på vad de ska konkurrera med och hur de ska se till att dessa företag fortsätter att investera, frodas eller startas hos dem.

Tittar vi på Startup Genome Scaleup Report ser vi att Sverige när det gäller scaleups rankas som nummer 16 i världen och nummer 6 i Europa. Tittar vi på Stockholm specifikt ser vi att det är en av de viktigaste hubbarna för deep tech i Europa, enligt flera internationellt erkända rapporter. Detta är en position som är viktig att försvara; det är en bild vi delar. Vi delar dock inte bilden av att det skulle ske neddragningar på område efter område.

Jag menar att jag har gett en seriös och välgrundad förklaring i flera sammanhang till den förändring som vi har valt att göra av Vinnova. Det handlar delvis om att renodla myndighetens uppdrag men också om att vi gör en rejäl prioritering på flera hundra miljoner till FOI, som svarar för mycket av den typen av innovation som både kan användas inom det militära och inom det civila och som vi tycker är mer lämpligt att ha hemma.

Herr talman! Jag värjer mig också lite mot den svepande beskrivningen att vi riskerar att förlora allting. Jag har ganska nyss kommit hem från COP 28 i Dubai och delar bilden av att det är ett tufft läge. Vi måste värna detta, och Sverige riskerar att stå kvar på perrongen när det gröna omställningståget går om vi inte har en tydlig säljfördel.

Vi ska diskutera mycket mer kring energipolitiken här i kammaren senare i dag, men den är en av våra stora konkurrensfördelar. Innovation, nyfikenheten och det hårt arbetande folket i kombination med ett förhållandevis fossilfritt elsystem som kan leverera tillräckligt med el där det behövs när det behövs, alltså tillräckligt med effekt till vettiga priser – det har varit en av de stora konkurrensfördelarna. Flera av de verkliga spjutspetsföretagen när det gäller scaleup- och startup-företag har dragit nytta av detta. Det gäller inte alla, för många av dem är också beroende av att vi har en god jordmån för den digitala infrastrukturen, om jag får uttrycka det lite svepande.

Frågan väcktes också om vi i regeringen är beredda att ta inspiration från andra länder. Svaret på den frågan är ja. Vi kommer inte att rulla ut en massiv statsstödmatta. Jag har heller inte uppfattat att det är Socialdemokraternas förslag i detta läge. Men när andra länder gör det, till exempel Tyskland, behöver vi titta på vad vår konkurrensfördel blir.

Jag har gett många konkreta exempel i denna interpellationsdebatt på vad vi faktiskt gör för kompetens, kapital – jag kan återkomma kring detta – och regelförenklingar, men också för möjligheten att landa rätt i den djungel av möjliga stöd som går att få även här i Sverige, inte minst genom vårt europeiska samarbete.

Anf. 6 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för interpellationsdebatten, men jag är bekymrad över de svar jag har fått. Jag tycker att det är för dåligt.

Vi har en omvärld som bokstavigt talat har foten på gaspedalen och accelererar mot den gröna omställningen genom att bland annat satsa på de höginnovativa bolagen. Men varför satsar länder på just de här bolagen? Jo, för att det är där framtidens välstånd ligger. De länder som inser vikten av innovation och grön industri kommer att få framtidens jobb och se sitt välstånd öka.

Man kommer inte runt att det i praktiken inte görs satsningar som behövs för att underlätta för dessa bolags etablering i Sverige. Man kommer inte heller runt att det finns stora delar av regeringsunderlaget som är starkt kritiska till statsstöd i sin helhet. Detta påverkar svensk innovation. Jag tycker att det exemplifieras som allra tydligast i nedskärningarna vi nu ser av Vinnova.

Herr talman! Om inte något görs är jag rädd för att den här regeringen och Ebba Busch har påbörjat Sveriges resa mot ett teknologiskt och innovativt u-land. Det går snabbt att rasera något som är bra.

Till Aftonbladet säger Ebba Busch att hon vill se massiva investeringar i Sverige, och hon öppnar upp för lånefinansiering. Men i själva verket är det nedskärningar på sektor efter sektor, och det är inte att investera. Vi har ju erfarenhet av vad som brukar hända med Ebba Buschs vallöften, herr talman.

I går var statsrådet på Nobelmiddagen, vilket måste ha varit väldigt trevligt. Men i själva verket minskar Ebba Busch investeringarna i och anslagen till just forskning och innovation. Då kommer vi längre bort från att en svensk ska få ta emot det där prestigefyllda priset.

Herr talman! Jag tror att Ebba Busch kan bättre, och jag vet att Sverige kan bättre. Det är dags att Ebba Busch svarar på hur hon tänker skapa nya och rätt förutsättningar för höginnovativa bolag att etablera sig och växa i Sverige. Det är en fråga om ett Sverige som står sig starkt i en orolig tid och kommer ut som vinnare ur de många kriser vi ser i dag.

Jag tycker att det är dags att Ebba Busch agerar.

Anf. 7 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Även jag vill börja mitt slutanförande med att tacka Daniel Vencu Velasquez Castro för denna interpellation. Vi snuddade vid detta ämne i en annan interpellation tillsammans med flera andra frågor och konstaterade då att detta förtjänar en egen interpellation. Jag är väldigt glad över att vi fick möjlighet att ha denna interpellationsdebatt före jul.

Det stämmer att Sverige i går firade det bästa som mänskligheten har åstadkommit inom olika vetenskaper. Det var verkligen en högtidsdag för att fira just kraften i innovation. I svåra och oroliga tider med mycket orosmoln på himlen tror jag att det är viktigt för hoppet och för att vi ska orka arbeta för en bättre morgondag att se att vi människor kan lösa otroligt svåra problem när vi bestämmer oss och lägger manken till. Flera av de stora priser som delades ut i går var just ett vittnesmål om detta och om möjligheten att skapa en bättre framtid.

Min uppfattning är att Daniel Vencu Velasquez Castro och jag inte kommer att dela bilden av huruvida vi gör neddragningar eller inte. Vi kan kanske ha något slags sifvertabellsexercis vid något tillfälle.

Att vi gör en omprioritering av Vinnovas verksamhet står jag för, och det har jag också motiverat väl. Jag tar gärna fler utmaningar kring andra länder som ligger bättre till än Sverige. Men vi ligger väldigt högt i rankingarna nu. Vi vill försvara den positionen med allmänna regelförenklingar, en kraftig utbyggnad av yrkesutbildningar och civilingenjörsprogrammen, förmånligare skatter som träffar just denna typ av företag och ett elsystem som gör att vi kan fortsätta att konkurrera på den globala marknaden och se fler svenska Nobelprisvinnare framöver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2023/24:201 om elbrist på grund av Norrlandssatsningarna

Anf. 8 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Elsa Widding har ställt fyra frågor till mig. De som tittar online denna måndag lunch kommer att se oss i två omgångar med två tunga interpellationer. Vi börjar här med den första.

Den första frågan är hur jag ser på problematiken kring vem som prioriterar den el som finns tillgänglig i samhället, alltså vem som ska få elen och var detta bestäms. Vidare är frågan hur jag och regeringen avser hantera prioriteringen av el för industrier och hushåll när el blir en bristvara. Särskilt har Elsa Widding frågat mig om enskilda kraftbolag som Vattenfall ska ha det mandatet.

Elsa Widdings andra fråga är om jag kan tänka mig att ta initiativ till att inrätta en statlig funktion, till exempel inom Energimyndigheten, som får i uppdrag att säkerställa el till prioriterade områden i samhället.

Som tredje fråga har Elsa Widding frågat mig hur jag och regeringen tänker agera om det nu beräknas saknas el motsvarande tio kärnkraftverk redan om några år, när det knappast lär finnas möjlighet att bygga kärnkraft på så kort tid och vindkraft inte lär vara möjlig att ta fram i sådan skala.

Slutligen frågar Elsa Widding, med hänvisning till att gruvbolaget LKAB:s vd har uttryckt det som att ”det måste gå”, vilka åtgärder jag tänker vidta för att elen ska räcka till.

Det finns ett stort behov av att bygga ut kraftsystemet. En omfattande elektrifiering är avgörande för att nå nettonollutsläpp av växthusgaser till 2045. Många av elsystemets utmaningar ställs på sin spets i norra Sverige, där flera parallella och omfattande industriinvesteringar är beroende av fossilfri energi och nya stora effektuttag från elnäten.

Svenska kraftnäts prognos i den kraftbalansrapport som Elsa Widding hänvisar till – jag uppskattar när folk har läst sådant – är att om stora industrisatsningar realiseras enligt nu gällande planer skulle elanvändningen öka från ungefär 143 terawattimmar i dag till 187 terawattimmar 2027. Det skulle inte motsvara tio nya kärnkraftverk, men det är en mycket stor ökning. Regeringen har därför vidtagit ett antal åtgärder för att elektrifier-

ingen ska kunna möjliggöras samtidigt som driftssäkerheten i elsystemet kan upprätthållas.

När det gäller tillgång till el är det viktigt att skilja på avtal om att köpa el från ett visst bolag, hur ny förbrukning ansluts till elnätet och hur användare i en akut bristsituation kan kopplas bort från elnätet.

Ett avtal om att köpa el, exempelvis mellan en industri och en elleverantör, påverkar inte hur anläggningar ansluts till eller kopplas från elnätet, varken i normaldrift eller i en bristsituation. Det exempel som Elsa Widding nämner, om att H2 Green Steel ska ha avtalat med Vattenfall om elleveranser, innebär alltså inte att H2 Green Steel prioriteras att anslutas till elnätet eller att de garanteras el i en bristsituation.

Anslutningen till elnätet sker i stället, som Elsa Widding anger, normalt enligt principen ”först till kvarn”, både i regionnäten och i stamnätet som Svenska kraftnät ansvarar för. Det åligger Svenska kraftnät och regionnätsägare att se till att anslutningen av nya kunder inte påverkar driftssäkerheten i det befintliga systemet på ett sätt som strider mot svensk och europeisk lagstiftning.

Vid en akut effektbrist finns en möjlighet för Svenska kraftnät att beordra att förbrukning kopplas bort. Det här är ett verktyg för att skydda elsystemet och minimera påverkan på samhället. Om det verktyget används ska samhällsviktiga elanvändare prioriteras i den mån det går. Tidigare har risken för effektbrist varit liten. Inför förra vintern uppgav däremot Svenska kraftnät att det fanns en reell risk för bortkoppling i södra Sverige, vilket visar på systemets sårbarhet.

För att kunna ansluta nya stora förbrukare, uppnå klimatmålen och bibehålla Sveriges konkurrenskraft behöver elsystemet byggas ut. För att tydliggöra inriktningen för energipolitiken och energisystemets utveckling avser regeringen att lägga fram en energipolitisk inriktningsproposition som omfattar just ett planeringsmål och ett leveranssäkerhetsmål för elsystemet. Det arbetet kommer i sin tur att kräva flera verktyg. Regeringen arbetar målmedvetet även med de verktyg som rör till exempel effektivisering av anslutningsprocesserna, en utvecklad elmarknad, myndighetsöversyn, energiplanering på lokal och regional nivå samt en färdplan för ny kärnkraft.

Visst kan man säga att det måste gå att få fram den el som behövs, men det är inte en from förhoppning, i alla fall inte från regeringens sida. Det är en av den här regeringens främsta prioriteringar att se till att det går. Sveriges konkurrenskraft och välfärd bygger på tillgång till fossilfri energi till konkurrenskraftiga priser. Det ska vi värna.

Anf. 9 ELSA WIDDING (-):

Herr talman! Tack, ministern, för ett bra och svårt jobb! Det är svårt men faktiskt bra i många stycken.

En omfattande elektrifiering är avgörande för att nå nettonollutsläpp av växthusgaser till 2045, säger ministern. Då är min fråga om ministern har tänkt på hur avgörande det egentligen är att nå nettonollutsläpp till 2045. Hur illa blir det om vi bara kallt konstaterar att det inte går och om vi i stället minskar utsläppen i takt med världen globalt?

Detta är lätt att räkna på om man använder IPCC:s data och analys. Om vi i Sverige går ned till noll kommer temperaturpåverkan vid seklets slut att bli ungefär två tusendels grad, där stålprojekten står för ungefär 10 procent, alltså två tiotusendels grad. Frågan är då vad denna sänkning ska få kosta.

Hur mycket av välfärd och skatteintäkter ska behöva gå förlorade för att vi ska påverka den globala temperaturen med två tusendels grad vid seklets slut? Det är ju vad denna brådskande elektrifiering faktiskt handlar om och syftar till.

Det är självklart absolut inget fel på att göra en omfattande elektrifiering, men den måste ske i en takt som inte äventyrar välfärden. Och den kan inte ske förrän elen finns tillgänglig. Först då kan man sätta upp denna typ av äventyrliga mål.

Min fråga till ministern handlar inte om i vilken ordning användare i en akut bristsituation kan komma att kopplas bort från nätet, utan frågan handlar om hur investeringar prioriteras när det är brist på kapacitet. Vem ska få kapacitet att kopplas upp till nätet, och vem ska inte få det?

Det ligger ett antal förbrukningsansökningar hos Svenska kraftnät i dag – totalt om 20 500 megawatt fram till 2033. Eller det mesta ligger fram till 2033; jag tror att det är 17 800 megawatt. Effektförbrukningen under topplasttimmen i Sverige förra året låg på knappt 24 000 megawatt, så detta är väldigt mycket.

I område 1 ligger det ansökningar om 12 500 megawatt. I område 2 är det 3 700. I område 3, där Stockholm ligger, är det 4 300. Och i område 4 är det ingenting – noll, alltså. Det ser ut som att företagen i söder har givit upp, och om det stämmer är det självklart en stor katastrof för investeringsviljan. I norr däremot finns det ingen hejd på vad man förväntar sig att staten ska klara av.

Ska vi klara omställningen och elektrifieringen i den takt som industrin planerar för behövs det årligen ett produktionstillskott motsvarande elförbrukningen i Stockholm från nu fram till 2045 för att täcka kommande förbrukningsökningar samt för att ersätta befintlig produktion som går ur tiden. Detta säger Daniel Gustafsson, avdelningschef för kraftsystem. Det är alltså ett produktionstillskott motsvarande elförbrukningen i Stockholm varje år fram till 2045.

Om inte investeringar i ny produktion skjuter fart kommer norra Sverige att gå från ett överskottsområde vad gäller el till ett underskottsområde. Och för södra Sverige, som normalt är ett underskottsområde, kommer situationen att bli ännu värre. Det blir alltså inga nya investeringar, inga nya skatteintäkter.

Regeringen har vidtagit ett antal åtgärder för att elektrifieringen ska kunna möjliggöras samtidigt som driftssäkerheten i elsystemet kan upprätthållas, säger ministern. Man kan då titta på vad som krävs för att få till de här projekten i norr. Mellan åren 2000 och 2020 byggde Svenska kraftnät 60 mil transmissionsnät. Under lika många år framöver förväntas Svenska kraftnät bygga 700 mil transmissionsnät. Det motsvarar en byggnadstakt på en kilometer per dag och minst 30 000 höga stolpar och fyra kraftledningsgator från Treriksroset till Smygehuk. Det kommer inte att gå. Måste inte någon dra i handbromsen för elektrifieringen, och måste man inte ta det lite lugnare? Hur ser konsekvensanalysen ut för detta?

Vi går mot en situation med ännu större kapacitetsproblem än vad vi redan har.

Anf. 10 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Det är spännande att möta en person i en interpellationsdebatt som är kunnig i frågorna och också väldigt engagerad i frågorna. Jag ska försöka bena ut en del av följdfrågorna, för de är många.

Jag börjar med frågan om anslutning till elnätet, herr talman. Det är Svenska kraftnät som beslutar om nya anslutningar till stamnätet, och nätägaren beslutar om anslutning till respektive regionnät. Som utgångspunkt har en ny elanläggning som producerar eller använder el rätt att anslutas till elnätet, men om det saknas kapacitet kan det ta tid.

Svenska kraftnät och regionnätägarna ansvarar för stabiliteten i sina nät. Och anslutning av nya anläggningar får inte göras om det inte ryms inom driftsäkerhetsgränserna. Jag var inne på detta i mitt ursprungliga svar, men jag vill understryka det.

I dag finns få bestämmelser om informationsdelning mellan olika aktörer om ansökningar om nya anslutningar till elnäten. Detta innebär bland annat att Svenska kraftnät i dag har ganska dålig kännedom om större anslutningar som planeras i andra elnät än deras egna elnät. Det är bland annat därför som regeringen har gett uppdrag om krav på informationsdelning och effektivisering av processen.

Därtill har regeringen den 19 juni i år beslutat om två uppdrag till Svenska kraftnät respektive till Energimarknadsinspektionen som syftar till att effektivisera processen för nya anslutningar till elnäten och korta ledtiderna.

Det övergripande syftet med dessa uppdrag är att nya företag ska kunna etablera sig och att befintliga ska kunna växa. Då behövs det tillgång till anslutningar till elnätet, och de behöver vara tillräckligt effektiva.

Uppdragen syftar också till att man bättre ska möta företagets behov, vilket i förlängningen både stärker svensk konkurrenskraft och ger oss bättre förutsättningar att nå våra klimatmål.

Det Elsa Widding lyfter här, herr talman, är bland annat frågan: Är det över huvud taget ett värde i att ha ett mål om nettonoll till 2045? Mitt svar är: Ja. Och det är för att jag räknar baklänges. Om Sverige ensamt gör klimatomställningsresan är det inte jättemycket värt, utifrån mitt och regeringens perspektiv. Man kan i och för sig tycka: Då har vi gjort rätt för oss själva. Det beror på hur man ser på frågorna. Men det stora värdet är ju om vi får fler länder att göra samma resa.

Det som händer nu under klimattoppmötet i Dubai är att väldigt många länder plötsligt tittar på Sverige. De inser att det är ett land som tar klimatfrågorna på stort allvar men som inte vill tumma på konkurrenskraft, som inte vill tumma på arbetstillfällena för sina invånare, som inte vill låta vanligt folk stå för notan och som heller inte vill försaka välfärden. Det är den omläggning som den här regeringen gör av energipolitiken och därmed också klimatpolitiken, och både vi och omvärlden ser att kärnkraften behöver finnas med i mixen.

Som svar på frågan om det här går att göra vill jag understryka att anledningen till att detta är viktigt är att det gör skillnad om vi får fler länder med oss som kan ha en realistisk resa mot netto noll. Därför spelar det roll vad Sverige gör.

Jag vill understryka att vi har gjort den här resan förr. På 70-talet och i början av 80-talet byggde Sverige 14 kärnkraftverk på mycket kort tid, även om man ska vara noggrann med att två byggdes i Finland. Det är den typen av nybyggare som vi nu ger oss i kast med.

Prot. 2023/24:46

11 december

Svar på
interpellationer

Anf. 11 ELSA WIDDING (-):

Herr talman! Min fråga handlar om ifall ministern tror att det går att bygga de här fyra kraftledsgatorna i den takt som krävs, det vill säga en kilometer per dag. Det är den orimligheten som jag försöker peka på.

Jag förstår självklart att man kan vilja gå före som land. Sverige har gjort otroligt mycket, precis som ministern säger. När det gäller vår elproduktion släpper Sverige ut 20 gram koldioxid per producerad kilowatt-timme. Snittet i EU ligger på 300. Tyskland ligger på nästan 400, och Polen ligger på 900 eller någonting sådant.

Det här handlar om välfärden och hur vi ska klara av det här. Som jag pekade på handlar det om Sydsverige, och vi går emot ett läge där det blir ännu värre.

Teoretiskt har jag ingenting emot elektrifieringen. Men den måste gå att genomföra, för det kommer att påverka välfärden. Vi går emot en situation med brist på el och ännu större kapacitetsproblem än vi redan har, och vindkraften kommer rent tekniskt inte att kunna lösa problemet. Krävs det verkligen inte en annan prioritering än att bevilja 12 000 megawatt ny kapacitet i område 1?

När man tittar på siffrorna och läser rapporterna från Svenska kraftnät får man uppfattningen, och det är ingen som vågar säga det rakt ut, att det bara är att glömma de här investeringarna. Det kanske är lite löjligt att säga så, men är det inte viktigare att kunna baka bröd i Sydsverige och expandera verksamheterna där än att göda riskkapitalister med våra skattepengar till ingen större nytta för klimatet? Det är också en av poängerna här.

Det är klart att det är en väldigt teoretisk beräkning. Även om vi slutar släppa ut koldioxid kommer det självklart inte att påverka temperaturen under en lång tid. Jag ska inte gå in på varför det är så, men rent teoretiskt kommer det att bli en väldigt, väldigt liten sänkning. Om man multiplicerar många länder som alla minskar sina utsläpp med två tusendels grader finns det ju en anledning till att det inte blir någon större temperaturskillnad.

På något sätt måste vi tänka på Sveriges befolkning, och det är verkligen på väg åt fel håll. Sverige har de två sämsta elområdena i hela Europa, SE3 och SE4. Vi är, jämfört med i dag, på väg mot ett radikalt förändrat kraftsystem, där handelsflöden över snitt 1 kommer att gå norrut. Med en hög utbyggnad av havsbaserad vindkraft längs Sveriges södra kust kommer handelsflödet över snitt 3 och 4 också att gå norrut under stora delar av året. Det här är en katastrof för södra Sverige.

Apropå de elslukande gröna projekten i norr kan man ju fråga vad man egentligen har. Man har ingen el och ingen malm. Man har bara en påse pengar som man har tiggat ihop av europeiska skattebetalare. Nu ska man till och med forsla malmen över Atlanten, så det kommer inte ens att bli fossilfritt.

Anf. 12 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Det är alltid lite spännande när man ska debattera och i grunden står ganska långt ifrån varandra till exempel i frågan om klimatförändringarna eller snarare vad som har effekt på att försöka bromsa upp uppvärmningen av jorden och vilken betydelse det har att Sverige då gör sin del.

Jag tycker att det har ett värde och vill ta den frågan på stort allvar. Därför vill jag vända mig till dem som ändå lyssnar på den här sändningen nu eller i efterhand och som frågar sig om de tror på klimatförändringarna, och om de gör det, spelar det i så fall någon roll vad Sverige gör?

Jag påstår alltså inte att Elsa Widding säger detta, men jag vet att det finns en del som tror på klimatförändringarna men som ändå undrar om det går att göra någonting åt dem.

Jag skulle säga så här: Kör uteslutningsmetoden! Är det ett problem om Sverige har en massa fossilfri baskraft? Svaret är nej. I dag är vårt stora problem att vi har en stor avsaknad av detsamma. Vi har de senaste tio åren tryckt in motsvarande 10 000 megawatt ny kraftproduktion i vårt elsystem. Det motsvarar, om man omvandlar det, ungefär sju kärnkraftsreaktorer.

Problemet är bara att all den här kraftproduktionen inte har varit kraftproduktion från ny kärnkraft utan från väderberoende, alltså intermittenta, kraftslag. Det här har gjort vårt system väldigt skört, samtidigt som man har lagt ned fyra reaktorer.

När frågan väcks om det inte är viktigare att man kan baka bröd i södra Sverige är svaret därför att om vi stärker kraftproduktionen och gör en kraftig utbyggnad av ny fossilfri baskraft i form av kärnkraft är det en vinst för södra Sverige, men det är också en vinst för norra Sverige.

Vi är nu också i ett läge där vår kraftproduktion är viktig för att balansera ut Norge och Finland. Skulle vi under perioder gå med överskott har vi även möjlighet att exportera vår kraftproduktion. I ett läge där Tyskland har valt den helt omvända vägen jämfört med Sverige och lagt ned sin kärnkraftsproduktion har man också börjat dammsuga efter andra källor till just fossilfri kraftproduktion. Här skulle Sverige kunna ha en stor konkurrensfördel.

Jag är övertygad om att det är rätt att ha så här högt uppsatta klimatmål. Jag menar att vi gång på gång har visat att det går att nå netto noll utan att försaka konkurrenskraft, arbetstillfällena och en stark välfärd för medborgarna – att finnas där för folket.

Huruvida man tror att det är görbart eller inte kan man dividera om. Men min poäng är att det också går att tänka bakvägen: att tänka att oavsett vad jag tycker och tänker om det jag som energiminister och vice statsminister är övertygad om kommer det inte att vara ett problem om vi kraftigt bygger ut vår kraftproduktion – så länge vi gör det på ett sätt som är driftsäkert och med en tydlig leveranssäkerhet och så att vi har tillräckligt med effekt där och när det behövs.

Om något av de projekt som Elsa Widding sätter ett frågetecken för skulle klappa igenom kan vi då fortfarande ha en stor konkurrensfördel av en så massiv utbyggnad av kraftproduktionen. Det tycker jag är ett argument som är värt att ta till sig.

Anf. 13 ELSA WIDDING (-):

Herr talman! Det är många saker, och jag vill bara säga när det gäller klimatfrågan har vi IPCC att förhålla oss till. Där kan vi glädjas åt att det ser ohyggligt mycket bättre ut i dag än vad det gjorde för några år sedan, nu när vi följer SSP2–4,5 ett medelsscenario. Är det så att Kina lyckas ännu lite bättre att få ned sina utsläpp innan mitten av seklet kommer man antagligen vid nästa rapporttillfälle att vara ännu mer positiv.

Det ser alltså ändå ganska bra ut. Vi går från att släppa ut någonstans runt 40 gigaton koldioxid per år, och om vi följer det här scenariot ser vi ut att komma ned till 10. Det är väldigt, väldigt bra. Vi kommer då att ligga på en utsläppsnivå på ungefär 600 ppm och inte på 1 200, som man trodde för ett antal år sedan och som var rätt ologiskt.

Det jag skulle vilja slå ett slag för är en överbyggningspolitik till dess att vi får tillräckligt med ny fossilfri elproduktion. Det skulle till exempel kunna vara att återstarta Stenungsund, vilket jag kommer att prata lite om i nästa interpellation.

Det är väldigt viktigt att man förstår att man inte behöver vara så jätterädd för fossilkraft. Måndag kväll i förra veckan nettoimporterade Sverige 1 371 megawatt el från grannländerna Polen och Tyskland. Det kom alltså 610 megawatt från Polen, vilket motsvarar en Barsebäcksreaktor. Runt middagstid i måndags låg koldioxidintensiteten från Polens energimix på 930 gram koldioxidekvivalenter. Det betyder alltså nästan ren kolkraft. Om Sverige hade eldat egen olja i stället hade det blivit mycket mindre utsläpp.

Det handlar också om att vara lite smart och inte vara så himla rädd för Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Man måste våga räkna och visa på vad som släpper ut och inte släpper ut. Då skulle vi klara oss mycket bättre.

Anf. 14 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag håller detta tajt eftersom vi kommer att ha anledning att diskutera fler aspekter av dessa frågor alldeles strax.

Jag tror att Elsa Widding och jag har möjlighet att enas i att en ansvarslös politik har förts under lång tid, och det har gjort att Sverige är i ett mycket mer sårbart läge nu. Jag kan kanske skapa viss trygghet med att säga att regeringen inte är så "himla rädd" för Miljöpartiet. Vi samarbetar gärna vitt och brett där vi kan komma överens, men det ska vara fysikens lagar som ska stå i centrum, inte ideologiska låsningar runt specifika kraftslag eller att önska sig fram. Jag uppskattar ändå frågor som handlar om realismen i planerna och hur de ska konkretiseras.

Sverige har en resa att göra, och jag sticker inte under stol med det. Det är därför vi har en mycket aktiv dialog med samtliga våra myndigheter och konkretiserar deras uppdrag ytterligare för att säkerställa att vi får en högre grad av realism i den stora resa som vi behöver göra för att återigen visa att Sverige kan göra ännu en nybyggarresa. Därmed kan vi visa att vi kan få ihop ansvar för vårt klimat och vår miljö med fler arbetstillfällen och en starkare välfärd. Jag ser fram emot att få diskutera dessa frågor mer.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2023/24:202 om strukturella problem för vindkraften

Anf. 15 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! En av mina favoritfrågor! Och Elsa Widding har ställt fyra frågor, så jag misstänker att det kommer att bli ett antal följdfrågor.

Den första frågan handlar om hur stor andel av energimixen jag bedömer det som realistiskt att vindkraften kan utgöra i det svenska elsystemet. Den andra frågan är om jag har initierat någon analys av hur stor ökning av fossilkraft den planerade vindkraftsutbyggnaden kommer att medföra, och hur mycket våra utsläpp av koldioxid kommer att öka som följd av denna utbyggnad, och om jag i sådana fall kan redogöra för resultatet av en sådan analys. Den tredje frågan är hur jag ser på nyttan med vindkraften kontra riskerna och kostnaderna för svenska skattebetalare givet vindkraftens strukturella problem, och om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av detta. Den fjärde frågan är om jag har tagit initiativ till en analys av hur viljan att bygga kärnkraft påverkas av en ökande andel vindkraft i det svenska elsystemet.

Ny elproduktion från alla fossilfria kraftslag och ett robustare och mer leveranssäkert elsystem behövs för att klara klimatmålen och möjliggöra den gröna omställningen. En ökad andel vindkraft innebär dock utmaningar för elsystemet. Eftersom vindkraften bara producerar el när det blåser behövs planerbar elproduktion för att säkerställa att elen kan levereras under årets alla timmar.

Det går inte att ange en siffra för hur mycket vindkraft som ett elsystem ”klarar av”. Systemets förmåga att hantera intermittent kraftproduktion beror också på nivån av planerbar kraftproduktion, nätkapacitet och vilken typ av elkonsument som tillförs elsystemet, och det är elsystemets övergripande konstruktion samt vindkraftens egen teknikutveckling som avgör hur mycket vind som kan anslutas och nyttjas. Som ni förstår är det många faktorer.

Vindkraften byggs i dag ut på marknadsmässiga grunder, och intresset för att bygga vindkraft är fortfarande stort. Eftersom vi har en avreglerad elmarknad är det framför allt marknadsekonomiska incitament som styr var utbyggnaden sker. Vindkraft som byggts efter den 1 januari 2022 får inget ekonomiskt stöd alls, och vindkraft som färdigställdes innan dess fick stöd genom det marknadsbaserade elcertifikatssystemet. Regeringen arbetar nu för att säkerställa att alla kraftslag har jämförbara spelregler på elmarknaden, exempelvis genom att effektskatten samt energi- och koldioxidskatt för kraftvärme inom EU ETS har tagits bort.

Herr talman! Elsa Widding har också frågat om jag har initierat någon analys av sambandet mellan ökad fossilkraft och planerad utbyggnad av vindkraft. Jag skulle vilja bredda perspektivet något. Sverige har i dag en i princip fossilfri produktion av el. På längre sikt behövs ökad fossilfri elproduktion för att el ska ersätta fossila bränslen i andra sektorer såsom järn- och stålindustrin. Det finns flera analyser som är relevanta, till exempel Svenska kraftnäts långsiktiga marknadsanalys som delvis beskriver detta. Men jag utesluter inte att fler och mer riktade analyser behöver göras på området. Därför har regeringen satsat på en utökad energiplanering hos våra myndigheter.

Variabel elproduktion, som vindkraften, medför dock flera nya problem både vad gäller driftssäkerhet och tillräcklighet. Fortsatt utbyggnad av vindkraften kräver därför en ökning av annan fossilfri elproduktion och flexibilitet för att säkerställa ett leveranssäkert system.

Sveriges elsystem står inför en expansiv fas. Regeringen arbetar brett för att åstadkomma långsiktiga regler för leverans- och försörjningstrygghet. För att tydliggöra inriktningen för energipolitiken och energisystemets utveckling avser regeringen att lägga fram en energipolitisk inriktningsproposition som omfattar ett planeringsmål och ett leveranssäkerhetsmål för elsystemet. Och det arbetet kommer i sin tur att kräva flera verktyg. Regeringen arbetar därför målmedvetet även med verktyg som rör till exempel en utvecklad elmarknad, myndighetsöversyn, energiplanering på lokal och regional nivå samt en färdplan för ny kärnkraft.

Anf. 16 ELSA WIDDING (-):

Herr talman! Jag tackar energi- och näringsministern för svaret.

Det som är regeringens främsta prioritering måste gå, säger ministern. Kanske, men knappast utan att importera naturgas i stor skala. Antingen gör man vätgas av naturgasen eller så reducerar man med naturgasen i stället för vätgasen. Då blir det brunt stål. Sådant tillverkas redan i världen.

Mindre koldioxid är självklart, bättre än stenkol och träkol blir det såklart, men det blir inte fossilfritt. Är det värt skattebetalarnas pengar och alla de risker som man utsätter landet för?

Analyserna av effekttillräckligheten i Sverige visar att en ökad elförbrukning utan betydande volymer och flexibilitet i kraftsystemet kan ge stora risker för effektbrist redan år 2035, inte minst när den ökade elförbrukningen kombineras med en stor utbyggnad av väderberoende elproduktion.

Slutsatsen som ingen vågar prata om, som jag redan har nämnt, är att det behövs mer, och det kommer att behövas mer, fossilkraft för att hjälpa systemet. Det kanske låter oroande, eller till och med orimligt, men det är faktiskt inte så om man sätter sig ned och räknar lite. Att öppna för fossil el kommer inte att innebära särskilt stora koldioxidutsläpp eftersom den produktionen bara behövs när förbrukningen är hög eller den väderberoende kraften producerar lite.

Enligt Energimyndighetens bedömning kan ytterligare 300–500 megawatt göras tillgängligt under kalla vinterdagar när elpriserna är höga. Tekniskt sett skulle även 1 000–1 500 avställda fossila anläggningar av el i områdena SE3 och SE4 kunna tas i bruk inom samma tidsspann. Precis som jag nämnde tidigare behövs en överbrygningspolitik till dess vi har fått tillräckligt med ny fossilfri elproduktion. Jag tycker definitivt att man bör överväga en återstart av Stenungsund.

Förra måndagen nettoimporterade Sverige 1 371 megawatt, och de kom från Polen och Tyskland. Utsläppen ökar då dramatiskt. Om Sverige eldar olja i Stenungsund eller Karlshamn blir det mindre mängd globala utsläpp. Det är så vi måste börja tänka. Det är självklart därför att kol är sämre än olja. Dessutom slipper vi överföringsförluster, och vi tillför dessutom den nödvändiga svängmassan i systemet.

Det är alltså riktigt dumt att importera kolkraft när det finns outnyttjade oljedrivna resurser i Sverige.

Vindkraften byggs i dag ut på marknadsmissiga grunder, och intresset för att bygga vindkraft är fortsatt stort, säger ministern. Vindkraftsinvesteringar är förknippade med extremt hög risk i kombination med låg lönsamhet, vilket jag tog upp med finansministern häromdagen. Jag tror dock inte att hon riktigt förstod.

Cirka 1 000 av Sveriges 5 000 kraftverk ingår i bolag som är nära konkurs – i varje fall går det väldigt dåligt för dem. Vi ser nu stora gap mellan offererade kostnader för vindkraft och verkliga kostnader för investering, drift och underhåll, kapacitetsfaktorer, livslängd och avveckling. Dessutom ökar vindkraftens kostnader hela tiden. Vi är i ett läge där vindkraften blöder både i Sverige och utomlands.

Ministern säger att intresset fortfarande är stort, och det stämmer. I nästa anförande ska jag berätta varför intresset är stort.

Anf. 17 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Den här interpellationen spänner över många frågor, minst sagt. Jag vill börja med att understryka att vi nu försöker att föra en energipolitik som sätter Sveriges befolkning i centrum. För första gången på decennier har vi nu lagt fram en politik som rör elsystemet och dess leveranssäkerhet. Jag må bära titeln energiminister, men jag har medvetet – i alla fall under den här perioden – valt att inte ha Vattenfall i mitt hägn just därför att jag vill kunna ha ansvar för helheten i elsystemet. Vi har valt att sätta just leveranssäkerhet i fokus.

Jag tycker att man kan ta upp Öresundsverket som ett konkret exempel. Sedan regeringsuppdraget den 22 december förra året har vi systematiskt fokuserat på stärkt försörjningstrygghet. Det är mycket riktigt så att överföringskapaciteten i ett så stort och avlångt land som Sverige påverkas rätt dramatiskt om man inte har tillräckligt mycket baskraft i systemet. I ett ganska sårbart läge har vi haft behov av att kunna öka överföringskapaciteten genom att tillföra kraftproduktion i olika delar, i flera fall med Karlshamnsverket eller andra verk, till exempel Heleneholmsverket, Rya-verket och Öresundsverket. En del har använts aktivt; en del har vi kunnat använda mer som backup i systemet för att kunna öka överföringskapaciteten i svåra lägen.

Det som har hänt dels till följd av en kraftig utbyggnad av väderberoende kraftproduktion, dels på grund av Rysslands fruktansvärda invasionskrig i Ukraina är att vi har fått se enorma fluktuationer i elpriserna. Detta gör det svårt för dem som tittar på att göra tyngre investeringar i vindkraft eller kärnkraft att veta vilket pris de ska räkna på. Ena dagen har vi minuspriser, andra dagen har vi väldigt höga elpriser.

Denna volatilitet är ett problem i sig. Många företag – och till och med hushåll – har sagt att de kan tänka sig en något högre prisbild på elen bara de vet ungefär inom vilket spann priset ligger, så att de vågar sätta ned foten för sina investeringar eller sätta ned foten som familj. Det kan handla om att man vågar köpa en villa eller vågar göra ett inköp eftersom man vet hur kostnaderna kommer att se ut.

Sammantaget gör detta att det inte är tu tal om att det behövs mer kärnkraft om man vill brassa på med mer väderberoende kraftproduktion och mer vind. Ur det perspektivet hör de ihop. Man kan driva elsystemet på enbart kärnkraft, men det går i dagsläget inte, rent tekniskt, att driva det på enbart vindkraft – det blir alldeles för labilt.

Utöver detta vill jag trycka på att regeringen också arbetar för att säkerställa att befintlig produktion finns kvar; SVK:s avtal med Öresundsverket och omprövningen av vattenkraften är exempel på detta. Vi fortsätter arbetet i samma riktning.

Anf. 18 ELSA WIDDING (-):

Herr talman! Jag skulle vilja säga att jag gärna hjälper till att tänka framöver, men jag är ju som sagt partilös.

Vind och kärnkraft passar inte ihop. Detta är ett stort problem. Jag kan försöka att förklara det här och nu.

Precis som ministern sa blir det väldigt volatilt med vinden. Kärnkraft har höga fasta kostnader. Kärnkraft måste gå som baslast – man måste köra 7 500 eller 8 000 timmar per år. Det är detta som definierar baslast.

I dag har vi 20 procent av produktionsmixen. Har man ännu mer blir det stora problem. Varför? Jo, därför att vi på sommaren har en topp på runt 14 000 megawatt. Vi har 5 000 megawatt vatten som bara rinner förbi. Om vi då har väldigt mycket vind måste kärnkraften reglera ned, och då får den inte köra sina timmar. Då blir den olönsam, för den har ju höga fasta kostnader som den måste få täckning för. Det är därför som ingen vill investera i kärnkraft.

Man måste bestämma sig. Vilket system vill man ha? Spanien har till exempel avvecklat kolet, vilket är jättebra, och har gas och vindkraft i stället. Det funkar bra, för vindkraft måste ha någonting som är snabbreglerat. Vi har ju vatten. Även vinden sliter dock på vattnet, för man måste reglera upp och ned så väldigt mycket hela tiden. Vi måste komma bort från det.

Vill man bygga ut kärnkraften, vilket regeringen föredömligt nog kämpar med att få till, är det jättebra om den vindkraft som körs i dag kan få gå ut. De kör bara i omkring 15 år, så det blir perfekt. Sedan får vi ha en övergångslösning med att köra lite fossilt till dess att vi får in kärnkraften, för det är det enda sättet. Jag är jätteledsen, men det kommer inte att gå på något annat sätt. Det är precis detta som alla rapporter från Svenska kraftnät visar.

Ministern sa att intresset för vindkraft är stort. Anledningarna till detta är framför allt billiga lån, bidrag och skatteupplägg. Resultatet har blivit en bransch som fortsätter att växa, precis som ministern sa, trots att det inte finns några vinster att göra. Pengar görs i stället på en kombination av räntesnurror, förlustavdrag, kreativa skatteupplägg och allsköns finansiell ingenjörskonst från ägande i utlandet. Jag ställde en skriftlig fråga till finansministern om varför dessa bolag inte betalar inkomstskatt i Sverige.

Redan med dagens nivåer – 20 procent av produktionsmixen – kannibaliserar vinden på de andra energislagen, som jag nämnde apropå kärnkraften, på elsystemets tillförlitlighet och på sig själv. När det blåser mycket går priset ned, och då tjänar man ingenting. Då blir det jättematiskt.

Jag tycker faktiskt att regeringen måste ta till sig detta och försöka att förstå innebörden av vad Svenska kraftnät säger. Allt färre tror att Sverige

kommer att kunna tillgodose det framtida elbehovet, framför allt med ett så lågt pris på elen som kalkylerna för de så kallade gröna investeringarna i norr faktiskt kräver.

Apropå Österlens Kraft kan jag nämna att det inte bara är problem för bagerierna. Österlens Kraft ansluter till exempel inte någon mer sol. Det går inte; det finns inte utrymme i nätet för detta.

Jag förstår att det finns en teoretisk verklighet som man måste förhålla sig till som politiker, men det är jätteviktigt att verkligen försöka förstå vad som går att göra. Det är också viktigt att tänka på att det inte är hela världen om vi inte lyckas med detta. Det kommer självklart att gå, men man måste ta det i rätt takt och kanske försöka att få in kärnkraften först för att sedan dra på med målen.

Anf. 19 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! För att försöka att svara upp mot det som efterfrågades här vill jag säga att jag inte är orolig för 2045. Den stora utmaningen gäller vad man kan leverera för verkligheten 2025 eller 2030. Denna utmaning är mycket tuffare i ett läge där vi som sagt har ganska få ansökningar om anslutningar i södra Sverige, eftersom man vet att det många gånger helt enkelt inte går.

Det vi gör nu, herr talman, är att ändra energipolitiken från att fokusera på enskilda kraftslag till att fokusera på vilka egenskaper systemet behöver och på vilka egenskaper i elen, eller snarare i kraftproduktionen, som behövs för att vi ska kunna leverera tillräckligt mycket el där det behövs och när det behövs till vettiga priser både för hushållen och för företagen. Detta ändrar spelreglerna helt.

Jag håller med om att det har varit en usel situation att be kärnkraften att vara den som ska reglera upp och reglera ned, och det går inte lika snabbt som med vattenkraften för vindkraften som har kommit och gått. Kärnkraften har varit den stadiga relationen och det stadiga äktenskapet medan vindkraften har kommit och gått lite som hon har velat, och kärnkraften har inte fått ersättning för det.

Det handlar inte om att det är ett specifikt kraftslag vi förfördelar, utan det handlar om att det måste vara teknikneutralt. De har olika egenskaper. Vindkraften har gått från att vara ett barn i teknikväg till att bli en tonåring i teknikväg, och jag sa det rakt ut på en av Europas största vindkraftskonferenser att det är dags för vindkraften att växa upp. Ännu kan vindkraften inte leverera stödtjänster i form av dödnätsstart eller ödrift på det sätt vi behöver i ett väldigt sårbart läge. Det finns de som säger att vindkraften kommer att kunna göra det. Varsågod, gå i den riktningen då, för det är det vårt elsystem behöver för att kunna uppfylla vårt slutmål: tillräckligt med el där det behövs när det behövs till vettiga priser.

Jag håller med om att det är problematiskt om man tänker att kärnkraften ska vara reglerkraften, särskilt utan ersättning. Det är också ett problem när vattennivåerna plötsligt går kraftigt upp och kraftigt ned eftersom det påverkar miljön i våra vattendrag dramatiskt. Därför behöver vi ha en balans i energimixen – och det är bråttom. Det är bråttom att realisera färdplan kärnkraft eftersom det påverkar så många andra delar, och om detta uppfattar jag att vi är ganska överens.

Anf. 20 ELSA WIDDING (-):

Herr talman! Jag tackar ministern och påminner om att hon kan känna sig ganska lugn eftersom det inte är hon som har ställt till det i vårt land. Det går alltså att vara lite tuff. Det var nedläggningen av kärnkraftsreaktorerna som ställde till det så in i bängen, mycket för att vi förlorar så mycket svängmassa.

Jag var med och skrev energiöverenskommelsen 2009 med Maud Olofsson, och det var då man kom på att man skulle ha ett energisystem med tre ben i stället för två. Man trodde att en pall med tre ben skulle vara med stabil än en pall med två ben. Därför började man med vindkraft, vilket var väldigt trist för Sverige.

Det är viktigt är att regeringen bestämmer sig för vilken typ av kraftsystem man vill skapa. Vindkraft i kombination med ett fossilt kraftslag går bra, men då kan man nog glömma kärnkraften. Vind och gas passar också bra ihop. När ett långsiktigt system finns på plats och fungerar kan man ta elektrifieringen till nästa steg.

Kärnkraften är viktig för Sverige men måste få en chans att köra som baslast, det vill säga runt 8 000 timmar, som vi har pratat om.

Som jag nämnde kom Entso-e nyligen med sin vinterprognos, och en liten kartbild visar att Europa har två områden där den maximala teoretiska elproduktionskapaciteten är mindre än 100 procent av elanvändningen, och det är två områden i Sverige.

Ständigt nya exempel ges på hur svårt det är att bygga ett robust elsystem baserat på intermittent elproduktion. På kort sikt är elbristen ett stort problem ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Investeringsbeslut skjuts upp, eller så investerar man i andra länder, vilket kan bli förödande för Sverige på lång sikt. Detta måste vi ta på allvar.

Om man gör en scenarioanalys på exempelvis 50 år skulle det säkert visa sig att något högre fossila utsläpp från elproduktionen i dag kommer att ge lägre fossila utsläpp från andra sektorer under lång tid framöver.

Jag tror att det finns mycket smartare sätt att lösa detta på.

Anf. 21 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Elsa Widding och jag har nu fått möjlighet att djupdyka något i två interpellationsdebatter. Jag kommer inte att gå in på detaljer i mitt slutanförande, men hela den energiproposition som vi har fört samtal med alla riksdagspartier om och som vi hoppas kunna lägga på riksdagens bord i vinter syftar till att rikta om systemet utifrån det Elsa Widding i stort efterfrågar.

De bilder och analyser av hur det ser ut i Europa som Entso-e visar i sin rapport använde regeringen faktiskt redan förra hösten, och då var det många som chockat frågade om det verkligen stämmer att södra Sverige sticker ut i hela Europa vad gäller sårbarhet och brist? Svaret är ja, och det är därför vi behöver lägga om politiken.

Men det går inte att trola. Det kommer att ta tid och kräva ett långsiktigt, envetet arbete. Men klarar vi detta kan vi också leverera på det vi är satta att göra: rimliga spelregler som ger tillräckligt med el där det behövs när det behövs till vettiga priser för både hushåll och företag.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2023/24:266 om fordonsindustrins produktion av ellastbilar

Anf. 22 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Isak From har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att de stora investeringar som görs i den svenska fordonsindustrin ska bli lyckade, främja en klimatomställning och skapa nya jobb i stället för att riskera att öka antalet permitteringar. Det är en mycket konkret fråga.

Fordonsindustrin är central för att Sverige ska förbli ett föregångsland i omställningen. Den svenska fordonsindustrin har potential att bli ledande i den gröna omställningen, och genom höga klimatambitioner har de svenska tillverkarna möjlighet att även driva på andra tillverkare i omställningen. Fordonsindustrins stora etableringar och omfattande investeringar är här en avgörande faktor.

Den klimat- och näringslivspolitik som regeringen driver är ambitiös, effektiv och resultatinriktad. Det svenska näringslivet ska ges förutsättningar att vara ledande i den gröna omställningen. Många olika åtgärder påverkar om industrins investeringar blir lyckade. Det handlar bland annat om en utbyggd elproduktion, kompetensförsörjning och snabba, förutsägbara och effektiva tillståndsprocesser. Därutöver gör regeringen flera stora satsningar på omställningen av transportsektorn.

Regeringen har gett Sveriges export- och investeringsråd Business Sweden i uppdrag att förstärka koordineringen av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning. Uppdraget syftar till att realisera fordonstillverkarnas nyckelinvesteringar i form av etableringar, framför allt inom batteriproduktion.

Marknadsintroduktionen av miljövänliga tunga fordon har gått framåt under de senaste åren, och antalet eldrivna tunga fordon ökar, om än inte i samma takt som i personbilssegmentet. Svenska tillverkare är ledande i denna utveckling. Samtidigt utgör eldrivna tunga fordon en liten andel av nyförsäljningen och den totala fordonsflottan.

För att främja marknadsintroduktionen av dessa nya tekniker har regeringen föreslagit förstärkta klimatpremier till just tunga fordon och arbetsmaskiner genom att öka anslaget med 992 miljoner kronor 2024. Anslaget beräknas öka med 1 ½ miljard kronor 2025 och med 2 miljarder till 2026. Därtill inför regeringen ett tillfälligt marknadsintroduktionsstöd för lätta ellastbilar som uppgår till ungefär en halv miljard kronor år 2024 och beräknas uppgå till drygt en halv miljard kronor år 2025 och 660 miljoner kronor år 2026.

Regeringen har dessutom vidtagit flera åtgärder för att påskynda utbyggnaden av laddinfrastruktur. För det första har regeringen avsatt medel för att stödja en sådan utveckling. Senast i budgetpropositionen för 2024 föreslog regeringen en ökning av anslaget för laddinfrastruktur, inom utgiftsområde 21 Energi, till 450 miljoner kronor för 2025, och anslaget beräknas uppgå till 620 miljoner kronor för 2026. Det är mycket siffror, men tillsammans med tidigare satsningar uppgår nu tillgängliga medel för detta anslag till 2,5 miljarder kronor 2024–2026.

Samtidigt föreslog regeringen ytterligare medel till Klimatklivet som också kan användas för stöd till laddinfrastruktur. Vidare har en förstärkning av förvaltningsanslaget för Statens energimyndighet föreslagits med

8 miljoner kronor från 2024 för den nationella samordningen av utbyggnaden av laddinfrastruktur.

Regeringen har även gett en särskild utredare i uppdrag att analysera och föreslå vissa åtgärder för att påskynda elektrifieringen av transportsektorn. Utredaren ska bland annat analysera om det finns skäl och förutsättningar för att ändra trafikförordningen, så att kommuner kan göra undantag för elektrifierade transporter på vissa platser och under vissa omständigheter.

Vidare pågår arbetet med regeringens klimatpolitiska handlingsplan, där transportsektorns omställning kommer att vara en viktig del. Planen kommer i enlighet med klimatlagen att lämnas till riksdagen före årets slut.

För att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler växande företag gör regeringen olika insatser för ramvillkor och väl fungerande marknader som stärker företags konkurrenskraft, stärkta förutsättningar för innovation och förnyelse och stärkt entreprenörskap för ett dynamiskt och diversifierat näringsliv.

Anf. 23 ISAK FROM (S):

Herr talman! Vart är vi på väg?

Tack, statsrådet, för ett långt och detaljerat svar! Jag får säga att statsrådet ser pigg och alert ut trots gårdagskvällen, som säkert var trevlig.

Jag har ställt den här interpellationen i två omgångar, så att säga. Jag ställde en interpellation som jag sedan kände att jag behövde dra tillbaka och komplettera. Det kom oroväckande signaler. Bland annat har Volvo Lastvagnar sagt att man drar ned på sin produktion. Det varslas inte minst i Umeå. Men detta visade sig nog mer vara en form av marknadsanpassning för att världskonjunkturen överlag är på väg ned.

Utgångspunkten är dock inte minst det som har lyfts fram av Scania. Inom transportnäringen känner man sig ganska rejält oroad över regeringens dubbla styrsignaler. Precis som statsrådet sa har regeringen en handlingsplan och satsar konkreta medel, vilket vi inte har några synpunkter på.

Man kan väl se det som att statsrådet här har aviserat en bred asfalterad väg för elektrifiering. Men man har samtidigt grävt ett djupt dike och tillskapat olika hinder i och med att man gör oljeförbrukning mer marknadsekonomiskt gångbar.

Detta skickar dubbla signaler till marknaden om vilken väg man ska gå: Vart är vi på väg? Ska vi tro att det är detta som samhället vill?

Både transportföretag och fordonstillverkare har visat att en elektrifierad lastbil kan vara väl så konkurrenskraftig. Den är dock dyrare i pris just nu, men sett över tid kan den bära sig marknadsekonomiskt och inte minst klimatmässigt och klimatekonomiskt.

Vart är vi på väg? Detta kan man fundera över när vi nu har sett oljeländernas vurm under COP 28 för att fortsätta att bedriva oljeutvinning i en tidigare aldrig sedd skala. Vad är det alltså som vi ska driva våra fordon med?

Också fordonstillverkarna i Sverige ställer sig denna fråga. De stora investeringar som man har gjort för att tillverka elektrifierade lastbilar hotas nu av att marknaden ser att fossildiesel fortsättningsvis kommer att vara det som politiken prioriterar. Jag skulle säga att marknaden ligger före här.

Prot. 2023/24:46

11 december

Svar på
interpellationer

Det är nödvändigt att politiken sätter ned foten och talar om vart vi egentligen är på väg.

Anf. 24 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Med risk för att låta som en känd centerpartist svarar jag: Framåt! Vi är på väg framåt.

Man har tidigare haft problem att svara var vi är, men vi kan svara både på frågan var vi är och på frågan vart vi är på väg. Det kan också tjäna som pedagogiskt exempel på skillnaden mellan ”var” och ”vart” och när dessa ska användas.

Vi är på väg framåt. Vi är på väg mot en fossilfri plats. Men vi ska göra det på ett sätt som är konkurrenskraftigt. Vi ska göra det på ett sätt som inte slår ihjäl svenska företag eller slår sönder svenska hushållskassor.

Därmed kommer vi in på frågan om reduktionsplikten. Där har ju regeringen och de fyra samarbetspartierna nu aviserat att vi ska ned till miniminivå vad gäller kravet på inblandning av biobränslen, precis som vi lovade i valrörelsen. Varför då? Jo, därför att det blev kanondyrt med biobränsle. Man kan också ifrågasätta hur hållbart det var att så att säga dammsuga hela världen på slaktrester, slaktavfall och annat för att omvandla det till biobränsle som skulle gå i svensk tank. Det gjorde att mormor och morfar plötsligt behövde börja räkna kronor och tjugolappar för att se om de hade råd med bilsemester eller att åka och hälsa på barnbarnen. Det var ju den situationen vi var i och delvis fortfarande är kvar i, även om det är bättre nu.

Detta är anledningen till att vi har sänkt skatten och pausat indexeringen, och vi sänker nu också reduktionsplikten vid årsskiftet. Det går att göra den gröna omställningen utan att slå sönder vare sig svensk konkurrenskraft eller hushållens kassor.

Då är frågan: Vad sänder detta för signal till marknaden och till hela transportsektorn, som ska ställa om? Vi är jättetydliga med vad det långsiktiga är.

Låt mig citera Scantias vd Christian Levin. Han säger i en intervju med Sveriges Radio: ”Vi ser ett väldigt stort intresse från kunderna och det är väldigt kul, men vi ser för dåligt med avslut. Det finns osäkerhet kring elkostnader, kring de politiska stödsystemen för att stötta transformationen och sedan kring laddinfrastruktur.” Vidare säger han: ”Här behöver vi modiga politiska beslut som gör att fossila bränslen blir dyrare, att byta till elfordon blir billigare och att vi får elnät och laddinfrastruktur på plats.”

Jag drog ju otroligt mycket siffror här tidigare för att visa vad vi försöker göra för att bana väg för utrullningen av detta, framför allt laddinfrastrukturen. Men ett av de stora problemen här är inte vad det kostar att tanka utan att det fortfarande är mycket dyrare att producera dessa lastbilar. Eldrivna lastbilar kostar fortfarande två till tre gånger mer än vanliga dieseldrivna lastbilar. Det är alltså inte bara driften som är den stora utmaningen, utan det handlar om att få ned kostnaden för själva produktionen.

Vi ska göra det vi kan för att se till att Sverige är ett attraktivt land med god jordmån för företag att göra dessa tunga investeringar. Vi vet att fossilfri, pålitlig kraftproduktion är en viktig del i detta, liksom att också laddinfrastrukturen måste finnas på plats om stora transporter ska kunna gå på dessa lastbilar genom hela Sverige. Där tar vi från regeringens sida stora steg i och med denna budget på kort sikt. Och på lång sikt är det inte tu tal

om att det kommer att vara väldigt dyrt att köra runt med fossila kraftslag. Men nu möjliggör vi en övergång för fler under en övergångsperiod.

Prot. 2023/24:46
11 december

Svar på
interpellationer

Anf. 25 ISAK FROM (S):

Herr talman! När det gäller reduktionsplikten och hushållens ekonomi håller jag delvis med om det som statsrådet säger.

Vi har reviderat delar av vår politik och sett att det gick för långt och var för kostsamt. Däremot är frågan: Vem gynnar man? Det är klart att man genom direkta anslag eller i styrningen genom skatten kan gynna dem som verkligen behöver bilen på landsbygden.

Man kan också, när det gäller fossildrivna lastbilar, tänka sig en särskild annan beskattning som riktas mot fordonsskatten eller de områden där man kör. Detta skulle också gynna en omställning till elektrifiering.

Sedan delar jag transportnäringens egen bedömning att ungefär 30 procent av alla tunga transporter under överskådlig tid kommer att behöva gå på någon form av flytande bränsle, gärna biodrivmedel, för man kommer inte fullt ut att kunna bygga ut elektrifieringen i hela landet. Det kommer inte att vara ekonomiskt motiverat att göra det överallt heller, och därför behöver man nog tänka lite både och här.

Statsrådet nämnde något som jag håller med om och tycker är bra, nämligen den utredning som har tillsatts och som ska analysera vissa åtgärder för att påskynda elektrifieringen. Den ska ju dock lämna sin proposition först den 31 december 2024, och då är frågan: Hur lång tid tar det för regeringen att lämna en proposition till Sveriges riksdag som skulle möjliggöra att dessa insatser görs?

Vi har ett rejält glapp här och nu. Om fordonsindustrin och lastbilsköparna ska gå och vänta på detta kommer det att innebära att man antingen fortsätter att köpa helt och hållet dieseldrivna lastbilar eller bestämmer sig för att det nog inte blir något av och att man inte vågar testa.

Några behöver gå före och visa att det går. Nu har mindre test visat att det kommer att fungera. Det kommer att gå. En ellastbil kör nästan lika långt. Det kräver dock att en hållbar laddinfrastruktur utformas. Jag håller med statsrådet om att detta behövs, framför allt för de långväga transporterna.

När det gäller stadskörning – kanske varubilar i denna stad eller i stadsområdena – finns det ingenting i dag som säger att man inte kan ladda sin lastbil under natten i depån och sedan köra under dagen och lasta och lossa sina varor i staden. Detta skulle man kunna göra. Det kan man motivera. Det skulle också sätta igång omställningen på ett helt annat sätt, och det skulle även vara en drivkraft för att faktiskt våga investera.

Anf. 26 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Vi börjar i den här änden: Fordonsindustrin är jätteviktig för Sverige. Den har stor betydelse. Sverige är ett av de länder i världen där fordonsindustrin har störst betydelse för ekonomin. Den är en av landets viktigaste näringar och påverkar starkt den ekonomiska utvecklingen i landet i stort.

Detta är lite intressant. I en internationell jämförelse är Sverige ganska unikt ur detta perspektiv. Det är därför vi lutar oss så tungt in i detta. Jag förstår att en del kanske tycker att det låter tradigt, men man ska vara medveten om att den omläggning av energipolitiken som vi nu gör och den

offensiva energipolitik vi nu bedriver påskyndar elektrifieringen av bilflottan.

Detta gör att vi kan fortsätta att realisera planen för vår tunga industri och vår transportsektor som var och en för sig står för ungefär en tredjedel av Sveriges utsläpp, alltså tillsammans två tredjedelar av Sveriges totala utsläpp. Om vi ska vi kunna ställa om dem är en vettig och realistisk energipolitik avgörande.

Det är också detta som gör att den enskilda konsumenten kan ta beslutet att växla över från den fossila personbilen eller lastbilen till el, därför att man vet att det finns en förutsägbarhet i energipolitiken också när det gäller var ungefär prisbilden hamnar. Vi har lite jobb att göra för att hamna i detta läge. Jag menar att vi nu har en trovärdig plan för att bygga ut elsystemet så att vi kommer fram till målet om en elektrifierad fordonsflotta.

EU är därtill väldigt tydligt styrande. Sverige har också, herr talman, under det svenska EU-ordförandeskapet drivit på för Fit for 55, som är det enskilt största lagstiftningspaketet i EU:s historia. Detta klimatpaket kommer också att fortsätta att prisa ut utsläppen framöver och därmed göra det fossilfria mer lönsamt.

Det som Isak From påpekar stämmer. Det är något nytt som ska rullas ut, och det är därför vi har stärkt det som kallas för marknadsintroduktionsstöd – just för att sänka kostnaderna för introduktion. Vi behöver sänka tröskeln för den nya tekniken för att få en omställning av transportsektorn. Och detta menar jag att regeringen gör.

Hittills är det bara vid ett tillfälle som jag har blivit anklagad för att vara långsam. Vi behöver ha bra underlag för att kunna fatta skarpa beslut, också om det innebär lagstiftningsändringar. Detta kan vi inte göra lättvindigt, men jag delar viljan att få fram slutsatser från utredningar så snart som möjligt så att det som ska till riksdagen också kan nå riksdagen.

Anf. 27 ISAK FROM (S):

Herr talman! Statsrådet hänvisar till den klimatpolitiska handlingsplan som ska lämnas till riksdagen, enligt lagen. Vi och andra partier ser fram emot den och att få se vad den innebär.

Vi tog också med nöje och intresse del av regeringens utredare John Hasslers utredning, som pekar på det som statsrådet säger, att EU-politiken och EU-styrningen kommer att innebära att fossila bränslen fasas ut och blir dyrare. Någon kommer i alla fall att få betala för utsläppen. Frågeställningen här är om det blir skattebetalarna eller konsumenterna eller vem som ska göra det.

För att minska utgiften, oavsett om den hamnar på staten eller konsumenterna, är påskyndad elektrifiering väldigt viktig. Att statsrådet har fått stå här och säga att fordonsindustrin är viktig och att dessa frågor är jätteviktiga är i grunden bra, för vi har ett gemensamt ansvar för att förtydliga att elektrifieringen måste ske.

Vi ser gärna att fler vågar ta klivet och faktiskt beställa en ellastbil, och då är det viktigt vad regeringen säger. Därmed blir min ingång: Vart är vi på väg? Om vi ska fortsätta att vänta flera år finns det en risk att både marknaden och fordonsindustrin överger tanken på att ställa om och tänker: Att ställa om är nog för någon annan och inte för oss.

Då kommer vurmen för Opecländernas fortsatta oljeproduktion att vinna, och detta tror jag inte att vare sig jag eller statsrådet vill vara med om. Vi värnar Sverige och Sveriges intressen mer än så.

Prot. 2023/24:46
11 december

Svar på
interpellationer

Anf. 28 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag tackar för drygt en och en halvt timmes tid i kammaren med mycket intressanta interpellationer, som alla på något vis landar i frågan om el – var den ska komma ifrån och vart den ska.

Jag vill börja med att bekräfta tillbaka till Isak From att vi delar bilden att Sverige AB måste gå före mycket annat. Det är detta vi som är folkvalda är satta att värna. Det är som sagt många svenskar, både globalt och specifikt i Sverige, som sysselsätts tack vare vår fordonsindustri.

Den svenska fordonsindustrin är också på många sätt ett hopp om att vi kan klara den gröna omställningen, att det finns företag som är beredda att ta det extra samhällsansvaret men också driva det mot ett läge där det prismässigt kan bli väldigt konkurrenskraftigt. Då behöver vi ge stöttning från statens sida.

När det gäller frågan om vem ska betala kommer vi nog, liksom i många stora omställningar, att behöva vara flera som hjälps åt.

Men frågan är: Sätter staten den grundläggande infrastruktur, den grundläggande jordmån, som behövs för att det ska vara en bra miljö för dessa företa g att göra sina tunga investeringar?

Där menar jag att vi har visat att energipolitiken är en avgörande del i detta. Ett ökat marknadsintroduktionsstöd är en annan del. En tredje del handlar om laddinfrastrukturen och att rulla ut den specifikt också för våra tyngre fordon och inte bara för personbilssegmentet. Och om vi är i ett läge där alla goda krafter samarbetar då tror jag att vi kan se en ganska rejäl omställning de kommande tio åren av specifikt transportsektorn där Sverige och den svenska fordonsindustrin kan vara en viktig förebild.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2023/24:267 om välfärds kriminalitet inom hälso- och sjukvård

Anf. 29 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Karin Rågsjö har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att stävja kriminella välfärdsverksamheter inom hälso- och sjukvården utifrån de förslag som inkommit från bland andra Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, och Sveriges Kommuner och Regioner, SKR. Karin Rågsjö har också frågat mig om jag avser att begränsa nyetablering av privata företag inom hälso- och sjukvård för att förhindra kriminella att bedriva verksamheter. Slutligen har Karin Rågsjö frågat mig om jag avser att stärka Ivos tillsynsarbete för att myndigheten ska kunna utöka granskningen av oseriösa aktörer inom hälso- och sjukvården.

Regeringen arbetar brett för att bekämpa fusket och välfärdsbrottsligheten och ser mycket allvarligt på uppgifterna om att oseriösa aktörer etablerar sig inom hälso- och sjukvården. Vi ser en växande problematik med oseriösa och kriminella aktörer inom exempelvis tandvård, vårdcentraler

och estetiska verksamheter. Mycket tyder på att dessa brott mot välfärden har blivit mer systematiska och avancerade, i vissa fall även systemöver-skridande.

Regeringen och berörda myndigheter och aktörer arbetar gemensamt för att stoppa välfärdsbrottsligheten. För att identifiera effektiva och konkreta åtgärder görs det inom Regeringskansliet en gedigen analys av situationen. Och förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Vårdgivare är skyldiga att följa gällande rätt och ska kunna garantera patientsäkerheten, oavsett om hälso- och sjukvården bedrivs i offentlig eller privat regi. Regeringen överväger olika åtgärder som kan begränsa kriminella aktörers möjligheter att etablera sig inom välfärden. Det är viktigt att uppnå en balans mellan intresset av att skydda välfärden från kriminella aktörer å ena sidan och att undvika att onödigt försvåra för seriösa aktörer att etablera sig och driva hälso- och sjukvårdsverksamhet å andra sidan.

Ivo utövar tillsyn, prövar frågor om klagomål och bedriver tillstånds-prövning. Syftet med tillsynen är att granska att befolkningen får vård och omsorg som är säker, har god kvalitet och bedrivs i enlighet med lagar och andra föreskrifter. Genom detta uppdrag har Ivo en viktig roll i att förhindra och motverka välfärdsbrottsligheten inom hälso- och sjukvården och tandvården. Inom ramen för sitt tillsynsuppdrag har Ivo befogenheter att förbjuda verksamheter inom vård och omsorg och återkalla tillstånd, så att oseriösa eller kriminella aktörer inte tillåts fortsätta vara verksamma. Även när det gäller verksamheter som inte omfattas av krav på tillstånd kan Ivo hindra oseriösa aktörer genom sin tillsyn över efterlevnaden av bestämmelser om bland annat kvalitet, patientsäkerhet och kompetens.

Regeringen är mån om att Ivo ges nödvändiga befogenheter och har därför bland annat beslutat om tilläggsdirektiv, dir. 2023:32, till Treklöverutredningen, S 2021:09. Utredningen ska även analysera och föreslå hur Läkemiddelsverket, Tandvårds- och läkemiddelsförmånsverket och Inspektionen för vård och omsorg kan få utökade möjligheter att utbyta upp-gifter vid tillsyn över apoteksmarknaden. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 december 2023.

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder i arbetet mot välfärdsbrottslig-het. Flera myndigheter har fått uppdrag inom ramen för det arbetet.

Exempelvis har Socialstyrelsen fått ett uppdrag att kartlägga vilka områden och typer av verksamheter som är särskilt utsatta, samt stödja kom-muner och regioner i arbetet med välfärdsbrottslighet i hälso- och sjukvården och föreslå åtgärder, S2023/03096.

Gällande arbetet inom tandvården har Socialstyrelsen ett uppdrag att bedöma förutsättningarna för ett införande av en nationell modell för risk-bedömning inom tandvården, S2023/01524. Därutöver har Socialstyrelsen tillsammans med Försäkringskassan haft ett uppdrag om att stärka kontrol-len över det statliga tandvårdsstödet, S2022/03250. Dessutom har Försäk-ringskassan och Ivo haft ett uppdrag om förstärkt samarbete kring kontroll, uppföljning och tillsyn av tandvårdens aktörer, S2022/03249. Slutligen har Tandvårds- och läkemiddelsförmånsverket ett uppdrag att genomföra en informationsinsats för att stärka tandvårdens patienter, S2023/02104.

Utredningen om stärkt stöd till tandvård för våldsutsatta och ökad kontrol-l över tandvårdssektorn, S2022:12, har överlämnat delbetänkandet *Ökad kontroll över tandvårdssektorn*, SOU 2023:82. I betänkandet före-

slås bland annat att det ska införas tillståndsplikt och ägar- och ledningsprövning för privata vårdgivare, vilket på sikt kan försvåra för kriminella att verka inom välfärden. Betänkandet kommer nu att remissbehandlas. Men eftersom arbetet med att stoppa välfärdsfusket prioriteras kommer förslagen i betänkandet parallellt att analyseras och beredas inom Regeringskansliet.

I 2021 års bidragsbrottsutredning, S 2021:03, delbetänkande *Stärkt arbete med att bekämpa bidragsbrott – administrativt sanktionssystem och effektivare hantering av misstänkta brott*, SOU 2022:37, föreslås bland annat ett administrativt sanktionssystem för mindre allvarliga bidragsbrott och för felaktiga utbetalningar som den enskilde orsakar. Beredning pågår inom Regeringskansliet. I utredningens slutbetänkande *Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen*, SOU 2023:52, föreslås bland annat ett system med bidragsspärr för den som döms eller meddelas ett strafföreläggande för så kallade bidragsbrott av normalgraden eller grovt bidragsbrott. Slutbetänkandet remissbehandlas, och ett remissmöte om förslaget om en bidragsspärr har genomförts med ett urval av berörda myndigheter.

Slutligen har regeringen även beslutat om propositionen *En ny data-skyddsreglering på socialförsäkringsområdet*, prop. 2023/24:29. I propositionen föreslås att ändamålen, för vilka Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten får behandla personuppgifter, utvidgas så att myndigheterna får behandla personuppgifter om det är nödvändigt för kontrollåtgärder. Förslagen möjliggör också ett utökat informationsutbyte, bland annat till stöd för myndigheternas kontrollarbete.

Anf. 30 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Man kan undra om det finns en maffia i Sverige. Jag vill nog svara ja på den frågan.

Ekobrottsmyndigheten larmar om att gängens största inkomstkälla inte längre är narkotika utan välfärdsbrott. De driver vårdcentraler, sköter vaccinationer och tar hand om unga i riskzonen.

Det handlar om kriminella nätverk som tar sig in i välfärden. Vet vi vad som pågår? Nej, inte riktigt. Är det utpressning? Är det infiltration? Det är frågor som vi tror att man måste borra i.

Det välfärdsbygge som har etableringsfrihet med minimal kontroll bidrar till att välfärds kriminaliteten ökar. Jag tycker att välfärdssystemet är under attack. Kriminella gör ju vinster på de gemensamma skattemedlen genom att bedriva dessa verksamheter inom välfärden. Det är också ett sätt att ta ut vinst av skattepengar och tvätta pengar från den kriminella verksamheten.

Att den organiserade brottsligheten har letat sig in i den gemensamma välfärden innebär också miljardförluster och hotar människors allra mest omedelbara säkerhet och hälsa i kontakten med just vårdcentraler, vaccinationscentraler och så vidare.

I förlängningen är detta ett hot mot välfärdssystemet i sig, rättssäkerheten och demokratin. Detta är en allvarlig fråga.

Den 10 oktober träffade sjukvårdsminister Acko Ankarberg Johansson tillsammans med socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönwall Sveriges Kommuner och Regioner, Socialstyrelsen, Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, och Ekobrottsmyndigheten för ett samtal om dessa oseriösa

aktörerna i välfärden. Det är bra. Men vi menar att statsråden behöver göra väldigt mycket mer. Nu är det utredningar på gång. Det tycker vi är bra – att det händer saker.

Men exempelvis Ivo som får tilläggsdirektiv behöver också medel för att verka i denna riktning. Det är oerhört viktigt.

Vi har från Vänstern länge pekat på de allvarliga konsekvenserna av att släppa kontrollen över sjukvården och övrig välfärd till privata aktörer med minimal insyn. Och att kriminella nätverk nu av allt att döma tar denna chans att tjäna pengar och att tvätta pengar inom systemet är ganska logiskt. Vi anser att etableringsfrihet är en guldklump för de kriminella nätverken.

Vi har kritiserat denna utveckling under ganska lång tid, men den har fått pågå obekymrat. Från att i huvudsak ha drivits i egen regi öppnades ju välfärden upp för väldigt många privata aktörer. I en nyligen publicerad rapport från Carina Gunnarsson inom ramen för SNS forskningsprojekt Brottslighet och samhälle lyfts även den mycket bristfälliga konsekvensanalysen gällande att öppna välfärden på det här sättet. Man kan ju tro att ingenting ska ske – man kan tro att människor är goda – men det finns alltid krafter som kan ta sig in.

Jag anser, herr talman, att statsrådet Acko Ankarberg Johansson inte helt har belyst vad man ska göra. Ska man inte försöka begränsa nyetablering av privata företag inom hälso- och sjukvården för att bromsa detta innan vi står inför ett ännu större problem än nu? Jag hittar helt enkelt inga svar i detta.

Anf. 31 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Jag tackar återigen ledamoten för att hon lyfter frågan. Detta är en fråga som är på min agenda nästan varje dag – att åtgärder behövs och vilka åtgärder vi vidtar. Jag har haft många möten, inte bara det ledamoten refererar till. Det har varit nödvändigt att många aktörer får se denna bild.

Vi har sedan fortsatt i samtal om åtgärder. Jag tror att vi ganska länge har tänkt att det vi ska hantera är fusk och slarv, det vill säga att någon debiterar något för mycket eller tycker att man får för lite betalt och gör lite till. Det är *en* sak – och allt det är fel – men det vi har att göra med nu är kriminalitet där man inte ens har tänkt gå in i sjukvården utan bara nyttjar den för att tvätta svarta pengar vita eller för att finansiera sin kriminella verksamhet. Det är alltså två helt olika saker.

Kommuner och regioner har redan ansvar enligt kommunallagen. I kommunallagens 10 kap. 7–9 § står det tydligt att man ska ha kontroll över och följa upp allt man överläter till någon annan. Om ledamoten refererar till just vårdcentraler är en av lagarna som gäller, vid sidan om hälso- och sjukvårdslagen och många andra, den om valfrihetssystem. Där framgår att man måste uppfylla kraven. Man måste upprätta särskilda kontraktsvillkor, och man ska följa upp dem.

Varje region har alltså detta som en lagstadgad skyldighet, men jag tror att de har fokuserat på fusk och slarv och missat att det i stället kan vara kriminella verksamheter det handlar om. Jag hade förstås önskat att regionerna hade tagit höjd för det, men jag har också förståelse för att de inte har varit där.

Ett område där vi har sett detta tidigare har varit assistansen, där det tidigt kom in kriminalitet. Under 2015 och 2016, när vi behövde många HVB-hem för vård av och boende för inte minst ensamkommande flyktingbarn, behövde vi platser. Vi vet att det då öppnades verksamheter som inte var till för det de skulle utan var en del av kriminell verksamhet.

Vi har också sett många exempel i tandvården, där Ivo redan har varit inne och bedrivit tillsyn gällande dessa problem. Vi såg det även under pandemin, då testverksamheten blev ett område där kriminella helt enkelt klev in för att tjäna pengar för att finansiera sin verksamhet eller för att tvätta pengar vita. Vi har även sett det inom estetisk verksamhet – och nu ser vi att det också finns inom sjukvården.

Ledamoten har alltså helt rätt i att detta är en lång utveckling och att det verkligen inte har gjorts tillräckligt vare sig från regioner och kommuner eller från statens sida – i så fall skulle vi inte ha befunnit oss där vi är. Det är nödvändigt att vi tar krafttag nu.

Det finns flera regioner som verkligen tar tag i detta. Region Stockholm och Västra Götalandsregionen har under en period haft en god verksamhet, och nu har även Skåne startat. Halland ansluter sig till detta, och Östergötland och Uppsala är på gång. Visst tar man alltså till sig detta, även om det är klart att det borde ha skett för länge sedan är man på gång. Jag är väldigt glad över det.

När det gäller vad regeringen gör jobbar vi gemensamt på väldigt många olika departement. Detta berör inte bara Socialdepartementet utan även många andra, och jag är glad över all den samverkan vi har. Vi behöver exempelvis tydliggöra utslutningsgrunder; det finns redan med i lagen om valfrihetssystem, men det behöver tydliggöras. Där fick vi för ett litet tag sedan ett bra underlag från Leverantörskontrollutredningen som nu remissbehandlas. Vi har alltså någonting att jobba med.

På mitt departement satte vi igång redan i somras med att få till ett register över vård- och omsorgsgivare, vilket helt har saknats. Vi har inte ens haft kontroll över vilka som finns. Vi har nyligen också, som sagt, gett Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga verksamhet och se vad vi behöver göra. Jag inväntar även ett viktigt svar från Sveriges Kommuner och Regioner, som har lovat att återkomma med en hemställan och en lista över åtgärder nästa vecka, eller om det är denna vecka – det är lite oklart. Det är viktigt för oss att ta del av en formell begäran gällande hur regionerna ser på detta. Vi kommer med andra ord att återkomma.

Anf. 32 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Jag tänker att det behövs nationella krafttag här. De 21 regionerna ska inte behöva göra sin egen grej i detta, utan jag tror att det måste finnas något slags ram runt detta. Stockholm har precis börjat med att plocka tillbaka verksamheter som inte har fullgjort sina plikter, om man ska uttrycka sig så.

Den 16 november hade vi ett möte i socialutskottet och träffade då väldigt många aktörer. Vi träffade SKR, Ivo, polisen, Ekobrottsmyndigheten – alla som är involverade i detta. De lade upp väldigt många förslag på bordet om hur man ska hindra de aktörer som är klart olämpliga. Det handlade om tillståndsplikter, ökade resurser för tillsynsmyndigheterna och mycket annat.

Jag återkommer till att vi väldigt länge har föreslagit att kriminella ska stoppas från att starta välfärdsverksamheter inom hälso- och sjukvård genom en stopplag. Det handlar om att hindra privata aktörer som inte har rent mjöl i påsen från att kunna verka inom dessa verksamheter.

Sveriges Kommuner och Regioner köpte 2021 tjänster för 194 miljarder av privata aktörer på välfärdsmarknaden. Det är tjänster som egentligen skulle ha utförts i egen regi. Detta utgör ungefär 17 procent av sektorns totala kostnader, vilket är ett enormt belopp. Under 2023 publicerade Ekobrottsmyndigheten tillsammans med andra myndigheter en lägesrapport, och i den visar det sig att man räknar med att ungefär 9 miljarder går åt till ekonomisk brottslighet där olika typer av verksamheter har öppnats inom just hälso- och sjukvård, tandvård och så vidare. Mörkertalet är också stort. Det är galeit mycket pengar som försvinner ut i svarta hål.

Jag anser att politiker väldigt länge har satt sig i marknadens knä utan att tänka på konsekvenserna. Vi tycker att detta är en jätte viktig fråga. Det är fortfarande så att dessa kriminella nätverk, som jag kallar maffian, kramar ut väldigt mycket pengar ur systemen. Det är förstås väldigt illa. Det handlar också om att jag ska kunna gå till en vårdcentral som så att säga inte styrs av maffialiknande organisationer.

Så här sa Amir Rostami: "Narkotikan har varit central för den organiserade brottsligheten och vi har haft tunnelseende. Det har gjort att vi har missat andra delar av inkomstkällorna för de kriminella gängen." Han är professor i kriminologi, och han pekar på just bedrägeribrotten och välfärdsbrotten, som eskalerar. Detta är en marknad som växer, det vill säga det illegala där man kan göra grova pengar på skattepengar men också genom att tvätta pengar rena.

Jag tänker också på de barn som kom hit som ensamkommande och de barn som nu placeras i HVB-hem. Detta är inte statsrådets ansvar, men ett kriminellt nätverk som infiltrerar ett HVB-hem har självklart en utomordentligt bra rekryteringsbas där. Det tror jag att det finns flera exempel på. Här behövs helt andra riktlinjer.

Jag undrar, herr talman, om statsrådet tänker stärka Ivos tillsynsarbete så att myndigheten ska kunna utöva en ännu hårdare granskning av dessa oseriösa aktörer. Blir det ett kraftfullt resurstillskott? Jag ser med oro framför mig att regionerna nu när de har enorma underskott knappast kommer att ha resurser att följa upp denna typ av superproblem i sina regioner. Allt kommer i stället att satsas på att försöka se till vi får en vård att lita på.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.58 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 13.05.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 13.05.

Anf. 33 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Återigen tackar jag ledamoten för att hon lyfter frågan. Regeringen har arbetat på många olika sätt med att stärka Ivos roll. Det finns budgetförstärkningar i höstens budget, som behandlas av utskottet i morgon här i kammaren. Men vi kommer förstås att återkomma.

Jag tror att det var redan 2019 som Ivo lämnade 40 åtgärdsförslag till dåvarande regering gällande saker där de tyckte att de behövde få chans att skruva på sina verktyg för att bättre kunna uppfylla sitt uppdrag. Ett och ett halvt av dessa åtgärdsförslag genomfördes, men vi har nu tagit itu med många av de andra förslagen på listan. Jag bedömer att det är nödvändigt att vi får många av dessa åtgärder på plats.

En av de saker som utreds just nu är utökad uppgiftsskyldighet, som gör att man kan dela information inte bara mellan brottsbekämpande myndigheter utan även mellan andra myndigheter, som kommuner och regioner. Den frågan tror jag är väsentlig för att man ska kunna få del av information som man behöver. Vi kommer inte ifrån att kommuner och regioner – i det här fallet gäller det regioner – redan i dag har en lagstadgad skyldighet att ta reda på allt de behöver om den som ansöker om att få driva till exempel en vårdcentral. Men de behöver också ha möjlighet att utbyta information. Har de inte den möjligheten är det inte så enkelt för dem att upptäcka dem som går in med kriminella avsikter eller har med sig sådant i bakgrunden. Jag bedömer att det är nödvändigt att vi kommer fram i de frågorna, och där pågår utredningar just nu.

Vilka åtgärder som ska vidtas är en grannliga fråga. Vi försöker alla komma ifrån detaljstyrning och kontroller som inte är ändamålsenliga för att i stället ha en tillsynsstyrning där man vet vilket uppdrag man har, så att vi inte får för mycket av det som ledamoten själv beskriver som new public management, något som är fyllt av kontroller och tillsyn på detaljnivå. Risken med hotet från kriminella är att vi hamnar i det andra diket. Därför är det angeläget för mig att hitta en bra balans och vidta åtgärder som gör att vi hittar de kriminella, som inte har i välfärden att göra, men inte får för mycket kontroller på detaljnivå som förstör för alla andra som verkar inom hälso- och sjukvården; det gäller både egen regi och dem som är privata eller idéburna. Att hitta den här balansen kommer att vara en grannliga uppgift när vi nu tittar på åtgärder.

Men att det behövs åtgärder är självklart. Inte en enda välfärds krona ska gå till kriminella. Det stora hotet är, precis som ledamoten själv lyfter, att regionerna just nu har det riktigt tufft på grund av inflationen. Inflationens konsekvenser ligger kvar för deras del hela nästa år till följd av pensionsavtalet, och då behöver de varenda krona de har. Inga pengar ska betalas ut till de kriminella. Det är nödvändigt ur sjukvårdens perspektiv att alla pengar som finns där går till just sjukvård för människor som har behov av den.

Regionerna är på väg att vidta åtgärder, och SKR samlar nu ihop sig och avser att återkomma till riksdagen med en lista. Det arbete som vi gör i regeringen kommer att medverka till att det händer saker. Men det är tacknämligt att man redan har höjt garderna i flera regioner för att kontrollera detta, för det är många kronor som försvinner till kriminella. Skattepengar

ska inte gå till att finansiera kriminalitet. De ska gå till vård, skola och omsorg. Vi kommer att göra vårt bästa för att se till att det också blir så.

Anf. 34 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Det här känns som en ganska akut fråga. Jag tror att de här gängen, som jag kallar för maffia, har axat upp när det gäller att tränga in i välfärden. Ekobrottsmyndigheten har exempelvis varit väldigt tydlig med att det nu inte är narkotika som är den ekonomiskt stora delen av deras verksamhet utan välfärdsbrott. Precis som vi har diskuterat tidigare har de gått in i vårdcentraler, vaccinationer, HVB-hem och så vidare.

Det här är också väldigt farligt för demokratin. Det är inte bara så att våra skattepengar försvinner, utan det blir systemhotande till slut. Det är jättefarligt. Vi ska inte ha något som liknar den italienska maffian i Sverige. Det blir också en ökad korruption. Det har man tittat på exempelvis i Södertälje.

Vi anser väl att regeringen nu ändå borde titta på en stopplag mot privata företag. Det är väldigt akut. Det gäller att försäkra sig om att de kriminella gängen inte kommer in i verksamheten och att förstärka Ivos resurser för att kvalitetssäkra befintlig vård och omsorg. Den måste ha mer resurser för att kunna rikta sin verksamhet mot de frågorna.

Som patient hos exempelvis en tandläkare eller en vårdcentral måste man känna tryggheten att det är en okej verksamhet. Man måste titta på den röta som nu tyvärr finns här för att få bort den.

Vänsterpartiet och jag tror att efter att etableringsfriheten har införts har det blivit guld för själva marknaden när det gäller välfärd att ha den möjligheten att öppna vårdföretag på det sätt som man nu har med etableringsfrihet. Det har inte varit något bra.

Anf. 35 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Det kommer inte att bli någon stopplag. Varje region har redan i dag möjlighet att stoppa dem som är kriminella. De har alla de verktygen i dag. Men vi tror att de behöver fler verktyg för att kunna upptäcka dem och kunna utbyta information så att de hittar dem.

Det är precis som ledamoten lyfter fram. De kriminella är riktigt duktiga, och de är systemhotande. Vi måste bli bättre än dem på att upptäcka. Det finns infiltratörer på olika håll, och det har också uppmärksammat i medierna.

Det gäller att titta på ett annorlunda sätt. Vi är vana vid tillitsstyrning. Jag vill att vi ska fortsätta att ha det. Men vi måste hitta sätt att upptäcka dem som hotar vår välfärd och göra det på bästa sätt.

Det är ingen etableringsfrihet i den meningen att jag kan öppna en verksamhet och direkt få pengar från det offentliga. Jag måste bli godkänd av regionen och uppfylla både det som står i lagen och de särskilda kontraktsvillkor som regionen ställer.

Regioner har i dag verktyg att använda. Men vi måste ge dem bättre verktyg. Regeringen kommer att återkomma när det gäller Ivos möjligheter med både verktyg och resurser. Men det är nödvändigt att alla lyfter blicken och ser att det finns problem.

Det är ändå narkotika inblandat. Vi ser att man förskriver Tramadol, opioider och annat för att man smidigt ska kunna hämta ut det på ett apo-

tek. Det är ett jätteenkelt sätt för gängen att få del av narkotika att hämta det på ett apotek.

Det är många delar i kedjan som vi behöver titta på för att se: Var hittar vi det som är problemet, och hur ska vi åtgärda det? Det är till och med så med transporter som sker till apoteken att det funnits en infiltratör som kan berätta precis när en sådan transport kommer. Då står man där och tar Tramadolen eller vad det är.

Vi har många olika fält som vi tittar på för att hitta rätt åtgärder. Det berör både privata och offentliga verksamheter som måste höja garden och se till att man förstår att alla inte är här för att bedriva sjukvård. En del är här enbart för att tvätta svarta pengar vita och för att finansiera kriminalitet. Det är dem som vi gemensamt ska stoppa.

Varmt tack, ledamoten, för ditt engagemang! Jag återkommer till utskottet nästa vecka i samma ämne.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2023/24:261 om fritidshem för alla

Anf. 36 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Mats Wiking har frågat mig om jag kan se att fritidshemmen är en del av det brottsförebyggande arbetet, och när det kommer att finnas ett förslag till beslut som riksdagen kan ta ställning till.

Att öka tryggheten i Sverige och bekämpa kriminaliteten är en prioriterad fråga för regeringen. En viktig del i detta är just det brottsförebyggande arbetet. Regeringen har bland annat gett Skolsäkerhetsutredningen (U 2022:04) i uppdrag att föreslå hur ett lagstadgat ansvar för det brottsförebyggande arbetet bör utformas för skolväsendet.

Av skollagen (2010:800) framgår att en elev ska erbjudas utbildning i fritidshemmet i den omfattning som behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om eleven har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt. Utbildning i fritidshem ska även erbjudas om en elev av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av sådan utbildning. Vidare anges att fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation.

När elever lyckas i skolan och har en meningsfull fritid minskar risken för att de dras in i brottslighet. Som Mats Wiking anför är tidiga insatser viktiga i det brottsförebyggande arbetet. Regeringen har därför genomfört olika insatser för att stärka barns och elevers grundläggande färdigheter. I budgetpropositionen för 2024 föreslår regeringen insatser för att stärka barns och elevers språk-, läs- och skrivutveckling samt matematiska färdigheter. Bland annat föreslås en satsning på skön- och facklitteratur till förskolor och skolor och att skolbiblioteken ska bemannas. De insatserna kan tillsammans bidra till att tidigt stärka de grundläggande färdigheterna. Samtidigt kan satsningarna på litteratur och skolbibliotek bidra till att barn och unga får en mer meningsfull fritid.

I områden med socioekonomiska utmaningar spelar skolan en avgörande roll för att förebygga kriminalitet och ge barn och ungdomar möjlighet att växa. Regeringen vill göra det mer attraktivt att arbeta på de mest

krävande skolorna. Därför har regeringen föreslagit i budgetpropositionen för 2024 att 165 miljoner kronor per år avsätts under en treårsperiod för att göra arbetsmiljön och arbetsvillkoren bättre.

Regeringen vill också förstärka Kunskapsbidraget – det som tidigare kallades för Likvärdighetsbidraget – med 850 miljoner kronor 2024. Det innebär att bidraget föreslås uppgå till närmare 7,5 miljarder kronor för 2024. Alltför många elever får inte tillgång till effektiva stödinsatser i rätt tid. Därför genomför regeringen också satsningar på att öka tillgången till speciallärare i skolan och stärka möjligheten för rektorerna att inrätta särskilda undervisningsgrupper. Regeringen genomför dessutom en satsning på skolsociala team för att stärka elevers förutsättningar att nå utbildningens mål, skapa en lugn och trygg arbetsmiljö samt öka elevers närvaro i skolan.

Förslagen i betänkandet *Allmänt fritidshem och fler elevers tillgång till utveckling, lärande och en meningsfull fritid* (SOU 2022:61), som utredningen heter, bereds inom Regeringskansliet.

Anf. 37 MATS WIKING (S):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet!

Den fråga jag ställde till skolministern avser just den utredning som går under titeln *Allmänt fritidshem och fler elevers tillgång till utveckling, lärande och en meningsfull fritid*.

Sedan ett antal år tillbaka har arbetslösa barn rätt till förskola. Detta har gjort att alla barn har möjlighet att ta del av förskolans omsorg och pedagogik. Det har varit viktigt för alla barns utveckling men särskilt viktigt för barn som kommer från hem som av olika anledningar inte kan ge tillräcklig omsorg och uppföstran. Där är samhällets kompensatoriska uppgift helt avgörande.

Fru talman! När barn till arbetslösa kommer upp till skolåldern har de inte längre rätt till det stöd som de fått under förskoletiden. Det förväntas plötsligt att arbetslösa barn inte längre behöver omsorg innan skolan och efter skolan. Att vara sju år och ha arbetslösa föräldrar innebär att du blir av med den gemenskap, fostran och pedagogiska verksamhet som en plats på ett fritidshem innebär.

När den färdiga utredningen presenteras i november 2022 var också slutsatserna från utredaren att lagstadga en utökad rätt till avgiftsfritt fritidshem för alla sex- till nioåringar, fru talman, men också att kunna erbjuda sex- till tolvåringar fritidshem eller öppen fritidsverksamhet eller mer tid i dessa två verksamheter mot bakgrund av barnets levnadsvillkor.

Därmed blir fritidshemmet även till för barn till vårdnadshavare som är till exempel arbetslösa, föräldralediga eller långtidssjukskrivna eller som deltar i arbetsmarknadsåtgärder eller uppbär försörjningsstöd.

Fru talman! Förslaget känns helt i linje med fritidshemmets och skolans kompensatoriska uppdrag. Att se skola och fritidshem som en helhet för alla barn, inklusive barn till arbetslösa, är att ta ett ytterligare steg i detta arbete. Utredaren betonar också fritidshemmets kompensatoriska uppdrag. Vilken syn har skolministern på fritidshemmets kompensatoriska uppdrag?

Anf. 38 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Jag anser, precis som Mats Wiking, att fritidshemmet är en viktig del av det kompensatoriska uppdraget. De flesta barn är också på fritis efter skolan. Det är kanske i lägre grad än man skulle önska, för det är viktigt att komma ihåg att skollagen redan i dag är ganska hård när det gäller att barn som har egna behov också har rätt till fritis utöver det som är till enbart för att föräldrarna arbetar. Jag tycker att det är viktigt att kommunerna lever upp till detta ansvar.

När det gäller det brottsförebyggande uppdraget finns det flera delar som är intressanta. Skolan är nog den viktigaste brottsförebyggande insats vi har över huvud taget vid sidan av föräldrarnas uppfostran. Det handlar om att skolan är en plats där elever befinner sig. Om de är i skolan och är på fritis innebär det ju också att de inte är någon annanstans. Det blir svårare för de gängkriminella att fånga dem i sina klor.

Men framför allt handlar det om att skolan genom att ge kunskaper till eleverna också ser till att det finns en alternativ verklighet – en verklighet där eleverna genom sina kunskaper och ansträngningar skapar ett liv där man försörjer sig själv och så vidare. Där är också fritidshemmet jätteviktigt, inte minst när det handlar om att kunna hjälpa till med läxor och annat och på det sättet vara kompensatoriskt för de elever som verkligen behöver det.

Anf. 39 MATS WIKING (S):

Fru talman! Den beskrivning som statsrådet ger när hon säger att de flesta har fritidsplatser stämmer nog. Men det handlar också om de barn som verkligen behöver fritis för att de har särskilda behov. De har ju rätt till det enligt skollagen. Min erfarenhet som skolpolitiker i tjugotalet år i Västsverige har lärt mig att kommunerna inte ger den möjligheten, utan det krävs en ansökan från föräldrar och dessutom rätt mycket arbete.

Från Socialdemokraternas sida anser vi att det skulle vara önskvärt att man slapp detta besvär. En elev borde kunna få plats och tid på fritis oavsett om man har särskilda behov eller inte. Det är där kompisarna går, och det är där de är när man själv går hem med en nyckel efter skolans slut. Den gemenskap man får på ett fritis kan inte ersättas av att vara ett nyckelbarn hemma. Därför tycker jag att det förebyggande arbetet är viktigt. Det ger alla barn bra förutsättningar.

Precis som skolministern säger visar samstämmig forskning att fritidshem, skola och förskola tillsammans är en av de viktigaste byggstenarna när det handlar om att ge barn en lyckad framtid. Varför ska vi då inte ge fritidshem till alla, när vi har forskning som visar detta?

Varje ytterligare kille eller tjej som lyckas i skolan är inte bara något fantastiskt för det enskilda barnet; det spar även på sikt pengar för samhället. Det kanske inte gäller skolbudgeten men för samhällets kostnad totalt. Kostnaden för sociala insatser för barn, ungdomar och familjer tenderar att öka. Vi hade en diskussion här tidigare om HVB-hem. Det handlar om barn som får rätt igenom skyddsnetet – skolans skyddsnet och socialtjänstens skyddsnet – och kanske blir placerade på ett HVB-hem med insatser för kostnader på 5 000–10 000 kronor om dagen.

Jag har själv jobbat i den sociala sektorn, så jag har sett hur bristande skolgång och utanförskap har gjort att barn och ungdomar hamnar snett i livet. Det som har varit framgångsrikt i arbetet med utsatta barn har varit

att se till att det i skolan finns bra vuxna förebilder och att ha en dag som erbjuder en skola som fungerar men även ett stöd utanför skolan. Här kan därför en fritidshemsplats även för barn som i dag har arbetslösa föräldrar, eller föräldrar som av olika anledningar inte är i förvärvsarbete, vara en av nycklarna.

Fru talman! Samtidigt som vi socialdemokrater vill öppna upp för fritidshem för alla behöver vi se över kvaliteten och barngruppernas storlek. Den S-styrda regeringen tog steg i att minska barngrupperna förra mandatperioden, allt för att höja kvaliteten, men också för att kunna öppna upp för att erbjuda fritis till alla barn.

Jag uppfattar att skolministern förstår behovet av förebyggande arbete, och jag hörde i svaret om åtgärder – mest rena åtgärder i skolans undervisning. Men kan skolministern se att även fritidshemmen kan vara ett bra komplement till skolan i att skapa omsorg och fostran men också vara bra på att pedagogiskt stötta barn som av olika anledningar behöver extra stöd?

Anf. 40 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Självklart ser jag det. Jag tror att fritis är en viktig del av skoldagen, och det är viktigt att så många som möjligt deltar. Kvaliteten är också viktig. Det är klart att det är ett stort problem i dag att vi har för mycket utbildad personal, till exempel i fritis liksom i en del skolor och förskolor. Det är därför viktigt att vi kan få fler unga människor att vilja bli lärare och fritidspedagoger inom fritidshemmen. Det är viktigt för att man ska kunna upprätthålla kvaliteten.

Regeringen vidtar också en rad andra åtgärder. Vi har gett Skolsäkerhetsutredningen i tilläggsdirektiv att lägga fram förslag på hur skolan kan jobba och få ett brottsförebyggande uppdrag som den i dag inte har. Utredningen tillsattes av den socialdemokratiska regeringen, och bakgrunden var mordet på en skola i Malmö. Utredningen tillsattes då för att man skulle hitta sätt att agera mot till exempel skolskjutningar.

Sedan har samhället, bara under denna korta tid, förändrats. Nu ser vi grov kriminalitet som försöker ta sig in i våra skolor. Då blir det viktigt med ett brottsförebyggande ansvar liksom det uppdrag som vi har gett Skolsäkerhetsutredningen att se över möjligheten att låsa skolor så att människor som inte har där att göra inte ska kunna ta sig in.

Med det sagt tror jag att också fritidshemmet är en väldigt viktig del i det brottsförebyggande arbetet, särskilt gentemot de barn som behöver det allra mest.

Anf. 41 MATS WIKING (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för de svar jag har fått. Svaren handlar mycket om vad skolan kan göra och rätt lite om vad fritidshemmen kan göra. Nu kom det dock till lite mer om det.

Det jag och vi socialdemokrater försöker betona är att man ska se helheten med fritidshemmen och skolan. Det finns en helhet, och det kan finnas sjysta vuxna som kan ta hand om en och stötta en på fritidshemmet när det inte fungerar med lärarna. Det kan vara det som gör att en elev går till skolan på måndag morgon – att man vet att det finns någon sjyst vuxen som stöttar en med till exempel läxorna eller socialt. Det kan också finnas en koppling till föreningslivet.

Man ska inte tro att fritidshemmen inte kan erbjuda brottsförebyggande arbete. Det är en mjuk verksamhet, men den har en fantastisk fin pedagogik och omsorg och kan utföra ett gott förebyggande arbete.

Jag tackar alltså skolministern för svaren. Vi är överens om skolans och fritidshemmens kompensatoriska uppdrag, men vi har lite olika syn på vägen dit. Nu kommer vi från Socialdemokraterna att följa hur regeringen hanterar utredningen om fritidshemmen. Vi anser att det är dags att låta fritidshemmen bli tillgängliga för alla barn. Kan ministern ge någon vink om när ett förslag kan komma på bordet?

Anf. 42 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Nej, det vågar jag inte göra. Frågan bereds i Regeringskansliet nu, så jag tänker inte ge någon tidsplan för detta. Det vore fel av mig.

Jag delar Mats Wikings syn att fritidshemmen är en viktig del av skolväsendet. Det är ofta en integrerad del av skolan, inte minst i lågstadiet men delvis också på mellanstadiet. Det är viktigt att fritidshemmen håller hög kvalitet och att vi får fler unga människor att vilja bli lärare i fritidshem.

Det är också viktigt att kommunerna ser detta och faktiskt följer den lagstiftning som finns på området, för den ger barn som har egna behov – alldeles oavsett hur föräldrarnas behov ser ut – rätt till att ta del av fritidshemmet. Jag tycker att det är viktigt att påpeka att vi har en ganska långtgående lagstiftning redan i dag men att den inte alltid följs.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2023/24:270 om regeringens skolpolitik och betygssystemet

Anf. 43 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Niels Paarup-Petersen har frågat mig om jag kommer att arbeta för att ändra betygssystemet så att utslagningen minskar och om jag kommer att arbeta för att alla elever ska bedömas enligt samma principer.

Jag instämmer i att vi har stora utmaningar i svensk skola i dag. Det är ett mycket stort problem att så många som 15 procent av eleverna som avslutar grundskolan inte når behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan. Skolsystemet behöver fungera bättre än i dag så att alla elever får de bästa förutsättningar att klara skolan och få med sig de kunskaper de behöver för att kunna försörja sig själva.

Problemet är inte att det finns ett betyg för icke godkända kunskapsresultat i betygssystemet utan att man inte tillräckligt tidigt identifierar de barn som behöver mer stöd för att nå kunskapsmålen. Regeringen satsar därför på fler speciallärare, på särskilda undervisningsgrupper och på att skapa bättre förutsättningar för tidigare insatser.

Det är också nödvändigt att vi ser över dagens kursplaner och betygskriterier. Eftersom det finns en stor variation när det gäller kognitiva förutsättningar inom respektive skolforms målgrupp behöver de kunskaps-

mässiga krav som ställs, särskilt för betyget E, vara rimliga sett i relation till hela skolförmåens målgrupp.

Vi behöver ha en tydligare kunskapsinriktning i kurs- och läroplanerna med ett starkare fokus på fakta och ämneskunskaper och bättre anpassning efter barns kognitiva utveckling och skilda förutsättningar. Genom sådana ändringar kan fler elever få med sig godkända betyg från grundskolan.

Det är även viktigt att alla elever får betyg som speglar deras kunskapsnivå, och av den anledningen har regeringen tillsatt en utredning som ska utreda hur betyg och meritvärden kan bli mer likvärdiga och mer rättvisande spegla elevernas ämneskunskaper. Utredningen ska redovisa sina förslag senast den 21 februari 2025.

Det behövs också nya vägar i gymnasieskolan. Dagens nationella program är inte tillgängliga eller anpassade för alla elever. Utredningen om fler vägar till arbetslivet (U 2022:03) har här ett brett och viktigt uppdrag att föreslå åtgärder för att lösa problemen med den stora utslagningen av elever och ge fler elever en gymnasieutbildning som leder till ett arbete. Utredaren ska enligt direktiven bland annat lämna förslag på förändringar för att elever som haft svårt att nå målen i grundskolan ska ges bättre möjligheter att förbereda sig för arbetslivet. I juli i år fick utredaren ett tilläggsdirektiv att bland annat lämna förslag om nya valbara gymnasiala yrkesutbildningar – yrkesskola – som kan ge elever en snabbare etablering på arbetsmarknaden.

Regeringen arbetar intensivt för att förbättra skolan och skolsystemet. De utredningar jag nämnt är viktiga i sammanhanget, men det görs också bland annat satsningar för att förbättra tillgången till nya läromedel, öka tillgången till speciallärare, stärka språk-, läs- och skrivutvecklingen samt genomföra satsningar på lovskola också i lägre årskurser.

Vi vill också förbättra situationen för lärare. En utredning är tillsatt för att göra en bred översyn av hur förskollärares och lärares administrativa börda kan minskas så att mer tid kan läggas på undervisning, och en satsning föreslås för bättre arbetsmiljö och arbetsvillkor för lärare i skolor med stora utmaningar.

Vi behöver en trygg och bra skola med fokus på kunskaper och tydliga förväntningar. Det är bra för alla och särskilt för de barn och ungdomar som behöver skolan allra mest.

Anf. 44 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet!

Som statsrådet korrekt sammanfattar det skulle jag gärna vilja veta hur statsrådet ser på, och om hon kommer att jobba för, dels att ändra dagens ordning där elever bedöms utifrån olika principer beroende på hur duktiga de är i skolan, dels att göra insatser för minska utslagningen. I den sista delen har jag fått svar, även om jag kanske inte är fullt nöjd med dem. Men i den första delen har jag faktiskt inte ens fått ett svar.

Enligt de principer som i dagsläget gäller för elever i svensk skola bedöms du som en hel människa om du klarar dig bra skolan. Dina bra sidor och de saker du är lite sämre på vägs samman, och så kan du sammanlagt få kanske ett C eller ett D i betyg. Men har du det svårt i skolan och ligger vid ett E är det din absolut sämsta prestation som avgör att du inte kommer över E.

Det är inte rimligt att elever i samma klass bedöms utifrån helt olika principer beroende på hur duktiga de är. Självklart ska de ha olika betyg; det är inget konstigt. Men att det är olika principer är faktiskt inte rimligt. Jag skulle gärna vilja ha ett svar från statsrådet om hur hon ser på detta och hur hon tänker agera.

Den andra delen gällde utslagningen. Vi har ett stort problem med att väldigt många elever i svensk skola inte klarar skolan som den ser ut i dag – det visar Pisa, det visar Pirls och det visar mycket annat. Vi har samma grupp, gång på gång, som vi har svårt att lyfta i svensk skola. I vissa undersökningar är det de som inte pratar svenska hemma, i andra är det de med minst en utlandsfödd förälder. Men det är basalt sett samma grupp.

Detta vet vi. Vi ser det gång på gång. Ändå fortsätter det att vara så.

Av statsrådets svar kan jag konstatera att man funderar på att sänka kraven för att få ett E. Det kan ju vara ett sätt att hantera det på. Statsrådet säger också att det inte i sig är ett problem att det finns ett betyg för icke godkända kunskapsresultat. Det är vi helt överens om. Problemet är konsekvenserna av det, för dessa är i dag att du inte har någon framtid.

Vi har satt upp ett mål som när det infördes var tänkt att täcka kanske 3–5 procent av befolkningen. I verkligheten täcker det nu 14–15 procent av befolkningen. Svårighetsgraden har också ökat genom att vi har ändrat från mycket konkreta krav på den ska få ett E till mycket diffusa krav. Man ska till exempel kunna redovisa komplicerade orsakssamband bara för att få ett E.

Det stora problemet är att när du inte får ett E utan kanske ett F i svenska, matematik, engelska eller andra ämnen får du inte lov att plugga vidare. Din väg framåt är stängd. Du kan eventuellt gå det individuella programmet, men där vet vi att bara 20–30 procent klarar sig.

Detta är en utslagning som regeringen medvetet accepterar genom att inte vilja ändra på konsekvenserna av att inte nå upp till behörighetsgränsen som den ser ut i dag. Det är ett problem.

Centerpartiet har konstaterat, i en minirapport som vi lägger ut i dag, att det bara i våra utsatta områden är över tusen elever som varje år går ut utan behörighet – tusen elever för vilka det bästa alternativet till en inkomst är att gå med i ett kriminellt gäng därför att staten, samhället och skolsystemet säger: Ni ska inte plugga vidare, för det får ni inte. Det är en absurd samhällsmodell och betygsmo-
dell som vi har.

Regeringens politik skapar det bästa rekryteringsunderlaget för gäng-
en, som det ser ut just nu. Så kan vi inte ha det. Det är dags att se över systemet och att öppna upp yrkesprogrammen även för personer som inte har behörighet till gymnasiet.

Anf. 45 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Tack till Niels Paarup-Petersen, som lyfter en mycket viktig diskussion!

Frågan är dessutom extra relevant i tider som dessa. Just nu sliter nämligen tiotusentals lärare med betygsättningen i grundskolan inför terminsbetygen, som ska sättas och delas ut till eleverna om bara några få dagar. Det är en tid då vi svart på vitt kan se att likvärdigheten inte är så bra som den behöver vara i ett land som Sverige. Rapport efter rapport fortsätter att belysa att jämlikheten och likvärdigheten i skolan inte är tillräckligt bra.

Betygssystemet är en del av det som cementerar denna olikvärdighet, och den konstruerade utslagsgränsen mellan E och F är en av anledningarna.

Det finns nämligen all anledning att tro att betygssystemets konstruktion har en effekt på barns och ungas mående. Det är en aspekt som inte lyftes upp särskilt mycket i debatten tidigare, men den psykiska ohälsan bland barn och unga i vårt land är betydligt högre än i jämförbara länder i Norden, övriga Europa och världen.

Det finns skäl att tro att det är mer provtunga betygssättning som leder till detta. Det ökar stressen och pressen på svenska elever. Det står helt i strid med de reformer som vi är ganska överens om i den här kammaren. Det handlar om ämnesbetyg och att kunna väga samman betyg för just A till D, men det gäller inte för betyget E.

Precis som sagts tidigare slås 15 procent av våra barn i grundskolan ut varje år i övergången mellan grundskola och gymnasieskola. Jag håller med ledamoten Paarup-Petersen om att just den gruppen är en guldgruva för de kriminella gängen när de ska hitta nästa rekrytering.

Det är tyvärr bara en konstruerad utslagning av elever. Den har skapats genom införandet av ett betygssteg för underkänt. Den infördes med det målrelaterade betygssystemet. Men det var inte tanken med systemet från början, när vi införde det en gång i tiden. Det skulle nämligen bara vara en liten andel som inte skulle klara det godkända betyget.

Detta kommer att medföra fortsatt stora utslagningar. Men det finns faktiskt lösningar. Flera utredningar har tittat på det, men tyvärr har regeringen stängt dörren för dem. Utredningen om fler vägar till arbetslivet, som ministern tidigare pratade om, hade faktiskt möjlighet att utreda detta fram till i våras då skolministern och regeringen brutalt stängde dörren. Man får inte utreda huruvida det skulle gå att förändra betygssystemet och F-betygets konstruktion.

Inte heller när regeringens egen betygsutredning för att komma till rätta med likvärdigheten tillsattes fanns det med någonting om att utreda gränsen mellan F och E. Vi kommer alltså att år efter år gå med ett konstruerat utslagningssystem utan att försöka lösa problemet.

Jag fortsätter därför, liksom Niels Paarup-Petersen, att fråga: Hur tänker regeringen lösa den här frågan?

Anf. 46 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Det finns olika sätt att se på frågan. Det viktigaste regeringen nu gör är att vi inom kort kommer att tillsätta en utredning om just läroplaner, kursplaner och innehållet i det med koppling till det som kallas betygsriterier. Vi har i dag läroplaner vars krav det i stor utsträckning är svårt för en del elever att uppnå. De är helt enkelt på för hög nivå i förhållande till hur barnens hjärnor utvecklas.

Det behövs bland annat större fokus på färdighetsinläring, det vill säga läsa, skriva och räkna. Om 25 procent av våra 15-åringar inte kan läsa ordentligt har de förmodligen haft problem i skolan, och de kommer att få problem i skolan. Detta måste vi göra något åt. Större fokus på färdighetsinläring är alltså jätteviktigt. Men det är också viktigt med större fokus på fakta, kunskapsinläring och så vidare. Då kommer vi att lösa en del av problemen.

Jag tillhör dock dem som inte tror att det är en bra idé att släppa in elever på ett nationellt program om de helt saknar möjligheter att klara det.

Skälet till att de har F i olika ämnen är faktiskt att de inte har klarat att nå de nivåer som krävs för att få ett godkänt betyg, ett E. Ska de då sitta i samma klassrum som elever som har mycket kunskaper med sig? Ska de sitta där utan rätt till det stöd som man faktiskt har på introduktionsprogrammen, där tanken är att man ska klara gymnasiet på fyra år, inte tre år? Introduktionsprogrammen i sig är ett stort stödprogram.

Jag är oerhört angelägen om att vi inte ska skapa en gymnasieskola där vi låtsas att elever har kunskaper med sig som de faktiskt inte har. Det finns en risk med det också. Därför tror jag att det finns en överhängande risk med att ta bort gränsen när det gäller kunskaperna. Den är egentligen tänkt för att elever som är på gränsen att få ett F ska få stöd.

Sedan vet såväl Niels som Niklas och jag att det stödet sätts alldeles för sent i svensk skola. Mycket stöd sätts in i årskurs 9. Egentligen borde det ha satts in mycket tidigare. Jag tycker att både Pirls- och Pisautvärderingarna visar på det i stor utsträckning. Vi måste få till ett system där stöd sätts in betydligt tidigare. Framför allt ska det sättas in för det som brukar kallas färdighetsträning, det vill säga läsa, skriva och räkna.

Anf. 47 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Tack så mycket, statsrådet!

Vi är överens om mycket av det som statsrådet nu lyfte upp. Det är bra att läroplaner ska utredas och ses över. Men det hjälper inte nu. Det är jättebra att när utredningen någon gång blir klar ska det vara fokus på färdigheter etcetera. Men det hjälper inte nu. Det är problemet.

Självklart ska vi inte släppa in personer på nationella program som de inte har färdigheter för att klara av. Man kan lösa det delvis genom antagning på meritpoäng etcetera, som man gör i många andra länder.

När statsrådet själv gick i skolan fanns det ingen hård godkäntgräns. Utredaren i Betygsutredningen till exempel hade några ettor. Han hade sannolikt varit utesluten från att gå i dagens gymnasieskola, men han har blivit kunnig nog för att utreda själva betygssystemet. Det kanske inte är ett helt säkert system vi har i dagsläget när det gäller att utesluta vem som är lämpad eller inte. Mognad etcetera kan också påverka.

Det som vi specifikt vill se nu är att man måste kunna komma in på ett yrkesprogram utan att välja till högskolebehörighet även utan att klara den hårda gränsen för godkänt. Det måste vara möjligt att göra på kort sikt, omedelbart. Det måste gå att göra något åt de problem som finns där ute just nu.

Över 1 000 ungdomar bara i våra utsatta områden går varje år ut praktiskt taget utan framtidsmöjligheter. Det är de som rekryteras till gängen. Om man vill ta gängkriminaliteten på allvar och göra något åt den rekryteringen måste man också ge alternativ. I dagsläget gör vi inte det. Det finns i stort sett inget alternativ över huvud taget för de ungdomarna. Det är kanske det dummaste vi gör som samhälle.

Det görs jättemycket just nu. Regeringen lägger fram många förslag, som hårdare tag etcetera. Centerpartiet är med på det mesta av det. Men vi måste också stoppa nästa generation. Det räcker inte att spärra in några. Vi måste också stoppa nya från att komma in. Som det är nu har vi en modell som medvetet utesluter unga människor från en legal framtidsmöjlighet. Det är oerhört dumt tänkt.

Vi kan prata även om många andra delar när det gäller vad vi behöver satsa på i skolan. I dagsläget försämrar regeringen arbetsvillkoren för lärarna med diverse konstiga inspel om angiverilagar och mycket annat. Man underminerar ekonomin för skolorna med mera. Och samtidigt vill man göra det svårare att komma in på lärarutbildningen. Det skapar sannolikt inte fler lärare eller bättre förutsättningar på sikt för fler av ungdomarna i skolor där det är extra svårt att rekrytera lärare.

Det ska sägas att jag inte är det minsta tveksam när det gäller Lotta Edholms intentioner för att skapa en bra skola. Men om vi vill göra något på kort sikt, något som faktiskt fungerar och något som gör skillnad kan vi inte fortsätta vänta. Vi måste göra någonting nu.

Därför vill jag fråga statsrådet igen: Skulle det inte vara möjligt att redan till nästa år öppna upp våra yrkesutbildningar, så att de som inte väljer högskolebehörighet kan komma in på meritpoäng i stället för att leva upp till den hårda godkänthöjningsgränsen? Det är väldigt enkelt. Det har utretts tidigare, och det har varit så tidigare. Det gav möjligheter framåt.

Vi vet att de som inte klarar skolan och som inte får något alternativ i dag i högre omfattning blir gängkriminella. När Brå intervjuade gängkriminella som hade kommit in i det som unga hade över hälften haft problem att fullfölja grundskolan. Det är dem vi pratar om. Det är över 1 000 personer som går rakt ut i gängens armar, för de är de enda som tar emot dem med öppna armar. Samhället pushar bort dem. Det är dumt.

Anf. 48 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Jag måste fortsätta på spåret som ledamoten Paarup-Petersen följde upp. Ministern återkom i sitt svar gällande betygen till att vi behöver vidta jättemånga olika åtgärder – vilket är sant – för att stärka den svenska skolan och fokusera på att elever får den hjälp de behöver i tid. Där är vi överens. Elever måste få hjälp snabbt – och många får också otroligt snabb hjälp i svensk skola i dag – men vi måste göra det ännu bättre i framtiden.

Ministern fortsatte med att rada upp satsningar som regeringen förväntas eller påstås göra, men man måste ändå diskutera att det faktiskt blir mindre pengar för kommunerna att genomföra det ministern säger. Regeringen vill inte prata betyg eller göra någonting åt den saken, utan en massa annat. Då måste kommunerna få möjlighet att finansiera det, men regeringen räknar inte upp statsbidragen till kommuner och regioner ens i närheten av så mycket som behövs.

Hade man gjort som vi socialdemokrater gjorde redan förra året och i år hade det varit mer pengar till kommunerna och regionerna och direkt till skolorna redan förra året och även i år. Då hade man kunnat genomföra kunskapshöjande insatser. Men om regeringen varken gör det ena eller det andra och inte tittar på att stärka finansieringen så mycket som det behövs eller förändra betygssystemet, utan låter utslagningen av elever fortsätta, då gör de faktiskt inte tillräckligt för att lösa problemen i svensk skola.

Det vi alla vill är ju att våra svenska barn och elever får så goda kunskaper som möjligt och kan gå i gymnasiet och vidare i vuxenlivet, få arbete och växa som människor. Därför fortsätter jag fråga vad skolministern tänker göra för att minska utslagningen mellan grundskola och gymnasieskola.

Anf. 49 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Som jag har beskrivit förut tror jag att den viktigaste satsningen vi kan göra är att förändra innehållet i läroplaner och kursplaner så att de blir mer anpassade efter hur små barns hjärnor utvecklas. Då får fler möjlighet att uppnå målen, till exempel att lära sig läsa och skriva tidigt.

Jag anser att lågstadiets absolut viktigaste uppgift är att lära små barn att läsa. Det finns ingen uppgift som är viktigare. När ungefär 25 procent av 14–15-åringarna inte kan läsa på en sådan nivå att de förstår innebörden av det de läser har de såklart väldigt svårt att lyckas i andra ämnen.

Niels undrade om vi inte bara kan släppa in elever utan godkända betyg – eller tillräckligt många godkända betyg, när man behöver godkänt i sju ämnen för att komma in – på nationella yrkesprogram. Jag menar att det inte skulle hjälpa dessa elever. Man ska inte tro att det gör att de plötsligt får alla dessa kunskaper. Problemet är ju att de inte har dem sedan tidigare. De har inte de grundläggande kunskaperna med sig. Att då sitta i samma klassrum som elever som faktiskt har det tror jag inte hjälper dem. Jag tror att utslagningen från gymnasieskolan då sannolikt ökar snarare än minskar.

Vi har nu gett utredningen tilläggsdirektiv att se över möjligheterna till en mer utpräglad yrkesskola i Sverige, där elever som inte har fullgoda betyg skulle kunna ta sig in och där det finns en betydligt större flexibilitet än i systemet vi har i dag. Det är ju egentligen lite märkligt att vi tycker att alla yrkesprogram ska vara tre år långa, alldeles oavsett vad det är för ett yrkesprogram. Vi borde ha en större flexibilitet, och det tror jag att vi kan åstadkomma med yrkesskola. Då blir diskussionen inte heller lika sårig som den är just nu.

Man ska inte göra sig en illusion av att de här eleverna försvinner bara för att man tar bort betyget F. Jag tror tyvärr inte att det på något mirakulöst sätt löser problemen om de kan komma in på gymnasieprogram som de saknar kunskaper för att gå. Vi behöver göra mycket mer genomgripande reformer och framför allt sätta in stöd mycket tidigare än vad vi gör i svensk grundskola i dag.

Anf. 50 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Jag tror inte heller på mirakel, men jag trodde trots allt att jag skulle få svar på båda mina frågor. Vi får hoppas att det kommer ett svar i den sista rundan på principfrågan om nivåer och olika sätt att bedöma elever på.

I svaret som vi har fått från statsrådet nu är det tydligt att man vill sänka kraven för att över huvud taget få betyget E. Man vill hålla fast vid ett flummigt betygssystem och vägrar skapa ett seriöst finansieringssystem inklusive sektorsbidrag som säkrar finansieringen av skolan. I så fall kan man prata om andra saker man vill göra, men om man inte vill ta tag i de tre grejerna blir det ju märkligt ändå.

När det gäller lågstadiet är jag helt överens med statsrådet om att det är otroligt viktigt att barnen lär sig de mest basala färdigheterna redan vid tidig ålder. Det är också därför vi i vårt skolprogram har satsat på språkfokusering, ökat läsande etcetera. Statsrådet säger att det inte hjälper om man låter elever komma in om de inte har de rätta kunskaperna. Det kan jag hålla med om. Men många av kunskaperna har de ju – det är bara det att de kanske inte har alla kunskaper.

Det har aldrig någonsin varit så här i Sverige förut. När statsrådet själv gick i skolan var det möjligt att komma in trots ettor och tvåor. Det fanns ingen hård gräns. I Norge finns den inte. Det behöver alltså inte vara på det sättet. Det är klart att du har hjälp av att få en framtidsmöjlighet! I dagsläget får du veta att om du har ett F i svenska kan du skita i resten, för du kommer inte vidare. Det är klart att du har hjälp av att få veta att det finns en möjlighet för dig framåt oavsett vad du har lyckats med hittills – fortsatt bara göra ditt bästa. Det måste vara det vi tror på framöver.

Om vi ska vänta fyra år till är det 4 000 ungdomar till som går ut skolan i utsatta områden utan en framtidsmöjlighet. Det kan inte vara samhällets, riksdagens och regeringens svar.

Anf. 51 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Niels säger nu att de elever som går gymnasieskolans introduktionsprogram inte har några framtidsmöjligheter. Jag skulle säga att det är ganska hård kritik mot alla de människor som jobbar i vårt skolsystem för att ge de eleverna framtidsmöjligheter. Själva tanken med introduktionsprogrammet är ju att man ska hämta in de kunskaper man behöver för att gå över till ett nationellt program.

Jag tror inte att lösningen på problemet i svensk skola är att säga till alla elever att det inte spelar någon som helst roll vilka kunskaper man har från grundskolan när man ska in i gymnasieskolan. Man behöver inte anstränga sig eller läsa sina läxor, för man kommer in på ett nationellt program i alla fall. Det är klart att de eleverna också kommer att slås ut från gymnasieskolan, för sanningen är att kunskapskraven är ganska höga. Vi ska ändra kunskapskraven. Vi ska inte sänka dem utan ändra dem, men de kommer ändå att vara höga.

Skillnaden mot när jag gick i skolan för ungefär tusen år sedan och hade 1–5-betygssystemet var att mängder av elever aldrig gick till gymnasieskolan. De gick direkt till industrin och fick jobb där. De jobben finns inte i samma utsträckning i dag som de gjorde på den tiden, så man ska inte göra sig en illusion om att bara vi tar bort F-betyget kommer inga elever att slås ut.

Det system vi har är i grund och botten oerhört generöst, skulle jag säga, då vi ger elever fyra år att lyckas i gymnasiet i stället för tre. Men det grundläggande problemet är att vi inte har satt in insatser tillräckligt tidigt för att de här eleverna till exempel ska lära sig att läsa ordentligt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2023/24:132 om bakgrundskontroll av personal inom offentlig sektor

Anf. 52 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Ludvig Aspling har frågat mig vilka, om några, lagändringar som jag anser är nödvändiga när det gäller bakgrundskontroll av personal inom offentlig sektor.

Låt mig börja med att konstatera att den organiserade brottsligheten är systemhotande. Vi har sett flera exempel på hur kriminella infiltrerar eller

utövar påtryckningar mot rättsväsendet, annan offentlig verksamhet och politiska partier. Det är oerhört allvarligt. Varje verksamhet måste bli medveten om och rusta sig för den risken.

Det har under den senaste tiden särskilt uppmärksammats att det finns ett stort behov av att kunna göra bakgrundskontroller i större utsträckning än i dag, bland annat hos kommuner och statliga myndigheter. Det kan bland annat handla om möjligheten att begära in ett belastningsregisterutdrag för att kunna upptäcka om en arbetssökande är involverad i allvarlig brottslighet.

För dem som bedriver verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet, det vill säga de allra mest skyddsvärda verksamheterna i samhället, finns en skyldighet att säkerhetspröva personalen.

Statliga myndigheter och kommuner har i en del fall möjlighet att inför anställningar kontrollera i belastningsregistret om en person är dömd för vissa brott. Med hänsyn till det ingrepp i den enskildes privatliv en sådan registerkontroll innebär är möjligheterna att göra sådana kontroller begränsade.

Det är samtidigt mycket angeläget att säkerställa att den som erbjuds en anställning hos en kommun eller en statlig arbetsgivare inte har kopplingar till sådan kriminalitet att personen utgör en risk för verksamheten. För att säkerställa det behöver arbetsgivare ha de verktyg och den kunskap som krävs för att kunna genomföra noggranna och säkra rekryteringsprocesser.

Regeringen avser därför att i närtid tillsätta en utredning som skyndsamt ska se över utökade möjligheter till registerkontroll. Jag utesluter inte att det kan bli aktuellt med fler åtgärder för att kommuner och statliga myndigheter ska kunna utföra tillräckliga bakgrundskontroller.

Anf. 53 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för det samarbete som vi har, inte minst inom ramen för Tidöavtalet. Det är viktigt att vi kan ha den här typen av diskussioner utan att det uppfattas som att det finns en konflikt i den här frågan. Det tror jag inte att det i grund och botten gör.

Anledningen till att vi står här är att JO, Justitieombudsmannen, har riktat kritik mot Södertälje kommun. Den kritiken baseras på Södertäljes kontinuerliga säkerhetsprovningar av personalen som är anställd i kommunen.

Södertälje har tyvärr svåra problem med infiltration av den offentliga förvaltningen. Det handlar om kriminella klanmedlemmar som försökt och som lyckats skaffa sig anställningar där i syfte att begå olika typer av brott och andra brott mot kommunens verksamhet.

JO baserar sitt beslut på att kommunens agerande är en inskränkning av rätten till personlig integritet så som den fastslås i 2 kap. 6 § regeringsformen, där människor skyddas från betydande intrång i den personliga integriteten om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden.

För att göra sådana här kartläggningar krävs ju stöd i lag. Det är allmänt känt. Stöd i lag finns, precis som statsrådet säger, inom vissa verksamheter. Det gäller till exempel den obligatoriska registerkontrollen enligt skollagen. Vissa myndigheter som har hand om känsligt material och känslig information har också möjligheten att göra den här typen av kontroller.

Men det finns i dag ingen generell regel som gör att kommuner och myndigheter har möjlighet att göra sådana här kontroller brett på all sin personal, och det är en ganska allvarlig brist.

JO:s beslut är i och för sig helt korrekt. Det som Södertälje kommun anför – att det här ändå skulle vara okej därför att kommunen har anlitat ett privat företag för att genomföra kontrollerna och inte gör det så att säga in-house – duger naturligtvis inte, utan beslutet är helt korrekt.

Det som händer nu är tyvärr att Södertälje och flera andra kommuner som har börjat arbeta på det här sättet står inte helt men till viss del försvarslösa mot de kriminella klanerna därför att man inte har möjlighet att göra den här granskningen av framför allt den befintliga personalen.

Fru talman! Sverige befinner sig i en ny situation. Den typ av kriminella släktbaserade nätverk som härjar i Sverige i dag har vi inte haft historiskt sett. Det är ett delvis nytt problem som kräver nya lösningar.

Regeringen meddelar nu att man skyndsamt kommer att tillsätta en utredning om detta. Med tanke på hur viktig frågan är skulle jag vilja ställa några kompletterande frågor.

Innebär det här att vi kommer att få en generell bestämmelse som kommer att kunna tillämpas på all eller nästan all offentlig verksamhet, eller kommer vi att få utvidgade sektorsspecifika regler av den typ som vi har i dag? Jag skulle starkt föredra en generell bestämmelse som kunde tillämpas på alla kommuner och all deras personal.

I interpellationssvaret säger statsrådet att det handlar om till exempel utdrag ur belastningsregistret. Tror statsrådet att detta räcker, eller bör man titta på möjligheter att granska även andra uppgifter såsom misstankeregistret, åtal som inte lett till fällande dom och annan offentligt tillgänglig information? Det finns ju i dag väldigt stora möjligheter att få en uppfattning om vem en person är.

Sist men inte minst, kommer de tilltänkta regeländringarna att ta sikte endast på organiserad brottslighet eller även på andra faktorer som gör personer olämpliga, till exempel om det är så att en person tidigare har tillhört en terrororganisation? Det finns ju gott om exempel på att sådana personer har fått anställningar till exempel inom skolväsendet i dag.

Jag kommer inte att ställa några frågor om tidshorisonten här, för jag vet hur situationen ser ut på Regeringskansliet. Det är ingen idé att stressa, utan det är bättre att det blir ett ordentligt utfört regelverk från början.

Anf. 54 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, Ludvig Aspling, för möjligheten att diskutera denna viktiga fråga i dag!

Låt mig börja med att säga att jag helt och hållet delar den problembild som Ludvig Aspling beskriver. Vi har sett sedan alltför många år tillbaka att den grova organiserade brottsligheten utöver de förödande konsekvenser som den får för enskilda människor, alltså brottsoffer – den som skjuts ihjäl eller mördas i samband med ett sprängdåd etcetera – och deras anhöriga, också har påtagliga systemhotande effekter.

Ett av de mest påtagliga uttrycken för det är naturligtvis infiltration eller påtryckningar på olika sätt på det offentliga. Vi har sett flera exempel på det både i närtid och tidigare, till exempel att socialsekreterare hotas eller på ett mer subtilt sätt blir föremål för påtryckningar så att de antingen inte vågar fatta beslut eller till äventyrs fattar felaktiga beslut. Det finns

exempel på infiltration i stadsbyggnadsförvaltningar eller i den del av den kommunala förvaltningen där man fattar beslut om försörjningsstöd. Det finns exempel på infiltration i politiska partier. Listan kan göras lång. På senare tid har vi dessutom fått se några rätt spektakulära exempel på infiltration i rättsväsendet även om det ännu inte finns några lagakraftvunna domar i den delen.

Låt mig bara säga att den situation som Södertäljefallet aktualiserar är väl känd. Vi måste möta den med all kraft, och det inkluderar utökade möjligheter för kommunen och andra att göra relevanta bakgrundskontroller för att säkerställa att medarbetare i exempelvis kommunen inte är en del av organiserad brottslighet eller genom annan brottslighet är olämplig att ha vissa befattningar.

Man kan väl säga att en förtjänst med JO-beslutet i Södertäljefallet är att vi har fått rättsläget klarlagt. Det betyder också att politiken har något konkret att förhålla sig till. Här tror jag att man kan säga två saker samtidigt.

Å ena sidan klarlägger JO:s beslut rättsläget, det vill säga att den hantering som bland annat Södertälje kommun ägnat sig åt inte har stöd i lag.

Å andra sidan är det samtidigt väldigt enkelt att se behovet av det som Södertälje har velat uppnå genom dessa åtgärder och att uttrycka sin erkänsla för den ambitionen hos Södertälje kommun. Det är därför regeringen också har sagt att vi i närtid kommer att tillsätta en utredning som får i uppdrag att skyndsamt möta den situation som JO-beslutet tar sikte på.

Om detta ska kunna ske skyndsamt, det vill säga som ett av de snabbspår som regeringen numera använder sig av, måste frågan avgränsas. Detta betyder att jag ser framför mig att vi i ett första steg kommer att ta sikte på just kommuners möjligheter att göra denna typ av bakgrundskontroller. Det betyder naturligtvis inte att det inte finns andra aktörer, inte minst statliga myndigheter, som har motsvarande behov, och vi kommer att behöva återkomma med de bredare greppen.

Jag ska gå in på Ludvig Asplings tre mer specifika frågor. Den första frågan har jag väl egentligen besvarat. Jag ser framför mig att det första steget inte, om vi ska kunna göra detta snabbt, kan vara för brett och för generellt. Vi måste ta sikte på Södertäljesituationen och först rycka ut till Södertäljes och andra kommuners hjälp.

Den andra frågan gällde om det räcker med belastningsregister eller om man ska ha möjlighet att ta ett bredare grepp. Jag tror att det kan finnas anledning att ge möjlighet att ta ett bredare grepp, men exakt hur de gränserna ska dras måste utredaren få titta på och komma med förslag om.

Detta ligger i linje med den tredje frågan, om det bara ska gälla brottslighet. Det är klart att det även finns annan information om människors bakgrund som är relevant i en sådan prövning. Exakt hur dessa snitt ska dras återkommer vi till i direktiven, och sedan kommer vi att ge utredaren i uppdrag att närmare sätta upp gränserna för sådana utökade bakgrundskontroller.

Anf. 55 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Tack så mycket, statsrådet, för ett utförligt svar! Jag har ändå förtroende för att den här regeringen tar denna fråga på betydligt större allvar än den förra, som egentligen bara stälpte över detta problem på kommunerna och sedan lät dem klara sig bäst det gick.

Den inriktning som statsrådet beskriver tycker jag också låter rimlig. Frågan om skyndsamhet är naturligtvis väldigt viktig.

Jag skulle vilja komma med ett litet medskick, om tiden finns. Storbritannien har ett väldigt väl utbyggt system för att hantera denna typ av problem. Man har något som heter DBS, Disclosure and Barring Service – ett system för personalgranskning som utvecklades inte specifikt för att hantera kriminella klaner utan snarare för att hantera annan typ av brottslighet. Det kan handla om personer som dömts för sexualbrott eller något annat som gör att de är olämpliga att ha i skolmiljö eller i offentlig sektor generellt.

Det som är så väl utvecklat med det brittiska systemet är dels att det utvidgar det obligatoriska registerkontrollområdet till att bli väldigt stort. Det handlar alltså inte om en fakultativ regel som ger tillåtelse att göra en viss kontroll, utan det blir obligatoriskt att göra kontroller för väldigt många – hela det brittiska skolväsendet, till exempel.

En annan grej som gör detta så pass effektivt är att det är straffsanktionerat. Det är alltså enligt straffrätten inte tillåtet för personer som jobbar inom den brittiska offentliga förvaltningen att skippa det obligatoriska registerområdet som denna lag stadgar. Det finns alltså väldigt starka incitament för att se till att folk sköter sig.

Tyvärr tror jag att något liknande skulle behövas. Det skulle krävas betydligt mer beredning om man skulle gå den vägen, men i det långa perspektivet tror jag att detta skulle behövas. Vi kan nämligen tyvärr inte lita på att kommunerna sköter detta i dag. De är redan infiltrerade av kriminella klaner. Det finns en jättestor risk för att de som ska övervaka detta i framtiden också är personer som har denna typ av kontakter. Problemet går alltså djupare än vi kanske förstår just nu.

Det tredje som Storbritannien har är ett väl utbyggt myndighetsstöd. Det här kan vara ganska meckigt att göra för kommuner – det beror lite grann på hur man lägger upp det. Det kan vara arbetsintensivt, och det kan kosta pengar. Jag är osäker på hur mycket Södertälje har betalat för det här privata företaget, men det ser ut att vara ett ganska omfattande arbete. Jag kan tänka mig att det är ganska dyrt.

I Storbritannien finns det ett väldigt starkt myndighetsstöd. Det finns en instans som man kan skicka en förfrågan till, och då får man ett utlåtande enligt dels belastningsregistret, dels misstankeregistret. Det görs en säkerhetsprövning, och de tittar på om personen har varit åtalad utan att ha blivit fälld. Det finns en lång rad sådana här omständigheter som man kan få information om genom att skicka en förfrågan till en myndighet på en plats. Systemet är väldigt smidigt och enkelt att använda, med andra ord. Det tror jag är ganska viktigt – att det blir ett system som är vattentätt och enkelt att använda för kommunerna.

Jag vill bara göra detta medskick. Om det finns en möjlighet att ta ett bredare grepp om denna fråga längre fram efter att Södertäljesituationen är hanterad hoppas jag verkligen att statsrådet funderar på att åka till Storbritannien och titta på hur de jobbar med sitt DBS-system.

Anf. 56 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Låt mig börja med att återigen bekräfta att Södertäljefallet och andra liknande fall understryker betydelsen av att vi kommer framåt och hittar vägar som gör att vi får en reglering där det görs en avvägning

mellan å ena sidan de brottsbekämpande, eller kanske snarare brottsförebyggande, motiv som ligger till grund för att göra denna typ av utdrag ur belastningsregistret och ordentliga bakgrundskontroller, å andra sidan, förstås, de integritetshänsyn som görs gällande.

Jag tror också att behovet, som vi har varit inne på i detta meningsutbyte, är bredare och inte bara finns i kommunerna. Statliga aktörer och myndigheter beskriver att det finns motsvarande utmaningar i den stora del av det offentliga som inte bedriver den allra mest säkerhetskänsliga verksamheten, där det finns särskild reglering och särskilda skyldigheter att göra rigorösa säkerhetskontroller.

Jag vill återigen bekräfta detta behov, och det är därför vi säger att vi vill sätta en utredning på fötter så snart det bara går, som dessutom med ett tydligt avgränsat uppdrag kan komma framåt skyndsamt för att hantera kommunernas situation.

Man ska väl inte utesluta att även det smalare greppet kan vinna på en viss internationell utblick, men det är klart att de mer genomgripande systemförändringarna måste hanteras genom ett bredare grepp. Där tycker jag att det är alldeles självklart att det som en väsentlig del i ett sådant uppdrag måste ingå en internationell utblick och jämförelse. Vi ska förstås i slutändan inlemma även internationella erfarenheter i en svensk rättsordning. Det brittiska system som Ludvig Aspling redogör för är intressant. Det finns även andra system som är intressanta. Jag tror att det inte minst är klokt att också titta på våra nordiska grannländer för att kunna sätta våra regler i ett mer komparativt ljus.

Det ligger i sakens natur om man utgår från dagens läge att vissa myndigheter har denna typ av befogenheter. Det gäller vissa ändamål eller verksamheter och är ofta också avgränsat till vissa brott. Det är klart att samhällsutvecklingen lätt gör att detta regelverk framstår som daterat. I hela detta grepp kommer vi därför också att behöva titta på vad det i så fall är som bör få ingå i sådana här bakgrundskontroller.

Jag tycker att det brottsförebyggande intresset och det offentliga integritetsintresset – alltså att värna medborgare, kommuner och myndigheter mot denna typ av kriminalitet – naturligtvis är oerhört starkt och motiverar en framflyttning av positionerna.

Sedan ska vi också naturligtvis vara medvetna om att den information vi talar om är mycket integritetskänslig. Exempelvis misstankeregistret är känsligare än belastningsregistret på så sätt att det listar misstankar om brott som aldrig slutligt har prövats rättsligt. Vi vet alltså inte om misstankarna hade en motsvarighet i faktiskt brottslighet. Det är klart att ju bredare vi gör denna tratt, desto mer integritetskänsligt blir det.

Jag är dock väldigt förvissad om att vi måste flytta fram positionerna och om att vi genom en ordentlig utredning av dessa frågor kommer att kunna hitta en mer modern, till samtiden anpassad reglering och samtidigt värna rättssäkerhetsintressen på ett bra sätt.

Anf. 57 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Tack så mycket för svaret, statsrådet! Det känns ändå tryggt att statsrådet uppenbarligen har funderat på dessa frågor.

Ett uttryck som statsrådet brukar använda ibland är mönsterbrytande åtgärder. Det tycker jag är ganska intressant, för det som behövs just nu är

att Sverige bryter gamla mönster. Jag skulle alltså uttrycka behovet på exakt samma sätt.

De mönster vi framför allt måste bryta är hur vi tänker när det gäller vilka verksamheter som är säkerhetskänsliga och vilka som inte är det. Vi har historiskt inte haft storskaliga, släktbaserade kriminella nätverk som helt enkelt är specialiserade på att begå olika typer av brott mot det offentliga i rent vinstsyfte. Vi har inte haft detta tidigare, utan det är något som är nytt.

Vi måste få in i huvudet att det i dag är ett mycket större område av den svenska offentliga förvaltningen som är utsatt för detta och som är en säkerhetsrisk och känsligt material på ett sätt som det inte har varit tidigare.

Jag tycker också att frågan om proportionalitet är väldigt intressant här, för när man gör denna typ av ingrepp i den personliga integriteten gör man ju en typ av proportionalitetsavvägning. Det måste stå i proportion till det intresse som åtgärden ska tillgodose. Här måste man också börja tänka om lite grann. Vad är intresset av att kunna göra denna typ av säkerhetsprövningar i dag, till exempel inom ett område som vi kanske för inte så länge sedan såg som rätt oproblematiskt – äldrevården, omsorg i kommunen eller något sådant?

I dag är det betydligt viktigare. Skälet till att denna typ av prövningar behövs är helt enkelt mycket tyngre i dag. Detta gör enligt min mening att avvägningen ser ut på ett annat sätt. Den öppnar för betydligt mer ingripande åtgärder, just för att behovet är så mycket större. Det vi egentligen talar om är förtroendet för mycket av det offentliga som ganska brutalt undermineras när vi har denna typ av infiltrering.

Anf. 58 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag börjar gärna mitt avrundande inlägg med frågan om balans mellan mål och medel, alltså proportionaliteten. Jag tycker att det är en fråga som har en generell betydelse för en omläggning av till exempel kriminalpolitiken, men också för andra delar av rättspolitikerna som denna regering med stöd av Sverigedemokraterna genomför.

Avvägningen mellan effektiv brottsbekämpning eller effektivt brottsförebyggande arbete å ena sidan och personlig integritet å andra sidan påverkas naturligtvis av samhällsutvecklingen. Det är alldeles uppenbart att samhällsutvecklingen har fört oss till en punkt där vi på en rad olika områden måste ge intresset av att bekämpa, förebygga och förhindra brott en annan tyngd än hittills. Det betyder också att vi behöver göra reformer och förändringar när det gäller den allra mest säkerhetskänsliga verksamheten. Det pågår exempelvis just nu en översyn av den lagstiftning som rör bakgrundskontroller när det gäller den allra mest säkerhetskänsliga verksamheten.

Numera finns det – vilket Ludvig Aspling var inne på – också andra och bredare motiv som kanske inte i första hand är en säkerhetsfråga i den mer traditionella bemärkelsen utan som snarare handlar om integriteten i den offentliga förvaltningen och det offentliga beslutsfattandet, integriteten för en socialsekreterare eller en bygglovshandläggare eller för den delen integriteten i det demokratiska systemet när det gäller att kunna värna politiska partiers integritet i förhållande till kriminalitet.

Det finns andra intressen som motiverar andra reformer på detta område. En av de mest påtagliga gäller bakgrundskontroller för att undvika infiltration – att man får in kriminella på insidan som underminerar beslutsfattandet i det offentliga och legitimiteten gentemot medborgarna och kanske också bedrar medborgarna och det offentliga genom stora brott inom välfärdsbedrägerier. Därför är jag väldigt glad att vi nu har konkreta planer på att gå framåt i dessa frågor. Vi tar ett första offensivt steg. Det kommer att följas av fler.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2023/24:144 om terrrorsympatier inom riksdagspartier

Anf. 59 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tobias Andersson har frågat mig vilka åtgärder som jag och regeringen avser att vidta för att kartlägga terrrorsympatier i politiska partier i Sverige och om jag och regeringen avser att vidta några åtgärder för att stävja terrrorsympatier inom politiska partier i Sverige.

Låt mig börja med att slå fast att regeringen utan reservationer fördömer terroristgruppen Hamas attacker i Israel. Det är fråga om synnerligen brutala och urskillningslösa angrepp på civila män, kvinnor och barn. Regeringen har även krävt att alla personer som tagits som gisslan ska frigges omedelbart. Jag kan samtidigt konstatera att den palestinska civilbefolkningen nu genomgår ett mycket svårt lidande och att skyddet av civila måste säkerställas i enlighet med internationell humanitär rätt.

Regeringen ser mycket allvarligt på alla former av och uttryck för terrorism. Terrorism är ett av de allvarligaste hoten mot demokratin, det fria utövandet av mänskliga rättigheter och samhällets sociala och ekonomiska utveckling. På senare tid har vi i Sverige sett manifestationer till stöd för terrorgruppen Hamas där det har framförts hotfulla och hatiska budskap mot judar. Att straffbara hot framförs i det offentliga rummet är en utveckling som över huvud taget inte kan accepteras.

Det är Säkerhetspolisen som har som grundläggande uppdrag att förebygga och upptäcka brott mot Sveriges säkerhet, bekämpa terrorism och skydda den centrala statsledningen. Sverige har gått från att betraktas som ett legitimt mål till att betraktas som ett prioriterat mål för terrorism. I augusti höjdes terrorhotnivån till en fyra på en femgradig skala – från ett förhöjt till ett högt hot.

Mot den bakgrunden har regeringen under året vidtagit en rad åtgärder. Regeringen arbetar nu med att färdigställa en ny nationell strategi mot terrorism och våldsbejakande extremism. Den 1 juni i år infördes ett särskilt straffansvar för deltagande i en terroristorganisation. Regeringen har gett Säkerhetspolisen i uppdrag att intensifiera arbetet i samverkansrådet mot terrorism, där 15 myndigheter ingår. Brottsförebyggande rådet har fått i uppdrag att inom ramen för Center mot våldsbejakande extremism stärka samverkan mellan nationella myndigheter och mellan myndigheter och andra relevanta aktörer, i syfte att förebygga radikalisering och spridningen av våldsbejakande extremism. Vidare har Polismyndigheten både fått

utökade befogenheter i gränsnära områden och fått i uppdrag att stärka gränskontrollen.

Regeringen vidtar också åtgärder för att säkerställa att berörda myndigheter har förmåga att möta det ökade hot som riktas mot det svenska samhället på relevanta och effektiva sätt. För att anpassa Säkerhetspolisens operativa förmåga har regeringen i budgetpropositionen bland annat föreslagit att myndighetens anslag ska ökas med 180 miljoner kronor nästa år och att anslaget ska ökas ytterligare under de följande två åren.

Vad gäller förekomsten av sympatier och åsiktsyttringar till stöd för terrorism i politiska partier är det några saker jag vill lyfta fram. Den svenska folkstyrelsen och vårt demokratiska samhällsskick bygger på fri åsiktsbildning, och det förutsätter bland annat en robust yttrandefrihet, demonstrationsfrihet och föreningsfrihet. Att uttrycka en åsikt om eller sympati för en terroristorganisation eller dess ideologi är därför som huvudregel inte straffbart och bör inte heller vara det. En annan sak är att sådana yttringar i vissa specifika situationer kan användas som bevis för att någon har gjort sig skyldig till brottet deltagande i en terroristorganisation. Om yttringarna har ett innehåll som uppfyller kraven i till exempel bestämmelsen om hets mot folkgrupp kan de vara straffbara enligt den bestämmelsen.

Att vidta åtgärder för att kartlägga medlemmar i de politiska partierna, som interpellanten efterlyser, kan i viss utsträckning förutsätta att staten ska ägna sig åt åsiktsregistrering i partierna. Jag vill mot den bakgrunden understryka att åsiktsregistrering av svenska medborgare när det gäller politisk åskådning är absolut förbjuden enligt regeringsformen.

Till detta kommer att det i Sverige finns en, enligt min uppfattning, god tradition att så långt som möjligt undvika att med lagstiftning eller andra liknande åtgärder ingripa i de politiska partiernas arbete. Partierna har en central betydelse i vår representativa demokrati, och ingrepp i deras inre förhållanden kan innebära intrång i grundlagsskyddade fri- och rättigheter. Det ligger i stor utsträckning på de politiska partierna själva att se till att de företräds av lämpliga personer. Vidare kan ansvar för olika politiska ståndpunkter utkrävas i den allmänna och politiska debatten, och ytterst förstås av väljarna i allmänna val.

Arbetet mot terrorism och annan säkerhetshotande verksamhet är en av regeringens absolut viktigaste uppgifter. Med detta sagt har jag inte för avsikt att ta just några sådana initiativ som Tobias Andersson efterfrågar.

Anf. 60 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag tackar för svaret från justitieministern.

Jag vill börja med att upprepa att jag är glad över det stöd för Israel som regeringen har uttryckt. Det är viktigt att vi står upp för den enda demokratin i regionen och alltid står upp mot terrorism.

Just denna interpellation handlar dock om något så olustigt som det stöd som uttryckts för terrorattentatet runt om i Sverige. Förhoppningsvis har de flesta svenskar sett de skrämmande videoklipp som dokumenterade hur personer med invandrarbakgrund runt om i Sverige firade slakten av oskyldiga judar. Detta är något som för mig borde vara förknippat med en enkelbiljett tillbaka till det land som personerna har sitt ursprung i.

Utöver detta rena firande av terrorattacken har tusentals personer samlat runt om i Sverige för Palestinademonstrationer i vilka antisemitismen och hatet har förklätt i varierande grad.

Nu har, som sagt, regeringen varit tydlig med fördomandet. Men tyvärr har vi inte sett samma tydliga fördomande och ställningstagande – som från Sverigedemokraterna och regeringspartierna – från alla partier i Sveriges riksdag.

Socialdemokraternas Hamaskopplingar blir allt tydligare. Och än värre ställt är det sannolikt i Vänsterpartiet, som erkänt att de slussat svenska biståndsmedel till grupperingar som i efterhand skrutit om sin medverkan i terrorattackerna.

Detta ingrodda stöd för Hamas i och i gränslandet till etablerade svenska politiska partier i riksdagen riskerar att allvarligt skada Sveriges anseende och säkerhetspolitiska läge, inte minst givet att politiker på vänsterkanten genom sin propagandaspridning uppviglar islamistiska grupperingar i Sverige.

Vi har sett vad det leder till runt om i västvärlden när terrrorsympatisörer sammandrabbar med polis och ger sig på judiska intressen och judiska personer.

Det var mot denna bakgrund jag ställde interpellationen för att höra hur justitieministern ser på eventuella terrrorsympatier i politiska partier.

Med detta sagt delar jag naturligtvis ministrarnas bild: att vi inte ska åsiktsregistrera svenska medborgare gällande deras politiska åskådning i strid mot regeringsformen. Däremot vet både jag och ministern att det är skillnad på politisk åsiktsregistrering och behovet av att ha koll på extremister som hyser terrrorsympatier och som utgör ett potentiellt säkerhetshot. Att sympatisera med eller vara en del av en terrorgrupp är i min bok inte detsamma som att sympatisera med eller vara en del av ett politiskt parti.

Ministern nämner själv att vi den 1 juni i år införde ett särskilt straffansvar för deltagande i en terrororganisation, vilket naturligtvis inte strider mot regeringsformen. Vi har dessutom ett flertal myndigheter som arbetar mot radikaliserings, våldsbejakande extremism och terrorism. Det arbetet vore svårt om man inte fick kartlägga terrrorsympatier i Sverige – även om de finns hos individer i eller i anslutning till politiska partier.

Fru talman! Jag behöver inte fastna i att redogöra för varför det hade varit möjligt att agera på det tema som mina frågor tangerar. Jag kan i stället fråga justitieministern i en något bredare bemärkelse hur regeringen ser på vissa partiers kopplingar till den extremism som synliggjorts runt om i Sverige efter terrorattentatet i Israel den 7 oktober.

Ser man med oro på att vissa partier inte håller rent, och tycker man att det från regeringens sida är värt att lyfta detta för en bredare allmän debatt för att synliggöra ett sådant problem?

Anf. 61 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Fru talman! Det finns en pågående händelse i Sveriges riksdag som väcker allmän upprördhet. Rätt många människor blir upprörda när de hör att en ledamot i Sveriges riksdag har deltagit i en Hamaskonferens så sent som i maj i år. Ännu värre är att han gjorde detta medveten om att det var just Hamas som anordnade denna konferens.

Fru talman! Hamas är inte bara en terroristorganisation. Hamas är också en antisemitisk organisation vars grundvalar vilar på antisemitiska konspirationsteorier.

I Hamas stadgar från 1988 refereras det till antisemitiska konspirationsteorier, som Sions vises protokoll. I samma stadgar från 1988 framgår det tydligt att Hamas inte tror på fred samt att Hamas krig inte endast är mot Israel utan mot alla judar. Medveten om allt detta beslutade denna riksdagsledamot, som representerar Socialdemokraterna, att ändå delta i denna konferens som hedersgäst.

Detta är vad som har hänt, och det går inte att ändra på det genom socialdemokratiska lögnar. Det är inget annat än en skandal att någon som har så nära band med en islamistisk terroristorganisation sitter i Sveriges riksdag.

Tyvär är det problem som interpellanten tar upp en verklighet i Sverige. Det finns partier som inte kan ta avstånd från terrorism. Det finns partier vars ledamöter har kopplingar till islamistiska terroristorganisationer.

Någonstans kan jag tycka att vi borde dra röda linjer för vad ledamöter ska kunna ägna sig åt. De svenskar som går till jobbet varje dag och som förväntar sig att de ska få en vettig representation i Sveriges riksdag ska inte representeras av terrorist sympatisörer som först och främst tänker på Hamas bästa i stället för på Sveriges bästa.

Fru talman! Frågan som statsrådet borde besvara i dag är: Var går gränsen? Är det verkligen så att politiska partier ska kunna placera ledamöter i denna riksdag som representerar våra fiender? Låt det inte finnas någon tvekan om den saken: Islamistiska terrorister är Sveriges fiender.

Till Socialdemokraterna har jag ett budskap: Hamas är våra fiender. Sluta placera deras sympatisörer i denna riksdag! Det är inte rimligt att vi, medan vi har myndigheter som arbetar mot den islamistiska terrorismen, har socialdemokratiska ledamöter i riksdagen som stärker den islamistiska terrorismen. Det är orättvist mot de myndigheter som lägger ned kraft och resurser på att bekämpa våra fiender. Det är också orättvist mot det svenska folket, som blir representerat av Hamassympatisörer eftersom Socialdemokraterna verkar behöva islamisternas stöd.

Den 7 oktober såg vi alla vad Hamas ideologi innebär när den omsätts i handling. Det var våldtäkter, massmord och övergrepp som ingen av oss någonsin kunnat föreställa sig. Det är en skamfläck att vi har en riksdagsledamot som sympatiserar med denna sjuka organisation och att Socialdemokraterna inte har modet och ryggraden att göra något åt det. Svenska folket förtjänar mer från sin lagstiftande församling.

Anf. 62 MATTIAS VEPSÄ (S):

Fru talman! Jag tackar för denna debatt. Det flyger osanningar och lögnar från Sverigedemokraternas företrädare. Det finns inga Hamassympatisörer i Socialdemokraternas riksdagsgrupp. Det finns ett socialdemokratiskt parti och en riksdagsgrupp som tydligt har ställt sig bakom de terrorlagstiftningar som har lagts fram i denna kammare. Vi har drivit detta under vår regeringstid. Vi säger att Hamas dåd och terrorhandlingar ska fördömas. Vi säger också att det måste vara slut på det våld som drabbar civila. Vi behöver insatser för att säkerställa freden och en tvåstatslösning. Om detta råder det inga som helst tvivel i den här kammaren.

Fru talman! Jag tror faktiskt att denna debatt handlar om att lägga ut lite dimridåer. Det är två ledamöter från Sverigedemokraterna. Det är ett parti med djupa kopplingar till högerextremism och med en historia där man deltagit i demonstrationer sida vid sida med nationalsocialister, nazister och andra högerextremister.

Jag vet att regeringen beskriver den situation som vi nu befinner oss i som den allvarligaste säkerhetspolitiska situationen sedan andra världskriget – jag instämmer i det. Då finns det ett parti i Sveriges riksdag som dagligdags ska slå in kilar mellan oss och försöka splittra oss i stället för att ena oss. Det är alltså i ett läge där svenskar har fått sätta livet till bara för att de är svenskar, precis som ministern beskrev i sitt anförande.

Det är också ett läge där hundratusentals människor kanske blir oroade och lever i ett ökat hot. Man är rädd för antisemitiska handlingar. Man är rädd för islamofobiska handlingar.

Sverigedemokraternas roll i svensk politik handlar just om att så splittring – i ett läge där vi allra mest behöver gå tillsammans och isolera och bekämpa terrorismen och se till att vi kan leva i frihet och fred. Detta är ett parti med en historia – men det är också ett aktuellt läge – av tydliga kopplingar till högerextremism.

Bara för ett år sedan, i samband med valet, avslöjades det att 214 kandidater hade bakgrund i högerextremistiska rörelser, och de fick lämna listorna.

I den här kammaren har det både flugit hatangrepp och sagts saker om Sveriges judar. Det har riktats anklagelser mot svenska muslimer. Tunga företrädare för Sverigedemokraterna bidrar, minst sagt, till att förvärpa det säkerhetspolitiska hot som vi i dag lever med. Man behöver inte backa bandet längre än till i somras för att se hur medlemmar i en hel lokalavdelning i Skåne blev uteslutna för att de vägrade att ta avstånd från nazism – detta alltså i det säkerhetspolitiskt värsta läget sedan andra världskriget.

Fru talman! Jag delar mycket av det som ministern säger i sitt svar om att stå upp för den svenska demokratin, om att ta kampen mot terrorismen och om att komma samman för att minska terrorhotet. Mot bakgrund av vad Sverigedemokraternas partiledare sa om att riva moskéer och få bort den islamvänliga rörelsen Socialdemokraterna vill jag ändå ställa frågan: Vad anser regeringen att det krävs för initiativ för att hantera den ökade hotbild mot Sverige som bland annat har sin bakgrund i Jimmie Åkessons islamfientliga uttalanden?

Anf. 63 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Till att börja med vill jag understryka att Hamas är en terroristorganisation. Det råder det ingen som helst tvekan om. Den är klassad som det, och det är den av väldigt goda skäl. Vi såg på ett brutalt sätt varför det är på det sättet i samband med terrorattacken mot Israel den 7 oktober. Konsekvenserna för dem som blev offer för terrorattacken är förfärliga.

Dessvärre såg vi också runt om i världen och även i Sverige en reaktion på denna terrorattack som på många sätt var upprörande och smaklös, en oförmåga att göra åtskillnad mellan vad man skulle kunna säga är fullt legitima politiska uppfattningar om hur man ska hantera en komplicerad situation i Mellanöstern å ena sidan och gränslösa hyllningar av en organisation som ägnar sig åt terror och utövar våld och brutalitet mot andra människor å andra sidan.

Jag tror att många på goda grunder blev omskakade av vad vi fick se på svenska gator och torg, och det råder ingen som helst tvekan om att det är opinionsyttringar som ett anständigt samhälle inte kan acceptera och leva med. Vi måste på olika sätt motverka dem för att främja värderingar där sikten blir klar och man, som sagt, kan skilja mellan vad som är legitima och fullt rimliga meningsskiljaktigheter i ett öppet och fritt samhälle och en politisk debatt å ena sidan och omfattande av terrorism och våldsbejakande extremism å den andra.

Med det sagt vill jag upprepa att uppdraget både att förebygga och att upptäcka brott mot Sveriges säkerhet i allmänhet och terrorism i synnerhet ligger på Säkerhetspolisen och inte i sig på regeringen, och det var det jag också besvarade.

Kommer regeringen att vidta några särskilda åtgärder som regering betraktad riktad mot politiska partier? Jag menar alltså att just när det gäller politiska partier och deras integritet är det framför allt genom politisk debatt och politiskt ansvarsutkrävande liksom genom väljarnas granskning av partierna som dessa frågor bör hanteras. Det är ingen skillnad om det är en riksdagsledamot som utgör ett säkerhetshot i en allvarlig bemärkelse eller om det är en regeringsmedlem eller en fullmäktigeledamot. Säkerhetspolisens uppdrag handlar om att motverka terrorism och bekämpa våldsbejakande extremism i vårt samhälle. Men specifika åtgärder riktade mot politiskt förtroendevalda är ingenting som jag vill ställa mig bakom.

Jag tycker också att den diskussion vi har här är väl ägnad att understryka just den poängen – att det politiska ansvarsutkrävandet sker i en öppen debatt på det här sättet, där alla partier måste stå upp för sitt och förklara varför riksdagsledamöter deltar i konferenser som uppenbarligen har anordnats av Hamas eller om biståndsmedel har skickats till grupper genom Hamas och så vidare.

Vad gäller hotbilden mot Sverige, som också togs upp här, är det min bestämda uppfattning att de åtgärder som regeringen vidtar när det gäller att värna landet mot terrorism och våldsbejakande extremism här hemma och sådana åtgärder som är ägnade att korrigera felaktiga uppfattningar om Sverige i utlandet sammantaget just är ägnade att temperera den hotbild som är hög vad gäller hot från terrorism och våldsbejakande extremism. Det är något som dessvärre har eskalerat under det gångna året, och det motiverar långtgående åtgärder från regeringens och ansvariga myndigheters sida.

Anf. 64 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag tackar på nytt för svaret från justitieministern.

Tack också till Mattias Vepsä från Socialdemokraterna, som gett sig in i den här debatten och under sitt anförande utifrån sin syn på saken konstaterade att det inom Socialdemokraterna inte finns någon som hyser Hamas-sympatier.

Det skulle kunna vara så. Det skulle kunna vara så att ett flertal socialdemokrater återkommande bara haft otur när det gäller vilka de umgåtts med, vilka flaggor de stått intill, vilka talare de har delat scen med och vilka Hamasföreträdare de har kramat.

De exempel jag har lyft nu, fru talman, är en olycklig situation för socialdemokrater som har fångats på foto som spridits i sociala medier. Då

kan man tänka sig vilken otur en del socialdemokrater har haft i mer dolda sammanhang som inte har nått offentlighetens ljus.

Det skulle kunna vara ren otur för de socialdemokrater det berör att man återkommande råkar ha befunnit sig i situationer där det kan uppfattas som att man har terrorympatier genom att stödja Hamas. Det kan också vara så att man verkligen har de sympatierna. Ett tredje alternativ är att man anspelar på att sympatisera med Hamas eller Hamas sak för att vinna röster bland grupper som delar Hamas syn på saken.

Förenklat ser jag det alltså som mycket otur inom Socialdemokraterna alternativt ett aktivt stödjande av Hamas sak alternativt att man anspelar på det för att vinna röster i detta grumliga vatten. Vi får själva bilda oss en uppfattning om vilket av dessa alternativ som är med sanningen överensstämmande.

Mattias Vepsä lyfter att det inom Sverigedemokraterna har funnits problematiska individer med i vissa fall extremistiska kopplingar. Det är sant. Vi har också agerat resolut och uteslutit dessa individer.

Här skiljer sig partierna väldigt mycket åt. I Moderaterna kan man få lämna en framträdande position om man har fiskat ål. I Socialdemokraterna kan man kramas med Hamasföreträdare som senare döms för att finansiera terror men ändå ha en partiledare som gråtande i talarstolen menar att det inte finns några problem med individen i fråga. Där skiljer vi oss mycket åt.

I Sverigedemokraterna utesluter vi personer med extremistiska kopplingar. I Socialdemokraterna har man en partiledare som även i den här situationen väljer att stödja personer med extremistiska kopplingar. Det är stor skillnad partierna emellan.

Det är också skillnad på hur det här bemöts i medierna. Om Jimmie Åkesson hade twittrat att Ukraina hade bombat ett sjukhus i Ryssland med hundratals döda som resultat och Jimmie Åkesson då hade nyttjat Russia Today eller någon annan del av det ryska propagandamaskineriet som källa för tweeten är jag ganska övertygad om, fru talman, att hela Sveriges medieetablissemang såväl som de politiska partierna varit rosenrasande över Jimmie Åkessons twittrande givet både ställningstagandet och källhänvisningen.

När Socialdemokraternas partiledare Magdalena Andersson twittrar att Israel har sprängt ett sjukhus i Gaza och då använder sig av olika Hamaskanaler som källa för ett sådant påstående möts dock inte detta med samma resoluta avståndstagande vare sig från medierna eller från övriga delar av det politiska etablissemanget.

Detta tycker jag är bekymmersamt. Det finns skillnader partierna emellan, men det finns också skillnader när det gäller hur partierna hanteras i olika sammanhang.

Med detta sagt, fru talman, uppskattar jag som sagt svaren jag har fått från ministern så långt. Jag tycker att det är viktigt att vi betonar vikten av att partierna håller rent från personer med extremistiska sympatier och i vissa fall till och med sympati för terrororganisationer bland sina medlemmar.

Anf. 65 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Fru talman! Ledamoten Mattias Vepsä sa från talarstolen att det inte finns några kopplingar mellan socialdemokratiska riksdagsledamöter och

Hamas. Jag kommer från Malmö, och jag följde konferensen i detalj genom medierna. Det fanns andra ledamöter från Socialdemokraterna som planerade att närvara vid denna konferens som ägde rum i maj i år, men när de fick veta att Hamas anordnade konferensen avstod de från att närvara. När Jamal El-Haj fick veta att Hamas anordnade konferensen valde han att ändå delta, medveten om att Hamas stod bakom konferensen.

Varför fortsätter Socialdemokraterna att försvara en ledamot, när det inte råder något tvivel om att han deltog i konferensen medveten om att Hamas anordnade den? Därmed legitimerade han en antisemitisk organisation. Varför fortsätter Socialdemokraterna, och även partiledaren, att försvara denna ledamot? Vad finns det för anledning att försvara ledamoten, när ni vet att han medvetet valde att sympatisera med Hamas och därmed medvetet legitimera Hamas? Vem representerar Socialdemokraterna egentligen när man försvarar en sådan ledamot? Representerar man svenska folket, eller representerar man palestinska våldsvarkare? Svenska folket måste veta vilka som representerar dem i denna församling och vilka som tjänar de palestinska våldsvarkarna.

Anf. 66 MATTIAS VEPSÄ (S):

Fru talman! Jag konstaterar att vi kan ha synpunkter på hur journalister ska rapportera om det politiska livet i Sverige, vilka fel och brister de politiska journalisterna har eller vilka artiklar som ska skrivas. Det är fritt fram att starta egna medier. Jag vet att Sverigedemokraterna är duktiga på detta och har egna kanaler, men jag tänker också att en fri och oberoende press gör sitt jobb med att granska de politiska partierna.

Jag vill inte ge mig in i en diskussion om konferensen, men jag konstaterar att om det hade varit fråga om en terroristkonferens i Malmö hade jag hoppats att Säpo med flera hade stoppat den. Det har inte varit sanktionerat från Socialdemokraterna att Jamal besökte konferensen, utan precis som ledamöterna har konstaterat fanns en rekommendation om att inte gå på mötet.

Man kan ha otur när det kommer till politik, precis som Tobias Andersson sa i sitt inlägg. För Sverigedemokraternas del hade man otur 218 gånger när man satte sina riksdagslistor eftersom det fanns människor med kopplingar till högerextremism. Man hade otur tolv gånger i Klippan eftersom man fick utesluta lokalavdelningen därför att de vägrade ta avstånd från aktiv nazism. Man hade också mycket otur i att utse ledande tunga företrädare. Justitieutskottets ordförande Richard Jomshof nöjde sig inte med att bränna en koran utan gärna 100, det vill säga att det ska vara bokbål på svenska gator och torg för att hetsa. Man hade också lite otur när Sverigedemokraternas partiledare ville riva moskéer och ge sig på en religiös grupp i Sverige.

Jag ställer en fråga till justitieministern. Tycker du att oturen från regeringskonstellationens största parti underlättar eller undergräver svensk säkerhet just nu?

Anf. 67 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack för möjligheten att få diskutera dessa viktiga frågor i dag!

Det råder inget som helst tvivel om att det finns en allvarlig hotbild mot Sverige. Det är den som har drivit fram det beslut som Säkerhetspoli-

sens chef fattade i augusti, nämligen att terrorhotnivån mot Sverige höjs från en trea till en fyra på den femgradiga skalan, från ett förhöjt hot till ett högt hot. Det råder inte heller något tvivel om att det som har drivit eskaleringen av hotet är hotet från våldsbejakande islamistisk extremism.

Över längre tid kan vi konstatera att Säkerhetspolisen hanterar hot från tre håll. Det är den våldsbejakande islamismen, högerextremismen och autonom vänster. Det där kan variera från tid till annan, men det råder inget tvivel om att under det här året är det framför allt hoten från den våldsbejakande islamismen som har föranlett det utsatta läge som Sverige nu befinner sig i.

Låt mig få kosta på mig en reflektion från sidan. Jag understryker att regeringen i sitt agerande i alla avseenden har försökt att vara balanserad, tydlig, sansad och bidra till en stabilitet. Men från sidlinjen tycker jag inte alltid att alla partier lever upp till sina bästa jag i den delen. Jag har själv sagt att det finns anledning att visa ansvar i sitt sätt att beskriva det oerhört legitima och viktiga arbete som måste ske när det gäller att trycka tillbaka islamismen i landet, men vi ska samtidigt vara noga med att göra skillnad mellan den våldsbejakande islamismen och muslimer i största allmänhet. Det är viktigt att få med sig mainstream-muslimen i kampen mot islamismen, den ideologi, den politiska linje, som har helt andra anspråk i samhället.

Men samtidigt konstaterar jag att även Socialdemokraterna har en viss förklaringsbörd när det gäller den konferens som har diskuterats i dag. Olika företrädare för partierna har delat information i sociala medier eller uttryckt sig hastigt om saker på ett sätt som det har funnits anledning att få äta upp i efterhand. Det hade varit bättre om man inte i sin iver att delta i kulturkriget i frågorna hade hetsat och underblåst den debatt som bidrar till polariseringen i landet.

Det finns, kort sagt, många som har anledning att sansa sig, tänka efter före, och bidra till att dra en klar gräns mot sådant som är extremt och som på goda grunder kan uppfattas vara ett stöd för terrororganisationer samt mot sådant som allmänt sett är ägnat att elda på. Det är en polarisering som vi vet över tid ökar risken för radikaliserings och bidrar till att skapa säkerhetsproblem för medborgarna i vårt land, för svenska intressen här hemma och för svenska intressen i utlandet.

Anf. 68 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag tackar för nytt svar från ministern, och jag tackar även Mattias Vepsä för hans deltagande i debatten.

Låt mig försöka sammanfatta. Har Socialdemokraterna ett utbrett problem med medlemmar och förtroendevalda som hyser terrrorsympatier? Nej, det tror jag inte, fru talman. Jag tror att det finns enstaka sådana fall. Men jag tror framför allt att det hos Socialdemokraterna finns en strategisk ambition om att inte bryta med grupperingar där det är okej att hysa sådana åsikter.

Precis som Jimmie Åkesson sa i sitt tal på vårt partis landsdagar är jag övertygad om att Socialdemokraterna är direkt beroende av mer eller mindre islamistiska väljare. Det skulle se dåligt ut om man exempelvis uteslöt den riksdagsledamot som i omgångar har syntts tillsammans med Hamasföreträdare eftersom det skulle riskera att sända en signal ut till de

förorter där väljarna bor att Socialdemokraterna inte längre är det givna svaret för dem.

Vem vet? Om någon väljer att rösta på något annat skulle vi kanske få se något annat parti nå 4-procentsspärren och ta plats i Sveriges riksdag. Jag tror att det är så det ligger till, det vill säga man inte har något stort problem med terrortympatier inom Socialdemokraterna men definitivt i grupperingar som röstar på Socialdemokraterna och som Socialdemokraterna är måna om att bibehålla som röstboskap.

Den stora skillnaden är att Sverigedemokraterna utesluter extremister. Varför, fru talman? Jo, för att vi inte har något intresse av att ha företrädare med extremistiska kopplingar eller ha väljare som är extremister. Där går en uppenbar skiljelinje mellan Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna.

Socialdemokraterna hade kunnat välja att agera på samma sätt. Problemet är att den väljarkår med extremister som Socialdemokraterna appellerar till är många gånger större, och det blir ett problem för Socialdemokraterna. Det är kanske därför våra partier agerar annorlunda.

Anf. 69 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar interpellanten för möjligheten att diskutera dessa viktiga frågor i kammaren i dag.

Sverige har ett allvarligt säkerhetsläge. Det drivs över lång tid av olika ideologiska inriktningar – det kan vara högerextrema inriktningar, autonom vänster eller våldsbejakande islamism. Under det här året är det framför allt den våldsbejakande islamismen som har drivit på ett ökat terrorhot mot Sverige. Detta är allvarligt, och vi måste arbeta mot det på alla fronter både här hemma och utomlands.

I sammanhanget vill jag också säga att regeringen gör oerhört mycket i den här delen. Vi ser till att alla relevanta myndigheter har de uppdrag och de mandat som de behöver och att vi resurssätter på det sätt som myndigheterna begär. Vi säkerställer att arbetet handlar både om att reducera och förebygga hot här och nu och om att långsiktigt motverka våldsbejakande extremism och andra åsiktsbildningar som leder till terrorism och påtagliga säkerhetshot mot vårt land framgent.

Säkerhetspolisen har ansvaret när det gäller att följa personer som kan utgöra säkerhetshot och när det gäller att vidta adekvata åtgärder mot dem. Jag tror att den politiska debatten på detta område är oerhört nödvändig och välkommen. I grund och botten finns ju även det som ligger bortom det brottsliga, och det måste också diskuteras. Då handlar det om att se till att ha en klar råkång mot våldsbejakande extremism och annan extremism, i synnerhet när det gäller grupperingar som antingen själva utgör terrororganisationer eller uttrycker sympatier för organisationer som ägnar sig åt terror och brutalt våld mot människor här hemma och i andra delar av världen.

Denna regering är fast besluten att göra sitt för att Sverige ska vara ett tryggt och säkert land.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 70 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Anna Wallentheim har frågat mig hur jag och regeringen jobbar med att öka kunskaperna om hatbrott mot hbtqi-personer. Vidare har Anna Wallentheim frågat mig hur jag och regeringen ämnar ge kommunerna rätt förutsättningar i deras brottsförebyggande arbete, så att inte hatbrott eller mäns våld mot kvinnor faller mellan stolarna.

Jag vill först understryka att regeringen ser allvarligt på alla former av hot, hat och våld. Regeringens strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck och tillhörande handlingsplan är centrala utgångspunkter för att förbättra hbtqi-personers situation i Sverige. För att stärka arbetet har regeringen i budgetpropositionen för 2024 aviserat ytterligare medel till arbetet för hbtqi-personers rättigheter för åren 2025 och 2026.

Det arbete som Polismyndigheten och andra myndigheter bedriver mot hatbrott är av stor betydelse. Frågans vikt avspeglas av det pågående regeringsuppdrag till Polismyndigheten som syftar till att uppkläringen och lagföringen av hatbrott och andra brott som hotar demokratin ska öka samt till att kompetensen inom myndigheten för att utreda dessa brott ska stärkas. Polismyndigheten är sedan 2020 även en av tolv så kallade hbtqi-strategiska myndigheter med uppdrag att i sin verksamhet främja hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.

I augusti 2023 ökade regeringen stödet till kommuner och regioner som arbetar för att främja hbtqi-personers rättigheter och möjligheter. Stödet kan ges för projekt som syftar till att främja hbtqi-personers rättigheter och möjligheter i kontakten med kommuner och regioner. Statsbidraget kan även ges till projekt som främjar fysiska och digitala mötesplatser för hbtqi-personer.

Mäns våld mot kvinnor samt hedersrelaterat våld och förtryck är ytterligare allvarliga samhällsproblem som orsakar både fysiskt och psykiskt lidande. Det är viktigt att samhället markerar och agerar kraftfullt mot dessa brott. Regeringen intensifierar därför arbetet mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. I budgetpropositionen för 2024 föreslår regeringen 50 miljoner kronor i ett treårigt tillskott till arbetet med att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Totalt under 2024 avsätter regeringen därmed drygt 600 miljoner kronor inom jämställdhetspolitiken för området könsrelaterat våld, hedersrelaterat våld och förtryck, våld i nära relationer, prostitution och människohandel.

Regeringen har även gett Brottsförebyggande rådet och länsstyrelserna i uppdrag att stärka det nationella och regionala stödet till det brottsförebyggande arbetet, bland annat mot bakgrund av att kommunerna sedan den 1 juli i år har ett lagstadgat ansvar för brottsförebyggande arbete. Eftersom det är viktigt att kommunerna har kunskap om hur våld i nära relationer kan inkluderas i deras kartläggningar av brottsligheten har Brottsförebyggande rådet och Jämställdhetsmyndigheten tagit fram ett fördjupat stöd om detta.

Inget anständigt samhälle kan acceptera att personer drabbas av hot, hat och våld. Alla har rätt att skyddas mot våld, och ingen har rätt att begränsa någon annans liv. Regeringen kommer att fortsätta att kraftfullt dri-

va på arbetet för allas rätt att leva som den man är och att älska den man vill.

Anf. 71 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Hat föder hat. Vi har sett det genom historien, och vi ser det nu. Polariseringen både i världen och i Sverige påverkar ju, och tyvärr ökar den. I detta finns det väldigt få vinnare.

När hatet får fäste drabbar det grupp efter grupp. Det letar sig in på nätet, på arbetsplatser och på skolor. I samtal med representanter från Hbtq+ Socialdemokrater, RFSL och RFSL Ungdom har jag fått information om att hatet nu växer mot till exempel homosexuella, transpersoner och personer med queera uttryck.

Jag hör fackförbund vittna om incidenter på arbetsplatser. Jag hör skolor rapportera om en ökning av skällsord inristade på elevskåp. Jag hör historier om hur allt fler barn och unga får svårt att komma ut för sina föräldrar då språkbruket hemma gällande hbtqi-personer blir grövre och tonläget höjs.

Det finns mycket vi behöver göra på många områden för att hbtqi-personer ska känna sig trygga. Vi behöver agera inom många politikområden. Eftersom jag är ledamot i justitieutskottet blir min uppgift såklart att bevaka de områden där jag känner att jag har möjlighet att påverka allra mest.

Självklart är det så att vi på allvar måste få bukt med den utveckling vi ser i samhället. Vi måste se till att våra myndigheter står redo och att de står starka när personer söker sig dit – framför allt när personer söker sig dit för att få hjälp. Människors tillit till våra myndigheter kan göra stor skillnad.

Självklart måste vi agera när människor känner att de inte blir hörda i utsatta situationer. Anledningen till att jag ställde just denna interpellation är att jag i samtal med flera olika hbtqi-rörelser gång på gång fått höra att alltför många människor anser att anmälningar till polisen väldigt sällan får gehör. Människor som utsatts för hat och brott på grund av sin sexuella läggning eller könsöverskidande identitet känner att de inte riktigt tas på allvar och att oförståelsen för att det faktiskt rör sig om hatbrott är stor.

Till dem som lyssnar hemma eller uppe på läktaren vill jag säga att hatbrott kan beskrivas som ett angrepp på mänskliga rättigheter och strider mot principen om alla människors lika värde. Det som definierar ett hatbrott är att gärningspersonen utför angreppet på grund av sin negativa inställning till vissa personers egenskaper. Det kan till exempel handla om hudfärg, etnicitet, trosbekännelse, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller liknande omständigheter.

För att förtydliga: Det är inte så att du måste passa in på någon av dessa beskrivningar för att det ska anses röra sig om ett hatbrott. Det räcker med att gärningspersonen tror att du har någon av egenskaperna, till exempel att han eller hon tror att du är homosexuell eller muslim, för att det ska räknas som ett hatbrott.

Fru talman! Det finns många delar i ministerns svar som jag ställer mig väldigt positiv till. Det finns många delar som välkomnas inte bara av mig utan av flera delar av hbtqi-rörelsen. Precis som jag har nämnt i andra debatter med justitieministern är det bästa brottet det brott som aldrig begås, och precis som när det gäller all annan brottslighet ska vi alltid jobba förebyggande.

Vad justitieministern måste förstå är att mörkertalet när det gäller brott mot hbtqi-personer anses vara extremt stort. Därför skulle jag vilja fråga ministern: Hur ska regeringen arbeta för att fler människor ska våga anmäla brott utan att de känner att de bara blir ett papper i en hög som aldrig tas på allvar?

(Applåder)

Anf. 72 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar Anna Wallentheim för möjligheten att diskutera dessa viktiga frågor här i dag.

Låt mig inledningsvis understryka att regeringen och, förutsätter jag, kammaren och vårt samhälle i stort ser allvarligt på alla former av hot, hat och våld. Det är en insikt som också är uppfordrande, för vi måste vidta åtgärder på olika sätt för att skapa ett tryck mot de människor i vårt samhälle som trots allt genom hat, hot och våld vill inskränka andra människors frihet att leva sina liv som de själva vill.

Jag tar fasta på det Anna Wallentheim sa om mörkertalet. Det gäller i hög grad denna typ av brottslighet. Det gäller förstås det hat och de hot som riktas mot hbtqi-personer men det gäller också personer som blir utsatta för annan brottslighet. Till exempel har vi på senare tid sett allvarliga antisemitiska påhopp och uttalanden i debatterna. Trots att antalet anmälningar om denna brottslighet gått upp lavinartat säger de flesta bedömare att det ändå bara är toppen på ett isberg. Det betyder att människor som av olika skäl blir föremål för denna typ av hat och hot i alltför liten grad är benägna att anmäla dessa brott. Det kan ha en rad olika orsaker, allt från nära relationer till en rädsla för vad det kan innebära och få för konsekvenser om man står upp för sina rättigheter i det offentliga, vilket man ju gör om man väljer att anmäla ett brott och är beredd att ta den rättsliga process som följer om brottet klaras upp och de skyldiga lagförs.

Man ska också ta fasta på att det finns en rad möjliga skäl till de vittnesbörd som Anna Wallentheim lyfter fram. Det är nog olika saker som kan driva på att klimatet försämrats och att utrymmet att komma ut, berätta vem man är eller föra en diskussion om de rättighetsfrågor man brinner för upplevs minska. Exempelvis fördes en hätsk dragqueendebatt som inte precis var den mest framåtsyftande diskussionen som förts i vårt land. Det är också påtagligt att det finns en aspekt av invandringen som i mindre utsträckning än Mainstreamsverige är inriktad på just öppenhet och frihet när det gäller individuella livsval och kanske också förenad med stor repression om man väljer att gå sin egen väg som hbtqi-person eller på annat sätt vill göra ett livsval som strider mot gruppen, kollektivets eller familjens ståndpunkter om vad som är ett rätt och riktigt livsval.

Allt detta sammantaget måste vi som samhälle kunna hantera, och vi måste göra det på olika sätt: strategiskt och metodiskt från politiskt håll med resurssättning för ett viktigt rättighetsarbete. Det är också utomordentligt viktigt att vi ser till att brottsbekämpande myndigheter har detta på radarn och arbetar metodiskt med det, och jag är därför glad över Polismyndighetens uppdrag att öka uppklaringen och lagföringen av hatbrott.

Låt mig i mitt nästa inlägg återkomma till vad vi kan göra för att stärka brottsoffer och deras vilja att polisanmäla och ta strid för sina rättigheter rättsligt.

Anf. 73 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Ministern nämner flera av de anledningar som jag också har fått höra när jag har träffat personer inom hbtqi-rörelsen. Den ökade antisemitismen och den ökade islamofobin är en grogrund för växande hat även mot denna grupp och gör samhället ännu mer otrött för dem. Ministern nämner också den olyckliga dragqueendebatten, som ökade polariseringen.

Det oroar mig att människor känner att de inte vågar anmäla brott, och jag blir ledsen när de anser att det inte är lönt. Jag hoppas verkligen att ministern tillsammans med riksdagen fortsätter att kämpa och lyfta upp hur viktiga dessa frågor är.

I sitt interpellationssvar påpekade ministern också hur viktigt det är att samhället både markerar och agerar kraftfullt när det gäller mäns våld mot kvinnor. Den bilden delar jag fullständigt. Men är mäns våld mot kvinnor verkligen en prioriterad fråga för regeringen? Varje dag utsätts nämligen flickor och kvinnor i hela landet oavsett bakgrund för trakasserier, våld och sexuella övergrepp. Var tjugonde minut anmäls en misshandel mot en kvinna, och varje månad dödas minst en kvinna av sin nuvarande eller före detta partner när de försöker lämna eller har lämnat förhållandet. Detta våld får alltså ofattbara konsekvenser för de kvinnor som drabbas.

Problemet med hat och hot sträcker sig till alla kvinnor: politiker, skolungdomar, våra mammor, våra systrar och våra döttrar. Detta måste regeringen ta på allvar och agera. Att endast prata om problemet räcker inte. Det krävs konkreta åtgärder för att stoppa mäns våld mot kvinnor. Det handlar om att förebygga våld, straffa förövarna och ge kvinnor den hjälp och det stöd de behöver.

Ministern och regeringen pratar om satsningar, men i verkligheten ser det annorlunda ut. Speciella organ inom polisen som ska jobba med mäns våld mot kvinnor läggs ned, och nedskärningar i kommunerna gör att det saknas finansiering till skyddade boenden och att kommunernas möjlighet att erbjuda stöd till våldsutsatta kvinnor minskar.

Vi socialdemokrater anser att regeringen måste lägga fram fler propositioner i dessa frågor. Det måste också säkerställas att polisen prioriterar mäns våld mot kvinnor och att kommunerna får den ekonomiska stöd och de resurser de behöver för att skydda drabbade kvinnor och barn.

Tidigare tog vi socialdemokrater fram ett 99-punktsprogram för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Utredningar med förslag ligger klara, men förslagen kommer inte till vårt utskott eller till kammaren. Min uppmaning till justitieministern är att agera utifrån dessa färdiga utredningar som är ett resultat av den förra regeringens arbete. Hur ser ministern på detta?

Anf. 74 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Låt mig först anknyta till en fråga som ställdes i den första omgången, nämligen vad vi kan göra för att fler brott ska klaras upp och för att fler personer som blir utsatta för denna typ av brott både ska våga och vilja polisanmäla. Jag skulle vilja säga att detta kanske är en av de allra största frågorna i ett arbete som är ägnat att stärka brottsoffers ställning. Det handlar om att få den som blir utsatt för eller vittne till ett brott att polisanmäla det och att alla berörda är beredda att tala med polisen och bidra till att så många som möjligt som begår brott får ta fullt ansvar för det.

Både i relation till domstolarna och Brottsoffermyndigheten kommer vi därför att göra ekonomiska och andra satsningar ägnade att möta brottsoffer och vittnen på ett bättre sätt än vad som alltför ofta är fallet i dag inom rättsväsendet. Människor måste förstås också vara motiverade att anmäla brott, och då är det inte minst betydelsefullt att säkerställa att fler brott utreds och klaras upp.

När den nya ledningen för polisen tillsattes i början av månaden var det med ett mycket tydligt förändringsuppdrag. Det handlar om det medborgarnära, alltså de brott som sker i vardagen och som inte är gängrelaterad, systemhotande brottslighet. Det kan vara stölder och skadegörelse men i högsta grad också våld i relationer, mäns våld mot kvinnor, misshandel, hat och hot. Denna brottslighet måste polisen i mycket högre grad än i dag fokusera på och klara upp.

Detta i sig kommer att vara motivationshöjande för många att våga och vilja och tycka det vara värt besväret att höra av sig till polisen när man blir utsatt för denna typ av brottslighet.

När det gäller mäns våld mot kvinnor vill jag understryka att det är en given prioritering för regeringen, vilket också återspeglas i de politiska prioriteringar regeringen gör.

Jag nämnde att vi gör en satsning som överstiger många andra budgetsatsningar under senare år på 600 miljoner kronor inom jämställdhetspolitiken just när det gäller könsrelaterat våld, hedersrelaterat våld och förtryck, våld i nära relation och prostitution och människohandel. Statens budget, alltså den budget som riksdagen nu ska ta ställning till, backar upp den politiska prioriteringen i högsta grad och gör det i högre grad än många andra budgetar vi har sett på detta område under senare år.

Skyddade boenden nämndes, liksom reformer som är ägnade att säkerställa att det är förövaren som lämnar hyreslägenheten och inte offret. Det är en otroligt viktig reform som jag är glad för att vi kan gå vidare med.

När det gäller straffen kan jag inte nog understryka betydelsen av att vi generellt sett i det här landet har straff som återspeglar brottets värde. Jag skulle vilja skicka tillbaka en fråga, om det går bra. När vi i somras presenterade vårt breda grepp om straffen fick jag mycket kritik från socialdemokratiskt håll för att vi inte fokuserade våra straffskärpningar på de gängkriminella, de kriminella nätverken och den systemhotande brottsligheten utan att vi ägnade oss åt någon sorts generell repression som också träffade annan brottslighet. Då ställde jag mig själv frågan: Betyder detta att Socialdemokraterna kommer att rösta nej när vi går fram med välbehövliga straffskärpningar som handlar om mäns våld mot kvinnor eller att det blir obligatoriskt att häkta män som kränker kvinnofriden? Det skulle vara utmärkt med ett klargörande från Socialdemokraternas sida i den delen.

Anf. 75 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Tack, ministern, för svaren! Detta med straffskärpningar kommer vi att återkomma till i kammaren. Jag kan väl bara förtydliga att en del av de straffskärpningar där man talar om att barn ska fängslas är vi otroligt kritiska mot. Det tror jag att ministern vet.

Men jag kan redan nu meddela att vi kommer att återkomma i detta arbete, både när det gäller straffskärpningar och när det gäller mäns våld mot kvinnor. Både jag själv och flera kamrater här i riksdagen kommer att

ligga på i de här frågorna. Vi kommer att utkräva svar om vi anser att det dröjer, för vi är inte nöjda. Men det får ske i en annan debatt.

Jag skulle vilja avsluta där jag började, nämligen att hat föder hat. I grunden handlar det om mörka krafter som vill piska upp hatet. Det är mörka krafter som vill att våra samhällen ska splittras. Det är de som vinner på att grupper ställs mot grupper. Det är en farlig utveckling för Sverige och för de människor som bor och verkar här.

Fru talman! Vi har alla, inte bara som politiker och som vuxna utan som människor, ett ansvar för att säga till när utvecklingen går åt fel håll. Vi måste agera mot hatet.

I dag har vi tyvärr ett riksdagsparti som fortsätter att driva hat och hot mot muslimer, mot socialdemokrater, mot folkbildningen, mot journalister, mot civilsamhället och mot hbtq-personer och så vidare. Det är ett riksdagsparti som regeringen inte bara samarbetar med utan också låter driva en stor del av den politik vi ser.

Jag önskar därför att jag kunde lita på ministerns ord i allt detta. Mycket av det tycker jag nämligen låter otroligt bra, men den politik som läggs fram i riksdagens kammare motsvarar inte alltid ministerns ord.

Därför skulle jag vilja poängtera att inte förrän ni tydligt markerar mot Sverigedemokraternas retorik och politik är jag beredd att tro på det som sägs. Jag vill se det svart på vitt. Jag vill få möjlighet att rösta för de saker som ministern har nämnt.

Anf. 76 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag har på senare tid förstått att Socialdemokraterna framför allt har andra partier som sina huvudfiender. Det fanns ju en tid då socialdemokratin byggde sin legitimitet på att tydligt ta tag i stora samhällsproblem.

För egen del kan jag peka på den politik som vi lägger fram. Jag tror att det är ett ganska bra lackmustest om man vill få besked om var den här regeringen står någonstans. Vi anslår 600 miljoner inom jämställdhetspolitiken som är ägnade åt att motverka könsrelaterat våld, hedersrelaterat våld och förtryck, våld i nära relationer och prostitution och människohandel, och det trumfar flera av de senaste årens socialdemokratiska budgetar på det området. Det är ett tydligt uttryck för var vi står någonstans i de här frågorna.

När det gäller straffrätten kommer vi äntligen att genomföra de reformer som inte minst kvinnorörelsen har efterfrågat: straff som motsvarar brottens allvar. Det ska bli intressant att se om Socialdemokraterna trots vad som sas i somras kommer att ställa sig bakom dessa straffskärpningar eller om det när det kommer till kritan också i denna fråga finns ett avstånd mellan ord och handling som är besvärande.

För min egen del råder det ingen som helst tvekan om att ett anständigt samhälle ska se till att både med rättspolitikens medel och med andra medel trycka tillbaka hat, hot och trakasserier – allt som begränsar människors möjligheter att träffa sina egna livsval. Och när personer väl har träffat ett livsval och till exempel gift sig eller ingått i ett samboförhållande men där förhållandet urartar och leder till misshandel och våld ska samhället konsekvent stå på offrets sida.

Jag menar att vi redan under det här året har tagit viktiga steg i den riktningen. Jag kan försäkra ledamoten om att både justitietskottet och

civilutskottet kommer att få mycket att jobba med på det här området när vi lite grann har höjt kvaliteten i en del av det utredningsarbete som den föregående regeringen lämnade efter sig.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2023/24:46
11 december

Svar på
interpellationer

§ 15 Svar på interpellation 2023/24:218 om hyressättningsystem

Anf. 77 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Alireza Akhondi har frågat infrastruktur- och bostadsmnistern om det är statsrådets och regeringens avsikt att genomföra en hyresreform under denna mandatperiod och, om svaret är ja, om vi då kan vänta oss en reform som grundar sig på den redan genomförda utredningen om fri hyressättning i nyproduktion. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

För att på sikt komma till rätta med de strukturella problem som finns på bostadsmarknaden behövs flera åtgärder. Dagens hyressättningsystem leder till inlåsnings effekter, brist på hyresrätter på marknaden och långa kötider. Det minskar rörligheten på bostadsmarknaden och gör det svårare för till exempel unga personer att ta sig in på hyresbostadsmarknaden.

En friare hyressättning i nyproduktion kan öka drivkraften att bygga nya hyresrätter genom att det blir mer lönsamt. Det kan också bidra till att öka rörligheten på bostadsmarknaden. Det underlättar för människor att flytta dit där det finns arbeten och för företag att rekrytera personal. Hyrorerna kan också bli mer rättvisa genom att hyresgästers värderingar av sitt boende ges större vikt. Jag är därför i grunden positiv till en förändring i den riktningen.

Samtidigt är det viktigt att större förändringar av hyressättningsystemet genomförs på ett ansvarsfullt sätt med beaktande av de olika intressen som finns. Det behövs noggranna analyser av de frågor som uppkommer och de konsekvenser som en förändring av dagens system kan leda till.

Sedan förslagen i den utredning som tillsattes av den förra regeringen lämnades har det skett en ekonomisk utveckling med stigande inflation och höjda räntor, vilket haft en stor påverkan på bostadsmarknaden. Det väcker frågor om hur hyrorerna skulle utvecklas under hyrestiden. Det behöver beaktas vid ett ställningstagande till om en reform kan grundas på förslagen i utredningen. Jag kan inte i dag ge några närmare besked om när en eventuell reform av hyressättningsystemet skulle kunna genomföras eller exakt hur den ska utformas.

Regeringen arbetar med flera reformer för att få en bättre fungerande bostadsmarknad. Det handlar bland annat om att öka tillgången till byggbar mark, genomföra betydande förenklingar av reglerna för att bygga och att korta ledtider i plan- och byggprocessen.

I syfte att skapa goda förutsättningar för att bygga nya hyresbostäder har regeringen gett en utredare i uppdrag att se över reglerna om ändring av hyrorerna för nyproducerade lägenheter, så kallade presumtionshyror. Översynen är efterfrågad av hyresmarknadens parter. Utredaren ska också föreslå åtgärder som underlättar privatpersoners uthyrning av bostäder. Detta är viktigt för att befintliga bostäder ska kunna utnyttjas på ett mer effektivt sätt. Uppdraget i den del som avser presumtionshyror ska redovi-

sas i september 2024 och övriga delar i mars 2025. Jag ser fram emot utredningens förslag.

Anf. 78 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Jag hoppas att statsrådet inte är alltför trött efter så många debatter i olika ämnen. Vilken spännande portfölj Gunnar Strömmer har!

Bostadsmarknaden är, som statsrådet vet, väldigt skör. Varselvågen har nått min egen absoluta närhet, där ett flertal personer har blivit vars-lade. Det handlar om högutbildade civilingenjörer, arkitekter, lantmätare och andra. Vi vet också att en mycket stor andel av privatpersoners bostadslån kommer att behöva omsättas i år. Den beska effekten, så att säga, av allt som har följt i inflationens spår kommer under 2024.

Statsrådets tredje termin på posten lider nu mot sitt slut, och detsamma gäller infrastruktur- och bostadsministern. Det som är bekymmersamt är att statsrådet och regeringen verka stå rätt handfallna inför det faktum att bostadsmarknaden håller på att krascha.

Vi ser i prognoserna att bostadsbyggandet har minskat från drygt 60 000–70 000 bostäder per år till under 20 000. Vi ser också att inflationen förvisso går åt rätt håll men att man fortfarande inte har lyckats få grepp om den. Extra alarmerande är till exempel arbetslöshetssiffrorna från den amerikanska marknaden, som har sjunkit till 3,7 procent. Detta gör att Feds möjligheter att agera och sänka räntorna, som i hög grad påverkar också ränteläget i Sverige, blir mer begränsade. Vad ECB, Europeiska centralbanken, och Riksbanken gör är höljt i dunkel. Det finns många olika åsikter om vad som kommer att hända.

Mot denna bakgrund blir det svårt att acceptera och hantera den frustration som finns i denna kammare över att det inte finns några propositioner för riksdagen att ta ställning till.

Vi ser att staten drar sig ur avtal, till exempel när det gäller höghastighetsbanan och de nya stambanorna, vilket får jättestora konsekvenser för de kommuner som har valt att bygga stadsdelar i hopp om att stambanorna skulle komma. Vi ser också att investeringsstödet med alla dess brister tas bort, till och med för ansökningar som kom in i god tid och i rätt ordning.

Man kan lägga ihop detta med vad som står i statsrådets svar, att det är ett jättebra förslag som skulle kunna förbättra läget men att man väntar med en proposition till 2024, eventuellt till hösten 2025. Vi som känner till Regeringskansliets arbetsmetoder vet ju att propositionen då kommer tidigast 2025. Då blir man extra frustrerad när man läser statsrådets svar, som lika gärna kunde vara skrivet av en centerpartist. Så pass positiv verkar statsrådet vara till förslaget i sig.

När det nu finns en färdig utredning, Gunnar Strömmer, varför då inte ta vara på den och försöka bidra till att hålla bostadsmarknaden under armarna under denna svåra tid?

Anf. 79 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! I sin interpellation skriver ledamoten Alireza Akhondi: ”Nyligen nåddes vi av nyheten att Sverigedemokraterna öppnat för att genomföra en hyresreform.” Här handskas ledamoten Alireza Akhondi ovarsamt med sanningen, skulle jag vilja påstå.

Det jag har sagt är samma sak som jag sa i mars i år och som jag för den delen också har sagt tidigare, nämligen att vi kan tänka oss att prata om alla frågor inom samarbetet med Tidöpartierna. Det gäller inte särskilt denna fråga utan generellt för alla frågor. Jag tycker det är fel att måla upp röda linjer och att säga nej till att förhandla om vissa frågor redan innan man ens har börjat prata om dem.

Under den föregående mandatperioden hade jag en debatt med ledamoten Ola Möller från Socialdemokraterna, också angående det faktum att SD sagt att vi kan diskutera och förhandla i alla frågor, kopplat till frågan om marknadshyror alternativt hyressättning i nyproduktion. Det visar hur fullt det politiska spelet kan bli, för samtidigt som Ola Möller stod i talarstolen och diskuterade med mig satt Socialdemokraterna och förhandlade fram det förslag om fri hyressättning i nyproduktion som vi senare fällde regeringen på.

Ledamoten Ola Möller gjorde samma fultolkning då som ledamoten Alireza Akhondi gör nu, alltså att det faktum att man, generellt för alla frågor, kan tänka sig att förhandla är samma sak som att man har bytt ståndpunkt i en fråga.

Jag är givetvis glad att ledamoten Alireza Akhondi nu vill förhandla med Sverigedemokraterna. Det välkomnar jag. Dock verkar ledamoten Alireza Akhondi inte riktigt förstå vad det betyder att förhandla i frågor där man inte är överens. Kanske är det så att Centerpartiet genast byter åsikt i förhandlingar där de har ett ingångsvärde, men så fungerar det inte i mitt parti. Man kan i alla fall få uppfattningen att det fungerar så i Centerpartiet, med tanke på Centerpartiets agerande i utskottet, där man försökte väcka ett utskottsinitiativ utan att ha stöd från något annat parti där.

Vid tillfälle ska jag ta och prata med ledamoten Alireza Akhondi om hur man förhandlar så att man inte alltid förlorar förhandlingen. Vi förhandlar utifrån våra väljares intresse och ser till att få så mycket gehör för våra åsikter och förslag som möjligt. Det kan mycket väl bli så att de övriga Tidöpartierna låter våra förslag vinna i slutändan.

I fråga om hyressättning försvarar vi den svenska modellen, men det finns ibland anledning att skruva i regelverk även om man i grunden är för en modell i stort. När det gäller presumtionshyror behövs det en översyn, enligt oss. Det har tillsatts en utredning som, om de siffror jag har fått stämmer, ska presentera sitt delbetänkande om presumtionshyror senast den 2 september 2024. Givetvis är det min förhoppning att det kan gå snabbare än så.

Anf. 80 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Låt mig först bara säga några ord om värdet av att bekämpa inflationen. Det råder ingen tvekan om att det är en utomordentligt stor press på den svenska ekonomin. Det gäller de svenska hushållen, det gäller Sveriges kommuner och regioner och för den delen även staten, men det gäller också i hög grad viktiga delar av det svenska näringslivet. Bostadssektorn är dessvärre inget undantag från detta.

Det viktigaste vi kan göra är att bedriva en ekonomisk politik som så snart som möjligt trycker tillbaka inflationen. Det fanns en tid när det var enkelt i svensk politik att få gehör för en ekonomisk politik ägnad att trycka tillbaka inflationen och stärka arbetslinjen. Det är regeringens rikt-

ning, och när vi väl får detta grepp kommer det att vara väldigt gynnsamt för de frågor som vi nu diskuterar.

Det råder ingen som helst tvekan om att vi har ett mycket bekymmersamt läge med både ett för lågt byggande, låg rörlighet, långa kötider, inläsningseffekter, brist på hyresrätter och brist på nyproduktion. Detta motiverar, enligt min uppfattning, reformer av hyressättningssystemet. Det ska vi be att få återkomma till vad det lider.

Jag har också sagt att vi gör en rad olika saker redan nu som är ägnade att komma åt flera av de problem vi nu ser. Jag ska nämna några av dessa saker.

Vi gör en tillfällig höjning av taket för rotavdraget, vi ökar tillgången på byggbar mark med en rad olika åtgärder, exempelvis stimulanser till kommuner som antar detaljplaner, och vi gör betydande förenklingar av byggreglerna. Boverket har fått i uppdrag att föreslå lättnader för byggkraven när det gäller studentlägenheter. Den 1 maj ändrades plan- och bygglagen, bland annat genom att möjligheten att ge tidsbegränsade bygglov för nybyggnad för bostadsändamål förlängdes med fem år och så vidare.

Presumtionshyrorna har nämnts, och det finns en pågående utredning om detta som har efterfrågats av parterna. Att det skulle råda stiltje på detta område vill jag med kraft säga emot. Vi har tvärtom vidtagit åtgärder både på lagstiftningsområdet och i budgeten ägnade att både hantera de kortsiktiga utmaningar som vi står inför och långsiktigt göra reformer som är strukturellt viktiga.

För egen del är jag av den uppfattningen att detta också bör omfatta förändringar av hyressättningssystemet, just för att få upp rörligheten, öka nyproduktionen med mera.

Vad gäller den utredning som har nämnts här och som Alireza Akhondi refererade till är det en realitet att också den utredningen rymmer sina utmaningar, som det heter.

Det ena var att den genomfördes på kort tid. Den hade delvis genom sina direktiv ett ganska svårt uppdrag att ta fram någonting som var hållbart över längre tid. Verkligheten har lite grann kommit ikapp en del av antagandena som låg till grund för utredningen. Det andra var att utredningen aldrig remitterades.

Det är alltså inte riktigt så att det finns färdigutredda och färdigberedda förslag på hyllan i Regeringskansliet som det bara är att sätta i verket, utan detta är nu en del av det arbete som görs för att vi ska se på vilket sätt vi kan komma framåt till gagn både för bostadsbyggandet i landet och därmed för de medborgare som ska hyra sina bostäder eller för den delen äga sina bostäder.

Anf. 81 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaren.

Jag ska börja med att kommentera det märkliga inlägget från min sverigedemokratiska kollega här. Jag förstår helt ärligt inte hur det är relevant för denna interpellationsdebatt.

Vi vet mycket väl att själva frågeställningen inte handlar om marknadshyror. Det finns system med presumtionshyror. Och när man talar med företag som bygger dessa bostäder säger de allra flesta att de inte kan ta ut mer hyra än vad människor är beredda att betala, även om det innebär att de inte får kalkylen att gå ihop.

Jag ska ta upp något som är bekymmersamt, och detta blir lite svårt för statsrådet att, ursäkta ordvalet, slingra sig undan. Regeringens lagstiftningsförslag passerar utskotten här i riksdagen. Och det är i civilutskottet som dessa frågor i allt väsentligt handläggs. Där finns inga förslag som löser de problem som vi har på bostadsmarknaden.

Vi har sedan 2006 haft över 62 offentliga utredningar som rör bostadspolitik. Därför finns rätt mycket som är färdigutrett i Regeringskansliet, och väldigt mycket har remitterats. Sedan förstår jag naturligtvis att det kanske inte går att rakt upp och ned ta alla dessa delar. Men samtidigt finns det också snabbspår med departementspromemorior som man skulle kunna använda för att påskynda dessa processer, som statsrådet är väl medveten om.

Varje gång man lyfter fram dessa angelägna frågor med Gunnar Strömmer eller Andreas Carlson – jag kommer att ha en interpellationsdebatt med Andreas Carlson lite senare i dag – om behovet av att agera, och det har varit fyra, fem eller sex interpellationer det senaste året, hänvisar de till att det pågår arbete i Regeringskansliet. Och jag har all respekt för att processerna tar tid. Men samtidigt är läget alarmerande. Då kan man inte bara säga att man jobbar med frågorna och att man jobbar med regelförändringar och hänvisa till utredningar i frågor som tidigare har utretts, och i vissa fall flera gånger om. Det går inte att ducka.

Vi vet att det är långa ledtider i bostadssektorn. Det tar i genomsnitt nio år från början till slut. Samtidigt ser vi att de kompetensförsörjningsproblem som har varit i denna sektor förstärks av att personal som nu varslas kanske söker sig till andra arbeten. Men när man får inflationen under kontroll finns det kanske inte folk som kan och vill jobba i denna sektor. Det är det som skrämmer mig mest när det finns förslag. Nu omprövar man lite grann. Strandskyddsutredningen är ett klockrent exempel på att regeringen till sist har tagit sitt sunda förnuft till fånga och ändå är beredd att göra vissa saker i väntan på ytterligare åtgärder. Men jag hoppas verkligen att statsrådet, som verkar vara positiv till en sådan reform, använder de verktyg som finns i Regeringskansliet och lägger fram förslag som åtminstone tillfälligt räddar situationen.

Anf. 82 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Nu var det ledamoten Alireza Akhondi som genom att fulltolka vad jag har sagt blandade in mig i denna interpellationsdebatt.

Sedan tycker jag att ledamoten Alireza Akhondi har en lite tråkig syn på att det skulle hända lite för tillfället. Jag tycker att det händer en hel del. Vi hörde ju ministern räkna upp ett antal saker, och jag skulle kunna lägga till ytterligare saker. Lantmäteriets uppdrag om digitalisering för att underlätta och snabba på processerna är en viktig del som också sker just nu.

Men för att återgå till den ursprungliga frågeställningen är frågan om presumtionshyror kanske det som förhoppningsvis kommer upp nästa gång. Det ser jag med stor tillförsikt fram emot och vad denna utredning egentligen kommer fram till. Vi behöver nämligen en friare hyressättning, dock kanske inte så fri hyressättning som Centerpartiet har föreslagit. Det är inte riktigt så enkelt som att man bara kan säga att man inte kan sätta högre hyror än vad människor är beredda att betala. Så ser det tyvärr inte ut på en bostadsmarknad som har den extrema bostadsbrist som råder i

dag. Det är ett arv som vi har efter den regering som Centerpartiet var med och stöttade tillsättandet av för lite mer än nio år sedan, tror jag att det blir.

Hade man gjort mer tidigare hade det varit mindre som man var tvungen att göra nu. Men tyvärr har vi kommit fram till att det saknas en hel del. Då handlar det om att börja bygga från grunden. Och jag ser fram emot den fortsatta debatten här framåt kvällen. Bostadsministern kommer också hit senare, och då kommer vi nog att fortsätta att debattera vad som egentligen borde ha gjorts och vad som är gjort.

Anf. 83 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! I grund och botten vill jag upprepa vad jag har sagt hittills. Om det vore så att det fanns färdigutredda, väl genomarbetade, väl preparerade och väl beredda förslag som låg och väntade i Regeringskansliet med en precision som skulle kunna göra att de skulle kunna genomföras på en gång är det klart att vi skulle vara i ett läge då vi kunde överväga det. Nu är det inte på det sättet.

Vad det i grund och botten handlar om är att det utredningsarbete som gjordes under den förra mandatperioden gjordes under en ganska stor tidspress och med ganska besvärliga ingångsvärden, och utredningen blev aldrig remitterad. Dessutom har omvärldsförutsättningarna gjort att en hel del av premisserna bakom denna utredning har förändrats på ett sådant sätt att också väsentliga delar i den modellen inte på samma självklara sätt låter sig tillämpas här och nu.

Jag säger ingenting av detta för att lägga saker och ting permanent på hyllan utan bara för att understryka att om man ska ge sig på en större reform av hur hyresmarknaden fungerar måste det vara någonting som är väl genomarbetat och väl avvägt. Det ska inte vara en del av en kortsiktig krislösning utan i så fall en långsiktig reform ägnad att verkligen lösa de grundläggande problemen på bostadsmarknaden.

Det är klart att det i det korta loppet inte råder någon tvekan om att det finns ett konjunkturellt problem som drabbar byggsektorn. Utan att ta ut några segrar i förskott, som det heter, brukar konjunkturella problem trots allt vara av övergående art.

Nu talar vi om långsiktiga reformer och hur bostadsmarknaden ska fungera på sikt. Där kan vi i ett historiskt perspektiv se att svensk bostadsmarknad dras med ett antal rätt besvärliga problem. Det är inlåsnings effekter, brist på hyresrätter och långa kötider. Sedan är frågan vad som är hönan och vad som är ägget. Men den låga rörligheten på bostadsmarknaden är långsiktigt, oavsett konjunkturen här och nu, ett problem när vi ska få fart på Sverige igen, stärka konkurrenskraften och öka tillväxten på ett sådant sätt att det blir till gagn för medborgarna. Detta är frågor som vi enligt min uppfattning måste ta itu med.

Men medan detta bereds på det sätt som måste göras när man ska ägna sig åt den typen av mer långsiktiga reformer gör regeringen med stöd av Sverigedemokraterna en rad andra viktiga saker. Jag upprepar dem gärna igen. Det handlar om den tillfälliga höjningen av taket för rotavdraget, om att öka tillgången på byggbar mark med en rad olika åtgärder och om betydande förenklingar av byggreglerna. Presumtionshyrorna har vi redan diskuterat. Det handlar också om lättnader av byggkraven vid byggande av studentbostäder och andra saker.

Att det skulle råda stiltje på detta område vill jag alltså inte alls vidgå. Jag vill heller inte vidgå att det finns färdiga reformer på hyllan som det bara är att tuta och köra med. Arbetet pågår, och vi kommer att återkomma när vi har väl avvägda förslag att lägga fram.

Avslutningsvis vill jag ändå komma tillbaka till den ekonomiska politiken och konstatera att regeringens främsta prioritet på området är att få koll på inflationen och trycka tillbaka den. Även det faktum att medborgarnas pengar tappar i värde gör så att säga sitt för bostadsmarknaden. Vi måste få grepp om den ekonomiska situationen och, när vi väl har fått det, underbygga arbetslinjen och stärka konkurrenskraften med en rad reformer på bostadspolitikens område, liksom på andra.

Anf. 84 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Jag ska ta upp några saker.

Det går lite rykten i korridorerna om att frågan om hyressättning ändå bereds i någon form på Regeringskansliet. Skulle statsrådet möjligen kunna utveckla vad det är för typ av diskussioner som förs kring denna fråga?

Statsrådet hänvisar också till att frågorna inte är färdigberedda, men det låg ju en proposition på riksdagens bord under den förra mandatperioden. Uppenbarligen finns det alltså en hel del saker som, med någon typ av modifiering, skulle kunna hanteras rätt omgående.

Bostadssektorn står för 10 procent av Sveriges bnp. Det finns frågor där det finns en stor majoritet i denna kammare, till exempel sloandet av skärpt amorteringskrav och andra typer av frågeställningar, som kanske inte är den långsiktiga lösningen på de strukturella problem vi har i bostadssektorn men som ändå skulle kunna anses vara något slags lindring givet situationen.

Jag vill ägna de sista sekunderna av min talartid åt att vädja till justitieministern. Man kan inte vänta tills saker har förstörts i en sådan utsträckning att det blir svårare och tar mer tid att bygga upp dem igen. Min poäng är, Gunnar Strömmer: Ta vara på den här tiden! Förstör man tillräckligt mycket kommer det nämligen att ta ännu längre tid att städa upp de strukturella problemen.

Anf. 85 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar för möjligheten att diskutera dessa angelägna frågor i dag.

Till att börja med vill jag säga följande: Under de drygt tolv månader som jag kan överblicka har regeringen, med stöd av Sverigedemokraterna och såväl inom ramen för budgetsamarbetet – med två budgetar som har gått igenom i Sveriges riksdag utan stök och bök – som genom en rad åtgärder på lagstiftningsområdet, fört dessa frågor framåt på ett utmärkt sätt.

Jag tror att regeringsskiftet ger oss förutsättningar att arbeta med dessa frågor långsiktigt på ett annat sätt än tidigare, både för att det finns en grundläggande reformkraft och för att det kommer att gå att bygga majoritet kring de reformer som regeringen så småningom går fram med. Det är en enorm styrka, och jag tror att det är väldigt viktigt inte minst på detta område, som är i behov av långsiktigt stabila spelregler.

Jag har nämnt flera av de saker som redan har gjorts under året, alltifrån den tillfälliga höjningen av rotavdraget och förenklade byggregler vad gäller studentbostäder till den utredning om presumtionshyror som pågår och annat. Min egen uppfattning är att det också kommer att krävas långsiktiga och mer strukturella reformer på bostadsmarknaden.

Det var dessvärre inte så att det låg en proposition på bordet gällande detta område under den förra mandatperioden, utan det fanns en utredning som inte remitterades färdigt. Det var så att säga det vi fann på hyllan när vi klev in. Vi har dessutom en omvärldsutveckling som har gjort att rätt väsentliga delar av de antaganden som låg till grund för utredningen kanske får omprövas i ljuset av inflationen med mera.

Jag vill bara bekräfta att reformambitionen är hög även på detta område. Jag vill också bekräfta behovet av det både för bostadsmarknaden som sådan – för hyresgästerna och bostadsrättsinnehavarna – och för Sveriges långsiktiga tillväxt och konkurrenskraft.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2023/24:225 om längre tidsbegränsade straff

Anf. 86 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Rasmus Ling har frågat mig om jag anser att det finns en principiell fördel med tidsbegränsade påföljder jämfört med ett icke tidsbestämt straff samt om jag kommer att verka för att förlänga det maximala tidsbegränsade straffet i Sverige.

Jag vill börja med att säga att det finns ett stort principiellt värde i att påföljder bestäms utifrån brottslighetens allvar, det vill säga dess straffvärde. Detta följer av straffsystemets grundläggande funktion att skipa rättvisa, och det är bara så brottsoffer kan ges upprättelse. Vissa brott är så pass allvarliga att en proportionerlig och rättvis reaktion är ett livstidsstraff. I så måtto vilar tidsbestämda och ej tidsbestämda straff ytterst på samma principiella grund.

Att straff bestäms utifrån brottslighetens allvar bör även fortsättningsvis vara den absoluta utgångspunkten. Det innebär att den stora majoriteten av straff kommer att vara tidsbestämda. Men därutöver måste det i systemet, precis som i dag, finnas ett visst utrymme för påföljder som bestäms med beaktande av andra hänsyn, till exempel gärningsmannens farlighet och behovet av samhällsskydd. Det är bland annat därför systemet behöver innehålla påföljder som rättspsykiatrisk vård och, i vissa fall, förvaringsstraff. Frågan om huruvida det sistnämnda ska införas är något som en utredning just nu tittar på.

När det gäller Rasmus Lings andra fråga är han och jag helt eniga. Det bör i framtiden vara möjligt att döma ut längre tidsbestämda fängelsestraff än vad som är möjligt i dag, exempelvis vid flerfaldig brottslighet.

Regeringen tillsatte i juli i år en utredning som bland annat har till uppgift att titta på denna fråga. Utredningen ska se över straffskalorna generellt, såväl de enskilda brottens straffskalor som de yttre begränsningarna för hur straffskalor kan utformas. Detta innebär bland annat att utredning-

en ska lämna förslag som gör det möjligt att döma till längre tidsbestämda straff än i dag.

Prot. 2023/24:46
11 december

Svar på
interpellationer

Anf. 87 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag noterar att statsrådet har många olika frågor på sitt bord och att det blir en lång eftermiddag för honom här i kammaren. Det är dock bra att vi kan diskutera även detta.

Det finns en del olika brott som kan rendera livstids fängelse – människorov, grovt sabotage, blåljussabotage och grovt spioneri är några av dem – men de flesta som är dömda till livstids fängelse är dömda för mord. Riksdagen skärpte straffet för mord för några år sedan. Vid den tidpunkten, 2020, var det ungefär en tredjedel av dem som dömdes för mord som fick påföljden livstids fängelse, och riksdagen tyckte att det borde vara en större andel. Det fanns en stor majoritet i riksdagen för detta; det var väl bara ett parti, Vänsterpartiet, som motsatte sig förslaget medan övriga var för.

Andelen har därefter också blivit större. År 2013 var det bara ett par personer som dömdes till livstids fängelse, och jag vill minnas att det numera är över hälften – rätta mig om jag har fel. Riksdagen försökte vid den tidpunkten, runt 2013, skärpa straffet för mord så att fler av dem som dömdes också skulle få livstid, men slarv i beredningen gjorde att effekten blev den rakt motsatta när Högsta domstolen skapade ett annat prejudikat. Gunnar Strömmer är nog medveten om den historien, även om att det inte är så längre – i dag är det fler än någonsin som sitter i fängelse med påföljden livstids fängelse.

Fru talman! Eftersom livstidsstraffet inte är tidsbegränsat ligger det i sakens natur att man inte vet hur lång påföljden blir förrän det är omvandlat. Vi har en ordning där det är Örebro tingsrätt som gör tidsomvandlingar. Man kan i dag se hur långa straffen blir för brott som begåtts för länge sedan, men vi vet inte hur länge de som döms till livstid i dag kommer att sitta, utan det är prövningar som kommer att göras i framtiden. Det man kan se om man tittar tio år tillbaka i tiden är att genomsnittstiden varit omkring 25 år för dem som fått sina livstidsstraff tidsbegränsade. Medianen ligger också däromkring. Det är en ganska stor differens mot de 18 år som är det maximala tidsbestämda straffet – sju års differens. Det här talar för en möjlighet att ha längre tidsbestämda straff, menar jag, och justitieministern var även tydlig i sitt svar med att han och regeringen förordar det.

Fru talman! Jag får säga något så ovanligt i en debatt som att jag är nöjd med svaret. Vi får se hur det blir med de andra delarna i den utredning som det hänvisas till. Det är inte säkert att vi kommer att vara eniga om alla delar; det återstår att se. Men åtminstone i den här delen kan vi nog se framför oss att vi kommer att ha en samsyn.

Anf. 88 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag vill gärna upprepa varför jag tycker att det är viktigt att vi har livstidsstraff i straffskalorna. Den principiella utgångspunkten för straffrätten måste enligt min och regeringens uppfattning vara just straffvärdet. Straffen ska överlag spegla brottets allvar, vilket inte bara gäller livstidsstraffen. Det finns i ett samhälle handlingar – mord är väl det tydligaste exemplet – som är så allvarliga att de förtjänar det omgivande

samhällets allra mest kraftfulla avståndstagande. I en civiliserad ordning som vår handlar det om frihetsberövande, och det längsta frihetsberövande straff man kan dömas till är livstids fängelse.

Jag menar att det är viktigt att livstids fängelse finns i straffskalan just för de allvarligaste fallen, även om straffet med tiden i vissa situationer ska eller bör kunna omvandlas till ett tidsbestämt straff, delvis hänförligt till andra omständigheter, exempelvis återfallsrisken eller hur man skött sig under det långa fängelsestraffets gång. Men det är handlingens straffvärde som domstolen ska bedöma, och vissa handlingar är så pass avskräckande att vi som samhälle måste kunna ta i och visa med all önskvärd kraft och tydlighet att det har gått över alla tänkbara gränser för vad vi tycker är anständigt. Därför ska man kunna dömas till ett livstidslångt fängelsestraff.

Ett viktigt perspektivskifte som anknyter till det är det som vi nu vill åstadkomma med den breda straffrättsliga reform som är igång i och med utredningen om påföljderna. Det handlar om att gå från en straffrätt som i hög grad utgår från gärningsmannens intresse till en straffrätt som utgår dels från brottsoffrets intresse av upprättelse, dels från det omgivande samhällets behov av skydd mot i synnerhet grov brottslighet. Det är fråga om systemhotande brottslighet men också grov brottslighet av annat snitt, exempelvis upprepade sexualbrott. Även ur det perspektivet blir livstidsstraffet en naturlig del av helheten. Detta leder också fram till något som jag uppfattar att vi är någorlunda överens om, nämligen att det bör kunna utdömas längre tidsbestämda straff än vad som är fallet i dag.

Jag skulle vilja lyfta en aspekt till. En fråga som i dag inte är en del av straffrätten men som vi utreder i särskild ordning är frågan om att införa ett förvaringsstraff i Sverige. En del tycker intuitivt att det låter ociviliserat att man när strafftiden har löpt ut ska kunna tilldömas en påföljd som innebär att man får vara kvar i fängelse trots att straffvärdet i relation till det brott som man dömdes för har löpt ut. Men det handlar om samhällsskyddsaspekten.

Man kan exempelvis tänka sig en situation där någon begått ett allvarligt sexualbrott och straffvärdet motiverar ett fängelsestraff under en viss tid men där återfallsrisken sett till det omgivande samhällets behov av skydd mot brottsligheten motiverar en längre tid i fängelse än straffvärdet för det konkreta brottet. Vi har den typen av hänsyn när det gäller rättspsykiatrisk vård – andra hänsyn gör att man blir inlåst under en längre tid. Jag menar att samhällsskyddsaspekten bör kunna få ett sådant genomslag även vad gäller straff som inte handlar om rättspsykiatrisk vård.

Anf. 89 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Vad gäller behovet av att livstids fängelse finns som påföljd är vi överens. Det var också Miljöpartiet i regering med Socialdemokraterna som tog fram lagförslaget om att det skulle vara den normala påföljden för mord. I den frågan har vi inte någon skiljelinje, som jag uppfattar det.

Dessutom ser jag, och vad jag förstår också regeringen, behovet av att ha ett högre maximalt tidsbestämt straff. I dag är det 18 år. Jag menar att det vore bra om det skulle komma närmare vad som är den faktiska genomsnittstiden eller mediantiden för livstidsstraffet. Det ger möjligheten att redan vid tillfället då påföljden avkunnas av domstolen ha en större

flexibilitet än i dag, då det maximalt är ett 18 års tidsbestämt straff och annars ett icke tidsbestämt straff vars längd man inte vet förrän det omvandlas långt senare.

Vad gäller resonemanget om ett paradigmskifte från gärningsmannafokus till brottsofferfokus upplever inte jag denna skillnad. Jag tycker att det under lång tid har varit ett fokus på brottsoffrets upprättelse och inte minst på att så långt det är möjligt öka tryggheten i samhället. Sedan finns det olika vägar dit, och vi har olika prioriteringar för hur vi ska åstadkomma detta. Det är jättetydligt enligt både forskning och erfarenhet att många gärningsmän som begår allvarliga brott har varit brottsoffer vid en tidigare tidpunkt, inte minst under uppväxten – hemma, på skolan eller i närmiljön. Den som rånar på torget har i de allra flesta fall själv blivit rånad vid ett tidigare tillfälle. Hade det getts ett bättre stöd från samhällets sida till brottsoffret kanske det inte hade gått så illa att den personen hade gått vidare och själv blivit gärningsman. Sedan finns det naturligtvis ett behov av att samhället oavsett det straffar den som begår brott. Inte heller i den delen föreligger någon åsiktsskillnad.

Fru talman! Justitieministern tar också upp frågan om förvaringsstraff. Det är en produkt som vi ännu inte har sett, så jag kommer inte att säga så mycket om detta. Jag vet att det här är någonting som finns i andra länder. Vi kommer naturligtvis att titta på det. Men utgångspunkten att man vid tillfället när man blir dömd i så stor utsträckning som möjligt vet vad som kommer att gälla är ändå en princip som jag tycker är viktig, även om det inte är den enda principen. Som sagt kommer vi att återkomma till detta när vi ser närmare hur förslaget utformas.

Anf. 90 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag vill understryka att vi när vi nu har ett civiliserat utbyte om principiella frågor rörande straffrätten ska ta fasta på möjligheten att hitta gemensamma anknytningspunkter snarare än att fokusera på eller leta efter det som till äventyrs kan skilja oss åt. Eftersom vi nu har den här principiella diskussionen skulle jag, utan att gå i polemik mot Rasmus Ling, vilja reflektera över några principiella frågor som jag tror kommer att kräva ställningstaganden och vägval när de blir konkreta.

Det första gäller det generella greppet om straffrätten och perspektivskiftet från gärningsman till brottsoffer och samhällsskydd. Ska det omfatta all straffrätt eller ska det bara omfatta vissa delar av straffrätten?

Jag blev kanske lite förvånad när vi lade fram detta förslag och tillsatte utredningen i somras. Jag fick kritik från socialdemokratiskt håll om att vi nu ägnade oss åt något slags generell repression i stället för att helt och hållet fokusera på de kriminella nätverken och den gängrelaterade brottsligheten.

Jag blev förvånad utöver de mer systematiska synpunkter man kan ha på hur man ska ta sig an straffrätten. Det är också för att vi så många gånger här i kammaren har diskuterat annan brottslighet som är utomordentligt allvarlig. Det gäller inte minst sexualbrotten och mäns våld mot kvinnor, brottslighet som riktar sig mot rättsstaten, övergrepp i rättsak, hot av vittnen eller hot av domare.

Det finns så mycket brottslighet som inte i sig är en gängrelaterad brottslighet men som det enligt min uppfattning, om man nu har utgångs-

punkten att straffet ska spegla brottets allvar, finns ett starkt intresse för oss som samhälle och land att ta itu med.

Jag håller i och för sig med om att få på ett allmänt skulle säga att vi inte skulle stå upp för brottsoffer och skydda det omgivande samhället mot brott. Men likafullt kommer det att kräva en del av oss när vi kommer att titta på utfallet av utredningarna.

Jag ska ta två exempel. Det första gäller fokuset på gärningsmannen. I dag finns en presumtion mot fängelse. Domstolen ska om man kan hitta skäl för det välja en så lindrig påföljd som möjligt, och då en påföljd som helst inte är fängelse.

Man talar om de så kallade billighetsskälerna. Det är om brottsligheten har fått andra konsekvenser för gärningsmannen, exempelvis om han eller hon har blivit av med sitt jobb som en konsekvens av det brott som man har begått ska det tillgodoräknas gärningsmannen på så vis att domstolen kan sätta ned straffet som en sorts kompensation för de konsekvenserna.

Det är en straffmätning som utgår just från gärningsmannen och gärningsmannens omständigheter och inte brottsoffrets rättmätiga anspråk på att få en upprättelse där straffet står i relation till det brott som brottsoffret har utsatts för. Det tror jag blir en viktig principfråga om man vill få till stånd ett skifte där får det konsekvenser för exempelvis påföljdsval och straffens längd i olika avseenden.

Det andra är frågan om samhällsskyddet. Jag har full respekt för att Rasmus Ling inte vill köpa grisen i säcken och säga ja eller för den delen nej till någonting som ni ännu inte har sett. Vi vet att exempelvis våra nordiska grannländer, både Norge och Danmark, har förvaringsstraff.

I det norska fallet har man inget livstidsstraff utan bara tidsbestämda straff men med möjligheten till förvar. I Danmark har man livstidsstraff, tidsbestämda straff och en möjlighet till förvar. Det är klart att där sätts det omgivande samhällets behov av skydd på sin spets.

Är vi beredda att exempelvis när det gäller vissa riktigt farliga gängkriminella, serievåldtäktsmän eller andra som är väldigt farliga för sin omgivning bestämma tidsobestämt straff som i grund och botten handlar om att förvara och att skydda det omgivande samhället mot den brottsligheten? Jag är beredd att gå den vägen. Jag hoppas att vi kan bygga breda majoriteter för det.

Anf. 91 RASMUS LING (MP):

Fru talman! När det gäller delarna om presumtion mot fängelse och billighetsskälerna kan det vara någonting där vi kommer att ha olika uppfattningar, föreställer jag mig. Det gäller inte minst mot bakgrund av den situation vi har inom Kriminalvården som oroar oss väldigt mycket och som jag hoppas också oroar statsrådet som är ansvarig för myndigheten och hur det ser ut.

Vi är oroliga för att fler som döms till korta fängelsestraff riskerar att sitta av dem på fängelser som är överbelagda och där man delar celler. De kommer ut efter en ganska kort tid, men de är inte rustade för att kanske fortsätta ett vanligt liv. De kanske gjorde någonting förvisso väldigt dumt men riskerar att inte bara bli av med sitt jobb, den familjesituation som de hade och sitt boende. De har också odlat kriminella kontakter.

Vi kan få ett sådant samhälle för de flesta vanliga narkotikabrotten, för rattfylleri eller för andra straff som tidigare inte har lett till fängelse. Om

vi sätter väldigt många – det kan handla om flera tusen om året – i fängelse för den här typen av brott i samhället kan de odla nätverk och bli av med sin tidigare vanliga hederliga situation. Då tror jag att vi riskerar att göra samhället väsentligt sämre. Det är någonting man också ska beakta i diskussionen.

Vad gäller jämförelsen med andra nordiska länder ser det olika ut på många sätt. Norge har som justitieministern sa inte livstidsstraff. De har max 21 års fängelse men har förvarsmöjligheten. I Danmark har man livstidsstraff. De utdelar generellt sett, trots den diskussion som är, kortare straff än vad vi gör i Sverige i dag i normalfallet.

Sedan finns det väldigt många andra parametrar. Jag har bara en talar-tid på två minuter mot statsrådets fyra minuter, så jag hinner inte gå in på det. Vi får ta det i kommande debatter.

Anf. 92 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, Rasmus Ling, för möjligheten att diskutera de straff-rättsliga frågorna!

Det handlar om brotten och straffen på ett mer principiellt plan. Det är inte så distanserat från verkliga förhållanden en åhörare eller tittare kanske kan föreställa sig. Tvärtom kan man säga att de principiella vägval vi gör när det gäller synen på straff och hur de ska användas i praktiken kommer att ha en högst omedelbar betydelse för brottsoffers möjligheter att få upp-rättelse och för det omgivande samhällets möjligheter att skydda sig mot allvarlig brottslighet och farliga brottslingar.

Jag vill verkligen stå upp för behovet av att göra en bred och generell reform av straffrätten. Det råder igen tvekan om att vi måste göra saker som riktar sig mot det allra mest akuta för samhället eller systemet när det gäller de kriminella nätverken och de gängkriminella.

Det gör vi också. Från och med den 1 januari fördubblas minimistraffen för grova vapenbrott. Normalfallet blir att man låser in en person som har hanterat vapen och sprängmedel i fyra år i stället för två år. Det är otroligt viktigt för att skydda det omgivande samhället mot brottslighet. Det är otroligt viktigt för att försvåra för nätverken att dra in nya ungdomar i sin kriminalitet.

Den finns en pågående utredning om de osjälvständiga brottsformerna. Det gäller försöken, medhjälpen och förberedelserna. Det handlar om att få en bredare träffbild mot nätverken och de kriminella. Vi gör viktiga rik-tade straffskärpningar som träffar rakt in i de kriminella nätverkens verk-samhet.

Vi får verkligen inte glömma bort att det finns väldigt mycket annan allvarlig brottslighet i samhället. Det handlar om det medborgarnära som misshandeln, skadegörelsen, stölden, snatteriet, våldet i de nära relation-erna, mäns våld mot kvinnor och sexualbrotten. Det är sådant som drabbar både barn och unga.

Allt det måste vi också omfamna. Det är därför det är oerhört viktigt att gå fram med en generell reform av straffen. Vi kommer att komma till-baka till de frågorna många gånger under mandatperioden.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2023/24:243 om att göra svenska medborgare statslösa

Anf. 93 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Nu har jag kommit till interpellation nummer 6 i dagens pensum. Tack för möjligheten att få diskutera de här frågorna i dag, Rasmus Ling!

Rasmus Ling har frågat mig om jag kan garantera att regeringen inte kommer att lägga fram förslag om att svenska medborgare utan dubbelt medborgarskap ska kunna fråntas sitt medborgarskap och därmed bli statslösa. Han har också frågat mig om jag och regeringen står bakom FN:s flyktingorgan UNHCR:s målsättning att utrota statslösheten till 2024. Slutligen har han frågat om jag kommer att verka för att stärka medborgarskapets ställning i stället för att devalvera betydelsen av det genom att det ska kunna dras in.

Låt mig först säga att regeringen inte planerar att lägga fram några förslag som innebär att människor ska kunna göras statslösa. Att undersöka den frågan ingår inte heller i uppdraget för 2023 års fri- och rättighetskommitté, som tillsattes av regeringen tidigare i år, där alla partier i riksdagen är representerade. Av kommitténs direktiv framgår att uppdraget i denna del enbart omfattar att undersöka om medborgarskapet för personer med dubbla medborgarskap ska kunna återkallas i vissa angivna fall.

Regeringen anser att UNHCR utför ett viktigt arbete med att minska statslösheten i världen, och Sverige har genomfört flera utfästelser inom ramen för UNHCR:s pågående kampanj mot statslöshet.

När det kommer till det svenska medborgarskapet skyddas det i dag i vår grundlag. Ingen som är eller har varit bosatt i Sverige får fråntas sitt medborgarskap. Det här skiljer oss från många länder i Europa, inklusive våra nordiska grannländer, där det som regel finns ett visst utrymme att återkalla medborgarskap i vissa fall.

De internationella konventioner om medborgarskap som Sverige har anslutit sig till tillåter återkallelse av medborgarskap i ett fåtal specifika situationer. Det är till exempel tillåtet om någon beviljats medborgarskap genom bedrägligt förfarande, osanna uppgifter eller undanhållande av relevanta sakförhållanden, om en person har tagit värvning i annan stats försvarsmakt och vid uppförande som allvarligt skadar konventionsstatens vitala intressen – det kan till exempel handla om terrorism.

I de senare fallen kräver folkrätten att ett återkallat medborgarskap inte får leda till statslöshet. Men det kravet gäller inte om någon beviljats medborgarskap genom bedrägligt förfarande, osanna uppgifter eller undanhållande av relevanta sakförhållanden. Då får en stat återkalla medborgarskapet, även om följden blir statslöshet. Intresset av att värna medborgarskapets värde och integritet anses då väga över.

Utifrån de konventioner om medborgarskap och statslöshet som Sverige anslutit sig till finns alltså i och för sig inga folkrättsliga hinder mot att gå den vägen i just detta tydligt avgränsade fall. Samtidigt finns andra starka skäl för att i det längsta undvika att människor blir statslösa. Det berövar den enskilde nationell identitet och rättigheter som normalt följer med medborgarskapet, och det innebär en rad praktiska problem för den som berörs.

Detta är, som jag redan nämnt, också utgångspunkten för 2023 års fri- och rättighetskommitté. Kommittén ska bland annat se över om det ska införas en möjlighet enligt grundlag att kunna återkalla medborgarskap för dels den som har begått systemhotande brottslighet, brott mot mänskligheten eller vissa andra internationella brott eller andra mycket allvarliga brott, dels den vars medborgarskap förvärvats till följd av oriktiga uppgifter eller genom annat otillbörligt förfarande. Direktivens uppdrag att överväga en möjlighet till sådan återkallelse gäller dock enbart avseende personer som har dubbla medborgarskap. Direktiven omfattar alltså inte återkallelser som kan leda till statslöshet.

Jag hoppas att det går att vinna brett politiskt stöd för att gå den vägen. Redan 2006 föreslog en statlig utredning, tillsatt av den dåvarande regeringen efter några uppmärksammade fall av mutor vid dåvarande Invandrarverket, en grundlagsändring som skulle göra det möjligt att återkalla medborgarskap när en person fått det genom att lämna felaktiga uppgifter. 2013 års statliga medborgarskapsutredning, som jag själv ledde, anslöt sig till den linjen.

Det handlar, som jag ser det, om att värna det svenska medborgarskapets värde. De flesta rättigheter i Sverige får man förvisso redan genom att bo här. Men rättigheterna som är förbehållna medborgare är av stor vikt. Endast svenska medborgare har rösträtt och är valbara till riksdagen. Vissa offentliga anställningar och uppdrag, som domare och polis, förutsätter svenskt medborgarskap.

Det svenska medborgarskapet värnas framför allt genom att vi vårdar de rättigheter och skyldigheter som det innebär. Krav på viss vistelsetid i Sverige och hederligt levnadssätt gäller redan i dag men behöver stärkas ytterligare. Regeringen har därför tillsatt en utredning som har i uppdrag att lämna förslag på skärpta krav för svenskt medborgarskap. Regeringen vill också att det ska ställas krav på språk- och samhällskunskaper för svenskt medborgarskap.

Därutöver riskerar vi att undergräva medborgarskapets värde och skapa misstro mot vår rättsordning om det inte i efterhand går att ingripa mot ett medborgarskap som grundas på felaktiga eller bedrägliga uppgifter. Samma sak kan sägas om situationen att en person begår grova brott, som till exempel terrorism, utan att det ytterst finns en möjlighet att ingripa mot medborgarskapet i sig.

Det svenska medborgarskapet rymmer väldigt stora möjligheter att bidra till sammanhållning. Det är ett viktigt verktyg för att människor som har sin framtid i Sverige också ges möjligheter att fullt ut komma in i vårt samhälle.

Just därför är det så viktigt att långsiktigt värna medborgarskapets värde och integritet.

Anf. 94 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Till att börja med: Det är glädjande med ett tydligt och rakt svar på en av frågorna. Regeringen planerar alltså inte att lägga fram några förslag som innebär att människor ska kunna göras statslösa.

Vi var många, inte bara jag, som var både oroade, frågande och annat när Gunnar Strömmer var ute i Sveriges Radio i frågan och sa att han ser "själva inga hinder mot det. Men det ligger i en utredning, och vi får se vad den kommer fram till." Frågan var om Sverige ska kunna göra människor

statslösa. Jag är glad över ett tydligt svar nu att man inte planerar att göra det. Det är väl så nära en garanti man kan komma.

Frågan ingår inte heller i utredningen 2023 års fri- och rättighetskommitté, vilket justitieministern i Sveriges Radio den 21 november sa att den gjorde.

Jag är alltså väldigt glad, och jag vill understryka att detta är ett viktigt besked som jag uppskattar.

Men frågan kvarstår, fru talman: Varför sa justitieministern detta i radio? Ett uttalande från ett statsråd i Sveriges regering är inte ett uttalande från vem som helst. Vad ett statsråd uttalar spelar väldigt stor roll. Det är till att börja med normerande. Vad ett statsråd säger påverkar människor i allra högsta grad. Människor tror att det som statsråd säger eller öppnar för kan komma att hända. Det finns därför också regleringar i regeringsformen som säger att det ett statsråd anför ska vara korrekt, vilket skiljer dem från alla andra i regeringsformen. Det här gäller alltså bara statsråden. Min första fråga är därför varför justitieministern sa det som han sa i radion.

Fru talman! En annan fråga rör det som kanske egentligen ligger mer på utrikesministerns bord men som ändå var uppe i sammanhanget. Jag menar att ett sådant här uttalande har påverkan även internationellt när det gäller UNHCR:s målsättning att utrota statslösheten. Det kom inget rakt svar på frågan i denna del, utan justitieministern säger bara att regeringen anser att UNHCR gör ett bra arbete och att Sverige har genomfört flera utfästelser. Men, fru talman, jag menar att det här var ett uttalande i den andra riktningen.

Min fråga är: Funderar regeringen innan man gör uttalanden på vilka konsekvenser de kan få i omvärlden? Hur påverkar det Sveriges möjlighet att påtala problemet för andra stater som gör människor statslösa om vi själva signalerar att vi tycker att det är acceptabelt att gå den vägen och öppna den dörren?

Fru talman! Jag har alltså två frågor. Varför sa justitieministern det han sa i Sveriges Radio den 21 november? Och funderar man på vilka konsekvenser det får i omvärlden när man gör den här typen av uttalanden?

Anf. 95 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag hade hoppats att Rasmus Ling också skulle säga något om sakfrågan i övrigt, nämligen medborgarskapsfrågan. Jag tänkte be att få ta upp den alldeles strax, men låt mig först svara rakt på de båda frågorna.

När det gäller det aktuella inslaget i *Ekot* tror jag att den som går tillbaka till det noterar att jag uttalade mig vid ett tillfälle. Då säger jag att jag i och för sig inte ser några hinder, och det avser att jag inte ser några folkrättsliga hinder för en sådan reglering.

Jag tror att var och en som närmar sig folkrätten håller med om detta. De internationella konventioner vi har skrivit under ger ett undantag i ett mycket specifikt fall, nämligen om det är någon som har lurat sig till ett medborgarskap. Då gäller inte det folkrättsliga kravet på dubbla medborgarskap, och det är kort sagt det enda som jag förhöll mig till.

Vad gäller utredningen är det möjligt att jag skulle ha uttryckt mig mer precist. Men det första är att direktiven inte handlar om att utredningen ska titta på frågan – vilket jag vill understryka att jag inte heller säger i inslaget. Det var något slags referat från en diskussion som pågick några trap-

por upp här med riksdagsjournalisterna, där en rad olika frågor ställdes om sakfrågorna och sakförhållandena. Det var inte regeringens position i frågorna som omgärdade citatet.

Jag har aldrig sagt att det ingår i utredningens direktiv att titta på frågan. Direktiven är entydiga: Det ingår inte. Där är dubbla medborgarskap ett krav. Men i det specifika fallet, rent folkrättsligt, finns det förvisso inga hinder. Det baserar sig bara på att det är allmänt känt att det är på det sättet; så ser konventionen ut.

Det intressanta är att det arbete som nu tar sikte på att avskaffa statslösheten – vilket regeringen alltså helt och hållet står bakom – också erkänner detta undantag från principen. Det gör också Europadomstolen i sin bedömning av sådana här frågor i relation till rätten till privatliv.

Detta var möjligtvis ett lite frimodigt försök att intellektuellt och hederligt bena upp vad folkrätten säger, möjligtvis också i polemik med dem som har efterfrågat mer generella intrång i medborgarskapet även om konsekvensen blir statslöshet.

Det var väl svaret på frågan varför. Jag ville reda ut vad folkrätten säger. Däremot har jag aldrig påstått att utredningen har något sådant direktiv.

Samtidigt vill jag heller inte som statsråd ålägga en grundlagsutredning där alla partier sitter något slags tankeförbud. Det var väl möjligtvis min allmänna brasklapp. I grund och botten har jag dock inte påstått att utredningen har något sådant direktiv från regeringen. Vår avsikt är inte att få fram ett sådant förslag.

Vad gäller konsekvenserna tänker jag så här, för den som vill diskutera frågor på ett renhårigt sätt: Jag kommer ihåg att Rasmus Ling och jag sågs här något dygn senare i en annan interpellationsdebatt, och jag tyckte då att du for ut på ett sätt som inte var helt karaktärstypiskt för din balanserade framtoning i frågan, kanske också på ett sätt som bidrog till att skapa ett svall kring en egentligen ganska oskyldig redogörelse för vad folkrätten säger på området. Det är möjligt att detta svall också var ägnat att ge ett felaktigt intryck av vad diskussionen i grund och botten handlade om.

Skälet till att jag tycker att detta är viktigt – och jag hoppas att alla åtta partier kan sätta sig ned i grundlagsutredningen och tala om hur vi ska värna medborgarskapets värde i de fall det handlar om dubbla medborgarskap – är att det över tid har kommit från många olika håll att detta kan vara ett viktigt inslag för att värna värdet. Kom ihåg att den utredning jag nämnde som kom med sina förslag 2006 alltså tillsattes av den dåvarande socialdemokratiska regeringen i ljuset av ett antal mutskandaler på Invandrarverket!

Att inte vår stat och vi som samhälle kan värna det viktigaste uttryck vi har för enskildas band till samhällsgemenskapen, nämligen medborgarskapet, menar jag långsiktigt är ägnat att äventyra medborgarskapets värde. Jag hoppas att den diskussionen kan föras framåt på ett nyanserat sätt. Jag tror att det vore bra för medborgarskapet och för vårt svenska samhälle.

Anf. 96 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Jag har lyssnat på radioinslaget flera gånger, och nog var det så att statsrådet pratade om folkrättsliga hinder och tog upp de legala förutsättningarna i den ena delen av intervjun. Jag tror inte att man kan

lyssna på inslaget och få med sig någonting annat än att Gunnar Strömmer faktiskt öppnade för att kunna göra svenska medborgare statslösa. Det var inte bara det som blev rubriken utan också det statsrådet de facto sa.

Det stämmer att vi sedan hade en interpellationsdebatt i ett annat ärende. Ur mitt perspektiv kan man inte inskräpa något eller höja tonläget mer än att säga att svenska medborgare ska kunna bli av med sina medborgarskap och vara statslösa. Vilket tonläge man har eller på vilket sätt man säger detta spelar ingen roll. När man för fram den typen av förslag har man i min värld höjt tonläget så mycket som det bara är möjligt.

Fru talman! Jag vill också ställa en annan fråga. I svaret tar justitieministern upp ett antal nackdelar för den enskilde med att vara statslös. Det är lätt att se dem framför sig. Man får inte rösta i val, man får inte ha vissa jobb och så vidare. Medborgarskapet är av stor vikt, precis som framfördes. Men jag skulle vilja fråga, fru talman, vilka fördelar det finns för staten med att ha människor här som inte har något annat medborgarskap, som inte kan utvisas och som inte kan föras någon annanstans. De är i Sverige, men de blir av med sitt medborgarskap. Vad har staten att vinna på det? Vad är fördelen för Sverige som nation med att ha människor här som inte är medborgare men som inte kan ta vägen någonstans?

Fru talman! Jag är väl medveten om att regeringen arbetar på att skärpa kraven för att bli svensk medborgare. Man gör det hela vägen från att få uppehållstillstånd. Man ska utmönstra permanenta uppehållstillstånd så att människor ska gå från tillfälliga tillstånd under väldigt lång tid till att få medborgarskap. Som situationen är just nu, fru talman, är det dessutom, även om man uppfyller alla krav, två års handläggningstid. Migrationsverket har helt enkelt väldigt lång handläggningstid. Även om Gunnar Strömmer inte är ansvarigt statsråd i denna fråga ligger den på hans departement, och han kanske vet om regeringen arbetar för att få ned den här tiden.

Slutligen, fru talman, vill jag ta upp detta med andra länder. Jag ser med oro, som jag sa i mitt tidigare anförande, på vad konsekvenserna blir för andra länder och för Sveriges möjlighet att påverka i denna typ av frågor när man dels gör ett sådant här uttalande, dels har den retorik man har på ett mer generellt plan och tar så lättvindigt, som jag uppfattar det, på att göra människor statslösa eller ta bort medborgarskapet för personer som har dubbla medborgarskap.

Anf. 97 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Låt mig, i den mån någon här hemma eller ute i världen skulle sväva i tvivelsmål om vad som är regeringens linje i de här frågorna, klargöra vår linje. Det första är att vi värnar det svenska medborgarskapet. Det andra är att vi fullt ut står bakom UNHCR:s insatser ägnade att utrota statslösheten. Det tredje är att vi även vill värna det svenska medborgarskapets värde på ett sådant sätt att vi – i likhet med våra nordiska grannländer och de flesta europiska länder och på det sätt som folkrätten av väldigt goda skäl medger – också vill vara beredda att kunna ompröva ett medborgarskap i händelse av att någon antingen har lurat eller mutat sig till ett medborgarskap eller har begått ett väldigt allvarligt brott mot staten, exempelvis terrorism. Detta gäller de fall där den berörde har dubbelt medborgarskap, det vill säga då konsekvensen av det omprövade medborgarskapet inte blir statslöshet.

Detta finns manifesterat i direktiv till den pågående utredningen. Det finns manifesterat i debattartiklar i samband med att grundlagskommittén tillsattes, och det har konfirmerats av mig och andra i olika sammanhang därefter. Det är regeringens linje, och det är den som gäller. I den mån man vill bidra till att inte skapa oklarheter i omvärlden om vad Sverige står för i dessa delar är det bra om man kan återge regeringens linje på ett korrekt sätt, både här och i andra sammanhang.

Jag vill gärna utveckla detta med att värna medborgarskapet. För att till att börja med understryka att det inte behöver vara en partipolitisk åtskillnad vill jag säga att det alltså var den socialdemokratiska regeringen före regeringsskiftet 2006 som tillsatte en utredning i ljuset av att dåvarande Invandrarverket hade blivit föremål för en muthärva där svenska medborgarskap hade lämnats ut mot betalning. Där uppstod en diskussion som jag tycker var mycket berättigad: Är det tillfredsställande att staten i ett sådant läge inte kan ingripa i efterhand mot ett medborgarskap, trots att kriterierna för att bli medborgare inte varit uppfyllda och man hade kommit över medborgarskapet genom bedrägligt beteende?

Att säga att staten och samhället inte ska ha den möjligheten är att skapa en sårbarhet som är ägnad att skapa misstro mot medborgarskapet i sig men också mot statens förmåga att värna våra viktigaste institutioner i vår demokrati. Både den situationen och den bredare frågan om den systemhotande brottsligheten – som är den andra situation som folkrätten pekar ut och som de flesta jämförbara länder i vår omvärld tar sikte på, inklusive våra nordiska grannländer – visar på det behov av att kunna värna våra demokratiska institutioner som direktiven till fri- och rättighetskommittén tar sikte på.

Det faktum att det har funnits sådana här initiativ från olika håll politiskt och i sammanhang som vi normalt sett lutar oss mot när vi tänker på sådana här frågor – det nordiska, det europeiska – borde göra att det finns en jordmån för en seriös och balanserad diskussion i de här frågorna.

Det är grundlagsfrågor vi talar om. Strävan måste alltid vara en så bred uppslutning som det bara går kring sådana här frågor. Jag hoppas att även Miljöpartiet ska kunna göras till en konstruktiv samtalspart i den fråga som direktiven säger att utredningen ska titta på.

Anf. 98 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Vi i Miljöpartiet kommer att vara konstruktiva i utredningen. Det kan justitieministern vara trygg med. Det är vi i alla sammanhang som vi verkar inom, inte minst när det gäller parlamentariska utredningar och när de rör så viktiga saker som grundlagsfrågor. Där kan ministern känna sig helt lugn.

Att vara konstruktiv betyder naturligtvis inte att man kommer att enas i alla frågor. Det här är inte lätta frågor. Jag kan inte alla turerna om den utredning från 2006 som justitieministern hänvisar till och varför Reinfeldt 1-regeringen uppenbarligen inte tog det vidare. Jag har inte gått in på det eller på varför 2013 års medborgarskapsutredning inte togs vidare. Vi får se var den nu tillsatta utredningen landar. Det finns fler frågor också.

Miljöpartiets ingångsvärde är att vi vill se ett stärkt medborgarskap. Det betyder att man förvisso inte ska ge ut det lättvindigt, men ett medborgarskap är inte heller någonting som man ger och rycker ifrån hur som helst. Det måste vara något som är beständigt i de allra flesta fall.

Vi vänder oss emot och går framför allt emot diskussionen om att man ska vara helt utan medborgarskap. Det vore rent förödande. Vilka fördelar Sverige eller någon annan stat skulle ha av att en massa människor lever och verkar här utan att vara medborgare har jag väldigt svårt att se över huvud taget.

Anf. 99 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Medborgarskapet har oerhört stor betydelse, även rättsligt sett. Det framgår redan av medborgarskapslagstiftningen att medborgarskapet i sig är det främsta uttrycket för bandet mellan staten och medborgaren. Med det följer både rättigheter och skyldigheter som den som inte är medborgare inte har. Det handlar förstas om rösträtten i allmänna val men också om olika förtroenderoller i samhället. Att vara riksdagsledamot, polis, militär eller domare är sådant som förbehålls just medborgare. Det är ett uttryck för betydelsen av medborgarskapet i vår demokrati. Ur rättighetssynpunkt ges det också en särskild ställning.

Att vi är överens om att värna medborgarskapets värde är en viktig utgångspunkt för en fortsatt konstruktiv diskussion på området. En fråga är naturligtvis hur man gör det konkret och om det bör inbegripa en möjlighet att ompröva ett medborgarskap i vissa situationer.

Låt mig understryka att göra det slentrianmässigt eller att tänka sig en situation där medborgarskapet inte regleras grundlagsmässigt är helt uteslutet för mig. Vad det i grund och botten handlar om är om det finns undantagssituationer där någon förverkar rätten att vara svensk medborgare, antingen genom det sätt på vilket man kommit över medborgarskapet eller genom att begå riktigt allvarliga brott som får väldigt stora konsekvenser för staten och samhället i stort.

Det som gör att jag ändå tycker att frågan är i den bemärkelsen odramatisk är att våra nordiska grannländer, andra europeiska demokratiska rättsstater och folkrätten medger det, just därför att medborgarskapet har ett sådant viktigt värde. Om vi kan föra den diskussionen framåt på ett öppet och konstruktivt sätt tror jag att det är till gagn för sakfrågan och i förlängningen för samhället, medborgarskapet och allt positivt som det står för, inte minst som en integrationskraft i vårt samhälle.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2023/24:255 om missbruk av lustgas

Anf. 100 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Ewa Pihl Krabbe har frågat mig om jag är nöjd med det sätt som informationen om riskerna med lustgas nu ges, och om inte, vilka initiativ jag är beredd att ta. Ewa Phil Krabbe har också frågat mig om jag avser att vidta ytterligare åtgärder för att uppmärksamma föräldrar och skolpersonal på riskerna med lustgas.

Ewa Phil Krabbe har även frågat mig om jag avser att ta initiativ i denna fråga så att lagen om vård av missbrukare i vissa fall kan tillämpas även vid missbruk av lustgas. Ewa Phil Krabbe har slutligen frågat mig om

jag avser att initiera kontakt med de affärskedjor som nu exponerar lustgas till försäljning för att påtala konsekvenserna av deras utbud.

Användning av lustgas i berusningssyfte har under senare år blivit en allt vanligare företeelse, och det finns behov av såväl skyddslagstiftning som ytterligare informationsinsatser om riskerna med sådan användning.

Utredningen om lustgas och vissa frågor inom alkohol- och tobaksområdet (S 2022:14) har i uppdrag att föreslå en reglering av icke-medicinsk användning av lustgas, till exempel bestämmelser om åldersgränser, försäljning, tillsyn, marknadsföring och införsel. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2024. Jag ser fram emot att ta del av utredningens förslag.

Regeringen har även, i avvaktan på att utredningen ska redovisa sitt arbete, gett Läkemedelsverket, Folkhälsomyndigheten och länsstyrelserna ett uppdrag att sprida information om risker vid berusning med lustgas. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2024. Myndigheterna bedriver ett gediget arbete för att sprida informationen och har planer på ytterligare insatser.

Samsjuklighetsutredningen (S 2020:08) föreslår i sitt slutbetänkande, *Från delar till helhet – Tvångsvården som en del av en sammanhållen och personcentrerad vårdkedja* (SOU 2023:5), hur en ny tvångsvårdslagstiftning ska utformas när det gäller personer som har skadligt bruk eller beroende. Utredningens förslag innebär att all behandling av skadligt bruk och beroende ska vara ett ansvar för regionernas hälso- och sjukvård.

Förslagen skulle innebära att lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall upphävs och att den så kallade LVM-verksamheten avvecklas. I stället ska tvångsvård ges på sjukvårdsinrättningar som drivs av regionen enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård.

Betänkandena har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet.

Lustgas säljs och marknadsförs främst på webbsidor och via sociala medier som riktar sig direkt till den som vill använda lustgas för att berusa sig. Dessa aktörer erbjuder stora volymer lustgas med hemkörning och expressleverans på helger och nätter. Ballonger fyllda med lustgas säljs även på gator och torg, i varje fall i storstäderna. Det är således inte främst fysiska butiker i vår närmiljö som är de främsta försäljarna av den lustgas som används för berusning. Regeringen ser därför behov av andra åtgärder än att kontakta dessa affärskedjor.

Anf. 101 EWA PIHL KRABBE (S):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret.

Utredningen om lustgas med mera har i uppdrag att föreslå en reglering av icke-medicinsk användning av lustgas, till exempel bestämmelser om åldersgränser och försäljning med mera, som statsrådet sa. Jag ser, precis som statsrådet, fram emot att ta del av utredningens förslag.

Som statsrådet säger pågår insatser från flera myndigheter med att sprida information om riskerna med missbruket av lustgas. Det görs, men det behöver intensifieras. Jag har arbetat som skolpsykolog under 47 år. Jag vet hur oerhört viktigt det är att marinera barn och ungdomar mot den här sortens dumheter och ännu mer att informera deras föräldrar om hur detta missbruk ser ut. Det ges information på en del föräldramöten, men inte alla föräldrar kommer. Därför måste informationen intensifieras på olika sätt.

Fru talman! Jag googlade för ett tag sedan på ordet lustgas och fick fram många helt ogenerade budskap om snabba inköp på olika sajter. Man utlovade i princip leverans över natten eller hemkörning av produkterna, och det hymlades inte med vad gasen skulle användas till. Det är upprörande att se hur oblygt man exponerar lustgasen.

Vad gäller fysiska butiker, som statsrådet säger inte är de främsta försäljarna av gasen, kollade jag på två mycket stora affärskedjor som ogenerat visar lustgas i sitt sortiment. Jag tror alltså inte att det är helt obetydligt.

I Kristianstad, som jag kommer från, gjorde det lokala Brå för något år sedan en insats genom att prata med affärer som sålde den här produkten. Några av dem avstod sedan från att sälja den. I Kristianstad ser både Brå och det lokala bostadsbolaget ABK ändå hur missbruket växer. Man hittar restprodukterna slängda i utemiljön.

På Giftinformationscentralens hemsida beskriver man att användningen av lustgas är ett växande problem och att den ökar dramatiskt bland ungdomar och vuxna. Man skriver att många tror att lustgas är ofarligt, men så är ju inte fallet. Missbruk av lustgas under längre tid kan orsaka psykiska problem och kroniska skador på nervsystemet. Det kan naturligtvis också vara inkörsport till andra droger.

En vanlig missuppfattning är att lustgas är ofarligt eftersom den används i sjukvården. Men vid de tillfällena är gasen utblandad med syrgas och ges av personal som kontrollerar mängden och styrkan.

Att använda lustgas vid enstaka tillfällen kan medföra risker för till exempel medvetlöshet och köldskador, och det kan också ge brist på vitamin B₁₂. Långvarig användning kan även leda till psykoser och andra psykiatriska problem. I ovanliga fall kan det ge blodproppar i hjärnan eller lungorna.

Den här typen av lustgas är egentligen avsedd att göra vispgrädde på, men så mycket vispgrädde tror jag inte ens finns. Som jag skrev i min interpellation importerades 5,7 ton per månad av gasen 2015, och i mars i år var importen 100 ton per månad.

Anf. 102 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Jag vill tacka interpellanten för en viktig interpellation. Det här är ju ett mycket stort bekymmer, och jag är synnerligen angelägen om att myndigheterna gör det vi har sagt att de ska göra. Jag är också förvissad om att de kommer att vidta ytterligare åtgärder. Jag vet att de kommer att informera om detta och att man redan har gjort en lång rad kunskapshöjande insatser gentemot hälso- och sjukvård och inte minst personalkategorier som kommer i kontakt med ungdomar. Det är väldigt viktigt.

Precis som interpellanten påpekar kan man när någonting inte har hunnit regleras, som i det här fallet, få känslan att det är ofarligt. Det är definitivt inte fallet när det gäller lustgas. Tvärtom finns det betydande faror med detta.

Vi vet att det finns en del mindre nogräknade aktörer som utnyttjar ungdomarnas intresse för detta – för det är ju framför allt ungdomar det handlar om. Dessa aktörer saluför också andra produkter, till exempel narkotika, och det här blir då ett sätt att komma i kontakt med annat som inte heller är hälsosamt utan kan vara väldigt skadligt.

Undersökningar visar att de som använder lustgas också använder andra substanser som de inte heller ska använda. CAN kom nyligen med

en genomgång av detta, och vi kan notera att det inte tycks som att bruket ökar utan snarare minskar något bland gymnasieelever. Det hade gått från 14 procent som använt lustgas det senaste året till 10 procent. Det är lika fullt en alldeles för hög siffra, men informationen om farorna kanske har nått ut. Den behöver förstås nå ut i ännu större utsträckning i väntan på att vi kan vidta de åtgärder som jag är övertygad om behövs i form av reglering kring ålder, tillsyn och annat.

Jag ser också positivt på de kommuner som har använt sig av den lokala ordningsstadgan för att ytterligare stävja detta och även markera att det inte är en försäljning som ska accepteras hur som helst och i vilka sammanhang som helst riktad till unga som rör sig ute i den offentliga miljön.

Anf. 103 EWA PIHL KRABBE (S):

Fru talman! Tack för synpunkterna, statsrådet!

För att ytterligare exemplifiera skadeverkningarna av lustgasmissbruk vill jag hänvisa till Läkartidningen som i flera nummer gjort fallbeskrivningar av hur vården kan se ut när missbruket gått för långt. Jag ska inte gå in på de fall man beskriver – de är förfärliga – men de illustrerar lustgasanvändningens allvarliga och mångfasetterade följder. De kan vara neurologiska, psykiatriska, hematologiska och tromboemboliska. Hallucinationer, vanföreställningar och paranoia är vanliga symtom. Man ger också exempel på flera unga personer som fått många månaders behandling och inläggning på psykiatriska kliniker.

Jag noterar i statsrådets svar att regionerna troligen kommer att få hela ansvaret för tvångsvården av missbrukare. Det är säkert ett bra förslag, men det kräver helt andra resurser till regionerna om man ska klara det. Den psykiatriska slutenvården är oerhört hårt belastad i dagsläget. Många som behöver inläggning nekas. I exempelvis Kristianstad har man inom psykiatrin tvingats skära ned antalet vårdplatser kraftigt men också stänga alla nätter i veckan på grund av sjuksköterskebrist.

Fru talman! En sista reflektion är att i Nederländerna anses lustgas ha varit bidragande orsak till 1 800 trafikolyckor de senaste tre åren. Det är väl inte osannolikt att det ser ut så i Sverige också. I Danmark, Finland, Nya Zeeland samt delar av Storbritannien och USA finns restriktioner av lustgasförsäljning till allmänheten. En nylig brittisk utredning förordar upplysningskampanjer på förpackningarna och åtgärder av typen stängning av webbplatser. Jag hoppas att vi i Sverige också kommer fram till liknande beslut.

Anf. 104 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Jag tackar återigen interpellanten för reflektionerna kring detta. Det är ingen tvekan om att den kraftigt ökade importen av lustgas inte primärt har gått till att göra vispgräddor. Det handlar om helt andra användningsområden. Man använder detta i berusningssyfte.

Många tror att lustgas är ofarligt, men det är ju allt annat än ofarligt. Interpellanten beskriver flera konsekvenser väl, inte minst att mycket intensivt bruk av lustgas kan leda till förfärliga konsekvenser för den enskilde. Det är viktigt att myndigheterna nu informerar om detta och att vi så snabbt som möjligt sedan bereder förslag för att införa olika typer av begränsningar. Vi behöver på ett bättre sätt kunna skilja den legitima användningen från den som sker i berusningssyfte. Vi ser att land efter land

reglerar detta, och det finns skäl för Sverige att följa efter. Därför ser jag fram emot de förslag som kommer från utredningen till våren.

Anf. 105 EWA PIHL KRABBE (S):

Fru talman! Min förhoppning är alltså att regeringen agerar för att missbruket av lustgas minimeras genom olika åtgärder så snart som det är möjligt.

Anf. 106 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Jag ber återigen att få tacka interpellanten för detta och för det stora engagemang som interpellanten har i den här frågan och många andra frågor som rör barns och ungas uppväxtvillkor.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2023/24:263 om Sveriges narkotikapolitik

Anf. 107 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Niels Paarup-Petersen har frågat mig om jag avser att agera för att införa en vetenskapligt baserad narkotikapolitik mot bakgrund av bland annat att Sverige använder enorma polisresurser för att upprätthålla en politik som saknar evidens, som inte uppnår målet om att minska narkotikaanvändningen i samhället och som samtidigt sannolikt bidrar till ökad sjuklighet och fler dödsfall.

Narkotikautredningens (S 2022:01) uppdrag har inte varit straffrättsligt, utan syftet har varit att säkerställa att narkotikapolitiken är förenlig med kraven på evidensbaserad vård, beprövad erfarenhet och skademinimering samt att den utvecklas och anpassas till nutidens och framtidens utmaningar.

Rätten till hälsa gäller alla människor, och det inkluderar givetvis personer med skadligt bruk och beroende av narkotika. Såväl vuxna som barn och unga med skadligt bruk eller beroende ska ha samma förutsättningar för god hälsa och erbjudas vård och omsorg på samma villkor som andra i behov av vård.

Narkotikautredningen har lämnat flera förslag som syftar till att öka tillgängligheten till vård och stöd, så att personer med skadligt bruk och beroende får de insatser som de behöver. Stigmatisering behöver motverkas. Det behövs också insatser för att inte någon ska dö till följd av läkemedels- eller narkotikaförgiftning. Varje dödsfall som orsakas av narkotika är en tragedi för den enskilda personen och dennes närstående och oacceptabelt för ett modernt samhälle.

Straffreformutredningen (Ju 2023:14) ska göra en översyn av straffskalorna och reformera påföljdssystemet. Syftet med uppdraget är att straffskalorna på ett bättre sätt än i dag ska återspegla brottens allvar och att påföljderna som döms ut ska framstå som rimliga. Av direktivet framgår att det i framtidens påföljdssystem oftare än i dag kan bli möjligt att använda en påföljd med vårdinriktning när någon döms för ringa narkotikabrott där gärningen har sin grund i beroendesjukdom (dir. 2023:115).

Vi behöver arbeta brett och långsiktigt för att minska antalet narkotikarelaterade sjukdomar och dödsfall. För att uppnå målsättningarna krävs det insatser inom flera olika politikområden. Det kan till exempel handla om insatser för att skapa trygga och goda uppväxtvillkor, för utbildning och för att motverka hemlöshet och socialt utanförskap liksom insatser för att bekämpa narkotikarelaterad brottslighet. Detta kräver att många olika aktörer arbetar för att minska antalet narkotikarelaterade sjukdomar och dödsfall, både i sina respektive roller och gemensamt.

Ju mer kunskap vi har, desto bättre beslut kan vi fatta.

Anf. 108 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Tack, statsrådet, för ett utmärkt svar!

Jag kan börja med att säga att det är mycket i den senaste utredningen som är bra, till exempel ökade informationsinsatser och ökat stöd. Vi ser också tydligare regler omkring LARO, vilket kan göra mycket nytta om det blir bra. Det har också skett – eller är i alla fall på väg att hända – något annat positivt, nämligen förbättringen av tillgången till naloxon. Detta är mycket positivt, och jag är tacksam för att Läkemedelsverket har tagit nya steg framåt där. Jag kan nu sätta en bock vid en motion i riksdagen; det är inte alltid man kan göra det!

Det finns alltså jättemycket positivt. Debatten här i dag handlar dock specifikt om kriminaliseringen av narkotikaanvändning för eget bruk – naturligtvis inte om försäljning etcetera. Den senaste utredningen hade inte i uppdrag att titta på detta, men utredaren har ändå sagt att regeringen borde se över de straffrättsliga påföljderna. Den 7 december var justitieministern i kammaren och fick frågan om man inte borde se över avkriminalisering och hur man gör det bäst för ett förbättrat kunskapsläge. Justitieministern sa nej tack till detta. Jag tycker att det kan vara värt att här tydligt fråga statsrådet, som ansvarar för vårdfrågor etcetera, hur han ser på det.

Hur ser det egentligen ut? Utredaren bakom *Vi kan bättre!* säger att man borde se över hur det ser ut med straffsatserna. Man kanske inte borde ha dem över huvud taget. Folkhälsomyndigheten har länge efterfrågat en översyn och sagt att man borde utreda kriminaliseringen och se om den faktiskt har fått de effekter som vi önskade. FN:s högkommissarie säger i allmänhet att man av olika skäl borde se över kriminalisering.

Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi presenterade den 28 november en rapport om kriminaliseringens effekter. Enligt rapporten har kriminaliseringen varit dyr, skadlig och ineffektiv. Detta är inte saker som vi överlag tycker beskriver lagstiftning som vi vill ha kvar.

Riksåklagaren och Brå framförde redan när kriminaliseringen infördes att den inte riktigt levde upp till det sätt på vilket vi vanligtvis ser människor enligt svenska straffrättsliga principer.

The Lancet, som är en av världens mest prestigefyllda vetenskapliga tidskrifter, eller publikationer, beskrev senast att kriminalisering har visat sig vara skadlig och ineffektiv när man undersökt detta på internationell nivå gällande användning för eget bruk.

Andra länder har valt en annan väg. Många länder tittar just nu på om krig mot droger och kriminalisering är det bästa sättet att säkra ett litet bruk och små skadeverkningar av narkotika. Den svenska regeringen – både den tidigare och den nuvarande – är väldigt skeptisk till att göra en utredning av kriminaliseringen, trots att det aldrig under dess snart 40 år

har utretts om den faktiskt har fått de effekter som man önskade att den skulle få.

Avslutningen på statsrådets svar var mycket bra, fru talman. Ju mer kunskap vi har, desto bättre beslut kan vi fatta. Men det gäller tydligen inte i denna fråga. Det är därför jag undrar om vi inte skulle kunna få till en utredning om huruvida kriminaliseringen av narkotika faktiskt har haft de effekter för samhället som vi vill ha.

Anf. 109 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Jag tackar Niels Paarup-Petersen för interpellationen.

Jag vill börja med att säga att jag har samma uppfattning som Gunnar Strömmer. Vi tillhör samma regering och har samma uppfattning, för att uttala det uppenbara.

Det finns ett antal saker i interpellationen som jag tycker att det finns skäl att titta lite närmare på. Det påstås till exempel att en effekt i Portugal skulle vara att spridningen av hiv minskade kraftigt när man avkriminaliserade. Detta är ju fullt möjligt. Det sägs också att Sverige har haft en ökning av spridningen av hiv, men detta är inte korrekt. År 2022 hade Sverige inte ett enda fall av hivspridning på grund av orena injiceringsmaterial. Alla de tolv fall som vi hade var utomlands. Mellan 2013 och 2022 har vi gått från 100 till 50 fall, så här har vi gjort väldigt stora framsteg. Vi har också en av de minsta hivspridningarna via orena injiceringsverktyg i hela Europa.

Detta har uppenbarligen varit fullt möjligt i Sverige. Här beskrivs det som att våra effekter skulle vara motsatta effekterna i Portugal, men vi har alltså kommit väldigt långt just när det gäller denna aspekt av det hela.

En annan sak gäller dödsfallen. Här är det väldigt svårt att jämföra mellan länder. I den ESO-rapport som interpellanten tog upp inser man detta och väljer också att inte jämföra med några andra länder än länder i Norden. Dessutom är det så att statistiken fångar upp både illegal narkotika och läkemedel, som ju finns legalt på marknaden. Åtta av de tio främsta dödsorsakerna är läkemedel. Heroin är en viktig del, men den stora merparten är läkemedel som i alla fall delvis finns legalt.

Allt detta gör att det här är komplexa frågor som verkligen förtjänar en komplex diskussion. Jag tycker att många som pläderar för avkriminalisering gör det lätt för sig och inte ser målkonflikten mellan att få personer att avhålla sig från att börja och att människor ska få rätt möjligheter att komma i kontakt med vård och stöd.

Jag tycker att det förtjänar att noteras att Sverige har en mindre användning av narkotika än många andra länder. I ESO-rapporten refererar man, utan att ifrågasätta CAN:s uppfattning, att det är en mycket begränsad del av Sveriges befolkning som använder narkotika och att en stor del av narkotikan dessutom konsumeras av högkonsumenter eller konsumenter med problematiskt beteende, vilket ju gör att detta på många sätt skiljer sig från legala droger.

Det är helt uppenbart att detta är komplext och att det finns målkonflikter här. Kanske är det så att den mycket restriktiva svenska politiken har gjort att introduktionen av en del skademinimerande insatser har fördröjts något – det kan man tänka sig är en effekt av detta.

Detta är ett komplext område. Jag har kontakt med många andra länder. Jag pratar med och har träffat personer från andra länder som har valt andra

vägar i narkotikapolitiken för att skaffa mig bättre kunskap om hur saker och ting utvecklas i de länderna. Det är ju ingalunda entydiga saker man ser där, utan det finns rätt många problem som kvarstår även i de länder som har valt en annan väg. De har också en annan situation i landet än vad Sverige har.

Prot. 2023/24:46

11 december

Svar på
interpellationer

Anf. 110 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Jag konstaterar igen att statsrådet har rätt i en hel del av det han säger. Det är en oerhört komplex fråga, och jag tänker inte göra det lätt för mig. Det är ingen tvekan om att alla förändringar kan ha effekter åt flera olika håll. Det kan mycket väl vara så att användningen av narkotika skulle öka vid en avkriminalisering. Men det skulle också kunna leda till mindre missbruk, bättre vård, färre dödsfall och andra positiva effekter.

Eftersom det är så komplext är det väl vettigt att låta en utredning titta på det. Utredningar är ju till för att hantera komplexa frågor och hitta den bästa lösningen. En utredning kan ta hänsyn till hela komplexiteten, har tid på sig och kan skriva om det på 700–1 000 sidor. Därefter kan man komma fram till vilket som är bäst för Sverige.

Jag förstår därför inte varför utgångspunkten för regeringen och statsrådet är att säga nej till att titta på detta. Sverige har haft samma politik i många år, och kanske har det lett till att vissa skademinimerande insatser har fördröjts och försvårats med lidande som följd, vilket statsrådet själv nämnde. Om statsrådet ser denna konsekvens av nuvarande lagstiftning är det väl rimligt att man, precis som socialutskottet bad om, helt förutsättningslöst ser över lagstiftningen. Det är detta jag och Centerpartiet vill. Det ska inte vara som med vissa av regeringens utredningar där man i förväg kommer fram till ett svar, utan man ska förutsättningslöst titta på om detta är den bästa politiken för så lite lidande som möjligt och de bästa vårdinsatserna. Utifrån det statsrådet själv säger förstår jag inte varför han inte vill göra detta. Det låter väldigt märkligt.

Jag skulle jättegärna vilja veta varför regeringen och statsrådet inte vill veta mer.

Anf. 111 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Jag vill veta mer om väldigt många olika saker, men jag använder inte det statliga utredningsväsendet till alla frågor som finns. I Sverige har vi en nyfikenhetsforskning och alla möjligheter att göra olika typer av undersökningar, men vi har ett mycket begränsat utredningsväsen. Regeringen har ingen ambition att avkriminalisera narkotika för egenbruk, och därför har vi heller inte tillsatt en sådan utredning.

Jag är den förste att erkänna att det är ett komplext område. Jag kan identifiera situationer som man kan överväga att titta på. Det gäller till exempel när man slår larm om att någon har överdoserat narkotika. Är det rimligt att man i detta läge riskerar straff? Det finns förstås möjlighet att straffunderlåta, men det är en sådan situation man kan identifiera.

Jag tycker också att man gör det lätt för sig när man pekar på 1988 som ett stort paradigmskifte i den svenska narkotikapolitiken, för så är det inte riktigt. Innehav var straffbelagt även före 1988. Det var narkotikan i blodet som blev straffbart 1988, och det uppfattades inte då som ett paradigmskifte utan snarare som en logisk konsekvens av den narkotikapolitik som redan fördes.

Jag tycker att en del av de utvärderingar som har gjorts av forskare och andra får debatteras i forskarsamhället. När man dömer ut hela den svenska narkotikapolitiken och säger att den inte har nått sina mål bortser man från att mycket annat har inträffat i samhället. Vi har till exempel gått med i EU, och en fri rörlighet för varor och tjänster har införts i hela Europa. Det är en komponent som skulle kunna påverka när det gäller narkotika. Detta resonerar man inte alls om i ESO-rapporten.

Ofta diskuterar man Portugal i detta sammanhang. Nu går det inte lika bra där som det gjorde initialt, och då säger man att det beror på att Portugal har dragit ned på vårdresurserna. Men vad hände i Sverige i början av 1990-talet? Jo, vi hade en kris och gjorde stora nedskärningar på olika områden med ambitionen att sanera statsfinanserna. Det diskuteras inte heller i utvärderingarna. Men när Portugal misslyckas med sin reform pekar man på sådana yttre förändringar.

I Sverige bedömer Folkhälsomyndigheten att färre har ett allvarligt bruk av narkotika nu än för ett antal år sedan. Det är också fler som får vård i dag än tidigare. Här ser vi alltså en positiv förändring. Nu sker förändringar för naloxon efter LäkeMedelsverkets förnyade bedömning, och dessutom fortsätter vi att bereda Narkotikautredningens förslag, inte minst vad gäller bättre vetenskapligt stöd för när man ska sätta in LARO-behandling. Fler yrkeskategorier ska också kunna använda sig av naloxon i sina verksamheter för att nå ut med en opioidantagonist som kan häva överdoser. Det här är rätt lågt hängande frukter som jag tycker att vi behöver plocka.

Jag har en fråga till Niels Paarup-Petersen: Är det hans uppfattning att även innehav av narkotika bör avkriminaliseras? Vad jag förstår är det inte Centerpartiets uppfattning, men många som pläderar för avkriminalisering vill se det.

Anf. 112 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Låt mig börja med att svara på statsrådets fråga. Centerpartiets politik är tydlig. Vi vill att man ska utreda hur man får den bästa politiken kopplat till kriminalisering. Det är frågan. Därför vill vi ha en förutsättningslös utredning. Det finns många olika syner på kriminalisering, från långt åt ena sidan till långt åt andra. Det vi vill se är en förutsättningslös, evidensbaserad utredning som slår fast vad konsekvenserna är med nuvarande lagstiftning och om det skulle bli bättre med en annan lagstiftning. Det är en rimlig utgångspunkt.

Jag uppskattar statsrådets vilja att diskutera detta i kammaren, men om man utesluter en bred utredning och säger att det är något som pågår i forskningssamhället och inte ska ligga på regeringens bord innebär det vissa begränsningar. Som vissa vet har jag ett förflutet i ett annat land, och Fredrik VII av Danmark sa, i min fria översättning: Således kan ingen annan utom vi enbart ha förmågan att bedöma vad som är till statens och folkets sanna gagn och bästa. Det betydde att ingen annan skulle bidra med kunskap, och det handlade om yttrandefriheten för den danske kungen. Men nu handlar det om hur vi skapar den bästa politiken kopplat till kriminalisering av narkotika eller inte, och trots en viss öppenhet låter regeringen lite som den där gamle kungen: Det är bara regeringens sak; det ska inte komma en utredning med svar. Detta är inte riktigt förtroendeingivande. Men jag hoppas att regeringen kan vara lite mer öppen framgent.

Anf. 113 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):
Fru talman! Jag tackar interpellanten.

Det finns mycket att göra inom ramen för nuvarande lagstiftning. Som jag refererade till gör vi en översyn av straffrätten, inte just när det gäller narkotika men i bred mening, och där konstateras att en möjlighet är att fler ska få vård i stället för straff som en påföljd och att det är något att se över.

På Niels Paarup-Petersen låter det som att Centerpartiets uppfattning kommer att vara helt beroende av en utredning. Men Centerpartiet har också konstaterat att vi borde avkriminalisera narkotika för eget bruk. Det är Centerpartiets uppfattning, och den har man ju även utan en utredning.

På samma sätt har regeringen uppfattningen att vi inte ska göra detta eftersom många personer, inte minst unga människor, beskriver att de använder narkotika i mindre utsträckning än de annars skulle göra eller inte prövar det alls på grund av att det är kriminaliserat. Det har en betydande återhållande effekt på användningen av narkotika i Sverige.

Däremot delar jag Niels Paarup-Petersens ambitioner när det gäller att förbättra vårdinsatserna och att se till att fler personer med skadligt bruk och beroende får hjälp och stöd. Trösklarna för att få den hjälpen och det stödet måste också bli lägre.

Vi bereder Samsjuklighetsutredningen. Vi vet att många av de personer det gäller har en samsjuklighet med psykiatriska diagnoser och tillstånd. Vården behöver vara bättre sammankopplad här. Sedan är det komplicerat att genomföra en sådan reform, men icke desto mindre är det ett väldigt viktigt område om man på allvar ska ta sig an den svåra situation som många som har ett skadligt bruk och beroende och inte sällan också psykiatriska bekymmer befinner sig i.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 20 Svar på interpellation 2023/24:264 om elitidrotten

Anf. 114 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Anna Wallentheim har frågat mig hur jag och regeringen ser på den tuffa ekonomiska situation som många elitlag just nu upplever och om jag är beredd att ta några initiativ med anledning av detta. Anna Wallentheim har också frågat mig hur jag och regeringen anser att vi ska fortsätta att trygga en stark barn- och ungdomsidrott samtidigt som vi vårdar elitidrotten.

Jag instämmer i bilden av att både bredd- och elitidrott behövs och att det finns en växelverkan mellan dem. För att bland annat stärka båda dessa perspektiv stöder regeringen idrottsrörelsen med ett årligt bidrag på cirka 2 miljarder kronor. Stödet kanaliseras till stor del vidare av Sveriges Riksidrottsförbund till specialidrottsförbund och många av de 19 000 idrottsföreningar runt om i landet som bedriver såväl elit- och tävlingsidrott som hälsoinriktad bredd- och motionsidrott. Sveriges Riksidrottsförbund stöder även aktivt föreningar och förbund i frågor om utveckling av barn- och ungdomsidrott och kring elitidrott. I det senare ingår bland annat finansiellt elitidrottsstöd men även stöd kring samverkan med näringslivet. Exempelvis har Sveriges Riksidrottsförbund nyligen inlett ett nytt samarbete

med Center for Sports and Business vid Handelshögskolan i Stockholm, för att stödja och bidra till en ökad förståelse för de förutsättningar som den ökade kommersialiseringen innebär för klubbar, förbund och den svenska idrottsrörelsen.

Regeringen anser att en bred och välkomnande barn- och ungdomsverksamhet är en självklar och naturlig grund för idrottsrörelsen och för vuxenidrottens bredd- och elitverksamhet. Samtidigt finns det utmaningar för svensk elitidrott som är angelägna att bemöta. I syfte att utveckla svensk elitidrott gav regeringen i april 2023 Centrum för idrottsforskning i uppdrag att genomföra en fördjupad analys av den samlade idrottsrörelsens villkor och förutsättningar att bedriva en konkurrenskraftig elitidrottsverksamhet. Uppdraget ska redovisas senast den 15 april 2024.

Jag ser fram emot att ta del av denna fördjupade analys, och jag kommer fortsatt att noga följa utvecklingen inom såväl elitidrotten som barn- och ungdomsidrotten.

Anf. 115 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! I min hemkommun Hässleholm finns en tätort vid namn Vittsjö. I Vittsjö har jag bott. I Vittsjö har jag gått i skolan. I Vittsjö har jag under 15 år sjungit i olika kyrkokörer, och i Vittsjö har jag som barn spelat fotboll. Jag tror och hoppas att ministern ser vart jag är på väg någonstans med detta. I Vittsjö finns nämligen det fantastiska fotbollslaget Vittsjö GIK.

I dag spelar jag inte fotboll längre annat än med min dotter och mina syskonbarn. Inte heller bor jag kvar i Vittsjö. Men fortfarande slår mitt hjärta starkt för Vittsjö damlag. Jag har varit med och hejat fram Vittsjö damer till damallsvenskan. Jag har under hela mitt vuxna liv sett varenda hemmamatch jag haft möjlighet till. Jag är en del av 300-klubben. Jag har gråtit i med- och motgång.

Jag har sett min brorsdotter Moa, som faktiskt tillhör Göteborg, vara i Vittsjö och bryta ihop av lycka när hon har fått träffa sina fotbollsidoler. Min egen dotter har sedan hon var två och ett halvt år – i dag är hon sju år – fått lära känna fotbollens regler, fått sina första förebilder och fått se hur kärlek ser ut över alla gränser. Hon har fått en inblick i idrottens magiska värld.

Men så sent som kvällen den 15 november gick det att läsa på Vittsjös olika kanaler ”Ett rop på hjälp”, då man insåg att ekonomin inte skulle gå att få ihop under 2023, och därmed började resan mot miljonen. I dag har man tack vare den fantastiska Vittsjöfamiljen, tack vare föreningar, tack vare företag, tack vare familjer och tack vare enskilda hjältar lyckats få ihop den miljonen. Därmed ser man ut att klara årets resultat och kan ta sig an nästa år.

Men tyvärr ser verkligheten otroligt tuff ut för många av våra idrottsföreningar runt om i hela vårt land. De senaste tre åren har präglats av ekonomisk kris för svensk idrott – en kris som har resulterat i att 20 elitidrottslag runt om i Sverige har fallit ihop. I SVT:s sportserie *Elitklubbarnas krasch* har vi kunnat följa denna utveckling och se hur verkligheten slår mot idrotten över hela landet. Det är en granskning som visar att den ekonomiska påfrestningen är stor.

De 20 klubbar det handlar om finner vi inom fotboll, ishockey, speedway, volleyboll, bandy och basket. Detta är några av de idrotter där fören-

ingar har fått lämna elitsatsningen eller helt har fått läggas ned. Intressant är också att sju av dessa klubbar under det senaste decenniet också har vunnit SM-guld, men trots detta har man inte lyckats hålla ihop föreningens ekonomi.

För någon som älskar idrott är detta såklart en otroligt tråkig utveckling. Även om vi politiskt många gånger pratar om breddidrotten och barn- och ungdomsidrotten som de viktigaste satsningarna så vet både jag och ministern att breddidrott och elitidrott lever i symbios med varandra. Vi vet att bredden skapar eliten, och vi vet också att eliten skapar bredden.

Genom våra elitlag skapas det förebilder. Det inspirerar nästa generation. Det genererar många gånger vinst som gör att man kan satsa på barn- och ungdomsidrott, på damlag och på seniorlag. Många gånger gör det också att man kan göra satsningar i samhället.

Genom eliten skapar vi en samhällsgemenskap som faktiskt går över alla gränser. Eliten ska därför inte underskattas.

Jag är medveten om att både jag och ministern har förståelse för idrottens tuffa ekonomiska situation, men kanske har vi lite olika syn på hur eller om kommunernas tuffa och ansträngda situation också påverkar idrotten. Därför skulle jag vilja fråga ministern: Hur ser ministern på det faktum att kommunernas ansträngda ekonomi också drabbar föreningslivet och elitidrotten i hela landet?

Anf. 116 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Tack, interpellanten, för detta inlägg! Man blir väldigt glad av att höra om detta engagemang för Vittsjö – ett väldigt vackert litet samhälle, för övrigt. Det är väl bara 13 kilometer från Markaryd och inte så långt från Hässleholm. Där vet jag att det numera också finns en fantastisk fotbollskultur – eller den kanske har funnits under lång tid? Jag vet att tjejer åker hela vägen från Markaryd till Hässleholm flera gånger i veckan för att träna tillslag på bollen. Det är fantastiskt att de gör det och att man hjälper varandra på det sättet.

Engagemanget för den lokala idrottsföreningen är något som jag tror att många av oss har upplevt under vår uppväxt i en stad, en by eller ett samhälle. Det är verkligen något som för människor samman. Därför är det bekymmersamt när lagen drabbas av den här typen av problem.

Ibland är det yttre omständigheter som orsakar detta. Det kan vara en elpriskris eller något annat. Man kanske har tagit över arenan precis innan det kom en elprischock. Det är en skillnad gentemot dem som har kommunala anläggningar, för där har kommunen stått för den risken. Detta är en sak som vi vet att en del brottades med under förra året. Ett elprisstöd gav en viss respekt för de klubbar och föreningar det gällde.

I annat fall kan det handla om att man helt enkelt har haft en för stor kostym. Man har dragit på sig kostnader som har varit orealistiska. Det finns många olika bakomliggande faktorer. Jag tror inte att vare sig jag eller interpellanten är intresserad av att till varje pris behålla alla dem som inte har uppträtt ekonomiskt ansvarsfullt. De har ju ägnat sig åt ett slags ekonomisk dopning i de fallen, vilket andra klubbar, som har varit ansvarsfulla och inte dragit på sig sådana kostnader, inte har gjort.

Vi vet att många ligor arbetar med att det ska bli mer ekonomiskt hållbart över tid. Det är bra och angeläget att det finns elitlicenser och olika

typer av verktyg för att se till att klubbarna har en långsiktig hållbar verksamhet.

Vi jobbar aktivt med dessa frågor. Vi har nu gett Centrum för idrottsforskning i uppdrag att identifiera förutsättningarna för att bedriva elitidrott i Sverige. Vi kommer naturligtvis att planera ytterligare insatser. Högstaligorna och deras förmåga till konkurrenskraft finns med i Tidöavtalet. Där ser vi inte att det är isolerat till hockeyn och fotbollen, utan andra ligor och annan elitverksamhet ska också kunna ta del av eventuella förslag som kommer ur detta arbete.

Kommunerna har det tufft, klubbarna har det tufft och hushållen har det väldigt besvärligt i denna situation. Jag kan ändå konstatera att regeringen lade ett betydande del av reformutrymmet på att stötta kommuner i detta utsatta läge. Jag förstår att interpellanten tycker att det borde ha varit mer resurser till kommunerna, men vi har också inflationen, som är oerhört bekymmersam också för klubbarna. Inflationen innebär stora kostnadsökningar för klubbarna, så den måste vi också knäcka för att de ska kunna få en långsiktighet i sin verksamhet och ha överblick över de kostnader som finns framöver.

Jag vill också säga att jag delar interpellantens uppfattning att elitidrotten är viktig för bredden och att bredden är viktig för elitidrotten. Jag ser med viss oro på en alltför tidig toppning inom en del sporter jämfört med andra, för vi vet att en del blommar upp sent och blir elitidrottare lite senare om de får chansen att fortsätta längre upp i åldrarna.

Bredden är alltså viktig. Också elitidrotten är mycket viktig, både som inspiration och för det fantastiska i att få tänja på gränserna och se hur långt man kan nå inom ett område. Den är naturligtvis också en källa till stolthet för alla oss som följer såväl lagens som de individuella idrottarnas fantastiska prestationer.

Anf. 117 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret och för ditt starka engagemang när det gäller idrotten!

Under åren 2018–2021 hade jag förmånen att vara ansvarig för idrottsfrågorna för Socialdemokraterna, när jag satt i kulturutskottet. Även om jag hösten 2021 fick flytta till justitieutskottet är jag fortfarande medveten om och kommer ihåg hur kämpigt det var under pandemin, då det var jag som var ansvarig för att jobba med dessa frågor.

Vi vet att otroligt många föreningar och klubbar precis lyckades hålla näsan över vattnet under pandemin och hur detta drabbade idrottsrörelsen i stort. Nu har vi, precis som ministern påpekade, gått från en kris till en annan. Vi har den ekonomiska krisen, som såklart inte bara drabbar klubbarna utan också våra kommuner, samhällen, barnfamiljer och familjer överlag.

De redan tuffa förutsättningarna för föreningslivet gör nu också att man, när inflationen, ökade elpriser och höga bensin- och dieselpriser ska hanteras, såklart blir påverkad av det faktum att många förbund har ganska höga krav på våra elitklubbar. Om man går från att tillhöra division 1 upp till allsvenskan, till exempel, ställs det ganska stora krav. Det är klart att detta blir ett slag mot många föreningar, och vi vet att kommunerna ibland har tagit ansvar och hjälpt till med den upprustning som kan krävas när det gäller anläggningar.

Tyvärr fastnar idrotten lite i ett moment 22, för det är inte bara kostnaderna som ökar utan också intäkterna som minskar. Den ekonomiska krisen gör att människor avstår från att gå på en idrottsupplevelse därför att de känner att de inte har råd att lägga den extra pengarna på avgiften för att gå in och titta på en match.

Vi ser också att medlemsavgifterna minskar därför att barnfamiljer helt plötsligt inte har råd att låta sina barn bli medlemmar i föreningslivet eller fortsätta med den idrott de älskar.

Självklart ska vi politiker aldrig gå in och peka för mycket i idrotten. Jag har alltid varit otroligt nogga med att vi ska ha armlängds avstånd och lita på idrotten, men vi ska och måste alltid vara lyhörda inför de problem vi får höra om.

Riksidrottsförbundet är ett fantastiskt förbund, anser jag. Med sina 72 medlemsförbund, 19 distrikt, över 750 000 ideella ledare, 19 000 idrottsföreningar och cirka 3,3 miljoner medlemmar runt om i vårt land utgör det en fantastisk inspirationskälla. Den ger också möjlighet att få information om vad som händer i idrottsrörelsen.

Idrotten har under många år jobbat med att alla ska ha tillgång till idrott under hela livet. Även inom Riksidrottsförbundet diskuteras elitidrotten, och så sent som för en vecka sedan berättade riksidrottsstyrelsen att man nu har infört ett övergångsstöd till de medlemsförbund som enligt det preliminära förslaget blev utan elitidrottsstöd mellan 2024 och 2025.

Detta är ett bevis på att det förs dialoger mellan medlemsförbund och styrelsen och att man faktiskt tar till sig av den kritik som kommer. Ministern nämnde också det spännande samarbetet för att titta på vad kommersialiseringen innebär för klubbar och förbund och för den svenska idrottsrörelsen. Vi vet att SVT:s granskning pekade på denna utveckling som en avgörande faktor för den ekonomiska utvecklingen inom idrotten. Detta måste vi såklart ta ett helhetsgrepp om.

Fru talman! I dag ansvarar jag inte längre för idrotten, förutom kanske när det kommer frågor om dopning och huliganism. Dessa ligger nämligen under justitieutskottet – jag valde att hålla kvar dem.

I dag ansvarar jag för unga lagöverträdare, och jag blir orolig när jag ser hur oerhört stark kopplingen är när det gäller barn och unga som saknar en meningsfull fritid. Forskning visar att otroligt många av dessa barn och unga saknar den bakgrund inom det organiserade föreningslivet som vi nog båda menar att alla barn bör ha rätt till.

Därför undrar jag: Hur ser regeringen på att kurvan för när barn och unga slutar med organiserad idrott kryper allt längre ned i åldrarna?

Anf. 118 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Tack, interpellanten, för resonemanget kring inte minst elitidrottens villkor och föreningslivets villkor i allmänhet!

Vi vet, precis som påpekades, att man har beslutat om ett övergångsstöd inom Riksidrottsförbundet och också bedriver ett arbete i förhållande till 2030 med olika typer av satsningar på elitverksamhet.

Vi var ganska många som hade hoppats på möjligheten för Sverige att konkurrera om möjligheten att arrangera OS 2030. Detta hade också kunnat vara en inspirationskälla för många att fortsätta med sin idrott och satsa mot ett vinter-OS i Sverige. Nu blev det inte så.

Frågorna om barns och ungas möjligheter till en meningsfull fritid är något som engagerar mig djupt. Vi arbetar för fullt med att ta fram ett fritidskort som riktar sig till alla barn mellan åtta och sexton år och som ska kunna användas just till medlemsavgifter och träningsavgifter i det svenska föreningslivet, för att barn inte ska behöva sluta med sin idrott.

Vi vet att när barn blir elva tolv år kommer de hem och säger att det är tråkigt på fotbollen och att de vill sluta, men det som de har förstått är att det gräver ett hål i mammas eller pappas plånbok som gör att de inte kan fortsätta.

Därför har vi sagt: Låt oss ta fram ett stöd som bara kan gå till detta och som inte konkurrerar med matkassen eller elräkningarna, för att ingen familj ska behöva välja mellan att vara med på idrottsträningen eller att köpa mat, utan det ska finnas ett stöd som är dedikerat till barnens möjlighet att vara med i föreningslivet.

Socialdemokraterna var emot när vi lanserade denna idé, men de har ändrat sig, såvitt jag förstår. Detta tycker jag är väldigt bra, för vi behöver många olika saker här. Vi satsar nu också särskilt på att stärka föreningslivet i utsatta områden för att det ska bli möjligt för fler att få del av föreningslivet där föreningsidrotten inte är lika stark.

Jag tror att det är 14 specialförbund som nu arbetar dedikerat med denna uppgift: att finnas på fler platser i Sverige och vara närvarande i utsatta områden så att det också finns fler idrotter att välja mellan. Vi vet att olika idrotter passar olika personer.

Interpellanten Anna Wallentheim nämnde också unga som hamnar snett på grund av att de inte har en meningsfull fritid och därför blir ett enklare byte för gängens makt. Jag delar helt den beskrivningen.

Vi har också problem med att det i samband med idrotten också finns ljusskygga personer – agenter och andra – som tidigt tar sig in i barnens liv och knyter dem till sig. Det kan vara en så enkel sak som ett par fotbollsskor eller en matkasse. Ofta försöker de göra föreningen till barnens fiende och säger: Föreningen vill mjölka pengar ur dig. Det är därför de satsar på dig, medan jag bara vill vara din vän och hjälpa dig. Dessa personer finns inte sällan också i de kriminella miljöerna.

Det gäller därför att trycka tillbaka gängen i alla tänkbara sammanhang. Vi ska erbjuda goda gemenskaper för våra barn och unga men också slå tillbaka mot dem som försöker kapitalisera på idrottens goda värderingar och finnas i dess utkanter och dra barnen bort från de goda värden som formas i idrotten.

Anf. 119 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Jag tackar ministern ännu en gång för svaret.

Som socialdemokrat kommer jag alltid att kämpa för att vi ska göra ännu mer satsningar på skolan. Vi ska se till att få bort köerna till bup. Vi måste se till att ge unga möjligheter till sommarjobb. Och vi måste satsa på idrotten. Allt detta behövs för att vi ska stoppa nyrekryteringen till gängen.

Jag är otroligt tacksam över ministerns svar som ändå så tydligt lyfter fram vilken avgörande faktor idrotten kan vara för att hjälpa barn och unga som kan rekryteras till gängen. Men det är klart att jag också blir orolig när vi samtidigt har en regering som driver frågan om att vi ska sätta barn i fängelse, sänka straffmyndighetsåldern och så vidare. Jag tror inte att det

är lösningen på nyrekryteringen. Det är alltid det förebyggande arbetet som måste ligga i framkant.

Dock vet jag att ministern också ser idrottens viktiga roll. Det har han framfört i sina anföranden. Vi vet att det handlar om förebyggande aspekter. Vi kan se idrotten utifrån de psykiska och fysiska hälsovinster som den ger. Vi kan se idrotten utifrån en samhällsgemenskap. Och vi kan se idrotten utifrån rörelseglädje. Idrotten innebär vinster på så många nivåer, allt från individnivå till samhällsnivå. Och jag tycker att det är otroligt givande att ha denna debatt med ministern där vi kan lyfta upp dessa viktiga frågor på dagordningen.

Idrotten i stort, men såklart också elitidrotten som jag har nämnt, står faktiskt inför en ekonomisk kris. Och det är otroligt viktigt att vi fortsätter de dialoger med idrotten som krävs för att vi ska se till att inte fler föreningar eller fler klubbar faller mellan stolarna.

Under pandemin tog den socialdemokratiskt ledda regeringen ett stort ansvar för både kulturen och idrotten. Och jag hoppas och förväntar mig att samma dialog förs i dag.

Jag kommer att fortsätta att bevaka dessa frågor, och jag vet att mitt parti kommer att fortsätta att bevaka frågorna. Idrotten ligger i vårt dna.

Slutligen, fru talman, vill jag vända mig till alla som lyssnar på denna debatt. Har du möjlighet så stötta dina lokala föreningar! Gå på matcherna, köp den där korven och köp lotterna – allt detta för att hjälpa till. Och har du möjlighet, bli också ideell ledare eller tränare. Ingen kan göra allt, men alla kan göra något. Jag gör vad jag kan för mitt älskade Vittsjö för själ, hjärta och tradition.

(Applåder)

Anf. 120 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Jag tackar interpellanten för detta.

Jag besökte Kista Sports Club för ett tag sedan. Vid dörren till deras träningslokal stod en ganska ung ledare. Då kom det en liten knatte, och ledaren sa: Hej! Vad kul att se dig. Jag har inte sett dig på ett tag.

Det är detta det handlar om, alltså att en vuxen, och i detta fall en ganska ung vuxen, ser ett barn. Jag vet ingenting om denna person i övrigt. Men där och då var det någon som såg och noterade att denna person var på plats. Och ledaren hade möjlighet att följa upp med att fråga om någonting hade hänt och om det var därför som denna person inte hade varit där på ett tag.

Det är dessa goda sammanhang som vi behöver så mycket mer av. Och jag delar helt Anna Wallentheims uppmaning att vi ska göra vad vi kan också som enskilda människor och ge av vår tid och kanske lägga en timme eller två i veckan på att vara tränare. Vi vet att det är många unga människor som har sagt att det var den där tränaren som förändrade deras liv och som gjorde att de drogs bort från ett visst sammanhang. Eller så kan det ha varit den där tränaren som fick en person som brottades med psykisk ohälsa att stanna kvar i det där sammanhanget och som fick den personen att fortsätta träna ett par år till så att han eller hon kunde ta sig igenom det som var så jobbigt.

Barn- och ungdomspsykiatri kommer inte att kunna lösa allt, även om vi ska bygga ut den också och korta köerna. Men vi behöver ha dessa sammanhang där människor får finnas och blir sedda, får träna ihop och finner

en gemenskap med andra. Och det är detta som idrottsrörelsen i så stor utsträckning representerar.

Jag ska återknyta till elitidrottstemat. Det var ett tidigare språkrör för Miljöpartiet som skrev boken *Från Vittsjö till världen*. Det är väl en alldeles utmärkt möjlighet som idrotten kan erbjuda, inte för alla men för några, att ge människor en möjlighet att vidga sina vyer, testa sina gränser och se hur långt man kan nå. Och kanske räcker det långt ut i vida världen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 21 Svar på interpellation 2023/24:272 om hedersförtryck bland pojkar

Anf. 121 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Sara Gille har frågat socialministern på vilket sätt ministern och regeringen ämnar hjälpa pojkar som drabbas av hedersförtryck och lider av psykisk ohälsa. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Jag vill inleda med att tacka för interpellationen och för ledamotens engagemang för arbetet med att förebygga och bekämpa det hedersrelaterade våldet och förtrycket.

Det hedersrelaterade våldet påverkar varje individs trygghet och kränker de våldsutsattas grundläggande fri- och rättigheter. Det innebär ett stort lidande för enskilda, såväl flickor och kvinnor som pojkar, män och hbtqi-personer.

Hedersrelaterat våld och förtryck innebär att människor begränsas i sina liv och utsätts för påtryckningar och våld som syftar till att upprätthålla familjens kontroll över individen. Hedersrelaterat våld och förtryck bygger på starkt patriarkala och heteronormativa föreställningar. Det inskränker individers livsval och utgör ett stort hinder för att uppnå jämställdhet. Att utsättas för våld kan också bidra till ökad risk för olika former av psykisk och fysisk ohälsa, både på kort och på lång sikt.

Regeringen intensifierar därför arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

I budgetpropositionen för 2024 föreslår regeringen en treårig satsning på ytterligare 50 miljoner kronor per år för att förstärka arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck. Även inom området psykisk hälsa föreslår vi en förstärkt och förlängd satsning under perioden 2024–2026.

I augusti 2023 fattade regeringen även beslut om en utredning för en stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck. Utredaren ska bland annat bedöma om det bör införas ett särskilt jämställdhetspolitiskt delmål för att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck.

Regeringen arbetar nu intensivt med att ta fram ett nytt åtgärdsprogram för att motverka och bekämpa könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck, som ska gälla för 2024–2026. Det pågår parallellt ett arbete med en ny nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention.

Flera myndigheter har redan viktiga uppdrag inom området. I juni 2023 fick Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att kartlägga förekomsten av mäns utsatthet för våld i nära relationer, vilket även innefattar hedersrelaterat våld och förtryck.

Nationella kompetenscentret mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län ska erbjuda länsstyrelserna stöd i utvecklingen av regionala resurscentrum för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Pojkar och män som är utsatta för olika former av hedersrelaterat våld och förtryck är en aktuell målgrupp för dessa regionala resurscentrum.

Låt mig vara glasklar: Hedersrelaterat våld och förtryck är oacceptabelt. Individuell frihet och mänskliga rättigheter ska gälla för alla, såväl kvinnor och flickor som män och pojkar. Regeringen kommer att fortsätta det arbetet med full kraft. Våldet ska bort.

Anf. 122 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min interpellation. Jag blir glad när jag får ta del av statsrådets svar. Vi sverigedemokrater har arbetat intensivt med att försöka bekämpa hedersförtrycket och våldets framfart i landet.

Vi vet att denna regering tillsammans med Sverigedemokraterna satsar mer pengar än tidigare regeringar har gjort i kampen mot hedersrelaterat våld och förtryck, vilket är gott.

I dagens Sverige är vi tyvärr väl bekanta med hedersrelaterat våld och förtryck. Och ofta förknippar man hedersrelaterat våld och förtryck med kvinnor och unga flickor. Men det finns också en grupp som faktiskt glöms bort, och det är pojkarna. Faktum är att även pojkar och unga män kan utsättas för hot, kontroll och begränsningar som har sin bakgrund i hedersrelaterade normer. Mäns och familjers heder beror på kvinnors och flickors sexuella beteende, och det hör också samman med förekomsten av barn-äktenskap, tvångsäktenskap samt könsstympning av flickor och kvinnor.

Valet av en partner är till exempel många gånger en angelägenhet för familjen eller ett större kollektiv. Kontrollen sker för att förhindra skam, en skam som inte bara drabbar familjen utan hela släkten och hela klan-samhället.

Fru talman! Pojkar eller unga män i en familj kan förmås eller tvingas att bevaka och kontrollera sina systrar eller andra kvinnliga släktingar samt även utsätta dem för våld. Det handlar om att upprätthålla familjens kontroll över individen för att skydda familjens heder.

Jag har full förståelse för att det är väldigt svårt att få fram vem som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck och även hur man ska hjälpa dem på bästa sätt. Det är svårt att få reda på vem eller vilka som utför hedersvåldet och förtrycket. Det kan vara flera förövare, och det kan dessutom vara så att en del är både förövare och offer samt att det finns de som måste ta på sig någon annans handlingar för att skydda familjen. Det gör detta ännu mer komplext.

En del kan vara både förövare och offer i och med att de tvingas hålla koll på och kanske till och med misshandla sina syskon. Om pojkar och unga män inte gör det och i stället beskyddar eller stöder flickor eller kvinnor som bryter mot normen och familjens värderingar riskerar de också att utsättas för våld. Pojkarna kan då hamna i ett dilemma där de ska uppfylla

kraven från familjen samtidigt som de förstår systemens eller kusinens önskan om att få ett visst livsutrymme.

Att gå emot familjens normer och värderingar innebär så stora risker att de kanske måste lämna familjen och i vissa fall helt och hållet bryta kontakten med dem. Likt flickor har även pojkar krav på sig att inte leva ett västerländskt liv utan i stället leva under hedersnormer. Detta innebär att de kanske inte kan välja sin partner och vem de ska gifta sig med, att de inte har rätten att välja religion – eller rätten att avstå en religion – och så vidare.

Fru talman! Utöver detta förtryck finns också det psykiska förtrycket, som ofta glöms bort. Psykisk ohälsa är mycket utbrett bland hedersförtryckets offer, och med det sagt skulle jag vilja fråga på vilket sätt statsrådet och regeringen planerar att agera för att hjälpa just pojkar som drabbas av hedersförtrycket och lider av psykisk ohälsa.

Anf. 123 MONA OLIN (SD):

Fru talman! I Sverige har vi en stolt historia av jämställdhet, men det finns fortfarande utmaningar som vi måste adressera. I dag vill jag prata om hur hedersrelaterat våld påverkar unga pojkars och mäns psykiska hälsa.

Hedersrelaterat våld mot pojkar och män är en komplex och känslig fråga som ibland inte har getts tillräcklig uppmärksamhet jämfört med liknande våld riktat mot kvinnor. Det förekommer dock, och det har allvarliga konsekvenser för dem som är drabbade.

Även om kvinnor oftare drabbas av hedersrelaterat våld är det viktigt att betona att män också blir offer. Att öka medvetenheten om den mångfald av våld och förtryck som kan påverka båda könen är avgörande för att skapa en mer rättvis och stödjande miljö för alla. Lagstiftning, utbildning och stödinsatser är viktiga verktyg för att motverka hedersrelaterat våld mot både kvinnor och män.

Djupt rotade patriarkala strukturer kan spela en roll i bevarandet av makt och kontroll inom familjer och samhällen. Den som bryter mot dessa strukturer kan utsättas för våld för att den rådande ordningen ska upprätthållas. Män och pojkar kan utsättas för olika former av övergrepp i form av våld och kontrollåtgärder om deras beteende, val eller relationer anses hota familjens eller släktens heder. Exempel på hedersrelaterat våld mot pojkar och män är fysiskt eller psykiskt våld och kontroll över deras sociala eller personliga liv. De kan utsättas för påtryckningar om att följa specifika traditionella normer och förväntningar, vilket i sin tur kan leda till psykisk ohälsa och andra negativa konsekvenser.

Exempel på hedersrelaterat våld är fysiskt våld, tvångsäktenskap och hot om våld och trakasserier. Andra exempel är kontroll av beteende och isolering – att man isolerar någon från familj, vänner och samhälle för att kontrollera deras beteende. Det kan också vara psykosocialt våld, psykiskt förtryck, förnedring eller manipulering som påverkar offrets självkänsla och mentala hälsa.

Fru talman! Det är viktigt att bekämpa hedersrelaterat våld genom att öka medvetenheten, genom att erbjuda stöd och skydd till dem som är utsatta och genom att främja förändringar i attityder och normer som stöder sådana våldshandlingar. Regeringen och Sverigedemokraterna gör skill-

nad genom att föra en konsekvent dialog och genom att arbeta för att stärka skyddet och stödet för utsatta pojkar och män.

Socialtjänsten står inför flera utmaningar när det gäller hanteringen av frågor om hedersrelaterat våld, bland annat bristande kunskap och kompetens. Man har också problem med samarbete och koordinering mellan myndigheter, svårigheter att skapa tillit och rättsliga utmaningar. Man behöver ta fram strategier som fokuserar på utbildning, samarbete och skapande av en trygg miljö för de drabbade.

Hur avser ministern att arbeta för att socialtjänstens personal ska ha tillräckliga kunskaper om hedersutsatta pojkar och flickor samt deras psykiska hälsa och trauman, liksom de långsiktiga svårigheter dessa kan innebära, för att kunna möta det stora behov som finns?

Anf. 124 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Jag vill börja med att rikta ett varmt tack till interpellanten för att vi står här i kammaren och pratar om denna fråga. Jag delar helt den problembild som interpellanten beskriver. Jag delar också uppfattningen att detta är en fråga som förtjänar betydligt mycket mer uppmärksamhet och fokus än vad den hittills har fått, och det är någonting som jag i min ministerroll och regeringen som helhet arbetar med.

Det är nämligen viktigt att vi pratar om pojkarna i en hederskontext. När vi behandlar frågor som rör en hederskontext är det viktigt att se att det på föröversidan kan finnas kollektiv – släkter – där både män och kvinnor ingår och att det på offersidan kan finnas både pojkar och flickor. Precis som interpellanten beskriver kan det också ibland finnas pojkar som är både offer och förövare.

Det är mot denna bakgrund som regeringen har tillsatt en utredning där utredaren har ombetts att titta på om just det hedersrelaterade våldet kan brytas ut som ett eget jämställdhetspolitiskt delmål för att vi verkligen ska sätta ljuset på komplexiteten i detta. Det är nämligen det första steget för att vi ska kunna komma framåt i frågan.

Vi behöver se hur hedersrelaterat våld och förtryck påverkar alla som utsätts för det. Det gäller både det fysiska våld som många vittnar om att de utsätts för och den psykiska ohälsa man drabbas av, antingen när man som flicka blir kontrollerad av till exempel sina bröder eller andra manliga släktingar eller när man som pojke inte har något annat val än att kontrollera sina systrar.

Vi behöver växla upp arbetet rent generellt när det gäller den psykiska ohälsan. Regeringen växlar upp arbetet generellt när det gäller psykisk hälsa och suicidprevention. Där gör regeringen stora satsningar; vi har under 2023 avsatt över 1,6 miljarder kronor för att stärka kommuners och regioners arbete med psykisk hälsa och suicidprevention. Vi har också kraftigt förstärkt medlen för att öka tillgängligheten till BUP och säkerställa att barn och unga får vård i tid. Socialstyrelsen har även fått i uppdrag att i samverkan med flera myndigheter ta fram ett nationellt hälsoprogram för barn och unga.

Vi kommer att fortsätta detta arbete med att förstärka och förlänga satsningar inom området psykisk hälsa. Regeringen ser ett jättestort behov av detta generellt. Men precis som har påpekats i debatten är det viktigt att de aktörer som kan hjälpa till och göra skillnad i detta arbete också har rätt kunskap. Det gäller skolpersonal, vårdpersonal och personal inom social-

tjänsten. Kanske just på grund av att vi har pratat för lite om denna fråga ser vi stora kunskapsbrister och att det går ut över den målgrupp vi pratar om här.

Med anledning av detta har vi nu pågående uppdrag där flera myndigheter arbetar med att öka kompetensen just bland dessa yrkesverksamma grupper. Jag ser framför mig att vi kommer att behöva arbeta med detta under lång tid för att denna grupp ska kunna få rätt stöd och skydd och för att vi ska kunna vidta förebyggande åtgärder som hindrar detta våld och förtryck från att äga rum.

Anf. 125 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Jag håller med om många saker som statsrådet nämner. Bland annat vet vi nu att nuvarande regering tillsammans med Sverigedemokraterna arbetar flitigt kring hedersrelaterat våld och förtryck och att vi har en del utredningar på gång. Jag ser självklart fram emot att få ta del av dessa utredningar då de är klara. Visst är det bra med utredningar, men jag skulle ändå vilja att vi agerade snabbare.

Det här är ett väldigt komplext område. Problemen är på många sätt svåra att upptäcka och stoppa, vilket jag tror att vi alla är införstådda med. Men vi måste agera, och vi får inte svika dem som drabbas. Ju längre tiden går, desto fler råkar illa ut.

Vad gäller skolvärlden tror jag att vi har mycket att jobba på. Där kan vi nå barnen, och förhoppningsvis kan vi också ge dem modet att berätta vad de utsätts för. Vi kan också ge dem kunskap om vårt västerländska sätt att leva. Det handlar om att alla oavsett kön har rätt att välja sin egen religion, rätt att slippa religion om man vill, rätt att välja vem man vill gifta sig med och så vidare.

För den som lever i en hederskontext är det inte det lättaste att berätta om det för någon, och det är inte heller det lättaste att bryta sig ifrån den. Att kunna stå emot familjen, klansamhället och allt det som är hela ens identitet är något som är oerhört svårt och otänkbart för många.

Fru talman! Att kunna välja vem man vill dela sitt liv med är något som borde vara en självklarhet, men tyvärr är det inte så för alla, inte heller för pojkarna. Oftast tänker man mest att flickor och kvinnor är de som drabbas, men det är såklart så att även pojkar drabbas av detta. Trots att vi har en lag om barnäktenskap vill många gifta bort barn innan de blivit 18, vilket förstås även gäller pojkar.

Pojkar riskerar även att föras utomlands på uppfostringsresor. Man vet i dag inte hur många som förs bort på uppfostringsresor, men man vet att det sker. Där de hamnar riskerar de att utsättas för våld och andra övergrepp. De kan föras utomlands för att uppfostras till följd av att föräldrarna misslyckats med uppfostran. Ibland handlar det om att pojkarna anses för västerländska. Det kan också ske då barnen hamnat i den kriminella världen och föräldrarna inte vill att det svenska rättssystemet ska gälla för deras barn.

De som kommer tillbaka är oftast i betydligt sämre skick, med psykisk ohälsa och missbruk, och de är ofta traumatiserade. Ingen verkar veta hur många det rör sig om, men det kan handla om hundratals. När man inte skyddar och hjälper barnen sviker man deras behov och rättigheter. Få kommuner har rutiner. Vi behöver ha en kartläggning – nationellt, regionalt och kommunalt. Det är skolornas ansvar att slå larm och anmäla om de

misstänker att ett barn riskerar att föras bort. Då är det viktigt att det finns metoder och kunskaper om hur man ska agera.

Fru talman! Med allt det här sagt vill jag passa på att fråga statsrådet om hon och regeringen ämnar införa nationell statistik vad gäller bortförandet av barn. Jag vill också gärna veta exakt vad ministern och regeringen planerar att göra för att förhindra att människor skickas iväg på uppfostringsresor.

Anf. 126 MONA OLIN (SD):

Fru talman! Konsekvenserna av hedersrelaterat våld mot pojkar och män kan vara fysiska skador och trauman som följd av våldshandlingar. Det är viktigt att förstå dessa orsaker och konsekvenser för att kunna arbeta mot och förebygga hedersrelaterat våld samt att stödja dem som är drabbade. Utbildning, medvetenhet och stödjande nätverk spelar en central roll i att skapa förändring och främja respekt för individers rättigheter och värdighet.

Hedersrelaterat våld har betydande konsekvenser för mäns och pojkars psykiska hälsa. De kan uppleva stigmatisering och skuld känslor, vilket kan leda till ångest och depression. Risken för självmordstankar och självmordsförsök ökar, och svårigheter att skapa och upprätthålla hälsosamma relationer uppstår på grund av rädsla, brist på tillit och social isolering. Identitetskriser kan uppstå, och rädsla för repressalier kan göra det svårt att söka hjälp. Dessa upplevelser kan också öka risken för att upprepa våldsmönster och skapa en ond cirkel. För att adressera dessa psykiska hälsoproblem är det avgörande att skapa en trygg och stödjande miljö och en kultur där det är acceptabelt att söka hjälp utan rädsla. Att det finns stödsystem på plats är avgörande för att skapa en positiv förändring.

Fru talman! Det är viktigt att skapa och stödja lagar, program och initiativ för att förbättra situationen för utsatta pojkar och män som drabbas av hedersrelaterat våld. Tidöpartierna arbetar mycket med att motverka psykisk ohälsa och med suicidprevention. Vi är glada över att vi har ett bra samarbete i de här frågorna. Men hur avser ministern att stärka arbetet för att förbättra den psykiska hälsan bland hedersutsatta pojkar?

Anf. 127 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Interpellanten säger att regeringen måste agera snabbare. Jag delar helt synen att vi står i tidsskuld till den utsatta gruppen när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Under alltför många år har vi generellt i Sverige blundat för den här problematiken. Vi har inte riktigt velat ta i den. Vi har haft en ängslighet, och den ängsligheten har de som utsätts för det här våldet och förtrycket fått betala priset för. Det är slut med den ängsligheten, för nu är det dags att agera för att skydda den här gruppen. Jag är väldigt glad över att vi inom Tidösamarbetet är helt överens i de här frågorna – det är dags att växla upp arbetet.

Inom regeringen jobbar vi på med full kraft. Jag önskar att vi hade kunnat agera ännu snabbare, men vi agerar med full fart framåt inom flera olika områden.

Interpellanten tog upp problematiken med tvångsgiften. Regeringen har exempelvis gett Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att kartlägga förekomsten av tvångsäktenskap, barnäktenskap och månggifte i Sverige. I kartläggningen ska också andra närliggande frågor ingå, till exempel

förekomsten av arrangerade äktenskap, så kallade brudpris, det vill säga finansiella transaktioner i samband med äktenskap, giftmän och tillfälliga religiösa äktenskap för sexköp. Jämställdhetsmyndigheten ska också undersöka i vilken mån det förekommer problem som enskilda kan möta på grund av svårigheter att få till så kallade religiösa skilsmässor.

Det är starkt prioriterat att arbeta med de här frågorna. För att kunna hitta rätt åtgärder behöver vi först kartlägga problematiken och ta reda på vilka evidensbaserade åtgärder som faktiskt kan göra skillnad när vi arbetar med detta.

Vi behöver också prata om uppfostringsresorna, som lyfts fram här i debatten. Just nu bereds ett förslag gällande utvidgat utreseförbud inom Regeringskansliet. Det är viktigt att vi går vidare, tittar noga på de här frågorna och ser hur vi kan arbeta med dem. Regeringen avser att återkomma med det inom kort.

Inom det här området mottog jag nyligen en rapport från Jämställdhetsmyndigheten där man tittar just på hur barn förs bort, bland annat genom uppfostringsresor. Jämställdhetsmyndigheten föreslår ett antal åtgärder, och förslagen behandlas inom Regeringskansliet. Vi tittar på hur vi kan gå vidare med de här frågorna.

Det är viktigt att vi hittar rätt åtgärder. Det här är en problematik som har gått alldeles för långt och är alldeles för utbredd i Sverige. Vi borde ha agerat mycket tidigare än vad vi gör. Men här och nu gäller det att vi hittar de åtgärder som verkligen fungerar och inte slösar mer tid på plakatpolitik eller verkningslösa åtgärder. Vi behöver snabbt hitta de åtgärder som faktiskt kan göra skillnad för den här målgruppen. Det är slut på att de ska betala priset för den senfärdighet som vi hittills upplevt.

Anf. 128 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Som statsrådet förstått brinner jag väldigt mycket för de hedersutsatta men även för dem som utsätts för andra former av förtryck och våld.

Det gläder mig att vi verkar vara eniga i väldigt mycket. Som jag sa i ett tidigare anförande ser jag väldigt mycket fram emot vad utredningarna kommer fram till.

Hedersvåldet och förtrycket har eskalerat i och med tidigare regeringars oansvariga migrationspolitik. Men det är också ett problem som vi ser hos dem som har invandrat på 80-talet.

Min egen släkt kom hit på 80-talet. Generation efter generation utövar samma uppfostran som de själva fick. För dem är omskärelse, kusinäktenskap och så vidare något som är självklart.

Att få bukt med det är väldigt svårt. Vi behöver alltså inte enbart få dem som har flyttat in i landet de senaste åren att förstå utan även dem som har bott här en ännu längre tid än så.

Fru talman! Det finns tydligt samband mellan invandring från vissa länder och hedersförtryck. Det kan vi inte förneka. Hederskulturen anammas av människor i en del av världen som nu har bosatt sig alltmör här i landet. Det är en kulturkrock som vi behöver få ordning på. Vi kan inte låta det fortgå.

Gängkriminaliteten ökar till följd av detta. Det behövs både hårdare tag mot förövare och också bättre hjälp för dem som faktiskt utsätts. Det gäller självklart även pojkar och inte bara flickor.

Jag tror absolut att nuvarande regering tillsammans med Sverigedemokraterna har en större vilja och en större ambition att satsa och göra saker på detta område än vad tidigare regeringar haft. Men vi behöver arbeta vidare. Vi får inte glömma bort dem som är offer i hederns namn, och det gäller även pojkar.

Med det sagt vill jag tacka statsrådet för debatten.

Anf. 129 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Det finns vissa saker som vi har kämpat för i Sverige som till exempel rätten att få älska vem man vill oavsett om det är någon av motsatt kön som man själv som man väljer att gifta sig med, leva med eller ha intimt umgänge med eller om det är någon av samma kön som man vill leva med eller ha intimt umgänge med.

Vi har kämpat för att varje människa i Sverige ska få styra över sin egen kropp, sin egen sexualitet och sitt eget liv. De vinster som vi har gjort inom de områdena är inte förhandlingsbara. Vi ska aldrig backa från de vinster som vi har gjort. Vi ska tvärtom fortsätta att jobba framåt.

I den politik som jag och regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna bedriver måste vi vara glasklara. Det finns inget kompromissutrymme för den här typen av värderingar. Det kommer att präglade allting vi gör och alla åtgärder vi vidtar. Om vi inte bevakar och fortsätter att jobba framåt kan vi inte ta de rättigheterna för givna i vårt land.

Det är rättigheter som alla i vårt land inte bara på papperet utan även i realiteten ska ha rätt till. Så ser det inte ut i vårt land. Vi har mycket jobb kvar att göra för att göra jämställdheten och jämlikheten till en verklighet för alla.

Jag vill tacka interpellanten och Mona Olin för deltagande i debatten. Jag hoppas att vi får tillfälle att diskutera de här frågorna mer framöver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 22 Svar på interpellation 2023/24:273 om våld i nära relationer bland unga

Anf. 130 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Sara Gille har frågat mig på vilket sätt jag ämnar förebygga att fler unga hamnar i ett våldsamt förhållande, och hur jag ämnar hjälpa dem som redan drabbats.

Jag vill tacka ledamoten för frågan och engagemanget för att motverka våld i ungas relationer, ett engagemang som regeringen delar. Våld i nära relationer måste bekämpas med samhällets fulla kraft. Det är en självklar och viktig del av regeringens prioriteringar.

Att förhindra att våld över huvud taget uppstår eller upprepas är den huvudsakliga utgångspunkten för regeringens tioåriga nationella strategi för att motverka och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Ett utökat och verkningfullt förebyggande arbete mot våld är ett av de mest prioriterade områdena i strategin och det åtgärdsprogram som gäller för 2021–2023. Just nu pågår ett arbete med ett nytt åtgärdsprogram som ska gälla 2024–2026.

Det våldsförebyggande arbetet kommer fortsatt att vara i fokus för arbetet, liksom att erbjuda våldsutsatta det skydd och stöd de har rätt till.

Utifrån den tioåriga nationella strategin vidtar regeringen flera åtgärder som avser att förebygga och upptäcka våld i ungas relationer.

I juni 2023 fick Jämställdhetsmyndigheten ett nytt och breddat uppdrag om våld i ungas parrelationer. Jämställdhetsmyndigheten ska bland annat lämna förslag till hur arbetet för att förebygga och upptäcka våld i ungas parrelationer kan förbättras. Myndigheten ska också sprida och tillgängliggöra stödmaterial till yrkesverksamma och genomföra kompetenshöjande insatser. Uppdraget ska omfatta såväl våldsutsatthet som våldsutövning i ungas parrelationer.

Jämställdhetsmyndigheten har också i uppdrag att översätta, anpassa och effektutvärdera våldsförebyggande program riktade till skolungdomar. Resultat av utvärderingar av programmen vid användning i amerikanska kontexter visar positiva effekter på både våldsutsatthet och våldsutövning i ungas parrelationer. Uppdraget ska redovisas den 1 oktober 2025.

Skolan har en viktig roll i att bidra till att skapa en samtyckeskultur, där sex bygger på frivillighet och sexuellt våld inte normaliseras. Läroplanerna i skolan ändrades 2022 för att förbättra kvaliteten i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Samtycke har lagts till för att betona vikten av att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och för att förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av ömsesidighet. I somras gav regeringen Skolinspektionen i uppdrag att granska skolornas arbete avseende det nya kunskapsområdet, inklusive arbetet med att förebygga våld. Skolverket fick samtidigt ett förstärkt uppdrag att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

Vad gäller spridning av bilder vill jag även nämna en pågående utredning som ska kartlägga kunskapsläget om våld och andra övergrepp mot vuxna och exploatering av barn vid produktion och distribution av pornografi samt föreslå hur tillgången till skydd, stöd och vård för vuxna och barn kan förbättras. Jag ser fram emot att ta del av dessa förslag som presenteras nu i december.

Våld i nära relationer är ett stort samhällsproblem som orsakar stort individuellt lidande. Regeringen genomför flera viktiga satsningar inom området psykisk hälsa. Vi förstärker arbetet mot mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål på bred front. I budgetpropositionen för 2024 föreslår regeringen att det inom jämställdhetspolitiken avsätts drygt 600 miljoner kronor för området. Genom satsningarna kan skyddet mot våldet och förtrycket stärkas samtidigt som stödet till utsatta förbättras.

Anf. 131 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret på min interpellation!

Jag har lämnat in den här interpellationen för att jag tycker att det är ett oerhört viktigt ämne och område att belysa där vi behöver göra mer för att bekämpa våldet och stötta dem som är utsatta.

Det är bra att vi är eniga i att våld i nära relationer är ett stort samhällsproblem och att det måste bekämpas. Tyvärr ser vi att våld i nära relationer har blivit vanligare, och då speciellt mot kvinnor. Att inte kunna känna sig

trygg med den som står en närmast är fruktansvärt, och det är inget som någon ska behöva uppleva.

Enligt forskning har det visat sig att unga kvinnor är utsatta för våld i nära relationer i större grad än vuxna kvinnor. Det är även betydligt vanligare för tjejer än för killar att utsättas för upprepat våld från en partner. Även om det är vanligare att en kille utövar våld mot sin flickvän kan det självklart se ut på andra sätt. Våld kan förekomma i alla slags relationer.

Killars våld mot tjejer och våld i ungas relationer är ett stort och allvarligt samhällsproblem som påverkar ungas liv och hälsa. Den som lever i en våldsam relation och är ung kan vara extra utsatt då personen lever under andra villkor än vad en vuxen gör. Det kan också vara svårt att veta var gränsen går för vad som är acceptabelt i en relation om man upplever sin allra första relation.

Fru talman! En vuxen som är våldsutsatt kan uppleva sitt jobb som en fristad medan en utsatt tonåring kanske går i skolan där förövaren är eller får uppleva att förövaren söker sig till skolans område, där det enligt studier också sker våld. Det gör att det blir ännu svårare för dem att fokusera på skolan och nå sina mål, vilket är viktigt för dem för att de ska klara studierna och framtida arbete.

Att tvingas möta förövaren varje dag kan påverka ungas möjlighet att avsluta en våldsam relation. Psykiskt våld är den vanligaste typen av våld i en nära relation, både bland flickor och bland pojkar. Det innefattar även övervakning kring sociala medier, där dagens unga är extra utsatta i dag. Det är till exempel inte ovanligt att en kontroll sker digitalt, vilket påverkar ungas möjligheter att skydda och gömma sig. Tyvärr är det många unga som allt oftare rapporterar att de har blivit utsatta för någon form av psykiskt våld online.

Fru talman! Jag skulle gärna vilja att statsrådet utvecklade lite grann hur hon och regeringen tänker göra för att hjälpa de unga flickor som utsätts för psykiskt våld via sociala medier.

Anf. 132 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Även i den här frågan vill jag tacka interpellanten för att vi står och pratar om en viktig fråga som förtjänar mer fokus än vad den hittills har fått.

Nyligen kom en rapport från forskarna Shilan Caman och Sara Skott, som har granskat det dödliga partnervåldet. Forskningen visar att medan det dödliga våldet från en manlig partner mot vuxna kvinnor över tid minskar ligger våldet på en oförändrad nivå när det gäller just unga. Detta måste vi såklart undersöka: Varför är det på det sättet?

Enligt forskarna är det främst tre faktorer som skiljer våldet i gruppen kvinnor upp till 25 år jämfört med kvinnor som har fyllt 26 år. Man har funnit att dödligt partnervåld mot unga kvinnor motiveras av separation. Det är vanligare att tjejer dödas av strypvåld, och det är vanligare att det involverar droganvändning.

Fru talman! Innan jag blev statsråd och jobbade som åklagare arbetade jag under en tid specifikt med ungdomsärenden. Det blev för mig väldigt tydligt, när jag under den tiden såg allt det sexuella våld och kontrollerande beteende som finns i unga relationer, att det finns ett stort kunskapsglapp mellan dagens vuxenvärld och dagens ungdomsvärld.

Våra ungdomar lever sina liv på sociala medier. De har fri tillgång till nätporr, där de får sin huvudsakliga sexualundervisning. Jag häpnade i mitt åklagarjobb över hur normaliserat våldsinslag var i ungdomarnas sexliv och hur nätporren påverkade synen på samtycke och hur man ska tolka den typen av signaler. Jag häpnade också över hur dagens teknik möjliggör ett kontrollerande när man hela tiden, konstant, kan se var ens partner befinner sig och hur lång tid man befinner sig på en viss plats.

Fru talman! Vi måste se att vi har ett nytt nuläge gällande våra ungas relationer. Vi måste tänka nytt. Vi måste anpassa våra åtgärder efter den verklighet som våra ungdomar lever i. Detta är en av de viktigaste åtgärder vi kan vidta både för att minska våldet i de ungas parrelationer och för att kunna ha förebyggande åtgärder inför våldet i vuxna relationer. Om våra ungdomar lär sig att ett kontrollerande beteende är en normal del av en relation och att våld är normaliserat finns det en stor risk att det fortsätter även upp i vuxen ålder.

Fru talman! I de åtgärder som regeringen vidtar, bland annat i den utredning som vi har tillsatt för att ta fram en ny nationell strategi, har vi ett särskilt fokus just på de unga relationerna. Vi ser att det är det absolut viktigaste vi kan göra för att se till att våldet aldrig äger rum över huvud taget. Vi kan inte bara hantera symtomen; vi måste jobba förebyggande. Och där måste vi jobba med våra ungdomar.

Anf. 133 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Jag har själv varit i ett destruktivt förhållande som startade då jag var i tonåren. Det sträckte sig långt in i vuxenlivet, och jag vet exakt hur det är att inte kunna lämna en relation. Jag vet också hur man vill lämna men inte kan.

Har man aldrig levt ett liv i ett destruktivt och förtryckande förhållande har man inte heller någon aning om hur det är och vad det innebär. Oftast är det bra till en början, men allteftersom förändras det och blir sämre. I mitt fall blev det knytnävsslag. Med tiden blir det också lätt så att det hela normaliseras, som statsrådet säger.

Tyvärr är jag inte den enda som har upplevt det här. Faktum är att var femte ung person i Sverige har varit utsatt för brott i sin relation – detta enligt en undersökning som har gjorts av Brottsförebyggande rådet. Nästan en av fyra unga tjejer har varit utsatt för våld i en relation. Men mörkertalet är stort eftersom en stor andel våldsutsatta aldrig anmäler de övergrepp som de utsätts för i den nära relationen.

Få unga vänder sig till vuxenvärlden för att få hjälp. För att de ska våga söka hjälp, och för att brott ska upptäckas och beivras, måste stödet till dem förbättras. En ung person som upplever våld av något slag i en relation har kanske inte ett skyddsnet i sitt hem, vilket gör att personen kanske inte vill eller har möjlighet att be om hjälp och stöd från någon vuxen. Det kan vara på grund av skam eller av rädsla – något som gör att det är svårt att berätta för sina föräldrar eller någon annan vuxen.

Fru talman! Det är ofta avgörande för unga med vuxnas reaktioner och stöd. För att våld ska kunna förebyggas och upptäckas är det viktigt med rätt kunskap om hur våldet kan se ut. Ungdomsmottagningarna och elevhälsovården måste ha bättre kunskaper, men det måste också finnas ett större engagemang bland föräldrarna. Vi som är vuxna måste uppmärksamma våra ungars liv mer. Våld i nära relationer sker ofta på platser som

föräldrarna och andra vuxna har tillgång till, vilket gör att de ofta har möjlighet att se och ingripa. Det här är ett stort problem som eskalerar alltmer, och vi måste sätta hårt emot för att få stopp på det.

Fru talman! Jag skulle vilja fråga statsrådet hur hon och regeringen ämnar hjälpa föräldrar och andra vuxna att bättre se och uppmärksamma unga som utsätts för våld i nära relationer.

Anf. 134 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Jag delar helt uppfattningen att en nyckel i arbetet är en närvarande vuxenvärld – en vuxenvärld som också förstår den värld som våra ungdomar befinner sig i.

Ett problem vi har haft under alldeles för lång tid är att vi har sett ungdomarnas vardag på internet som någonting som inte riktigt hör till den verkliga världen utan något som sker vid sidan av den. När vi pratar om de här frågorna menar jag att det är på internet vi behöver lägga det absolut största fokuset. Det är där våra ungdomar utsätts för sexuella kränkningar, det är där vi ser olika former av trakasserier, hot och hat och det är där ett kontrollerande beteende sker.

I det arbete regeringen nu gör för att ta fram en ny nationell strategi och med åtgärdsprogrammet ser vi detta behov av att se till det digitala våldet och hur det tar sig uttryck i många olika former.

Vi måste såklart också se till det fysiska våldet. Jag vill tacka interpellanten för att hon delar med sig av sin historia, för jag tror att det är viktigt att visa att detta är utbrett. Detta är någonting som interpellanten tyvärr inte är ensam om att ha upplevt utan en erfarenhet som hon delar med alldeles för många flickor och kvinnor i Sverige.

Det här är frågor som vi behöver fokusera på. Vi behöver hitta rätt evidensbaserade åtgärder som faktiskt kan göra skillnad. Det är det regeringen fokuserar på när vi nu hittar både långsiktiga strategier och konkreta åtgärder för att vi ska minska våldet.

Oavsett om det är det fysiska våldet, det sexuella våldet, det digitala våldet, det psykiska våldet eller, för den delen, det ekonomiska våldet måste vi hitta rätt åtgärder så att vi kan förebygga våldet. Så kan vi göra våra ungdomar tryggare i sina relationer och få relationer fria från våld. Men vi kan också ha det som ett vaccin mot våld i vuxnas relationer.

Anf. 135 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Det är väldigt bra att vi nu har en regering som verkar förstå allvaret i det här, och jag hoppas verkligen att vi kommer att få se all satsning ge resultat. Vi behöver bli bättre på att förhindra våld i nära relationer men också på att hjälpa dem som redan lever ett liv tillsammans med en våldsamt partner. Vi behöver också bli bättre på att hjälpa och stötta dem som lyckas ta sig ifrån ett destruktivt förhållande.

Som jag nämnde tidigare levde jag själv i ett destruktivt förhållande som började i tonåren men som sträckte sig in i vuxenlivet. Att sakta brytas ned mer och mer samtidigt som omvärlden inget ser är fruktansvärt. Man är oerhört utlämnad.

Något som jag uppmärksammat av egna erfarenheter är att det, förutom att det är svårt att lämna en våldsamt relation, oftast också är en orolig tid efteråt. Att man lyckats lämna förhållandet betyder nämligen inte alltid att man är fri. Man lever ofta med en rädsla att förövaren ska komma efter en,

vilket gör det svårare att anmäla. Där behöver samhället också bli bättre på att hjälpa till, inte bara genom att förebygga och rädda utan också genom att hjälpa personen att överleva och bli stark.

Vi behöver mer kunskap i skolorna så att de kan se vad som sker, men också så att kvinnorna kan känna att det finns någon som de kan prata med och få stöd hos, något som kan resultera i att de faktiskt kanske bryter sig loss.

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för en bra debatt men också passa på att ställa en sista fråga: Hur ska statsrådet hjälpa dem som faktiskt lyckas bryta sig loss men som lever med en rädsla att förövaren ska få tag i dem?

Anf. 136 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Det finns många åtgärder vi behöver vidta. Vi behöver, som jag nämnde inledningsvis, arbeta med normer och värderingar hos våra ungdomar så att detta våld aldrig uppstår.

Vi måste också, som interpellanten pekar på här, se hur svårt det är för många som lever i våldsamma relationer att lämna de relationerna. Vi måste hitta nycklarna så att vi kan hjälpa våldsutsatta att bli fria från våldets bojor. Vi måste också se att när separationen väl sker är risken för det farligaste våldet som allra störst. Där måste vi också vidta åtgärder.

Vi måste såklart se över de repressiva åtgärderna. Där går den här regeringen fram med full kraft. Vi måste se hur vi kan arbeta med dem som redan är förövare och förändra deras beteende.

Men vi behöver också lyfta brottsoffren. Vi måste lyfta deras perspektiv i vår politik. Det behöver vi göra på många olika sätt. En konkret åtgärd som den här regeringen vidtar och som jag är väldigt glad för är att vi ser över kontaktförbudslagstiftningen. Vi har en utredning som utreder om fler kontaktförbud kan förenas med elektronisk fotboja och om kontaktförbud även kan avse större geografiska områden. Vi överväger också vistelseförbud i närheten av offrens bostäder och arbetsplatser och att hänsyn ska tas till offrens situation när man beslutar om permissioner från fängelsestraff. Man kan sammanfatta vår politik på detta område som att vi helt enkelt tycker att det är rimligare att förövare flyttar på sig än att brottsoffer gör det.

Jag är övertygad om att detta är åtgärder som kommer att göra skillnad för många våldsutsatta, huvudsakligen flickor och kvinnor, som förtjänar ett liv i trygghet snarare än ett liv gömda i stor otrygghet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 23 Svar på interpellation 2023/24:143 om planering av ny järnväg mellan Göteborg och Borås

Anf. 137 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Anders Ådahl har frågat mig om jag avser att verka för att Trafikverket går vidare med det föreslagna huvudalternativet vad gäller sträckan Göteborg–Borås eller att hänsyn tas till den breda politiska regionala och kommunala kompromiss som förhandlats fram. Vidare har

Anders Ådahl frågat mig om jag kan ge besked om när i tiden trafikstart kan ske och om jag kommer att verka för att banan ska byggas med tanke på vidare järnväg mot Jönköping i ett senare skede. Dessutom har Anders Ådahl frågat mig hur jag avser att säkerställa att det finns en god balans mellan arbetspendling och godstrafik.

Trafikverket har i sitt utredningsuppdrag för en modifierad lösning av järnvägssträckan Göteborg–Borås redovisat olika alternativ för förbättringar i stråket, varav ett alternativ preliminärt rangordnades högre av myndigheten efter en samlad bedömning. Inga av de alternativa förslag som Trafikverket redovisar omöjliggör att i framtiden förlänga banan mot Jönköping. Trafikverkets redovisning visar vidare att mer regional nytta för investerade medel går att uppnå utan höghastighetsstandard. Genom åtgärderna skapas mer kapacitet i systemet, och det frigör kapacitet för godstrafiken.

Regeringen gav i oktober ett nytt uppdrag till Trafikverket att planera för åtgärder i järnvägssystemet i stråket Göteborg–Borås. Åtgärderna ska framför allt förbättra förutsättningarna för arbetspendling i regionen samt förbättra anslutningen till Landvetters flygplats.

En utgångspunkt för planeringen är att genomförandet av åtgärderna kan ske så kostnadseffektivt och snabbt som möjligt. I uppdraget ska Trafikverket därmed beakta genomförbarhet utifrån regionala och lokala ståndpunkter som det råder en bred samsyn kring, förutsatt att objektets totalkostnad för staten inte överstiger det ursprungliga objektets totalkostnad i den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033.

Det ankommer inte på regeringen eller ett enskilt statsråd att detaljstyra myndighetens arbete.

Anf. 138 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Jag fastnade för det sista som infrastrukturminister Andreas Carlson sa, nämligen att det inte ankommer på regeringen eller ett enskilt statsråd att detaljstyra myndighetens arbete. Det håller jag med om. Låt oss därför i stället tala om statsrådets ansvar specifikt kopplat till järnvägen Borås–Göteborg, som är av såväl lokalt som regionalt, nationellt och globalt intresse – lokalt för arbetspendlingen, regionalt för tillväxten och anslutningen till Landvetters flygplats, nationellt för grön omställning, attraktionskraft och arbetsmarknadsförstoringar och globalt för svensk export via Göteborgs hamn.

Sverige är ett gammalt land och en gammal ekonomi. Vi har historiskt gjort enorma investeringar för vårt välbefinnande. Vi har byggt elproduktion under 50-, 60-, 70- och 80-talen. Vi har byggt skolor och universitet och byggt ut 3G, 4G, 5G, fiber, järnväg och vägar.

Är man en gammal ekonomi måste man både underhålla befintlig infrastruktur och förnya sig genom att nyinvestera. Det går inte att välja ett av dessa om vi i Sverige ska klara oss i den globala konkurrensen. Nu lever vi med en regering som både administrerar en krympande ekonomi och ser till att vi ökar utsläppen av växthusgaser. Investeringar uteblir, och vi backar tyvärr in i framtiden.

På infrastrukturuområdet händer tyvärr inte mycket. Beslut skjuts på framtiden, och andra länder passerar oss när vi står still. Hur ska vi utvecklas om vi inte investerar?

Senast i dag på DN Debatt säger några av näringslivets toppar ifrån under rubriken ”Medan Kastrup lyfter står Arlanda kvar på marken”. Wallenberg och kompani skriver: ”Infrastrukturminister Andreas Carlson ... lovade att ge besked om Arlandas framtid under hösten. Nu har löven trillat av träden och vintern är här. Vi väntar otåligt på besked.”

Men låt oss återvända till järnvägen. Nya stambanor har utretts och förhandlats fram i över tio år. Det var ett projekt för att knyta samman Sverige och arbetsmarknader, ett projekt för tillväxt med nya möjligheter för gods- och persontransporter och ett projekt för att vara i takt med övriga Europa.

Trots detta valde regeringen för ett år sedan att skrota planerna på nya stambanor och i stället gå vidare med underhåll och lokala järnvägsprojekt. För stråket mellan Göteborg och Borås var beskedet att pausa planerna ett halvår. När tidsfristen för Trafikverkets sexmånaderspaus löpte ut kom inget beslut från regeringen, utan pausen förlängdes med en månad. Men i slutet av oktober kom ett beslut. Beskedet var att regeringen ger Trafikverket klartecken att fortsätta planerna sträckan Göteborg–Borås, men vad betyder det?

Fortfarande råder stor oklarhet vad gäller såväl inriktning, sträckning och tidsplan som balans mellan arbetspendling och godstrafik. Redan i våras frågade vi infrastrukturministern i en interpellation vad som nu gäller för Göteborg och Borås. Ministern gav då bland annat beskedet att inriktningen var att utreda en modifierad lösning utan att trafikstarten skulle försenas.

I dagens svar backar ministern och säger något om ”så snabbt som möjligt”. Det är oklart vad det betyder. Vi vill hellre ha tydliga besked. Det är väl ändå ministerns ansvar att leda Sverige framåt på infrastrukturområdet och kunna ge besked om investeringar och tidsplaner?

När kan trafikstart ske på ny järnväg mellan Borås och Göteborg? Står ministern fast vid att trafikstarten inte ska försenas på grund av regeringens beslut att skrota stambanor, eller kommer järnvägen mellan Borås och Göteborg att stå klar långt senare?

Fru talman! Nu har löven trillat av träden, och vintern är här. Vi väntar otåligt på besked.

Anf. 139 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! I dag tar det cirka 3 ½ timme att åka tåg från Borås till Linköping. Det tar nästan 2 timmar från Jönköping till Linköping. Tänk om det skulle kunna finnas ett sätt att ändra på det? Tänk om det fanns en regering som prioriterade det? Tyvärr har vi en regering som inte verkar tänka så mycket på just det.

Innan regeringen tillträdde fanns det faktiskt ett förslag som skulle innebära att man byggde ihop Göteborg, Borås, Jönköping, Linköping, Norrköping och Stockholm. Det var tider, det!

Det finns en kommun och en region som inget hellre vill än att fortsätta arbetet. De vill fortsätta utvecklingen av sina samhällen genom infrastrukturprojekt och står redo att bygga tusentals bostäder och öppna för tusentals nya arbetstillfällen. Det är Jönköpings kommun och Region Jönköpings län. Det borde inte vara helt ny information för ministern, som räkar komma från Mullsjö som tillhör denna region.

Men vad har då regeringen gjort sedan den tillträdde på sverigedemokratiskt mandat? Jo, den har tagit varje chans att aktivt motarbeta nya stambanor som bygger och utvecklar samhällen. Första beskedet var att det blir tvärstopp. Det blir inga tåg till Jönköping. Det blir inga tåg som binder ihop arbetsmarknadsregioner. Det blir inga tåg som ökar möjligheten att frakta gods från öst till väst och från syd till norr.

Mellan Borås och Jönköping lät det först nästan som att det skulle vara eftersträvansvärt att helt omöjliggöra framtida byggnation. Sedan började man skruva lite på sig. Det var kanske lite väl hårt att helt stoppa och omöjliggöra detta. Nu när man alltså eventuellt planerar att fortsätta med Göteborg–Borås ska det i alla fall inte vara omöjligt att fortsätta till Jönköping. Men att underlätta en sådan framtid är tydligen att ta i.

Det är nästan så att man tror att något farligt skulle kunna hända om det underlättades för framtida byggnation mellan Borås och Jönköping och kanske vidare till Linköping. Men det är ju precis tvärtom. Det skulle göra det möjligt att åka tåg mellan Borås och Jönköping på runt en halvtimme och på ytterligare en halvtimme till Linköping. Det skulle kunna binda ihop dessa tre arbetsmarknadsregioner på ett fantastiskt vis.

Effekterna som kan förväntas är att dessa mindre regioner i framtiden skulle få lättare att hitta kompetens till välfärden och företagen, att hitta nyckelkompetens som det just nu skriks efter i alla dessa tre områden, att bättre klara konjunktursvängningar och att säkra utbudet av service och kultur. Det låter ju riktigt farligt. Min fråga till infrastrukturminister Andreas Carlson är alltså varför det är så farligt att göra det smidigt för fortsatt utbyggnad av en ny stambana mellan Borås och Jönköping.

Anf. 140 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Låt mig börja med den sista frågeställningen. Inget av förslagen som presenterades i utredningen omöjliggör att i framtiden förlänga banan mot Jönköping. Det är svar på en av interpellantens frågor också.

När det gäller frågan om trafikstart presenterade Trafikverket fyra alternativa lösningar med olika för- och nackdelar i utredningsförslaget. Med Trafikverkets förordade alternativ bedömde myndigheten att trafikstart kan ske år 2038. För två utredningsalternativ kan byggstart ske cirka år 2042 och 2044.

Sent i det utredningsarbete som Trafikverket var i full färd med att genomföra kom det västsvenska ställningstagandet. Som jag nämnde tidigare är regeringen lyhörd för det. De alternativ som finns i det ställningstagandet är inte fullt ut utredda. Vi har ingen prestige i detta utan har respekt för att kommuner och regioner kan ha ingångar i detta som Trafikverket kan utreda tillsammans med de övriga alternativen.

Det är viktigt att slå fast att detta behöver ske inom den kostnadsram som redan är fastställd för sträckan och att det ska ske så snabbt som möjligt. Om man på regional och kommunal nivå är överens om en lösning, har en dialog med Trafikverket och det blir av ytterligare något år senare kommer jag inte att sätta mig emot det. Men vi är inte i det skedet just nu.

Trafikverket har fått i uppdrag att återstarta det pausade planläggningsarbetet för jämvägen på stråket Göteborg–Borås. I och med regeringens beslut har planläggningsarbetet fått en ny inriktning som även öppnar för att inom den befintliga ekonomiska ramen för staten tillgodose den lösning

som det går att hitta en bred samsyn kring i regionen och hos berörda kommuner.

Låt mig också komma in på den fjärde frågan som interpellanten ställde, om god balans mellan arbetspendling och godstrafik. Jag uppskattar att Trafikverket i sin utredning har visat på att det går att ordna betydligt fler tågresor – 9–12 miljoner per år – utan högre kostnad jämfört med det tidigare tänkta hopplänkade systemet med höghastighetståg. Det visar på att det var helt rätt beslut av regeringen att lägga om växlarna för järnvägsinfrastrukturen, avbryta planeringen för införandet av höghastighetståg och i stället hitta andra lösningar.

Detta tillgodoser behovet av ökade möjligheter för regional nytta och arbetspendling. Det underlättar även för och avlastar godstrafiken, inte minst på den nuvarande Kust-till-kust-banan som det också finns förslag om att förstärka.

Regeringen har gett Trafikverket i uppdrag att återuppta planeringsarbetet, och därmed är det inte lämpligt för regeringen eller ett enskilt statsråd att detaljstyra myndighetens arbete i enskilda projekt.

Anf. 141 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Vi förstår att ministern lämnar ett annat besked nu om att trafikstarten kanske kan försenas. Det ministern sa för ett halvår sedan gäller alltså inte längre, eftersom det finns annan information att ta hänsyn till.

När regeringen för ett år sedan skrotade planerna på nya stambanor i Sverige var det olyckligt ur flera perspektiv. Ett av dessa bevittnar vi nu i denna debatt, och det är att regeringen öppnar Pandoras ask och tidsplaner spricker. När saker som varit färdigförhandlade plötsligt stryks öppnar det upp för osäkerheter, nya tankar och nya inspel. Vi har nu sett hur kommunerna i stråket och Västra Götalandsregionen fullt naturligt kommit med nya inspel om hur järnvägen borde dras. Vi har sett Sverigedemokraterna vakna till liv och förorda att inte bygga ny järnväg utan behålla museijärnvägen.

Regeringen sätter inte ned foten utan lämnar frågan vidare utan tydliga instruktioner till Trafikverket. Senaste nytt om tidpunkt för trafikstart, enligt det som surrar i luften i Västra Götaland, är en försening på sex till åtta år. Det måste till nya förhandlingar och inte minst nya utredningar för nya sträckningar.

Om jag har förstått det rätt gör den budgetram som regeringen har satt att fördyrande extra investeringar för stationslägen och annat måste tas av kommuner och av regionen. Kommuner och en region som går på knäna och som har fått kraftigt minskade anslag till exempelvis skola och folkbildning ska alltså tyngas än mer.

Hur ska beslut fattas, och hur ska finansiering säkras? Är det statsrådets mening att det nu är upp till Trafikverket, regionen och berörda kommuner att fatta beslut om ny järnväg och att regionen och kommunerna också ska finansiera det som går utanför ramen? Vilken är regeringens roll i den fortsatta processen? När ska Trafikverket vara klart med sin vidare planering? Det har vi inte fått besked om.

I en statsministerutfrågning i våras frågade jag statsministern om det möjligen kan ha varit ett oklokt beslut att skrota stambanor då ett robust och redundant järnvägsnät är en viktig komponent i det civila försvaret.

Statsministern höll då inte med om min bedömning utan sa: Järnväg är en viktig del av infrastrukturen och därmed en viktig del av civilförsvaret, men det är lite mer än bara höghastighetståg. Han fick också applåder för sitt svar.

Nu visar det sig emellertid att en viktig komponent i att vara ett Nato-land är att man har just ett robust och redundant järnvägsnät. Detta är något som Försvarsmakten och försvarsministern tydligt har deklarerat. Det var nyheter som blev kända för allmänheten för bara en månad sedan.

Därför vill jag fråga infrastrukturministern om det kommer att vara prioriterat att järnväg mellan Göteborg och Borås byggs med tanke på en fortsättning till Ulricehamn och Jönköping. Jag undrar alltså om det kommer att prioriteras – det är skillnad mellan detta och att det inte ska omöjliggöras.

Har denna fråga, med hänsyn till vårt försvar, blivit viktigare sedan beslutet att skrota stambanor för ett år sedan? Jag har sålunda två frågor. Jag undrar dels hur beslut fattas om sträckan Borås–Göteborg, inklusive finansiering, dels om framtida sträckning till Jönköping numera är en prioriterad sak.

Anf. 142 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Jag vill fortsätta där interpellanten Ådahl avslutade och påminna om att ministern i sitt senaste anförande pratade om regional nytta. Det handlar ju faktiskt om nationell och internationell nytta. Det är inte bara arbetsmarknadsregioner som skulle gynnas av detta förslag.

Stora infrastruktursatsningar planerades långt innan det nuvarande säkerhetspolitiska läget uppstod. Vi behöver ju numera planera både för fredstid och för krigsfara. Där kommer järnvägen att spela en mycket stor roll.

Tänk vilken effekt det skulle ha haft om vi redan hade satt ned foten och sagt att vi ska stärka kopplingen mellan Göteborg och Stockholm inte bara genom Västra stambanan utan också med en ny stambana via Jönköping. Tänk om vi skulle kunna bygga så att Göteborgs hamn fick ännu fler rälsmeter att frakta sitt gods på. Detta skulle gynna inte bara södra Sverige utan hela Norden i händelse av beredskapstillstånd. Det skulle säkerställa både trygga transporter i orostider och trygga transporter när hela industrin nu ställer om i den gröna omställningen.

Tänk vad bra det skulle vara med fler alternativ i Sverige som skulle gynna den framtida utvecklingen och den utveckling som redan pågår i Europa. Det skulle skapa både trygghet och beredskap.

Jönköpings län och Jönköpings kommun är redo. De är beredda att bidra till att södra Sverige och norra Europa får större arbetsmarknadsregioner, bättre beredskap, bättre service och bättre utbud av kultur. Det skulle göra att vi som land står oss bättre när det gäller det mest nödvändiga men också ge oss saker som får oss att blomstra och leva.

Jag vill fråga infrastrukturministern: Hur blir det nu med en stambana mellan Borås och Jönköping?

Anf. 143 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar ledamöterna för engagemanget för infrastruktur för järnvägen.

Det stämmer att det är Trafikverket som nu har uppdraget att fortsätta planläggningsarbetet. I och med regeringens beslut att upphäva den paus som man fattade beslut om återgå arbetet till Trafikverket. I Trafikverkets uppdrag ingår att finna regional samsyn. Vi vet att det finns ett stort intresse. Det finns ett västsvenskt ställningstagande som har lyft fram olika åtgärder som inte fullt ut är utredda.

Det finns samtidigt ett alternativ på bordet som är inom ramen och som bedöms hålla 2038. Detta är ett alternativ som kommer att övervägas och ställas emot olika andra alternativ i det fortsatta planeringsarbetet. Detta arbete behöver dock göras tillsammans med regionen och kommunerna.

Jag tycker inte att det handlar om att det var ett felaktigt beslut. Tvärtom har Trafikverkets utredning, som jag sa i mitt tidigare inlägg, fru talman, pekat på att man kan uppnå betydligt fler tågresor – det rör sig om 9–12 miljoner per år – utan högre kostnad jämfört med det tidigare tänkta hopplänkade systemet med höghastighetståg.

Regeringen har ända sedan tillträdet varit tydlig med att det inte är samhällsekonomiskt motiverat att bygga höghastighetsstambanor. Samhällsekonomisk lönsamhet ska vara vägledande när åtgärder i transportinfrastrukturen prioriteras. Kärnuppgifterna ska ligga i fokus.

Det finns inget i planeringen av de förslag som ligger på bordet som omöjliggör en fortsättning från Borås. Precis som interpellanten Ådahl var inne på är det dock så att försvarspolitiken, eller säkerhetspolitiken, är mycket viktig och kommer att vara viktigare i nästa nationella plan än vad den kanske någonsin har varit. Vi har i inriktningsunderlaget understrukturerat att totalförsvarets behov ska beaktas, vilket är tydligare än vad inriktningsunderlaget har varit tidigare.

Det handlar om att stärka infrastrukturen samt robustheten och redundansen i systemet. Det kan handla om att ha fler olika vägar. Det kan också handla om att förstärka den infrastruktur vi redan har.

Göteborgs hamn och dess betydelse för Sverige och Norden lyftes förtjänstfullt fram av Niklas Sigvardsson här i debatten, fru talman. Jag kan bara understryka detta – den är väldigt viktig. Det har dock inte funnits olika åtgärder för att utreda en förstärkning av Västra stambanan, vilket lyfts fram av Göteborgs hamn. Detta är någonting som får beaktas i det fortsatta planeringsarbetet för den nya nationella planen.

Även kopplingen till Norge är intressant ur norsk synvinkel. Det finns många olika intressen som alla har hög angelägenhetsgrad. Det är därför regeringen nu har gett Trafikverket i uppdrag att ta fram ett inriktningsunderlag som ska ligga till grund för den nationella planen. Det kommer att rapporteras till regeringen i mitten av januari. Därefter kommer en mycket god dialog att föras med exempelvis remissinstanserna och regionerna. Där är vi inte i nuläget, men för att svara på frågan igen finns det ingenting i de utredningsalternativ som ligger på bordet som omöjliggör fortsatt byggande.

Anf. 144 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaren på frågorna.

Om Sverige ska fortsätta att utvecklas som välfärdsland duger det inte att bara se på underhåll av infrastrukturen. Vi måste helt enkelt nyinvestera – annars blåser andra länder förbi oss.

I Göteborg och Västsverige ser vi planer på en enorm nyindustri-
lisering. Ofta pratar vi om att det är mycket på gång i norra Sverige, men
detsamma gäller i Västsverige. Nya batterifabriker kräver ny kompetens,
och ska Västsverige kunna växa behöver vi också ha ny infrastruktur på
plats. Det räcker inte att underhålla.

Varje dag pendlar 125 000 i stråket Göteborg–Borås. Det är dock
mindre än 1 procent som tar tåget, och det är inte så konstigt när tåget har
en genomsnittshastighet på 63 kilometer i timmen. Restiden blir då väldigt
lång. Effekten av detta är fullproppade bussar, svåra trafikstockningar, ka-
pacitetsbrist i kollektivtrafiken och långa restider oavsett trafikslag. Detta
leder tyvärr till minskad ekonomisk tillväxt, sämre företagsklimat, ökade
utsläpp och försämrad livskvalitet. De samhällsekonomiska kostnaderna
är mycket stora.

Dock kan de samhällsekonomiska vinsterna potentiellt bli mycket stora
om man har kraft att bygga ny järnväg och allra helst nya stambanor. En
utbyggnad förväntas förkorta restiden till 35 minuter, och resandekapacite-
ten skulle öka påtagligt. Människors, företags och lärosätens möjligheter
till utbyte skulle förbättras och därmed förutsättningarna för en hållbar ut-
veckling såväl ekonomiskt som socialt.

Slutligen: Tycker ministern att det är rimligt att vänta så länge som till
2046 innan vi får spår till Landvetter flygplats och innan vi kan åka tåg på
ett ordentligt sätt mellan Borås och Göteborg?

Anf. 145 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Denna fråga bör rimligtvis ställas till de kommun- och re-
gionpolitiker som gemensamt är överens om ett alternativ som kom in
sent under Trafikverkets utredningsarbete och som inte är fullt utrett. Det
finns ett annat alternativ till 2038 som håller sig inom ram. Jag tror att
denna diskussion kommer att föras på regional nivå. Jag har ingen prestige
i detta utan har bara noterat att det finns ett mycket starkt regionalt önske-
mål. Det ligger nu på Trafikverkets bord att fortsätta att arbeta med detta
eftersom pausen är avslutad och planläggningsarbetet återupptaget.

När det gäller mer infrastruktur vill jag understryka att jag inte delar
bilden Anders Ådahl målar upp. Det händer väldigt mycket just nu. Inte
minst visade vi det med den andra delen av uppdraget till Trafikverket som
antogs samma dag som Göteborg–Borås. Trafikverket fick då i uppdrag
att börja planera för ett antal åtgärder i järnvägssystemet i Skåne som ökar
kapaciteten när Fehmarn Bält-förbindelsen öppnar.

Det handlar om fyrspar Lund–Hässleholm, som var det enda man fick
för pengarna med nya stambanor för höghastighetståg, plus ny planskild
spårkorsning på Malmö bangård, anläggande av fler plattformsspar i ban-
hallen på Malmö central, utbyggnad till dubbelspar mellan Östervärns
station och Malmö central, förbigångsspar Slätthult på Södra stambanan,
mötesspar på godsstråket genom Skåne och förbigångsspar Rättelöv och
spår 21 i Hässleholm på Södra stambanan. Man får alltså mycket utöver
det som låg i den tidigare planen tack vare det beslut regeringen har fattat.

Det händer med andra ord mycket på infrastrukturuområdet. Vi behöver
rusta upp den infrastruktur vi har, och jag ser fram emot att ta del av Trafik-
verkets arbete när de avlämnar sin rapport. Tack för debatten!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 24 Svar på interpellation 2023/24:208 om krisen i byggindustrin och dess påverkan på arbetsmarknaden

Anf. 146 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Serkan Köse har frågat arbetsmarknads- och integrationsministern vilka åtgärder han och regeringen avser att vidta för att stärka arbetsmarknaden inom byggsektorn med tanke på den allvarliga krisen. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska besvara interpellationen.

Precis som Serkan Köse beskriver slår den ekonomiska krisen hårt mot bygg- och anläggningsbranschen. Det är ett tufft ekonomiskt läge där många företag pressas hårt av hög inflation, stigande räntor, ökade byggkostnader och minskad köpkraft hos hushållen. Det är en utveckling som i huvudsak beror på omvärldsfaktorer som i det korta perspektivet är mycket svåra att påverka.

För att lindra effekterna av det ekonomiska läget har regeringen i budgetpropositionen för 2024 aviserat att taket för rotavdraget tillfälligt ska höjas för att rädda jobb i byggsektorn. Genom det aviserade förslaget att höja taket för rotavdraget till 75 000 kronor under 2024 bedöms efterfrågan på rotarbeten öka under en period då efterfrågan på övriga bygg- och anläggningsarbeten beräknas minska. Regeringen vill främja sysselsättningen inom bygg- och anläggningsbranschen så att det finns kompetent arbetskraft kvar inom byggsektorn när konjunkturen vänder. Under finanskrisen försvann mycket kompetent personal från byggsektorn, vilket gjorde att det tog längre tid att öka byggtakten när konjunkturen vände.

Anf. 147 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Även om interpellationen ställdes till arbetsmarknadsminister Johan Pehrson är jag glad att statsrådet Andreas Carlson tar debatten. Men en så här viktig fråga kräver mer svar, mer analys och mer diskussion, och därför är det lite oroväckande att svaret är så kort och att man inte riktigt adresserar de utmaningar och problem som finns i dag på svensk arbetsmarknad, inte minst med tanke på den djupa kris vi har inom byggsektorn.

Jag håller med statsrådet om att detta är den svåraste ekonomiska krisen sedan 90-talet. Många svenska barnfamiljer drabbas. Särskilt ensamstående föräldrar med små ekonomiska marginaler brottas nu med hur de ska få ihop ekonomin. Krympande ekonomi och hög inflation ger gigantiska utmaningar på svensk arbetsmarknad. Samtidigt växer befolkningen, och det finns stora behov av fler bostäder.

Fru talman! Enligt Boverkets prognos förväntas antalet påbörjade bostäder minska dramatiskt under de kommande åren. Med en växande befolkning och ett stort historiskt bostadsunderskott är det nu tydligare än någonsin att det behövs minst 67 000 nya bostäder årligen fram till 2030. Trots detta indikerar Boverkets senaste prognos att endast 20 000 nya bostäder kommer att påbörjas under nästa år, vilket är långt ifrån tillräckligt.

Branschföreträdare efter branschföreträdare skriver i artikel efter artikel om krisen inom byggsektorn. De säger att det är den mest omfattande sedan 90-talskrisen. Antalet konkurser och varsel inom byggsektorn är nu på samma nivå som då. Därför har aktörer inom hela samhällsbyggnadssektorn, såsom Byggnads, Hyresgästföreningen, Byggföretagen, Sveriges

Allmännyttan och HSB, krävt att regeringen tar ansvar och inrättar en bostadskommission för att lösa byggkrisen och bostadsbristen.

Med anledning av detta ställde jag den 20 november en skriftlig fråga till statsrådet Andreas Carlson om han ansåg att det behövdes en bostadskommission för att ta fram konkreta och långsiktiga lösningar på dagens kris. Statsrådet svarade att regeringen inte har för avsikt att tillsätta en sådan kommission och hänvisade till att det behövs reformer för att ta itu med de strukturella problem som finns på arbetsmarknad och bostadsmarknad. Det handlar om att förenkla byggregler, uppmuntra till eget ägande och så vidare. Är detta lösningen på de strukturella problem som finns inom byggsektorn i dag, Andreas Carlson?

Fru talman! Det ser mörkt ut. Hittills har det varit ungefär 7 000 varsel inom byggindustrin, vilket är en ökning med 160 procent jämfört med tidigare. Konkurserna inom bygg och anläggning ökar också. I min hemregion Stockholms län är situationen särskilt akut. Här riskerar hälften av byggnadsarbetarna att bli arbetslösa. Antalet uppsägningar har ökat med 167 procent jämfört med föregående år. Fackförbundet Byggnads rapporterar att varslen har ökat mycket de senaste månaderna. Det är så allvarligt att byggarbetare i Stockholm till och med har startat en namninsamling med krav på stödåtgärder från regeringen. Ett par av dem sitter på läktaren och har väntat på denna debatt i timmar för att höra statsrådets svar på hur regeringen ska hantera krisen.

Vad är ditt svar till byggnadsarbetarna, Andreas Carlson?

(Applåder)

Anf. 148 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag hörde inte ett enda förslag från ledamoten Serkan Köse förutom en bostadskommission, vilket ju i praktiken inte skulle innebära något förslag alls.

Jennie Nilsson, som är Socialdemokraternas talesperson när det gäller bostadsfrågor, var ju ganska tydlig när hon sa att Socialdemokraterna inte pratar om vilka frågor som helst, utan det finns bara sådant som Socialdemokraterna redan vill. Och sådant som vi vet att Socialdemokraterna vill är det okej att prata om, ingenting annat. Det var åtminstone inte okej att prata om till exempel fri hyressättning.

Krisen slår hårt mot byggföretagen. Det vet vi om. Det behöver man inte upprepa i fyra minuter för att sedan ändå inte komma med några förslag för att lösa problemet.

Den höjda räntan och inflationen ska minska efterfrågan. Det är så man har tänkt från Riksbanken. Det är därför man har höjt räntan. Det är för att inflationen ska gå ned, så att efterfrågan ska bli mindre när pengar börjar kosta mer. Det är detta system som vi har byggt upp. Alternativet är att inte göra något alls och att låta inflationen göra oss alla fattigare. Det skulle vara sämre.

Riksbanken har någonstans ändå lyckats. Efterfrågan har minskat. Den har kanske minskat allra mest när det gäller dyra investeringar. Därför slår det hårt mot byggsektorn. Att bygga är ofta den största investering man gör i livet. Man kanske inte vill göra det i en situation där det är osäkert vad räntan kommer att landa på och hur mycket det kommer att kosta.

Vi vet också att allt går i cykler. I Bibeln talas det om de sju tjocka korna som äts upp av de sju magra, och man kan väl likna detta vid att vi

har haft egentligen åtta ganska goda år med en dopad ekonomi och mycket låg ränta som har gjort pengar väldigt billiga. Den stora frågan är varför man inte gjorde mer under de tidiga goda åren. Varför såg man inte till att snabba upp byggprocessen, så att det ska gå snabbt att börja bygga igen när konjunkturen vänder upp?

Under det som har gått till historien som de många bostadsministrarnas tid, alltså under den tid då den tidigare regeringen styrde, gjordes väldigt lite för att skapa en stark, välfungerande och effektiv byggmarknad. Under åtta år var det fler förslag som gjorde byggandet mer byråkratiskt än som gjorde det enklare, snabbare eller bättre.

Fru talman! Om man tittar på vad som har gjorts kan man se att det är mycket lite som har underlättat för byggandet under de tidigare mandatperioderna. Varken klimatdeklarationer, krav på jämställdhetsrapporter eller ens bygglovsfrihet för väderskydd för kollektivtrafiken innebär något stort kliv mot en bättre och effektivare bostadsmarknad.

Visst gjordes enstaka förbättringar under förra mandatperioden, men det var oftast efter att oppositionen hade skickat ett eller ibland flera tillkännagivanden. Oppositionen fick trycka regeringen framför sig för att få igenom förändringar. Ibland var det till och med så att vi i civilutskottet tvingades skriva lag själva därför att regeringen inte var klar att göra det som vi hade en tydlig majoritet för här i riksdagen. Jag tänker närmast på bullerreglerna eller på de regler som gjorde attefallskomplementsbyggnader möjliga. Det var ständigt vi som fick skjuta på för att det över huvud taget skulle ske någonting.

Nu hör vi socialdemokratiska ledamöter stå här i kammaren och beklaga sig över att det inte fungerar i dag. Men hur det fungerar nu är väl ändå till stora delar resultatet av vad man bäddade för under de tidigare åtta åren med socialdemokratiskt styre?

Anf. 149 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Jag ska artigt börja med att tacka för bostadsministrarnas svar på arbetsmarknadsfrågan. Jag vet egentligen inte varför han svarar på den, om jag ska vara ärlig, för jag tycker inte att jag hör något svar på den fråga som interpellanten ställde, alltså hur man ska rädda jobben i byggbranschen.

Det enda svar som ges är att en tillfällig höjning av rotavdraget ska göras för att rädda jobben i byggsektorn. Raset på byggmarknaden i dag är i paritet med det som var på 1990-talet. Då försvann ungefär 20 000 byggnadsarbetare från branschen. De kom aldrig tillbaka. Det var kvalificerad arbetskraft. Dessutom var det ett stort antal ungdomar som aktivt valde bort byggprogrammet, för de ville inte välja en utbildning som ledde till arbetslöshet och osäkra anställningar.

Rotavdraget ska tillfälligt höjas under 2024, sägs det i svaret, men det är felaktigt, för det ska ske först under andra halvan av 2024. Det är alltså ett halvårslångt rotavdrag som enligt vår mening dessutom är felriktat. Det riktas nämligen bara mot dem som kan göra lite dyrare ombyggnationer eller renoveringar.

Man skulle i stället kunna göra en lite bredare rotsatsning som skulle kunna innebära energi- och klimatanpassning av det egna boendet. Det hade gett ett bredare och bättre resultat än detta. Detta kommer inte att skapa nya jobb. Möjligtvis får de som gör dyra renoveringar lite mer kvar

i plånboken, men det kommer inte att skapa några nya jobb. Det kommer inte heller att rädda alla de tusentals byggnadsarbetare som nu sägs upp eller varslas. Jag tycker att svaret lyser med sin frånvaro.

Sedan roade jag mig lite med att lyssna på Mikael EskilanderSSons raljerande. Om han nu tycker att det inte skedde något under åtta år har han inte läst det som vi är överens med bostadsministern om, som vi talade om i en tidigare interpellation. Det handlar om ett tiosidigt dokument där vi har gått igenom en del av de saker som faktiskt har gjorts.

Han har också missat att de problem som många gånger finns i PBL faktiskt härrör från den alliansregering som tog fram nuvarande PBL. De problem som har uppstått har vi försökt åtgärda under åtta år av minoritetsstyre – det är ju inte alltid vi har fått oppositionen med oss. Vi har under åtta år också försökt få till stånd blocköverskridande samtal och överenskommelser, för bostadspolitiken är långsiktig. Det är inget som löses under en mandatperiod.

Under den första mandatperioden var vi överens om 22 punkter med bland andra Moderaterna och Kristdemokraterna, men de valde att kliva av, för de ville inte göra en till överenskommelse med Löfvenregeringen. Det var av prestigeskäl, antar jag.

Under den andra mandatperioden hade vi faktiskt en blocköverskridande överenskommelse med Liberalerna och Centerpartiet där vi försökte få en långsiktighet i bostadspolitiken. Men även detta sköts ned.

Jag tror att branschen vill se långsiktighet i detta för att komma till rätta med en del problem som vi egentligen är överens om många gånger. Men då krävs det att man släpper Sverigedemokraternas hårda strypsnara och orkar sätta sig och diskutera med övriga oppositionspartier för att se långsiktigt vad som händer efter nästa val, då man inte längre har majoritet i riksdagen.

(Applåder)

Anf. 150 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Jag tar fasta på den senare delen av statsrådets svar. Det talas om kompetensbrist och om att kompetensen hos personal försvinner från byggsektorn, vilket ju hände under den lågkonjunktur som var senast. I dag ser vi samma sak.

Som mina kollegor har redovisat befinner vi oss i en allvarlig kris i byggnadssektorn. Jag har själv besökt flera företag och arbetsplatser och träffat byggnadsarbetare som omfattas av varsel om uppsägning. De riskerar om några veckor att få gå ut i arbetslöshet i en tid då man kanske skulle vilja ha en säker inkomst, inte minst för att det är ekonomisk kris i övrigt men också för att julen knackar på dörren.

Det är en fruktansvärd känsla i kroppen när man blir av med jobbet och går ut i den otrygghet som detta innebär. Det handlar inte bara om ekonomi utan också om tron på om man är behövd eller inte och när man kommer att vara behövd igen.

Jag tänker ta fasta på det jag mötte ute på byggarbetsplatserna, nämligen att det fanns många unga människor som var där för att slutföra sin utbildning och som har valt att jobba inom byggbranschen. De har valt att bli betongarbetare eller snickare och har några månader kvar innan de har tillgodogjort sig hela sin utbildning och är klara. Också de blir nu hemskickade, trots att de inte kostar företaget något. Det är en del av deras

utbildning, men de får inte slutföra den. De har gjort valet. De har pluggat. De är ute och praktiserar och lär sig yrket. Nu får de, trots att det bara handlar om någon månad eller två, inte slutföra detta utan får gå ut i arbetslöshet.

Min fråga är vad gör statsrådet åt denna situation, med tanke på att vi sedan tidigare kriser har sett att det är just kompetensen som försvinner. Hur ska vi tillvarata dessa unga människor så att de inte går ut i arbetslöshet? Och om de nu ändå ska göra det kan de väl få göra det med en fullgod utbildning, så att de står redo att ta ett jobb där de bor eller någon annanstans där byggandet tar vid eller kommer igång när det är dags.

Min fråga är: Vad gör statsrådet för att dessa unga människor för det första ska tillgodogöra sig sin utbildning och för det andra få en god chans så snart som möjligt?

(Applåder)

Anf. 151 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar så mycket för engagemanget i denna mycket angelägna fråga. Jag uppskattar verkligen det. Jag tror att det betyder oerhört mycket om man som arbetare i en mycket tuff situation får ett besök av en riksdagsledamot och blir uppmärksammas på detta sätt i kammaren i dag.

Jag delar bilden att läget är mycket tufft, mycket dystert och mycket allvarligt. Det ekonomiska läget har haft stor påverkan på byggbranschen. Detta ser jag inte minst under mina egna besök runt om i landet och i mina kontakter med olika företrädare för sektorn.

Kostnadsökningarna och inflationen har drivit upp priserna. Inflationen påverkar ju kostnadsökningar både i finansiering och i produktion. Den höga inflationen kombinerad med den lågkonjunktur som vi nu är inne i och som vi ser ut att vara kvar i ett tag är en kombination som slår mycket hårt mot hela samhället, inte minst mot byggbranschen.

Så har det varit tidigare i lågkonjunkturer. Det som är tuffare den här gången är att vi också har ett läge där inflationen är väldigt hög. Därför är det en av de allra viktigaste åtgärder som regeringen kan vidta att ha en svagt åtstramande och ansvarstagande budget som syftar till att hålla nere inflationen, så att finanspolitiken inte motverkar penningpolitiken.

Nu ser det ut att gå i rätt riktning, men det är för tidigt att blåsa faran över. Om vi dock genom uthållighet skulle hamna i en situation där vi lyckas få ned inflationen på normala nivåer finns det andra verktyg i verktygslådan som regeringen kan överväga, om konjunkturen biter sig fast och arbetslösheten går upp. Jag vill i denna angelägna debatt säga att detta inte är något som regeringen utesluter. Regeringen är alltid beredd att vidta åtgärder och agera.

Det är ett tufft läge som vi följer med stor noggrannhet, inte minst för att situationen i sig är tuff – ledamöterna har beskrivit hur det är för dem som drabbas – men också för vad det skulle innebära för samhället i stort om vi tappar kompetens som är nödvändig för att bygga bostäder i Sverige i ett läge där 180 av Sveriges kommuner rapporterar att de har bostadsunderskott.

Jag har i det svar som jag har läst upp i kammaren här i kväll, fru talman, pekat på en åtgärd för att rädda en del jobb i sektorn. Precis som Mikael Eskilanderesson var inne på i sitt inlägg har regeringen fått ta över

ett bord med ganska många outhärliga, oklara och ogenomförda reformer av strukturell karaktär för att tillgängliggöra byggbar mark, förkorta ledtider i byggprocessen i alla dess delar och förenkla och förbättra regelverk.

Vi hade förstås varit i ett bättre läge om allt detta hade varit på plats och det hade funnits mer av den typen av strukturella åtgärder nu när vi går in i och är i en mycket tuff ekonomisk situation. Vi fortsätter att arbeta med detta. Detta kan Serkan Köse känna sig trygg i, även om allt inte fick plats i interpellationssvaret i dag.

Rotavdragets syfte är att rädda en del jobb, och vi har en del andra åtgärder i budgeten. Det är de strukturella reformerna som behöver komma på plats. Där har mycket arbete redan satts igång, och vi följer situationen noga. Vi är förstås beredda att vidta de åtgärder som krävs för att se till att vi klarar oss så bra som möjligt ur denna kris och får en bra och fungerande bostadsmarknad så att antalet bostäder kan öka framöver.

Anf. 152 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Jag tackar återigen statsrådet för svaret.

Krisen är här och nu, statsrådet. Vi har inte råd att låta bostadsbyggandet kollapsa.

Utbildningsplatser måste mötas med fler studentbostäder med rimlig hyresnivå. Vi ser även att stora industrietableringar, inte minst i norra Sverige, pågår för fullt och att det finns ett akut behov av bostäder i kommuner som fram till nyligen inte haft någon större befolkningsökning.

Vi socialdemokrater föreslår därför att det ska införas en statlig byggstimulans i form av ett produktionsstöd riktat till mindre orter med stora industrietableringar samt till ungdoms- och studentbostäder.

För att få fart på bostadsbyggandet i hela vårt land föreslår vi socialdemokrater också statliga byggkrediter för bostadsbyggande. Byggkrediterna bör ställas ut för att både sänka investeringskostnaden och den finansiella risken för byggherrar för att de ska genomföra den samhällsnyttiga åtgärd som nyproduktion av bostäder innebär.

Detta är bland annat ett svar på Sverigedemokraternas fråga vad socialdemokratin vill. Det vore intressant att få höra vad Sverigedemokraterna vill. Vi befinner oss i en bostadskris, en kris där många människor, inte minst unga, inte har råd och möjlighet att flytta hemifrån. Detta måste Sverigedemokraterna kunna adressera. Nästan 200 000 unga bor hemma ofrivilligt. Vad är Sverigedemokraternas svar, och vad är regeringens svar? Var är reformerna?

Återigen: Varslen och arbetslösheten ökar, men det är tomt i reformlistan. Det vore intressant att få höra något från bostadsministern om arbetsmarknadspolitiken. Vi har väldigt många som varslas nu. Byggnadsarbetareförbundet är här och lyssnar på denna debatt. Många av deras medlemmar är i dag oroliga för att förlora sitt arbete. De vet inte hur länge de kommer att ha ett jobb.

Vad är svaret? Är det det utökade tillfälliga rotavdraget som är svaret för alla dessa byggnadsarbetare? Det vore intressant att få höra. Vad säger Sverigedemokraterna, som är en del av regeringen? Det lät snarare som att Sverigedemokraterna bestämmer mer än regeringen.

Jag har tagit med mig ett par artiklar: Byggföretagen rapporterar att många varslas, enligt nya rapporter från Arbetsförmedlingen, och byggnadsarbetare i Stockholm kan sägas upp. I artikel efter artikel får vi veta

vad som händer i byggbranschen. Det finns till och med de som vädjar till regeringen om pengar när byggkrisen fördjupas. I ett gemensamt brev uppmanar fack och arbetsgivare regeringen att aktivera korttidsarbete för att rädda svensk träindustri.

Krisen är så pass djup att man ropar på hjälp, och då måste regeringen kunna adressera problemet och säga hur det ska hanteras. Leif Nysmed var inne på kompetensförlusten. 20 000 byggnadsarbetare har lämnat branschen för att aldrig återvända. Statsrådet adresserade detta lite i sitt svar. En sådan utveckling skulle innebära förlust av en hel generation av kompetens.

Svaret på detta, Andreas Carlson, är inte en tillfällig höjning av rotavdraget. Det hjälper inte heller att regeringen och Sverigedemokraterna bland annat har valt att avskaffa investeringsstödet för nya hyresbostäder. Detta beslut påverkade 18 000 planerade bostäder, och det riskerar att förvärra bostadsbristen, höja hyrorna och leda till en ännu djupare ekonomisk svacka för väldigt många människor.

Återigen: Om vi ska klara av kompetensutmaningen inom byggbranschen, vad är då regeringens svar? Vad finns det för verktyg i arbetsmarknadslådan som Andreas Carlson kan ta till för att vi ska kunna behålla kompetensen, inte minst inom byggbranschen? Det vore intressant att få höra vad svaret från regeringen är när det gäller inte minst frågan om arbetsmarknadsåtgärder.

Anf. 153 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! När jag sitter här och lyssnar på ledamoten Serkan Köse tänker jag: Vilken tur att Socialdemokraterna inte styr!

De har fullständigt missat det stora problem som vi har i dag med inflationen. De pratar om att pumpa ut pengar på än det ena och än det andra. Det är subventioner, och det är det ena tillägget efter det andra som de anser skulle behövas. Samtidigt skulle det innebära att Riksbanken skulle höja räntan ytterligare.

Vad säger egentligen byggföretagen när det gäller möjligheterna att bygga i dag? Jag tror att en stabil ränta och en låg inflation är det som de önskar allra mest.

När det gäller ett grönt rotavdrag som Socialdemokraterna för fram som någon form av alternativt rotavdrag vet vi alla hur det skulle fungera i praktiken, eller kanske hur det inte skulle fungera i praktiken. Det skulle bli någon form av fusk-rot där den som vågar ta ut svängarna mest är den som vågar göra mest avdrag. För vilken byggare skulle säga nej till att lite grann skriva om vad man egentligen har utfört?

Det handlar någonstans om att överleva för byggaren. Man får därför ha förståelse för att en byggare kan skriva att en innervägg som de har utfört i stället är en tilläggsisolering av en yttervägg. Och helt plötsligt ger det en massa extrapengar i kassan.

Var är rättvisan för den som för några år sedan tilläggsisolerade sina ytterväggar och som i dag inte kan bygga ett nytt kök? Men den som för några år sedan struntade i energikostnaderna och renoverade sitt kök skulle i dag kunna tilläggsisolera sina ytterväggar. Vad är rättvisan i det?

Anf. 154 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Jag noterade att jag inte riktigt svarade på vad som hade gjorts under förra mandatperioden. Byggandet av en halv miljon bostäder påbörjades under de senaste åtta åren. Det var ett ganska bra tillskott som efterfrågades på den bostadsmarknaden.

Boverket skriver själva: ”Bostadsbyggandet har de senaste fem åren legat fullt i partiet med befolkningsökningen vilket medfört att det latent bostadsbyggnadsbehovet minskat efter att under lång tid successivt ha ökat.”

Detta är alltså vad Boverket själva skriver. Det är ingen sossepropaganda, utan det är en aktiv bostadspolitik som har legat till grund för detta, tillsammans med ett gynnsamt läge med låga räntor.

Det är märkligt att vi står och debatterar mer med Sverigedemokraterna, vilket visar att det kanske är de som styr denna regering väldigt tydligt. Tyvärr kan vi inte interpellera Sverigedemokraterna i detta läge, utan det är regeringen som vi måste interpellera. Och då är det märkligt att vi har mer debatt med Mikael Eskilandersson från Sverigedemokraterna.

Våra frågor kanske borde ställas till honom. Varför har den SD-ledda regeringen genomfört noll reformer under detta år för att få igång bostadsbyggandet? Det framgår om vi tittar på propositionslistan från i våras och från propositionslistan från i höstas. Och varför har sammanträden i civilutskottet inte blivit av? Jo, det är för att det inte finns några förslag på riksdagens bord. Det är tomt i en akut kris.

Min fråga till Sverigedemokraterna som leder regeringen är: Var finns den ekonomiska krisplanen? Det krävs en aktiv konjunkturpolitik för att få igång hjulen igen. Det kanske du kan berätta för Ulf Kristersson en vacker dag när ni träffas och pratar om hur politiken ska se ut framöver, Mikael Eskilandersson.

Anf. 155 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Det är ledamoten från Sverigedemokraterna som efterfrågar förslag från oppositionen. Det tycker jag ändå säger ganska mycket om denna SD-regering.

Men jag ska ställa min fråga till statsrådet igen. Hur är man beredd att bemöta de unga blivande byggnadsarbetarna som nu inte kan slutföra sin utbildning? Jag tycker inte att det är gott nog att säga att det beror på inflationen. Visst, det beror på inflationen. Det håller jag med om. Och inflationen drabbar oavsett färg på regeringen. Men den stora skillnaden är hur konsekvenserna blir och hur djup krisen blir, vilket beror på vilken aktiv politik som förs.

Det är där som jag tycker att denna regering för tillfället brister rejält. Det finns väldigt få förslag. Regeringen säger att man följer krisen. Men det kommer inte att räcka. Då kommer denna kris att bli djupare än vad den faktiskt behöver bli.

Åter till de unga blivande byggnadsarbetarna. De säger: ”Jag kostar ju ingenting. Detta är en del av min utbildning.” Det betalas inte ut pengar till dem. De är inte anställda, utan detta är en del av deras utbildning. Så varför kan de inte få fullgöra en månad eller två på arbetsplatsen? Varför ska de få gå hem? De är ju tvärtom en investering. Det är de som ska vara där när det tar fart igen.

Hur tänker statsrådet se till att de ändå kan fullgöra sin utbildning?
Detta är fortfarande min fråga.

Anf. 156 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Låt mig börja med Leif Nysmeds påstående. Nej, det är jag som är statsråd och bostadsminister och svarar för regeringens frågor. Däremot har vi ett väldigt gott samarbete med Sverigedemokraterna, och vi har en majoritet bakom regeringens politik i Sveriges riksdag. Det är kanske någonting som Socialdemokraterna också skulle testa någon gång. Men det är så läget är. Jag har läst i någon tidning att Socialdemokraterna är mer intresserade av det politiska spelet.

Det fanns en tid när Socialdemokraterna var kända för att ta tag i samhällsproblem, att bygga Sverige, att vårda och underhålla. Det kan man inte beskylla Socialdemokraterna för de senaste åtta åren, för det finns ett eftersatt reformbehov. Det tillsattes en del utredningar, och det gjordes en del bra saker. Men det var inte tillräckligt.

Det är slående att Leif Nysmed lyfter fram hur framgångsrik den förra regeringen var och i en bisats lite grann lyfter fram att det visserligen var ett gynnsamt ränteläge. Pengar var ju gratis, och det var brinnande högkonjunktur under lång tid. Trots det nådde man inte upp till ett byggande i Sverige under ett enskilt år som motsvarade de behov som Boverket listade fanns för varje enskilt år.

Fru talman! Jag vill under min återstående talartid lite raskt besvara interpellantens frågor.

Vi har tillsatt en utredning och gett ett uppdrag till Boverket att ta fram betydande lättnader i fråga om studentbostäder för att öka byggandet av just den typen av bostäder. Det är också viktigt för att unga ska kunna flytta hemifrån och kunna flytta till olika studieorter.

När det gäller nyindustrialisering i norr har Peter Larsson i uppdrag från regeringen att samordna och underlätta detta. Jag står i nära kontakt med Peter Larsson. Han kommer att delrapportera om det uppdrag han har, vilket jag ser fram emot. Det är mycket riktigt så att en hel del mindre orter i dag ser ett expansionstryck som de tidigare inte varit med om, i alla fall inte på länge. Det gäller inte heller bara mindre orter utan även ganska stora städer, där man upplever att man inte riktigt kan bygga på det sätt man vill eftersom det inte finns attraktiv mark tillgänglig.

Här har vi i partierna som tecknade Tidöavtalet visat att vi är överens om att nu reformera strandskyddet så att man ska kunna bygga i mer attraktiva områden. Detta är viktigt inte minst för att få ihop kalkylerna för byggandet, vilket är något som många kommunpolitiker runt om i Sverige – egentligen oavsett partifärg – lyfter fram som väldigt viktigt. Tidigt i morse var jag med i en radiodebatt med Daniel Helldén från Miljöpartiet, och han sa att man absolut inte stöder detta. Det är såklart någonting som Socialdemokraterna kan fundera över, det vill säga hur partiet ser på detta, men vi är i alla fall överens och har en majoritet för planen framåt för strandskyddet.

När det gäller investeringsstödet visade till och med den rapport som Hyresgästföreningen tog fram att 40 procent av stödet har gått till bostäder som ändå hade byggts. Det är alltså 10 miljarder kronor som har gått till bostäder som ändå hade byggts. I ett läge där vi behöver ta ansvar för ekonomin och för välfärden och där kommunsektorn och inte minst regionerna

blöder tycker jag självklart att dessa pengar gör större skillnad i välfärden. Därför är ett stöd som är kostsamt och ineffektivt på detta sätt inget som regeringen ser som en väg framåt.

Anf. 157 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Återigen: Vi står inför en kris i byggsektorn. Det är en kris som inte bara påverkar byggindustrin utan hotar hela vår ekonomi och arbetsmarknad. Vi ser en dramatisk minskning i bostadsbyggandet och en 400-procentig ökning av varslen inom bland annat träindustrin. Det är som sagt inte bara en sektorspecifik kris utan en kris som berör hela samhället och kräver omedelbara och kraftfulla åtgärder.

Jag kan konstatera att förslagen från nuvarande regering, med stöd av Sverigedemokraterna, är otillräckliga för att möta denna kris. Tusentals arbetare inom byggbranschen står på randen till arbetslöshet, och många företag riskerar konkurs. Som jag nämnde tidigare är situationen i min hemregion Stockholm väldigt akut. Hälften av alla byggnadsarbetare riskerar arbetslöshet, och krisen påverkar – återigen – inte bara byggindustrin utan även vanliga familjer som nu kämpar med de ekonomiska påfrestningarna.

Till skillnad från Sverigedemokraterna och regeringen föreslår vi socialdemokrater en rad konkreta, genomtänkta åtgärder för att stödja byggsektorn och stimulera bostadsbyggandet. Det handlar om alltifrån statliga insatser för att stimulera byggandet, såsom byggstimulanser och krediter, till ett specifikt fokus på ungdoms- och studentbostäder. Vi föreslår mer resurser till utbildningsmöjligheter för kompetensförsörjning, förstärkt arbetsmarknadspolitik och en bostadspolitik som säkrar tillgången på bostäder där de behövs som mest.

Det är väl bra att Peter Larsson har kvar sitt uppdrag, inte minst vad gäller norra Sverige. Det var den socialdemokratiska regeringen som gav Peter Larsson i uppdrag att samordna resurserna och inte minst att se till att vi hanterar den kompetensutmaning vi har i norra Sverige. Det är bra att han har ett fortsatt uppdrag, och det är väl inte minst bra att det finns ett kansli. Men frågan kvarstår: Behovet är mycket större än vad ministern har påpekat här, och därför frågar jag återigen varför man inte vill inrätta en bostadskommission trots att parterna på bostadsmarknaden kräver detta.

Jag tackar för debatten.

Anf. 158 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! I sitt avslutande inlägg var Sofia Amloh inne på att vi är överens om att inflationen förstås påverkar. Men hur djup krisen blir beror på hur aktiv politik som bedrivs, tror jag att ledamoten Amloh sa. Precis så ser sanningen ut.

Med en väldigt aktiv och expansiv politik där man brassar på i ett läge då man behöver ta ansvar riskerar man dock att förvärpa situationen. Det skulle drabba inte minst unga byggnadsarbetare på väg in i arbetet om man inte gjorde allt man kan för att få ned inflationen så att räntorna kan börja sänkas igen och vi får mer muskler att använda i bekämpningen av exempelvis arbetslösheten i en lågkonjunktur där inflationen är på mer normala nivåer.

Det är detta ansvar som regeringen nu tar i och med den förda politiken. Jag uppskattar om det finns en stor uppslutning bakom det. Jag har ingenting emot dialog, och jag har ingenting emot samtal. Men det svensk bostadsmarknad behöver, fru talman, är mer av lösningar och mindre av låsningar. Det viktiga är nu att få fram de reformer som hade behövts för länge sedan. De är av strukturell karaktär och handlar om att tillgängliggöra byggbar mark i attraktiva lägen, att korta ledtider och att förenkla och förbättra regelverk. Regeringen arbetar med allt detta i ett högt tempo.

Jag tackar för förtroendet från de socialdemokratiska ledamöterna om de tror att vi skulle kunna göra mer på ett år i lågkonjunktur med hög inflation än vad de själva mäktade med under åtta år i en högkonjunktur där pengar var nästan gratis. Vi kommer dock att fortsätta. Vi kommer att arbeta hårt och lägga fram förslag på strukturreformer som svensk bostadsmarknad behöver – och jag uppskattar förstås om det finns en samsyn när det läggs på riksdagens bord. Den dialogen välkomnar jag.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 25 Svar på interpellation 2023/24:209 om stark järnväg för ökad försvarsförmåga

Anf. 159 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Lars Isacson har frågat mig om jag och regeringen kommer att prioritera upprustningen av banan från Mora till Älvdalen och vidare för att öka Sveriges militära förmåga samt om jag och regeringen kommer att prioritera järnvägsstråket i Västerdalarna så att det går att nå både industri, Sälenfjällen och viktiga militära områden med tåg.

Vi ser nu ett allvarligt säkerhetsläge i Sveriges närområde samt ett kommande svenskt medlemskap i Nato. Frågan vilka nya behov vi ser för totalförsvaret när det gäller transportinfrastruktur har behandlats i bland annat Försvarsberedningens redovisning i juni 2023 i rapporten *Allvarstid* och av Försvarsmakten i underlag till regeringen i november 2023. I Regeringskansliet pågår arbete med att analysera behov med anledning av ett kommande Natomedlemskap. Exakt hur behovet kommer att se ut går inte att svara på i dag, utan det måste göras en analys i ett senare skede när alla fakta är tillgängliga.

När det gäller järnvägar i Dalarna inväntar regeringen bland annat Försvarsberedningens delbetänkande i slutet av detta år samt slutbetänkandet i april 2024 som ett av underlagen för regeringens prioriteringar av infrastrukturåtgärder. Regeringen har även inlett arbetet med en ny nationell plan för 2026–2037 genom att i ett första steg ge Trafikverket i uppdrag att ta fram ett inriktningsunderlag.

I uppdraget anges att Trafikverket i den långsiktiga planeringen för utvecklingen av transportsystemet och i planeringen för att stärka myndighetens operativa förmågor vid vidmakthållandet av transportinfrastrukturen ska beakta totalförsvarets krav i enlighet med vad som anges i förordningen om statliga myndigheters beredskap. Trafikverket ska redovisa inriktningsunderlaget senast den 15 januari 2024.

Anf. 160 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Andreas Carlson för svaret.

Med Sveriges nya säkerhetspolitiska situation och de utmaningar som klimatförändringarna för med sig är det tydligt att vårt lands försvar och klimatarbete har gemensamma intressen. En konkret åtgärd i detta avseende är investeringar i järnvägsinfrastruktur särskilt för militära ändamål, det vill säga transporter av tung militär materiel, vilket inte bara skulle gynna försvaret utan även bidra till en mer hållbar transportsektor.

I dag står vi inför nya säkerhetsutmaningar och miljöhot som kräver genomtänkta lösningar. Min fråga till infrastrukturministern belyser behovet av att investera i Älvdalsbanan, Västerdalsbanan och Särnabanan, inte bara som en del av vår försvarsstrategi utan också som en katalysator för regional utveckling. Det gäller särskilt tillgängligheten till Sälenfjällen och Idrefjällen samt stöd till den lokala industrin.

Jag tackar ministern för svaret, men jag skulle gärna vilja ha mer klarhet i hur regeringen avser att balansera de försvarsmässiga behoven mot de civila, särskilt med tanke på dessa banors potential för regional ekonomisk tillväxt och miljövänligare transportalternativ.

Förra veckan blev den här interpellationen brännande aktuell genom det nya försvarsavtalet med USA. En av de mer strategiska platser som pekas ut i avtalet är skjut- och övningsfältet Trängslet i Älvdalen, strategiskt placerat mellan Sverige och Norge. Det är ett stort område, Sveriges näst största övningsfält. Här samövar länder i Europa, och här höjer Sverige sin försvarsförmåga. Trängslet är miljöprövat och godkänt för skjutning 190 dagar om året. Här kan arméns samtliga truppslag öva. Övningsfältet har till och med ett godkänt målområde för stridsflyg. Var skulle Sverige eller Nato hitta ett sådant område i dag? Sverige måste satsa på infrastrukturen runt fältet.

I sitt svar säger statsrådet att ”Trafikverket i den långsiktiga planeringen för utvecklingen av transportsystemet och i planeringen för att stärka myndighetens operativa förmågor vid vidmakthållandet av transportinfrastrukturen ska beakta totalförsvarets krav i enlighet med vad som anges i förordningen om statliga myndigheters beredskap” och att ”Trafikverket ska redovisa inriktningsunderlaget senast den 15 januari 2024”.

Det är ett bra och viktigt uppdrag, men det kräver att både Trafikverket och Försvarsmakten även prioriterar det civila försvaret i totalförsvaret med bättre persontransporter och godstransporter för vår viktiga industri. Det finns ett gyllene läge nu att på riktigt stärka både det civila försvaret och det militära försvaret. Det är ett gyllene läge för infrastrukturministern att få medel till infrastruktuursatsningar, inte minst i de delar av landet där vi inte bor lika trångt, där vi har mycket industri och som många vill besöka.

Fru talman! Min fråga till infrastrukturministern är: Hur planerar regeringen att konkret prioritera och harmonisera dessa olika intressen i sin infrastrukturplanering?

Anf. 161 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag uppskattar Lars Isacssons engagemang i de här frågorna. Jag har vid flera tillfällen pekat på vikten av robusthet och redundans i infrastrukturen. Det går inte nog att understryka transporterens betydelse för ett fungerande samhälle och ett fungerande försvar. Det gäller både den

militära delen och civilförsvaret. Det är också därför det beskrivs som just totalförsvaret i det inriktningsunderlag som Trafikverket nu arbetar med att ta fram. Man arbetar också med ett utredningsuppdrag vad gäller just höjd beredskap, och det kommer att ge ett underlag till den nästkommande nationella planen.

Regeringen arbetar som Isacson vet om mycket målmedvetet för att Sverige ska bli fullvärdig medlem i Nato. Sverige står redo att bidra till Natos avskräckning och försvar. I detta ingår världlandsstöd. Svenskt territorium är centralt för försvaret av norra Europa och för att möjliggöra förstärkningar från exempelvis Nordamerika. Där pekar Försvarsberedningen på att det finns behov av att förstärka i väst-östlig riktning, inte minst från norska hamnar över Sverige vidare till Finland.

Jag har, som jag nämnde i mitt interpellationssvar, fru talman, tagit del av Försvarsmaktens behovsanalys. Jag kan förstås inte gå in på den i alla delar, men den är en mycket viktig del för mig och för hela regeringen i arbetet med att ta fram den nya nationella planen.

Vi har redan vidtagit ytterligare åtgärder för att förstärka vår beredskap när det gäller infrastrukturen. Det handlar om att säkerställa upprätthållandet av tågfarjeförbindelsen Trelleborg–Tyskland, att stärka sjöfartens konkurrenskraft och att utreda reservhamnskapacitet i Visby hamn på Gotland. Precis som jag nämnde tidigare ska Trafikverket föreslå åtgärder för att stärka krisberedskap och civilt försvar samt höja förmågan vid höjd beredskap och ytterst i krig.

När det gäller de sträckor och banor som ledamoten tar upp tror jag att ledamoten mycket väl förstår att jag i det här skedet inte kan uttala mig om vilka sträckor som kommer att vara prioriterade i arbetet med den nationella planen, eftersom Trafikverket nu har det uppdrag som jag beskrev, både inriktningsunderlaget och det som gäller krisberedskap.

Västerdalsbanan går mellan Repbäcken i Borlänge och Malungsfors. Den sista etappen, från Rågsveden till Malungsfors, återinvigdes 2019 efter att Trafikverket investerat 48 miljoner kronor i att upprusta banan mellan Rågsveden och Malung. Älvdalsbanan är en 38 kilometer lång järnvägslinje som börjar i Mora och slutar i Märbäck i Älvdalens kommun. Från Märbäck är det cirka 3 kilometer till Älvdalen och knappt 40 kilometer till Trängslet, som ledamoten nämner.

Jag säger detta för att informera ledamoten om att vi förstås har full koll på detta. Vi har dock inga besked kring enskilda infrastrukturprojekt i det här läget. Det är inte så infrastrukturplaneringen fungerar. Däremot kommer vi att återkomma, och i ett första steg kommer Trafikverket att återkomma.

Jag vill också svara på frågan hur vi ska balansera de civila ändamålen mot de militära. Det finns ju synergier även för godstransporter och persontransporter. Allt detta kommer förstås Trafikverkets uppdrag att ge ett underlag för när det redovisas. Jag kommer att återkomma i den frågan.

Anf. 162 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Andreas Carlson för inlägget. Det var mer fylligt än interpellationssvaret, vilket jag uppskattar.

Natochefen Jens Stoltenberg säger i en intervju i SVT att norra Sverige är av särskild betydelse. Han menar att det nu krävs en analys av vilken infrastruktur som krävs för att flytta trupp och militära försörjningslinjer.

I stället för nord-syd måste perspektivet i större utsträckning bli väst-öst, uppger han, och det bekräftade också infrastrukturministern. Jens Stoltenberg säger: Vi ser i kriget i Ukraina hur extremt viktigt det är att få fram ammunition, drivmedel och styrkor till fronten i kris eller krig. Det betyder att vi måste se över hamnar och järnvägar så att infrastrukturen finns på plats, framhåller Stoltenberg.

Utmaningen handlar i korthet om att klara effektiva transporter av soldater och tung utrustning. En stridsvagn väger upp till 70 ton, och det handlar om anpassningar av vägar och järnvägar som måste göras i god tid. Bakgrunden är också att USA sedan lång tid tillbaka lagrar stora mängder krigsmateriel i Norge. Det handlar om stridsfordon och ammunition som vid en eventuell militär konflikt i Skandinavien eller närområdet kan behöva transporteras till Finland eller Sverige.

Min interpellation handlar specifikt om nordvästra Dalarna men gäller såklart hela inlandets kritiska betydelse vid gränsen mellan Sverige och Norge. Denna region är avgörande inte bara för Norden utan även för vårt kommande Natomedlemskap. En välutvecklad infrastruktur här skulle markant förbättra vår militära beredskap och försvarsförmåga. Det är därför vitalt att vi inser potentialen i att investera i denna del av landet. Dessa satsningar skulle inte bara stärka vår säkerhet utan även skapa en grund för fortsatt ekonomisk och miljömässig hållbarhet.

Fru talman! Statsrådet Andreas Carlson var inne på det här, men jag skulle vilja att han utvecklade mer hur regeringen avser att samordna dessa infrastrukturprojekt med våra Natopartner, särskilt med tanke på Norges geografiska närhet och strategiska betydelse.

Anf. 163 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Låt mig först konstatera att det mycket riktigt är så att norra Sverige är av särskild betydelse. Jag hoppas att jag citerade ledamoten rätt, som i sin tur citerade Stoltenberg. Detta har jag också framfört på alla nivåer där jag rör mig, inte minst till EU-kommissionären med tanke på de stödpengar som går att söka inom CEF för militär mobilitet.

När vi blir medlemmar i Nato kommer vi förstås att vara mycket aktiva i att presentera de förstärkningar som vi ser som ett underlag för att få finansiering via NSIP, Natos infrastrukturfond. Det här kommer förstås att vara viktigt.

Det blir inte automatiskt mer pengar till infrastruktur för att man har angelägna behov av totalförsvarskaraktär, utan det kommer som alltid att ske viktiga prioriteringar när det gäller alla de infrastrukturbehov som vi ser i stora delar av vårt land av olika skäl.

Som jag var inne på i mitt förra inlägg, fru talman, finns det också nytiga synergier i detta. Saker som man förstärker för godstrafik kan ju också vara sådant som underlättar för militär mobilitet. Vi är ännu inte medlemmar i Nato, vilket jag inte tror att någon har missat, men vi jobbar mycket aktivt för att bli det. Först då får vi också full insyn i Natos regionala planer.

Frågan om exakt hur vi kommer att göra är inte för tidigt väckt, men svaret skulle vara för tidigt. Jag vill inte kritisera ledamoten för att ställa frågan, fru talman. Men jag kan i det här läget inte besvara den på ett mer utförligt sätt än vad jag redan har gjort.

Det är inte så att vi sitter och väntar på att de regionala planerna ska dimpa ned. Precis som jag sa i mitt första svar har vi Försvarsberedningens tidigare rapportbetänkande *Allvarstid* på bordet. Vi kommer att få ett delbetänkande i slutet av detta år och ett slutbetänkande i april. Det kommer förstås att bli ett viktigt underlag för infrastrukturplaneringen utöver det som vi får tillgång till när vi blir medlemmar i Nato.

Därtill har vi ett fördjupat nordiskt samarbete om transportinfrastrukturen där jag har en tät och nära dialog med min norska kollega, min finska kollega och min danska kollega om den här typen av frågor.

I Regeringskansliet och i regeringen arbetar vi närmare Försvarsdepartementet än tidigare. Försvarsministern och jag har ett mycket nära samarbete med tanke på, precis som jag sa, att transportinfrastrukturen är en nödvändig möjliggörare för de andra satsningar som görs på försvaret i denna mycket tuffa tid för Sverige och för vår omvärld av säkerhetspolitisk karaktär.

Den kommer att vara en tung del i prioriteringarna framöver. Vi kommer förstås att återkomma med fler svar på den här typen av frågor. Det här är en debatt, en diskussion och en dialog som jag avser att hålla nära riksdagens ledamöter och riksdagen. Det gäller inte minst när vi presenterar infrastrukturpropositionen senare nästa år enligt den planering vi har.

Anf. 164 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Jag räknar inte med att få några klara besked här av statsrådet. Men jag vill väcka frågan så tidigt som möjligt och lyfta fram regionala synergier och vinster. Det gäller särskilt när Sverige befinner sig i ett nytt säkerhetspolitiskt läge.

Sverige står också inför stora utmaningar då klimatet förändras. Att försvars- och klimatarbete har gemensamma intressen är uppenbart. I Dalarna finns en av Sveriges och kanske Europas viktigaste övningsplatser för militär, Älvdalens skjutfält.

Försvarsmakten vill se över om den järnväg som fanns tidigare, Älvdalsbanan, skulle kunna användas för tunga transporter av fordon och materiel. Förra veckan skrevs det ett avtal med USA där Älvdalens skjutfält namnges som strategiskt betydelsefullt. Med en förlängning av Älvdalsbanan, Särnabanen och Västerdalsbanan uppnås även redundans i systemet och andra stora vinster.

Det skulle för det första öka säkerheten och ge bättre förutsättningar för vårt försvar av landet tillsammans med Norge och Nato, och det skulle öka vår militära förmåga.

Det skulle för det andra öka möjligheterna för besöksnäringen genom bättre kollektivtrafik. För den så viktiga besöksnäringen för Dalarna i allmänhet och för Sälenfjällen och Idrefjällen i synnerhet skulle det kunna vara nästa stora lyft.

För det tredje är Dalarna ett exportlän och industrilän. Stora mängder gods hanteras, och nyindustrialisering ökar behovet av bra transporter på järnväg. En satsning på infrastrukturen för järnväg kommer att ge stora positiva effekter för industrin och exporten.

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för debatten. Min förhoppning och uppmaning är att infrastrukturministern tar med sig detta nu när planerna ska realiseras. Jag får önska ett stort lycka till i förhandlingarna med både EU och Nato om medel till infrastruktur för totalförsvaret.

Anf. 165 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill tacka Lars Isacson för det och för engagemanget som uppenbart är angeläget i det mycket svåra säkerhetspolitiska läge som Sverige är i. Vi är inte ensamma i det, utan står tillsammans med andra i det.

Det avtal som har tecknats med USA som Lars Isacson lyfter fram är något väldigt positivt. Men det är också förstås viktigt att transportinfrastrukturen möjliggör innehållet i det. Därför kommer det att vara en viktig del att säkerställa och möjliggöra militär mobilitet och värdlandsstöd i den transportinfrastrukturplan som vi arbetar med att ta fram och som framför allt Trafikverket har i uppdrag att ta fram de första stegen för.

Fru talman! Jag ser fram emot fortsatt dialog. Jag tackar för det samtal vi har haft på kvällskvisten här i kammaren i kväll. Låt mig också säga att detta är något som är angeläget för hela regeringen. Jag nämnde försvarsministern, och även ministern för civilt försvar kan och förstår terrängen väldigt väl i Dalarna. Jag tackar för och tar med mig de medskick som ledamoten har gett i kammaren här i kväll.

Jag vill understryka att det förstås är någonting som vi är väl medvetna om. Det kommer nu att fortsätta att övervägas i det fortsatta arbetet med nationell plan framöver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 26 Svar på interpellation 2023/24:219 om redovisningsregler

Anf. 166 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Alireza Akhondi har frågat mig om jag avser att ta några initiativ för att åtgärda den problematik han beskriver i sin interpellation.

Alireza Akhondi beskriver att kostnaderna för att bygga bostäder i vissa delar av landet, ofta på landsbygden, överstiger bostädernas marknadsvärde vid färdigställandet, vilket leder till nedskrivningar av deras värde. Detta påverkar enligt Alireza Akhondi investeringsviljan och kan därmed i längden försvåra för berörda kommuner att ta sitt ansvar för bostadsförsörjningen. Alireza Akhondi påpekar att detta delvis beror på EU-lagstiftning och den så kallade Allbolagen, men att redovisningsregler regleras i årsredovisningslagen. Slutligen konstaterar Alireza Akhondi att möjligheter finns att underlätta byggande i hela landet, om viljan finns.

Jag tackar Alireza Akhondi för att han lyfter fram den angelägna frågan om bostadsförsörjning på landsbygden. Det stämmer att det enligt svensk och europeisk rätt finns en gräns för vilken typ av stöd som kan ges till bostadsbolag. Det stämmer också att redovisningsregler finns i årsredovisningslagen. Det är dock viktigt att påpeka att även regellättnader för vissa delar av en bransch kan utgöra otillåtet statsstöd. Jag vill i sammanhanget påminna om att Bokföringsnämnden 2020 övervägde ändringar av sina allmänna råd just som ett sätt att komma åt den problematik som interpellanten beskriver. Nämnden bedömde dock att sådana ändringar inte skulle vara förenliga med svensk lag eller bakomliggande EU-direktiv. Jag ser ingen anledning att i dag göra en annan bedömning.

Med det sagt instämmer jag helhjärtat i att det finns möjligheter att underlätta byggande i hela landet. Regeringens målsättning är att öka tillgången på byggbar mark, förenkla byggreglerna, korta ledtider i plan- och byggprocessen och förbättra möjligheterna till eget ägande.

Anf. 167 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Calimec Europé AB 305 miljoner, FL-Prefab AB 103 miljoner, SMA Infrastructure Örebro AB 87 miljoner, Construction Value Sweden AB 68 miljoner, AB Rörbjörnen 66 miljoner, Jafab El AB och Jafab VVS AB 91 miljoner, NH i Luleå 52 miljoner, 3A Betong AB 48 miljoner, Ronald Gustavsson Grävmaskiner AB 43 miljoner och VTA VVS AB 39 miljoner – nu undrar säkert statsrådet varför jag läser upp en massa företagsnamn. Det är företag i byggsektorn som har gått i konkurs i november 2023. Tillsammans omsatte de tio företagen 902 miljoner kronor. Tillsammans hade de företagen flera hundra anställda. Det är anställda som nu lagom till julen blir av med sin försörjningstrygghet.

Vi har ungefär 7 000 varslade inom byggsektorn i dag. Det är 1 328 företag som har gått i konkurs. Det är en 29-procentig ökning i år. Enligt UC går staten miste om 46 miljarder kronor i uteblivna skatter för de konkurser som har uppstått i samband med krisen.

Nu beskyller inte jag statsrådet för företagskonkurser. Det är inte statsrådets fel. Men statsrådet med ansvar för både infrastrukturen och bostäderna har alla möjligheter i världen att agera och komma med förslag på åtgärder som löser eller åtminstone lindrar den kris som vi befinner oss i.

Problemet är att jämfört med hur det var innan statsrådet tillträdde byggs det nu bara en fjärdedel av antalet bostäder. Ärendelistan är tom. Propositionslistan är tom. I den här kammaren finns det i oppositionsrollen inte så många andra verktyg, åtminstone inte till vårt förfogande, för att utkräva ansvar från regeringen än att vädja om åtgärder.

Jag har stått ett flertal gånger i den här talarstolen och bett om konkreta förslag som löser frågor. Statsrådet har gång på gång sagt: Vi jobbar för fullt. Men vi ser ju inte vad ni gör på Regeringskansliet. Det vi ser är de propositioner ni lämnar på vårt bord.

Statsrådet säger, apropå den här specifika frågan, att han inte har för avsikt att göra något särskilt just nu. Men det här är lågt hängande frukt, och det finns ett antal andra lågt hängande frukter som han skulle kunna komma med förslag till riksdagen om för att lindra den kris som statsrådet nu har stått här i flera timmar och svarat på diverse interpellationer om.

Anf. 168 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Detta är en debatt som ska handla om redovisningsregler, men jag vet inte om ledamoten Alireza Akhondi ens nämnde redovisningsreglerna så särskilt mycket under sitt inlägg.

Det gäller de här så kallade K3-reglerna, eller K2, för mindre företag. De har tillsammans med höga byggkostnader och problem med tillgång till mark till följd av strandskydd och riksintressen pekats ut som de tre största problemen för att bygga på så kallade svaga marknader.

Redovisningsreglerna är inget nytt; de har kritiserats under lång tid. Även Kommunutredningen som tillsattes 2017, vad jag kan minnas, som jag satt med i lokaliserade just redovisningsreglerna som ett stort problem för många kommuner, framför allt på vår landsbygd.

Viljan att bygga uteblir då, trots att det egentligen kan finnas en bra ekonomi i att bygga i form av inkommande hyror under lång tid framöver. Men om det inte är möjligt att bygga på grund av att reglerna förstör ekonomin i själva projektet uteblir viktiga satsningar i kommunerna, vilket i sin tur medför bostadsbrist.

Problemet med redovisningsreglerna är att det inte finns en enkel lösning. Ledamoten Alireza Akhondi påstår att det är lågt hängande frukt. Men någonstans måste ju värdet också vara det verkliga värdet, eller i alla fall nära det. Det råder ibland också lite olika tolkningar av vad värdet ska vara. Mindre avvikelser kan man kanske bortse ifrån, men större avvikelser måste ju förr eller senare återställas till korrekt värde. Annars har vi en massa företag som har över- eller undervärderade byggnader, och det i sig är en riskfaktor.

Jag kan konstatera att byggsubventioner liknande dem som har funnits tidigare inte är en lösning på problemet. De skapar mer problem än de löser. När en ny fastighet byggs med en subventionerad kostnad sänker den också värdet på omgivande fastigheter, inte minst för att hyran hålls nere.

Enligt Socialdemokraternas egna beräkningar ska det vara ungefär 1 500 kronor lägre hyra på en subventionerad bostad. Det gör i sig att avkastningen från liknande fastigheter i området begränsas, och det blir en ond spiral där det sänkta värdet på grund av subventionerna förstör marknaden. Det leder i sig till ännu mer hinder för att ny bebyggelse på marknadsmässiga villkor ska uppstå.

Det som jag närmast skulle vilja ifrågasätta är hur seriösa Centerpartiet egentligen är när de säger sig vilja se mer byggande när de samtidigt tar bort regeringens satsningar på att stimulera planer för bostadsbyggande i sin budget. 20 miljoner för att ändra planer och 60 miljoner för nya planer – det var ingenting som föll i god jord i Centerpartiets budgetarbete.

Till detta lägger de att de tar bort energieffektiviseringen på småhus, som det är mycket av på landsbygden. De drar även ned på Lantmäteriet. På vilket sätt skulle byggandet öka när Lantmäteriet får mindre resurser?

Totalt sett finns det flera saker som får mig att ifrågasätta vad Centerpartiet egentligen vill med bostadspolitiken. Vill de verkligen se fler bostäder, och varför drar de i så fall ned på det som skulle kunna skapa fler bostäder?

Anf. 169 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Redovisningsreglerna nämns i interpellationen. Kravet på affärsmässighet i Allbolagen gäller även redovisningsprinciper. Sverige har en professionell och välfungerande allmännytta som givetvis ska följa god redovisningssed.

Frågan om tillämpningen av årsredovisningslagen har utretts av tidigare regeringar och granskats av Bokföringsnämnden under föregående mandatperiod, som jag upplyste om i mitt interpellationssvar. Jag tycker att nämnden var tydlig i sin bedömning: En ändring av K3-regelverket är inte förenlig med årsredovisningslagen eller dess bakomliggande EU-direktiv – det direktiv som bland annat säkerställer att de som vill investera i svenska företag ska kunna lita på att uppgifterna i svenska årsredovisningar är rättvisande och att dessa går att jämföra med företag i andra länder.

Fru talman! Det handlar alltså om en bedömning som har gjorts utifrån tidigare utredningar och ett utlåtande efter en granskning som Bokföringsnämnden gjorde under förra mandatperioden. Det är inte så att jag skippar att plocka lågt hängande frukt i detta specifika fall. Det här är väl utrett, vilket jag redogjorde för. Ledamoten får gärna beskriva hur han ser att man skulle kunna gå runt detta och om Bokföringsnämnden har fel enligt ledamotens tycke. Men jag gör ingen annan bedömning än Bokföringsnämnden i det här fallet.

För att långsiktigt förbättra bostadsmarknaden i hela landet behövs i stället reformer som åtgärdar de strukturella problemen på bygg- och bostadsmarknaden. De problem vi ser drabbar alla som behöver en bostad i hela landet. Regeringens målsättning är att öka tillgången på byggbar mark, att förenkla byggreglerna, att korta ledtiderna i plan- och byggprocessen och att förbättra möjligheterna till eget ägande.

Här har samarbetspartierna som har tecknat Tidöavtalet pekat på en reform som vi nu kommer att ta fram och en utredning vi kommer att tillsätta för att genomföra reformer, förändringar och förbättringar för att man ska kunna bygga i attraktiva sjönära lägen eller nära diken, våtmarker och mindre sjöar. Detta är i dag en hämsko på utvecklingen, inte minst på landsbygden.

Här tror och hoppas jag att det ska kunna finnas en samsyn med Centerpartiet för att få till en bättre fungerande bostadsmarknad och ett byggande även på landsbygden, där strandskyddslagstiftningen i dag är något som hindrar detta och lägger en våt filt över utvecklingen.

Anf. 170 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Jag vet inte i vilken ände jag ska börja. Jag kan ju börja med att det är lite märkligt att Sverigedemokraterna i en interpellationsdebatt, som vi i oppositionen har med regeringen, enbart ägnar sig åt att kasta skit på Centerpartiet i en fråga där de dessutom påstår att problematiken har varit känd sedan tidigare. Om man är en del av regeringsunderlaget har man också ett ansvar för att föra frågorna framåt i stället för att sitta här och ägna sig åt pajkastning på oppositionspartier.

Sedan har vi detta med strandskyddet. Det är jättekul att ni nu dammar av samma förslag som ni tillsammans med ert stödparti förut valde att rösta nej till. Och så säger ni att ni hoppas att Centerpartiet väljer att samarbeta i denna fråga. Det är klart att vi kommer att rösta för det förslag som vi var med och tog fram och som redan i dag kunde ha varit på plats och varit en del av lösningen som statsrådet efterfrågar.

Frågan om redovisningsregler är ingen ideologisk fråga, Andreas Carlsson. Den är inte särskilt komplex. Det handlar i grunden om siffror på ett papper. En företagare kan se en marknad – om jag bygger det här hyreshuset här kan jag få det uthyrt och få ihop kalkylerna för driften, för att betala av lånen och så vidare. Vad den företagaren eller det bostadsbolaget faller på är en jättemärklig lagstiftning som Sverige har ”goldplejtat” baserat på ett EU-direktiv.

Jag hade ett möte med FAR, som inte kände igen den här frågan. De tycker att detta är jättemärkligt.

Jag vill ändå upplysa statsrådet om att det är vi i denna kammare som bestämmer vilka lagar och regler som ska gälla i Sverige. Det är inte Bokföringsnämnden som bestämmer hur lagarna i det här landet ska se ut.

Jag vill återigen vädja till statsrådet: Detta är lågt hängande frukt. Det handlar om en teknikalitet i årsredovisningslagen. Statsrådet ville att jag som enskild riksdagsledamot skulle komma fram med förslag på hur man löser denna abrovink, men det är statsrådet som sitter på Regeringskansliets alla utredningsresurser. Det finns inga utredningsresurser i den här kammaren.

Visst, jag kan komma med förslag. Men kan statsrådet här och nu lova mig att om jag kommer med ett lösningsförslag kommer statsrådet att omhänderta det förslaget och se till att vi får en proposition på riksdagens bord så att vi kan lösa ut denna fråga i väntan på allt annat som statsrådet säger sig arbeta med inom ramen för sitt ansvarsområde?

Anf. 171 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Att det är ett känt problem med K3-reglerna vidhåller jag, men man har inte gjort någonting åt det. Det har ju tillsatts en utredning, och det man kom fram till var att värdet måste vara rättvisande. Därmed kan man inte hitta på ett låtsasvärde.

Jag blir lite konfunderad när ledamoten Alireza Akhondi pratar om att detta bara är siffror på ett papper. Jag vill minnas att Alireza Akhondi är utbildad i ekonomi. Problemet är inte siffror på ett papper; problemet är att värdet av fastigheten är lägre än byggkostnaden varit när man byggde fastigheten.

Ekonomi är oftast siffror på ett papper, men de motsvarar ju ett värde. Skriver man ett högre värde än det verkliga värdet blir det missvisande. Det blir missvisande för alla som egentligen har med bolaget att göra på något sätt. Då skulle bolaget som äger fastigheten ha ett falskt värde, så att säga, i sin redovisning, vilket skulle göra att bolaget blev övervärderat på börsen, till exempel. Det skulle ge en massa andra problem.

Detta är inte någon lågt hängande frukt, som Alireza Akhondi framhöll det som. Tvärtom är det nog så att man behöver komma fram till hur man ska gå runt detta utan att företagen har ett falskt värde i sin ekonomi eller sina redovisningar. Det ser inte jag hur man skulle kunna göra.

Anf. 172 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Detta är inte Bokföringsnämndens uppfattning tagen ur luften, utan den bygger på att man har bedömt detta i förhållande till årsredovisningslagen. Denna är inte heller tagen ur luften eller en lagstiftning som enbart beslutas på grundval av vad som debatteras här inne, utan det finns ett bakomliggande EU-direktiv som reglerar detta. Som jag sa, fru talman, är det ett direktiv som bland annat säkerställer att de som vill investera i svenska företag kan lita på att uppgifterna i svenska årsredovisningar är rättvisande och går att jämföra med företag i andra länder.

Om ledamoten kommer med goda idéer kommer jag förstås inte att avvisa dem på förhand. Däremot är det inte riktigt så enkelt som att det bara är att lägga något på riksdagens bord och fatta beslut om det. Det finns ett beredningskrav för regeringens förslag, det finns ett beredningskrav för utskottsinitiativ i riksdagen och det finns ett beredningskrav för initiativ från enskilda ledamöter, även om de skulle gå vidare och ställas under proposition för beslutsfattande i Sveriges riksdag. Jag vill dock inte på förhand döma ut idéer och förslag som kan komma från Sveriges riksdags ledamöter – det vill jag förstås ha sagt, fru talman.

När det gäller strandskyddet tycker jag att det är väldigt positivt att höra att vi kan lita på Centerpartiet i detta. Jag trodde faktiskt ingenting annat. Däremot finns det också ett beredningsunderlag, apropå beredning, som den tidigare regeringen inte tog med hela av när man beredde det förslaget. Det tittar vi på nu.

Vi kommer att återkomma med förslag som underlättar byggande – inte minst på landsbygden, som den här interpellationen handlar om – och tillgängliggör byggbar mark i attraktiva lägen, där det helt enkelt har dikats av ett dike och blivit strandskydd av det skälet eller runt mindre sjöar och våtmarker där i dag strandskyddet är en våt filt över utvecklingen på landsbygden. Vi kommer att gå ännu längre och tillsätta en utredning med syfte att möjliggöra byggande nära vatten. Även i det avseendet hoppas jag förstås på en bred uppslutning i Sveriges riksdag.

Sedan kommer vi att återkomma med reformer som underlättar för byggande, förenklar och förbättrar regelverk, förkortar ledtider och tillgängliggör byggbar mark. Varför har inte allt detta redan kommit? Jo, det fanns ju ett stort och eftersatt reformbehov vad gällde just de strukturella reformerna. Vi har tillsatt en mängd utredningar, en del med kortare arbetstid och en del förstås med längde för att kunna leva upp till lagstiftningens beredningskrav.

Vi jobbar i ett väldigt högt tempo. Vi hade förstås varit bättre rustade om detta hade varit på plats i större utsträckning. Nu är det inte det i den utsträckning som krävs, men det är lika rätt att ta tag i de strukturella problemen på bostadsmarknaden i lågkonjunktur som i högkonjunktur. Där kommer vi att fortsätta, och där uppskattar jag dialogen med riksdagsledamöter – även i interpellationsdebatter.

Anf. 173 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Jag vill börja med att rikta ett varmt tack till statsrådet Andreas Carlson för den här debatten. De här debatterna är ju knepiga i det avseendet att det är ganska svårt, givet den situation vi befinner oss i med kris på både bostads- och fastighetsmarknaden, att vara väldigt smal. Jag har försökt lite andra metoder i den här talarstolen och använt de lite bredare penslarna. Vi hade ju en debatt med statsrådet om behovet av en kriskommission för svensk bostads- och fastighetsmarknad.

Vi har från Centerpartiets sida försökt väcka två utskottsinitiativ i civilutskottet för att sätta igång processen och visa vår välvilja i att vara en konstruktiv kraft och adressera de samhällsproblem som finns. Men reaktionen från kollegorna i utskottet har varit kalla handen vid bägge tillfällena.

Vi har stått här i ett flertal debatter, och statsrådet lyfter fram vikten av samarbete. Jag föreslår att statsrådet talar med sina kollegor i civilutskottet så att vi också bereds möjlighet att vara konstruktiva, i synnerhet som både Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna har haft väldigt hög svansföring när det kommer till landsbygdsfrågorna.

Nu är det upp till bevis, Andreas Carlson. Leverera riktiga reformer för att människor ska få samma möjligheter att bo överallt i hela vårt vackra, avlånga land! Framåt vårterminen måste det börja hända saker. Jag hoppas verkligen att statsrådet levererar.

Anf. 174 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Tack för tacket och för tilltron, Alireza Akhondi! Den kom till uttryck i det avslutande inlägget. Jag uppskattar dialogen och vill tacka för det utbyte vi har haft i kammaren här ikväll även i den här frågan. Jag ser fram emot mer dialog framöver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 27 Svar på interpellation 2023/24:241 om åtgärder för att öka byggandet och rädda träindustrin

Anf. 175 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Patrik Björck har frågat mig när jag och regeringen tänker sätta in åtgärder för att öka byggandet och rädda den för Sverige och landsbygden så viktiga träindustrin samt vilka åtgärder jag och regeringen planerar att vidta.

Jag vill börja med att säga att jag delar Patrik Björcks bild av hur viktig träindustrin är för Sverige och för landsbygden i synnerhet. Jag har själv haft tillfälle att ta del av flera trähustillverkares beskrivning av läget, och jag är väl medveten om situationens allvar för såväl bostadsbyggandet som helhet som för trähusindustrin.

Sverige befinner sig i ett besvärligt ekonomiskt läge där bostadsbyggandet avtar till följd av omvärldsfaktorer som hög inflation och snabbt stigande räntor. Den höga inflationen och stigande räntor har påverkat hushållens efterfrågan på bostäder och bidrar till höga produktions- och finansieringskostnader. Bostadsbyggandet har i hög grad påverkats av konjunkturnedgången, och utfallet för påbörjade bostäder visar att bostadsbyggandet minskat markant det senaste året.

Byggbranschen drabbas när färre kan investera i ny bostad eller i renoveringar. Regeringen genomför åtgärder för att dämpa effekterna och rädda jobb i byggsektorn.

I budgetpropositionen har regeringen aviserat bland annat att taket för rotavdraget tillfälligt bör höjas, vilket bedöms öka efterfrågan på rotarbeten och främja sysselsättningen i bygg- och anläggningssektorn. Det är en åtgärd som gör skillnad när efterfrågan viker i bygg- och anläggningssektorn. De närmare villkoren framgår av en promemoria som för närvarande är på remiss.

En förutsättning för ökat småhusbyggande, och därmed byggandet av småhus i trä, är att det finns god tillgång till planlagd mark. Därför föreslår regeringen en stimulans till kommuner för framtagande av detaljplaner som möjliggör ny bebyggelse av småhus.

Regeringen har gett Boverket i uppdrag att ta fram underlag för ökat småhusbyggande. I Boverkets uppdrag ingår att redovisa var det finns byggbar mark för småhus. Det ingår även att beskriva var det byggs småhus av olika typer, vilka företag som står för byggandet samt i vilken utsträckning kommuner upplåter tomter för småhusbyggande.

Regeringen har dessutom gett Boverket i uppdrag att utreda möjliga lättnader i byggkrav för studentbostäder. Syftet med uppdraget är att utreda möjligheterna att påtagligt minska kostnaderna vid byggandet av

studentbostäder och möjliggöra ett ökat och mer differentierat utbud på kort och lång sikt.

Regeringen följer noga utvecklingen inom bygg- och bostadsområdet och utesluter inte att ytterligare åtgärder kan vidtas.

Anf. 176 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Tack för svaret, Andreas Carlson!

Vi har i dag kris i byggandet och i träindustrin. Kraftiga åtgärder krävs av regeringen för att rädda jobb och ekonomi och inte minst tillfredsställa behovet av att bo. Bostadsbristen skapar ju inte bara personliga tragedier utan riskerar även att hämma utvecklingen i många delar av landet där satsningar på industriutveckling kräver bostäder.

För perioden januari till september 2023 har varslen inom träindustrin stigit med 400 procent jämfört med samma period föregående år. Man måste gå långt tillbaka för att hitta motsvarande varselsiffror. Detta drabbar landsbygden särskilt hårt. En stor del av träindustrin ligger nära skogsråvaran på mindre orter, och där är träindustrin ofta den största arbetsgivaren.

Träindustrin är viktig för Sverige. Vi behöver öka bostadsbyggandet för att utveckla Sverige. Behovet av nya bostäder är stort. Att bygga i trä ger inte bara fler bostäder och fler jobb i byggsektorn – det gynnar också miljön. Men på grund av regeringens handlingsförlamning förlorar nu många jobbet.

Trots den pågående byggkrisen och den historiskt låga efterfrågan på nya bostäder vägrar regeringen göra något. Nyproduktionen av bostäder har mer än halverats på två år. Under 2021, när vi hade en socialdemokratiskt ledd regering, påbörjades 66 000 bostäder. Under första halvåret med den regering som Andreas Carlson ingår i började endast 14 500 bostäder byggas. Det drabbar träindustrin hårt. Minskat byggande innebär minskad efterfrågan på modulhus, byggmaterial, dörrar, fönster, golv, kök med mera.

Bakgrunden till mina frågor till Andreas Carlson handlar om jobb, bostäder, träindustri, byggbransch och inte minst landsbygd.

Svaret på den första frågan om när statsrådet och regeringen tänker sätta in åtgärder för att öka byggandet och rädda den för Sverige och landsbygden så viktiga träindustrin är mycket oroande, fru talman. Svaret är att regeringen följer frågan noga och inte utesluter att åtgärder kan vidtas. Det ansluter tyvärr till finansministerns uttalande om att regeringen inte avser att agera förrän krisen blir värre.

Den andra frågan om vilka åtgärder statsrådet och regeringen planerar att vidta blir då omöjlig att svara på. Det finns ju inga sådana åtgärder. I stället nämner Andreas Carlson rotavdrag och att se över tillgången på planlagd mark, men det var inte svar på vilka åtgärder man planerar. Det blir ju lite absurt, fru talman, när Andreas Carlson själv konstaterar här i kammaren att orsaken till att efterfrågan på bostäder minskar är ett besvärligt ekonomiskt läge där bostadsbyggandet avtar till följd av hög inflation och snabbt stigande räntor som bidrar till höga produktions- och finansieringskostnader. Då krävs ju helt andra åtgärder av regeringen.

De här svaren duger inte. Frågan om bostadsbyggandet och svensk träindustri är för viktig för att slarvas bort. Jobb, bostäder, träindustri, byggbransch och inte minst landsbygd kräver mycket mer, fru talman. De krä-

ver en aktiv politik. De kräver en regering som förmår att regera och förstår att regera.

Fru talman! Jag vill vädja till Andreas Carlson att göra ett nytt försök. Han sa i sitt svar att han har varit ute och träffat företrädare för trähusindustrin och trähustillverkare. Jag undrar om Andreas Carlson fick med sig bilden av det oerhört tuffa läget och om han är medveten om att de svar som ges på interpellationen i den här mycket angelägna frågan inte kommer att lindra den oro som finns i hela träindustrin.

(Applåder)

Anf. 177 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Efter 17 år som arbetande för en underentreprenör till Södra Skogsägarna är jag glad över att träindustrin uppmärksammas särskilt. Jag ser mig nämligen fortfarande som arbetande inom träindustrin även om jag för tillfället är ledamot i riksdagen. Min koppling till skogen och träindustrin i dag är kanske framför allt min egen skog och mitt eget lilla hobbysågverk.

Träindustrin drabbas givetvis av nedgången på byggmarknaden. Dock kanske man ska vara lite försiktig med att använda ödesmättade uttryck som ledamoten Patrik Björck som uttrycker det som att statsrådet behöver rädda träindustrin.

Träindustrin vill, som så många andra branscher, ha långsiktiga och bra villkor för sin verksamhet. Det är ingen skillnad mot andra industrier. Speciellt för trä är att skogen är klimatsmart. Det vi producerar i skogen kan hjälpa till att binda koldioxid samtidigt som det ger ett mervärde för såväl omgivningen som naturen.

Den svenska skogsindustrin får sällan tillräckligt positiv uppmärksamhet i förhållande till vad den faktiskt bidrar med. Skogen är samtidigt så mycket mer än bara virke till husbyggen. Att rädda skogsindustrin från en eventuell lågkonjunktur kan ju låta lovvärt. Dock undrar jag hur insatt ledamoten Patrik Björck egentligen är.

Under lång tid har efterfrågan varit mycket stor på i princip allt som produceras i skogen. Energiveden har också dragit upp priset, då den konkurrerar med massaveden. Vid en snabb koll i dag låg timmerpriset närmare 1 000 kronor per kubikmeter, och massaveden kostade över 500 kronor per kubikmeter. Detta var på min hemmamarknad i Skåne. Det finns inget köpstopp för tillfället.

I oktober gjorde Dagens industri en omvärldsanalys där man spådde att efterfrågan framöver kommer att öka. Även om det just nu ser ganska – för att inte säga mycket – mörkt ut på den svenska marknaden för bostäder är det övergående. Samtidigt är trä och skogsprodukter på många sätt framtiden, och allt fler efterfrågar de miljövänliga egenskaper som skogsindustrin har.

Totalt sett är skogsindustrin i Sverige alltså en stark framtidsbransch. Det viktiga nu är att inte göra fel saker utan se till att bygga en stabil grund med bra villkor för vår svenska träindustri så att träindustrin här kan lyfta fram sina fördelar och därmed konkurrera med lika förutsättningar som i andra länder.

Höga dieselpriser och osjysta regelverk som ger nackdelar mot andra branscher och andra länders konkurrerande verksamhet behöver givetvis

hanteras. Glädjande är att vår regering har tagit bort den överdrivna reduktionsplikten för att i stället följa andra länders utveckling.

Det är också bra att man förenklar för företagen att konkurrera med miljömärkningar och egenvald hänsyn snarare än att tvinga på dem avsättningar för miljöhänsyn. Det bästa samhället får vi om vi går hand i hand med industrin och om parterna inte motarbetar varandras miljöarbete.

Men vad menar egentligen Socialdemokraterna med att träindustrin behöver räddas?

Anf. 178 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Jag vill inleda med att tacka ledamoten Patrik Björck för att han tog upp en oerhört viktig fråga.

I mitt anförande tänker jag lägga fokus på mitt hemlän och den trähusindustri som finns där. I Jönköpings län och i dess omgivning finns en stor andel av Sveriges industriella trähusproduktion. Det är en bransch som sysselsätter många smålänningar och som levererar klimatsmarta bostäder till hela vårt land. Enligt Träcentrum i Nässjö ligger 75 procent av landets samlade träföretag – alltifrån snickerier, trähustillverkare och möbel- och inredningsföretag till sågverk – inom 15 mils radie från höglandet och Nässjö.

Som har beskrivits här är den ekonomiska situationen tuff. Högre räntor och hög inflation har skapat ett tufft ekonomiskt läge för svenska hushåll, vilket i sin tur innebär en dramatiskt minskad efterfrågan på småhus.

Trähusföretagen har blivit tvungna att göra sig av med personal. Enligt branschorganisationen Trä- och möbelföretagen har drygt 10 procent av de anställda varslats eller blivit uppsagda. I augusti kom beskedet att ett småländskt trähusföretag hade gått i konkurs. I september fortsatte det med varsel efter varsel. OBOS valde att varsla 50 anställda. Det fortsatte i oktober.

Så sent som förra veckan – precis före jul – varslade Forsheda Hus två tredjedelar av sin personalstyrka. Detta skedde bara någon vecka efter att bostadsministern själv hade besökt länet och pratat med trähusföretagen, som skriker efter hjälp. Han fick se öde produktionslokaler som stod tomma på grund av bristande efterfrågan.

Jag hoppas att ministern tar med sig de lärdomar som han måste ha dragit av detta besök. Tyvärr verkar lärdomarna inte vara särskilt stora.

Trähusindustrin och dess underleverantörer är extremt viktiga arbetsgivare för oss i Jönköpings län, och den dramatiska nedgången i efterfrågan drabbar därför länet extra hårt. Ministerns svar är snudd på nonchalant. Det är tomt. Det är ingenting som kommer att underlätta för de företag som just nu sliter hårt för att hålla näsan ovanför vattenytan och som kämpar för att överleva. Det är faktiskt så situationen ser ut i småhusbranschen i Jönköpings län. Att komma dragandes med ett förstärkt rotavdrag, som kanske bidrar på marginalen, när regeringen konsekvent har dragit ned på statliga investeringar som möjliggör bostadsbyggnation är nonchalant.

Region Jönköpings län visar faktiskt vägen, för där agerar den socialdemokratiska regionledningen och tillsätter stödåtgärder för att stimulera trähusindustrin. Regionen förstår att någonting behöver göras. Man undrar ju när Sveriges bostadsminister inser detsamma.

Jag vill fråga bostadsminister Andreas Carlson: När kommer de riktiga och kraftfulla stödåtgärderna på plats för den svenska trähusindustrin och för de trähusföretag som verkar i Jönköpings län?

(Applåder)

Anf. 179 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Jag tackar bostadsministern för svaret.

Innan jag riktar mig till bostadsministern vill jag vända mig till Sverigedemokraternas företrädare, som undrade vad som behöver räddas i träindustrin. SD ser inte konkurserna. SD ser inte varslen. SD ser inte den kraftigt ökade arbetslösheten. Det är ett tydligt tecken på att de är totalt blinda.

Nu tänker jag rikta mig till företrädaren för regeringen, som jag hoppas fortfarande bestämmer.

Vi har diskuterat det antal bostäder som byggdes tidigare. En viktig del i detta är att träindustrin behöver komma fram. En av orsakerna till att vi inte nådde upp ännu högre var att det rådde brist på betongstommar. Här har vi en industri som borde vara en mycket viktigare del än vad den är och som faktiskt har växt fram under åren.

Låt oss fortsätta att utveckla vår egen träindustri så att den kan bli en nyckel för att öka bostadsbyggandet så mycket som behövs! Låt inte kompetensbristen bli ett hinder för framtida bostadsbyggande nu när människor blir tvungna att lämna branschen! Vi vet inte vart de tar vägen, och vi vet inte hur fort vi kan få tillbaka dem för att få igång hjulen igen.

Jag blir lite oroad när jag hör att vi måste gå ännu längre ned i den totala bostadskraschen innan regeringen väljer att agera. Hur många tusen måste bli arbetslösa? Hur många tusen måste lämna branschen för att regeringen ska vakna och se allvaret?

Regeringen skriver att flera åtgärder vidtas för att dämpa effekterna i byggsektorn. Vi har tidigare diskuterat rotavdraget. Jag hävdar fortfarande att det inte kommer att ge någon större effekt. Dessutom är det för sent, för det kommer inte förrän till sommaren. Flera företag som jobbar i rotsektorn varslar människor nu – de kan inte vänta till i sommar på åtgärder. Krisen kommer heller inte att vara över i januari 2025. Det är både felinriktat, för sent och för kort.

Ni lyfter fram ökat småhusbyggande. Det är bra att ni gör det, för det är många människor som efterfrågar detta. Men varför gynna bara en typ av bebyggelse? Träindustrin bygger ju även flerbostadshus. Man inreder dem också med möbler och har inredningsdetaljer som fönster, dörrar och golv, som flera redan har rabblat upp. Träindustrin är inte bara småhusbyggandet, utan den är så mycket mer.

Studentbostäder nämns också. Läs rapporten som Caroline Szyber, tidigare KD:s bostadspolitiska talesperson, tog fram med Studentbostadsförretagen och studentförbunden där de efterfrågar ett investeringsstöd för studentbostäder. Det är ett gemensamt önskemål från dem om att få fram bostäder man har råd med.

Varför lyssnar ni inte på dem som är drabbade och behöver detta i stället för att ta bort krav och riskera att bygga sämre bostäder?

Det räcker inte att följa utvecklingen noga. Man måste agera, och det nu innan krisen har blivit för djup.

(Applåder)

Anf. 180 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar för engagemanget. Det är en mycket tuff situation för trähusindustrin. Jag har själv sett det ledamoten Sigvardsson var inne på, och det är förstås dramatiskt för dem som drabbas. Det är en tuff situation också i ett läge när det behöver byggas fler bostäder i Sverige eftersom det råder bostadsunderskott.

Sju av tio vill bo i småhus, men det är mycket riktigt så att trähusindustrin inte bara handlar om småhus. Det har jag inte heller påstått, Leif Ny-smed. Jag tog till exempel upp studentbostäder i mitt interpellationssvar.

Debattens olika inlägg har handlat ganska lite om inflationen, men man kommer inte ifrån att inflationen har drivit upp både finansieringskostnader och produktionskostnader. Att i detta läge ha en ansvarsfull politik som är svagt åtstramande och som syftar till att finanspolitiken inte ska motverka penningpolitiken är den väg regeringen har valt. Jag tycker att inflationen förtjänar att nämnas, och jag tror inte att ledamöterna i kammaren har några större invändningar mot det eftersom de nog mycket väl förstår att inflationen kombinerat med lågkonjunkturen är omvärldsfaktorer som slår stenhårt mot just byggandet och inte minst den trähusindustri vi nu debatterar.

Har jag fått med mig bilden? Ja, det har jag. Att det finns en stor förståelse för att inflationen och lågkonjunkturen påverkar trähusindustrin är något jag har mött när jag träffar dem som är drabbade. Det finns liksom inga genvägar att ta här. Jag säger dock i interpellationssvaret till Patrik Björck att regeringen förstås är beredd att vidta åtgärder. Men det får inte motverka inflationsbekämpningen, för då kommer trähusindustrin och alla som arbetar där att få en ännu sämre sits. Vi måste därför lyckas att gemensamt hålla nere inflationen. Vi ser att det delvis går åt rätt håll, men det är för tidigt att blåsa faran över. Det gäller alltså att hålla i och hålla ut.

Jag förstår att detta är ett kärvt budskap till dem som precis har fått beskedet att de förlorat jobbet och till de företag som har gått i konkurs. Men om vi inte håller i inflationsbekämpningen kommer det att bli ännu värre och svårare.

Regeringen följer detta noga och är beredd att vidta åtgärder. Vi har vidtagit en viktig åtgärd med rotavdragshöjningen, och den träffar ju också de underleverantörer som lyfts fram här, nämligen producenter av fönster, dörrar och golv. Det är en konjunkturellt riktig åtgärd, och den kommer att rädda en del jobb i sektorn. Därför har vi tagit fram den. Regeringen är beredd att sätta in åtgärder, och de åtgärder vi planerar för handlar också om strukturella reformer som är viktiga och långsiktiga. Givetvis hade vi varit bättre rustade om de redan hade varit på plats.

I nästa runda skulle det vara intressant att höra ledamöterna utveckla hur de ser på inflationsbekämpningen och risken för att situationen blir ännu värre om vi inte lyckas med den viktiga uppgiften.

Anf. 181 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Jag håller med Andreas Carlson om att det är viktigt att bekämpa inflationen, men låt mig påminna om ett gammalt talesätt: Operationen var lyckad, men patienten dog. Man måste kunna hantera en svår ekonomisk situation med inflation och samtidigt se till att en viktig industri i Sverige inte slås ut. Denna industri är inte bara viktig för att den håller företag och jobb igång, utan den fyller ett fundamentalt mänskligt behov

eftersom den skapar möjlighet för människor att bo, möjlighet för ungdomar att flytta hemifrån och möjlighet för hela landet att växa. Det handlar inte bara om att rädda en industri utan också om att möta ett behov.

Fru talman! Andreas Carlson säger att han har tagit del av situationens allvar men kommer till kammaren utan några egentliga förslag. Han kan inte på allvar mena att en översyn av planarbetet eller ett höjt rotavdrag skulle hantera de bekymmer som trähusindustrin står inför. Precis som finansministern antyder Andreas Carlson att det kan komma fler åtgärder när situationen blir sämre, när krisen växer och när fler företag har gått i konkurs. Budskapet är inte bara kärvt – det kan man ju som politiker behöva komma med ibland – utan ganska dåligt, irrationellt och farligt eftersom vi hamnar i en situation då det inte finns så mycket kvar att rädda när vi har tappat den viktiga funktionen att bygga bostäder för att främja industriutvecklingen runt om i landet och enskilda människors privatsituation.

Jag är helt övertygad om att de företag som Andreas Carlson åker runt och träffar inte är nöjda med regeringens åtgärder. Jag är övertygad om att de förstår att inflationen är ett problem, men jag är också övertygad om att de kräver att regeringen ska åtgärda allvarliga problem. Att bara konstatera att problemet är allvarligt och sätta sig ned och rulla tummarna är inte ett ansvarsfullt regeringsarbete.

Andra frågor aktiveras tyvärr av bristen på åtgärder när det gäller trähusindustrin. Niklas Sigvardsson har berättat målande hur det drabbar exempelvis Jönköpings län när företag går i konkurs och folk tvingas ut i arbetslöshet. Det gäller även andra delar av landet. Leif Nysmed var inne på problemet med kompetensförsörjning. Det handlar inte bara om en viktig industri och ett stort socialt behov, utan det slår också ut en generation av byggnadsarbetare och träindustriarbetare om de inte kan bli kvar i branschen.

Arbetsmarknadens parter i denna industri, GS-facket och TMF, har begärt att regeringen ska aktivera korttidsstödet. Om man inte har någon politik för att upprätthålla själva industriproduktionen skulle man åtminstone över tid kunna klara kompetensförsörjningen genom att se till att undvika stora uppsägningar i denna viktiga industri. Är regeringen beredd att aktivera korttidsstödet, som arbetsmarknadens parter begär?
(Applåder)

Anf. 182 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag börjar med att försöka förklara för ledamoten Leif Nysmed vad skillnaden mellan trähusindustri och träindustri är eftersom han anklagade mitt parti för att inte se konkurserna och varslen. Konkurserna och varslen finns inom trähusindustrin. Men träindustrin, som är den Socialdemokraterna pekar ut i sin interpellation, är så mycket mer än trähusindustrin, och flera delar i träindustrin går fortfarande för högtryck. Efterfrågan har tidigare i det närmaste varit överhettad på många områden, och en del kan nog till och med tycka att det är lite skönt att det har lugnat ned sig och inte är lika stor efterfrågan som det har varit.

Med detta sagt är det klart att trähusindustrin är hårt drabbad, för vi har i princip inget byggande över huvud taget. Men jag undrar ändå: Om Socialdemokraternas subventioner och investeringsstöd skulle slå tillbaka i form av höjd ränta, vad skulle det då göra med trähusindustrin? Det skulle försätta trähusindustrin i en ännu sämre situation än den man i dag är i.

Jag tycker faktiskt att det regeringen gör genom att stimulera planer för att mark saknas är helt rätt väg att gå. Jag vet att det bara i Helsingborgs kommun är tusentals personer som står i tomkö för att bygga småhus. Om vi kan få fram några fler tomter än tidigare så kan fler få möjlighet att bygga sitt eget småhus, och de behöver inte stå i kö och vänta lika länge som i dag.

Anf. 183 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Bostadsministern fortsätter att återkomma till de åtgärder som han måste tolka som både kraftfulla och ansvarstagande från regeringens sida. Men det är faktiskt så att Region Jönköpings län ensamt gör mer för att stärka trähusindustrin än vad regeringen gör, och Region Jönköpings län bidrar alltså med 400 000 kronor. Det säger något om hur illa det är ställt med regeringens politik.

Regeringen står de facto handfallen när trähusindustrin står vid ruinens brant, för så illa är det. Det är bara att erkänna hur verkligheten ser ut. Då kommer ministern åter dragandes med att regelförenklingar för studentbostäder ska rädda trähusindustrin. Att studenter ska få sämre tillgänglighet och knappt något dagsljus eller att de ska stå ut med ännu mer buller ska alltså rädda trähusindustrin. Vi kan nog slå fast att det blir många fler trähusföretag som går i konkurs långt innan dessa regelförenklingar börjar gälla.

Bostadsministern kanske ska ta och ringa till regionstyrelsens ordförande i Jönköpings län, Rachel De Basso, och fråga hur man ska göra för att ge direkt stöd till trähusindustrin här och nu. Om Region Jönköpings län klarar att prioritera trähusindustrin i tuffa ekonomiska tider borde faktiskt regeringen klara att göra likadant. För alla företag i trähusindustrin i och runt Jönköpings län kan väl ministern försöka agera som december och den stundande julen bjuder, alltså att se till att vara extra snäll och ge företagen vad de behöver.

(Applåder)

Anf. 184 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Jag konstaterar att både regeringen och SD tycker att fler i den svenska arbetskraften ska behöva bli arbetslösa för att vi måste få ned inflationen och att svenska företag behöver gå i konkurs i större omfattning innan vi kan vidta några åtgärder. De ska alltså drabbas av de omvärldsfaktorer som ministern nämner i sitt svar, som ökade bränsle- och energipriser från utlandet. Det ska liksom vara orsaken till att vi ökar arbetslösheten och försätter företag i konkurs. Det är orimligt, tycker jag.

Jag tycker att krisen är så pass djup nu att vi måste orka ha en aktiv konjunkturpolitik också för att rädda jobben och företagen och för att snabbt kunna ställa om och komma igång med byggandet igen.

Att knuffa behovet framför sig är vad man gör nu. Behovet växer och blir ännu större. Det löser inte problemet. För vad händer den dag hjulen börjar snurra igen och vi ska bygga i kapp behovet? I dag är det 67 000 bostäder som behövs, men när vi knuffar behovet framför oss växer det. Snart är behovet 100 000 om året. Vad händer då? Finns personalen kvar? Behöver vi jaga personal?

Vad händer när det är brist på personal? Jo, det blir ökade kostnader för att man behöver höja lönerna. Vad händer när det blir brist på material för att det ska byggas 100 000 bostäder om året? Då stiger priserna. Det är precis detta som man har knuffat framför sig. Man har inte löst problemet. Man har bara skickat över det till kommande generationer. Det duger inte. (Applåder)

Anf. 185 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill inleda med Niklas Sigvardssons fråga.

Jag tycker att det är positivt att Region Jönköpings län har fattat ett beslut om stöd till trähusindustrin för tillverkning av nödhus till krisdrabbade områden. Det är ju detta som stödet handlar om. Låt mig påminna om vad regeringen gör för just krisdrabbade områden.

Vi har en mycket diger uppgift framför oss i arbetet med att återuppbygga Ukraina. Ukrainas president har här i kammaren via länk lyft fram svensk träindustri och arkitektur. Jag har i de kontakter jag har med företrädare för den ukrainska regeringen också lyft fram den potential som finns i den svenska trähusindustrin. Man är mycket intresserad av att bygga hållbart för en blomstrande framtid för Ukraina och för Ukrainas folk.

Detta står högt upp på regeringens agenda. De stödsatsningar och stöd-paket som regeringen har beslutat om handlar både om militärt stöd och om humanitärt stöd. Detta kommer att behövas för lång tid framöver, också i arbetet för att återuppbygga Ukraina.

Här har jag tagit flera olika initiativ både för att stärka transportinfrastrukturen och bygga upp den men också för att bygga upp Ukraina med den innovation och den kraft som finns i det svenska kunnandet. Vi har ett erkänt kunnande när det gäller att bygga hållbart och att planera samhällen. Från Ukrainas sida är man inte bara intresserad av att återuppbygga landet som det var utan också av att bygga för framtiden.

Här finns en mycket stor potential för trähusindustrin. Flera företag är redan involverade, och regeringen arbetar för att se vilka möjligheter som finns. Vi har gett besked om att Business Sweden ska öppna ett kontor i Kiev, för att ta ett exempel. Det handlar om att i solidaritet med Ukraina, med Ukrainas folk och med andra nöddrabbade områden bistå och hjälpa till, men det kan förstås också innebära arbetstillfällen i den svenska trähusindustrin.

Där har vi ett gemensamt intresse. Detta är någonting som kommer att kräva ett åtagande för decennier framåt, och det är något som regeringen prioriterar.

Men utvecklingen på bygg- och bostadsområdet påverkas mycket av inflationen. Jag tackar för de inlägg som underströk detta också i den andra rundan. Det åskådliggör också att inte finns en quickfixlösning som löser både inflationen och konjunkturen, utan man måste hålla fast i inflationsbekämpningen för att se till att de åtgärder man vidtar inte bidrar till att göra situationen än värre.

Att stimulera planer för byggbar mark och att kartlägga byggbar mark är en av de viktigaste strukturella faktorerna när det gäller att öka trähusbyggandet. Jag sa också att vi inte utesluter att ytterligare åtgärder kan vidtas.

En ledamot nämnde stöd vid korttidsarbete. Korttidsarbete innebär att en arbetstagare under en begränsad tid går ned i arbetstid samtidigt som

arbetsgivaren får ekonomiskt stöd av staten för kostnaden för korttidsarbete.

När regeringen håller i inflationsbekämpningen och om vi lyckas med den gemensamt kommer andra verktyg att finnas tillgängliga om konjunkturen biter sig fast. Här utesluter jag inte olika åtgärder. Som jag sa i mitt svar kan ytterligare åtgärder komma att vidtas, men vi måste lyckas hålla nere inflationen.

Anf. 186 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Det där sista var lite grumligt. Var det ett ja eller ett nej till att aktivera korttidsstödet? Det har Andreas Carlson möjlighet att återkomma till. De andra frågorna har vi egentligen inte fått något svar på, men det sista får Andreas Carlson gärna utveckla.

Regeringen har inte utvecklat utan avvecklat investeringsstödet och talat om regelförenklingar. 40 000 lägenheter i kön var det när regeringen klippte investeringsstödet, och det får svåra konsekvenser då det som bekant inte går att bo i en regelförenkling.

Regeringen står och ser på medan byggbranschen och träindustrin kraschar. Jag kan berätta för ledamoten från SD att träindustrin är mycket mer än trähus. Också möbler, dörrar, fönster och allt möjligt dras med när byggbranschen kraschar.

Sedan ska löntagare förlora sina jobb och företag gå i konkurs. Det är den bistra sanningen. Men Sverige förtjänar bättre, fru talman. Vi socialdemokrater har förslag på en annan politik. Det finns möjlighet att få fart på bostadsbyggandet om man för en aktiv politik i stället för att sitta och titta på och hoppas att allting ska bli bättre av sig självt.

Det handlar till exempel om statliga byggkrediter, medfinansiering till nyproduktion och statlig byggstimulans i form av ett produktionsstöd riktat till mindre orter med stora industrietableringar och till ungdoms- och studentbostäder.

Vi pratar om startlån för förstagångsköpare. För att ge alla människor möjlighet att köpa en bostad föreslår vi socialdemokrater ett startlån. Detta skulle stimulera efterfrågan och bidra till ett ökat byggande.

Det som är så viktigt med denna debatt är att se att det finns skillnader i politiken. Vi socialdemokrater har alternativ och konkreta åtgärder, medan regeringen och bostadsministern sitter och hoppas att allting ska bli bättre. Man använder väl Riksbanken som ett SMHI och ser om inflationsförväntningarna ska minska eller öka.

Vi socialdemokrater har verkstad, vi har politik och vi har åtgärder.
(Applåder)

Anf. 187 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Tänk om Patrik Björcks regering hade haft verkstad under de åtta år då man hade chansen att göra något åt de strukturella problem som finns och som har funnits under lång tid på bostadsmarknaden.

Tänk om man hade kortat ledtider, om man hade förenklat regelverk och om det hade tillgängliggjorts byggbar mark i attraktiva lägen så att situationen för småhusindustrin och småhusbyggande hade varit bättre rustad.

Tänk om man inte ständigt hade prioriterat bort att sju av tio vill bo i småhus utan haft reformer, såsom dem vi nu är på gång att sjösätta. Det är

klart att det tar lite tid när det var ett tomt bord vad gäller just att bygga småhus, att kartlägga byggbar mark och att se till att man kan bo i attraktiva lägen i Sverige.

Och så har vi ledtiderna, som kanske inte kostade så mycket när pengar var gratis, under den tid då Patrik Björcks regering styrde, men som nu märks extra hårt hos de hushåll som i dag både är hårt pressade och inte kan investera men också hos de finansierings- och produktionskostnader som har skjutit i höjden.

Det är glädjande att Socialdemokraterna har verkstad nu, men det hade varit bättre om de hade haft verkstad betydligt tidigare än så, fru talman.

Vi sitter inte och rullar tummarna. Vi har många utredningar på gång. Vi kommer att komma tillbaka till kammaren med de reformer som behövs. Som jag också har sagt utesluter vi inte att ytterligare åtgärder kan behöva vidtas. Det är uppenbart att situationen är tuff. Men vi måste hålla ut och bekämpa inflationen, för det är den som är roten till mycket av det onda som just nu slår hårt, inte minst inom träindustrin, som interpellationen handlar om.

Jag tackar så mycket för debatten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 28 Svar på interpellationerna 2023/24:259 och 268 om bostadssituationen i Sverige

Anf. 188 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Eva Lindh har frågat mig hur jag avser att agera för att motverka hemlösheten, hur jag avser att hantera bostadsbristen samt när den nya kartläggningen av hemlösheten i Sverige kommer att presenteras. Adrian Magnusson har frågat mig vilka reformer jag avser att lägga fram för att se till att bostadssituationen för studenter förbättras under mandatperioden och vad jag hittills har gjort för att förbättra bostadssituationen för studenter.

Jag vill börja med att säga att jag delar interpellanternas bild av situationen på bostadsmarknaden. Det behöver byggas fler bostäder över hela landet, och det är viktigt att det finns ett utbud av olika typer av upplåtelseformer och bostäder som passar i olika skeden av livet.

Sverige befinner sig i ett besvärligt ekonomiskt läge där bostadsbyggandet minskat kraftigt till följd av omvärldsfaktorer som hög inflation och räntor som stigit snabbt. Den höga inflationen och stigande räntor har påverkat hushållens efterfrågan på bostäder och bidragit till höga produktions- och finansieringskostnader. Bostadsbyggandet har i hög grad påverkats av den svagare efterfrågan i ekonomin.

När det gäller situationen för personer i hemlöshet kan jag konstatera att Socialstyrelsen på uppdrag av regeringen har kartlagt hemlösheten i Sverige vart sjätte år sedan 1993. År 2022 fick Socialstyrelsen i uppdrag att inom ramen för den nationella strategin för att motverka hemlöshet 2022–2026 planera och förbereda en nationell hemlöshetskartläggning i syfte att ta reda på hemlöshetens omfattning och karaktär. Under 2023 har Socialstyrelsen genomfört kartläggningen genom två olika enkätundersök-

ningar. Socialstyrelsen kommer att redovisa resultatet av kartläggningen när myndigheten slutredovisar uppdraget senast den 1 februari 2024.

Med anledning av den fortsatt höga inflationen föreslås i budgetpropositionen för 2024 att det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag förlängs med ytterligare sex månader till och med den 30 juni 2024. Genom att förlänga den tillfälliga höjningen av bostadsbidraget når vi de barnfamiljer som har en svag ekonomi och därmed är särskilt utsatta för höjda levnadskostnader. För en barnfamilj kan det innebära upp till 2 100 kronor extra per månad.

Kronofogdens senaste statistik visar att antalet avhysningar har ökat de senaste åren och att allt fler barn berörs. Avhysningar kan i värsta fall leda till akut hemlöshet och långvarig utestängning från bostadsmarknaden. Det förebyggande arbetet är därför en viktig del i regeringens nationella hemlöshetsstrategi.

Kronofogdemyndigheten har i uppdrag att verka för att ett avhysningsförebyggande samarbete etableras med socialtjänst och hyresvärdar i samtliga kommuner.

Socialtjänsten har en viktig roll i att förebygga att personer och familjer blir avhysta från sin bostad, bland annat genom att samverka med hyresvärdar och erbjuda insatser till enskilda personer.

Att säkerställa lokala rutiner för hanteringen av ärenden när barn berörs av risk för avhysning är särskilt viktigt. I en vägledning som Socialstyrelsen har tagit fram får socialtjänsten stöd i hur de kan arbeta och samverka kring att förebygga avhysningar. Länsstyrelserna har också i uppdrag att under perioden för den nationella strategin 2022–2026 stödja kommunerna i deras arbete för att motverka hemlöshet

Socialstyrelsen har också i uppdrag att under perioden för den nationella strategin 2022–2026 fördela statsbidrag till kommuner för att stärka arbetet mot hemlöshet genom att starta eller utöka sitt arbete enligt metoden Bostad först. I uppdraget ingår även att ta fram nationellt metodstöd, utbildning och uppföljning vid implementering och vidareutveckling av Bostad först.

När det gäller studenters boende har både Boverkets bostadsmarknadsenkät och Sveriges Förenade Studentkårers årliga undersökning under flera år påvisat underskott på studentbostäder. Enligt kommunerna är det en hög efterfrågan på studentbostäder vid terminsstart, framför allt inför höstterminen, medan det under våren och sommaren är en betydligt lägre efterfrågan. Enligt Boverket har det de senaste åren funnits en trend där antalet kommuner som anger underskott har minskat något för varje år.

En åtgärd som regeringen vill vidta är att införa nya inkomstunderlag för bland annat bostadsbidrag som baseras på uppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationerna, så kallade månadsuppgifter, detta för att öka träffsäkerheten och minska risken för felaktiga utbetalningar, återkrav och skuldsättning. Regeringen har för avsikt att återkomma med förslag. Detta är i linje med vad Sveriges Förenade Studentkårer har fört fram.

Regeringen har även gett Boverket i uppdrag att ta fram förslag på betydande lättnader i byggkraven för studentbostäder. Syftet med uppdraget är att utreda möjligheterna att påtagligt minska kostnaderna vid byggandet av studentbostäder och möjliggöra ett ökat och mer differentierat utbud av dessa på kort och lång sikt. Uppdraget ska redovisas den 30 april 2024.

För att förbättra bostadsmarknaden långsiktigt behövs reformer för att åtgärda de strukturella problemen på bygg- och bostadsmarknaden som drabbar alla som behöver en bostad. Målsättningen är att öka tillgången på byggbar mark, förenkla byggreglerna, korta ledtider i plan- och byggprocessen och förbättra möjligheterna till eget ägande.

För att på kort sikt minska risken att byggnadsarbetare lämnar branschen har regeringen också aviserat att taket för rotavdraget tillfälligt ska höjas. De närmare villkoren framgår av en promemoria från Finansdepartementet som för närvarande är på remiss.

Anf. 189 EVA LINDH (S):

Fru talman! Känslan att komma hem till sitt eget hem, en plats där man kan slänga av sig kläderna och pusta ut, är en känsla som många känner igen – tyvärr allt färre.

Att ha ett hem är viktigt för oss alla – en bostad att komma hem till och förhoppningsvis känna sig trygg i. Det är därför som rätten till ett hem är omskriven i den svenska regeringsformen och anses vara en mänsklig rättighet.

Men ett år efter valet befinner sig Sverige i en byggkris. Bostadsbyggandet faller kraftigt över hela landet. Det har under det senaste halvåret minskat med 57 procent jämfört med föregående år. Det finns redan bostadsbrist i de flesta kommuner. Människor står i kö för att få en bostad. Och vi ser nu den största nedgången i bostadsbyggandet sedan 90-talskrisen. Och läget är verkligen allvarligt.

Denna inbromsning påverkas naturligtvis av inflationen och ränteläget. Det har bostadsministern sagt vid åtskilliga tillfällen. Men det går att göra någonting åt den. Det går att göra någonting åt inflationen och att också faktiskt ta sig an den bostadskris och den byggkris som vi nu befinner oss i. För jag antar att bostadsministern inte tänker överpröva det som finansministern säger. Finansministern har också vid flera tillfällen konstaterat att den socialdemokratiska politiken tar ansvar för inflationen – att vår budget tar ansvar för inflationen – så att det går att både hantera inflationen och se till att det byggs bostäder.

Man kan ha många synpunkter på och debatter om investeringsstödet. Men att ta bort investeringsstödet i detta läge i denna tid kan inte kallas för någonting annat än ansvarslost. Investeringsstödet har faktiskt varit avgörande för att många lägenheter har kunnat byggas. I Östergötland rör det sig om minst 1 300 bostäder. Det hade gjort skillnad i detta läge.

Jag förstår inte varför man slår ihop svaret på Adrian Magnussons och min interpellation. Men i detta svar säger bostadsministern, tvärtemot tidigare svar, att han verkligen förstår läget.

Men det som är så upprörande är att man, om man ser att det finns ett stort problem, att vi har en byggkris och att människor nu förgäves står i bostadskö, faktiskt inte agerar. För det gör man inte. Det finns inga förslag i budgeten, och det finns inga förslag om att på allvar ta tag i detta i de svar som bostadsministern har gett.

Nu ökar konkurserna med 33 procent i Östergötland. Tusentals människor står i bostadskö, och hemlösheten ökar. Och vi ser absolut ingenting. Sverige kan bättre än så här.

(Applåder)

Anf. 190 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Carlson för svaret.

Innan vi diskuterar statsrådets svar på interpellationen vill jag kortfattat bara säga att jag tror att detta kan bli en ganska spretig debatt. Det är lite anmärkningsvärt att man slår ihop en debatt om hemlöshet med en debatt om studentbostäder. Det är två viktiga frågor som nu ska diskuteras under samma paraply. Jag tycker att det är en lite konstig signal från regeringen till landets studenter att deras förmodligen största bekymmer inte ens för tjänar en egen debatt. Men regeringen ansvarar för sina egna signaler och äger dem.

Enligt en rapport från Sveriges Förenade Studentkårer 2023 om bostadssituationen för studenter är tio studentstäder rödlistade vad gäller tillgången till studentbostäder. Där finns några av de mest populära studentstäderna som Lund, Göteborg, Uppsala och Stockholm. Det är en brutal realitet att studenter tvingas tacka nej till drömutbildningar för att de inte får tag i en bostad, för att inte tala om den inverkan på måendet som det har att kanske tvingas hoppa runt bland förstahands-, andrahands-, tredjehands-, sjättehands- eller åttondehandskontrakt om de väl får tag i någon bostad eller typ något förråd att bo i.

Fru talman! Det råder en uppenbar brist på studentbostäder i detta land. Det råder också en situation med ökande hyror. Det gör på sina håll att det är svårt för studenter att hyra de bostäder som finns, om de nu finns. Det är alltså ett tveeggat svärd som svingas mot Sveriges studenter. Och detta svärd slår rakt mot studenternas drömmar.

Man skulle kunna tänka sig ett omfattande reformpaket för att komma till rätta med detta. Regeringen pratar gärna om behovet av fler ingenjörer och om att fler utbildar sig inom yrken där det råder brist. Statsministern har någon enstaka gång pratat om vikten av klassresor och så vidare. Men så är icke fallet, fru talman.

I svaret på interpellationen hänvisas det till ett uppdrag som regeringen har gett Boverket. Där nämns bland annat att Boverket fått i uppdrag att utreda lättnader i kraven avseende bostäders lämplighet för det avsedda ändamålet, tillgänglighet och användbarhet, skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö, avseende dags- och solljus samt skydd mot buller.

Hur många studentbostäder förväntar sig statsrådet att en sådan reform ska ge?

Det hänvisas också till en reformering av bostadsbidraget, som Sveriges Förenade Studentkårer har välkomnat, och att det ska införas ett månadsbaserat system för inkomstprövningen. Hur många studentbostäder förväntar sig statsrådet att en sådan reform ska ge?

Fru talman! Statsrådet nämner inte det som Sveriges Förenade Studentkårer efterfrågar först och främst i sin rapport från 2023 gällande studenters bostadssituation, och jag kan förstå varför. Det som efterfrågas är statliga stimulanser, riktade stimulanser mot just byggandet av studentbostäder för att kunna ge fler unga möjlighet att flytta hemifrån och för att kunna ge den där arbetargrabben i Åtvidaberg möjlighet att flytta till Lund för att bli ingenjör. Det är ju detta som har byggt det svenska samhället starkt, möjligheten för alla människor i detta land, oavsett klassbakgrund och annan bakgrund, att bygga sina drömmars liv.

Fru talman! Socialdemokraterna föreslår just ett riktat investeringsstöd till byggande av studentbostäder. Om regeringen nu är så avvisande till det mer omfattande investeringsstödet borde åtminstone ett smalare och mer riktat investeringsstöd kunna vara någonting som man kan titta på och som skulle kunna vara tilltalande.

Jag uppmanar regeringen att släppa de ideologiska skygglapparna, bryta sig ut ur marknads- och nyliberalismens tvångströja och ansluta sig till Socialdemokraternas förslag. Det hade varit ett enkelt och bra sätt att se till att det byggs fler studentbostäder från Lund och Malmö i söder till Kiruna och Luleå i norr.
(Applåder)

Anf. 191 AMALIA RUD PEDERSEN (S):

Fru talman! Precis som Adrian Magnusson sa har vi en akut bostads-situation i vårt land, och den drabbar inte minst Sveriges studenter.

Det finns enligt Sveriges Förenade Studentkårer ungefär 400 000 studenter just nu och endast 100 000 studentbostäder. Det är en ekvation som enligt statsrådet själv inte går ihop.

Många studenter vittnar om att de tackar nej till en studieplats för att det inte finns någonstans att bo eller för att hyran är alldeles för hög. Allt fler unga vuxna blir också beroende av att deras familj eller föräldrar har det gott ställt ekonomiskt när det gäller möjligheten att studera. Detta riskerar att resultera i en snedrekrytering av studenter där ens bakgrund och ekonomiska situation, inte ens betyg eller vilja att studera och få mer kunskap, får en avgörande roll.

I brist på trygga studentbostäder söker sig allt fler studenter till en väldigt osäker andra- och tredjehandsmarknad. På den marknaden blir kvinnliga studenter utsatta för sexism och tillfrågade om de kan tänka sig att betala i natura. Studenter med annan etnisk bakgrund än svensk vittnar om att det är ännu svårare för dem att få tillgång till en bostad då det förekommer strukturell diskriminering och rasism.

Fru talman! Helt ärligt – så här kan vi inte ha det i vårt land. Om vi på allvar vill vara en stark kunskapsnation både för studenter som bor och lever här nu och för studenter som vill flytta till Sverige måste politiken också agera. Regeringen måste agera och göra någonting. Det är faktiskt ni som har makten just nu, statsrådet. Regeringen och statsrådet kan inte se studenters berättelser som enskilda vittnesmål, utan man måste se att det är en del av ett strukturellt problem som endast löses genom en aktiv bostadsmarknad.

Därför undrar jag, fru talman: Kan statsrådet på allvar säga att man har en aktiv bostadspolitik just nu och att man är nöjd med den situation som Sveriges studenter befinner sig i? Vad kommer statsrådet i så fall att göra härnäst och under den tid han har kvar av mandatperioden för att förbättra situationen för Sveriges studenter?
(Applåder)

Anf. 192 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Ja, hemlöshet är tyvärr ett relativt stort problem i Sverige. Vi kan läsa i en av interpellationerna att berättelserna om problemen är många och borde höras även till Regeringskansliet. Det skriver ledamoten Eva Lindh i sin interpellation. Jag skulle vilja säga att problemen framför

allt inte är nya, så varför hördes det inte till Regeringskansliet tidigare? Det man kritiserar är hårt kopplat till de åtta år av förlorad bostadspolitik vi har genomlevt.

För mig är det viktigt att det finns ett starkt skyddsnet när det behövs, och just därför är det viktigt att vi inte slösar pengar på de människor som faktiskt har råd och möjlighet att själva bekosta sitt boende. Om medlen läggs på fel personer och fel saker finns det nämligen inga medel till dem som verkligen behöver dem. Jag anser att vi i stället ska stärka individer som verkligen behöver statens hjälp, men tyvärr var detta inte den rådande politiken under den tidigare regeringens tid.

I höst var civilutskottet på besök i Karlstad, där vi bland annat fick en rundvandring bland de nybyggda hus som byggts centralt och strandnära utanför Karlstad. Här pumpade alltså den tidigare regeringen in 550 miljoner i bostadssubventioner – detta för att hålla nere hyran för människor som i de allra flesta fall egentligen hade råd att betala för sitt eget boende. 550 miljoner kronor är ofattbart mycket pengar. Det är lika mycket som min hemkommun Örskelljunga lägger på både socialförvaltningen och utbildningsförvaltningen, alltså den totala kostnaden för hela kommunens verksamhet på dessa områden. Skulle man lägga till ytterligare 100 miljoner skulle man få hela kommunens budget.

Det värsta är dock inte att det i Karlstad har lagts 550 miljoner på boenden som ändå hade byggts, utan det värsta är att detta inte på något sätt är en unik felsatsning. Under hösten besökte jag Lund och det nya område som byggs upp kring forskningsprojektet Max IV och ESS. Även här är det ett av de absolut mest eftertraktade områdena i kommunen som har fått ett enormt bidrag för att hålla nere hyrorna – för människor som definitivt har råd att betala sitt eget boende.

Det är denna typ av felsatsning som gör att det inte finns pengar när det kommer till människor som verkligen behöver hjälp för att bekosta sitt boende. De är inte hjälpta av att man pumpar in hundratals miljoner i snygga lägenheter åt internationella forskare i Lund eller över en halv miljard i bostäder i centrala Karlstad. Det behövs ett stärkande av den enskilda individen så att denne kan efterfråga de lägenheter som redan finns på marknaden. Till detta behövs också mer långtgående insatser som exempelvis Bostad först.

Nedgången i bostadsbyggandet är allvarlig. Frågan ställdes här tidigare: Går det att göra något åt det? Man kan definitivt inte göra som Socialdemokraterna vill och bara pumpa in pengar i systemet. Det är inte att ta ansvar i det läge vi befinner oss i nu. Att stärka rotavdraget, som regeringen och vi föreslår, är en sådan del som man faktiskt kan göra. Men att pumpa in miljarder skulle givetvis påverka inflationen, och det är så långt ifrån ett ansvarstagande man kan komma i detta läge.

Anf. 193 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för tidigare svar och även interpellanterna för möjligheten att delta i denna angelägna debatt.

I över ett år har vi socialdemokrater larmat om en förestående kollaps i bostadsbyggandet, och nu står vi här med nattsvarta prognoser och rubriker. Bostadsbristen kommer att förvärras, och arbetsmarknaden kommer att hämmas av bristen på bostäder. Industriexpansioner hotas, och det är konkurser och arbetslöshet i byggsektorn. För varje yrkesarbetare som nu

försvinner från branschen blir det också svårare att få fart på byggandet längre fram.

I över ett år har vi socialdemokrater varnat för riskerna med att hela västvärlden nu rör sig bort från nollräntesamhället. Att vänta på att räntorna ska falla är naturligtvis ingen lösning alls på kort sikt, men det är nog ingen lösning på längre sikt heller. Det högre ränteläget är här för att stanna. Köpkraften hos hushållen är urgröpt för lång tid framöver.

Vi socialdemokrater genomdrev stöd till nyproduktion av hyresrätter med lägre hyresnivå även när räntorna var mycket låga och byggandet högt. 50 000–60 000 färdigställda bostäder per år under vår tid i regering är ändå rätt mycket mer än de 20 000 som nu prognostiseras. Den SD-styrda regeringen valde som sin första åtgärd att avskaffa investeringsstödet. Det måste vara ett av de mest illa tajmade ekonomisk-politiska besluten i vårt land de senaste decennierna. Vi socialdemokrater ser att staten tvärtom nu måste kliva fram i den nya situationen – inte backa utan kliva fram!

I dag har jag lyssnat på Andreas Carlson en hel eftermiddag och kväll. Talepunkterna är desamma, fru talman.

Regeringen säger sig ha målsättningen att öka tillgången på byggbar mark, men det är vi socialdemokrater som har förslaget om en ny samlad bostadsförsörjningslag – att kommunerna ska kunna åläggas planering och byggande och att de kommuner som överlåter bostadsförsörjningsansvaret till grannkommunerna inte ska kunna ta för givet att de kan räkna hem statens stöd för andra satsningar. Det är också vi som föreslår en nationell handlingsplan för bostadsförsörjning. Andreas Carlson tillsätter en översyn av strandskyddet – efter att, tillsammans med Sverigedemokraterna, under föregående mandatperiod ha röstat ned ett förslag om strandskydd som hade varit på plats denna dag.

Regeringen säger sig vilja förenkla byggreglerna, fru talman. Boverkets förslag om moderna byggregler initierades av en socialdemokratiskt ledd regering. Det är nu ute på remiss och har fått 1 400 remissvar, fru talman. Andreas Carlson har tillsatt en översyn av regler för studentbostäder.

Regeringen säger sig vilja korta leddiderna i plan- och byggprocessen, men vad jag vet har inga förslag lagts fram. Regeringen säger sig vilja förbättra möjligheterna till eget ägande av boende. Vi har föreslagit startlån. Regeringen har inte föreslagit något alls, vad jag vet.

Därtill har vi socialdemokrater föreslagit en statlig byggstimulans om 3 miljarder år 2024, statliga byggkrediter om 5 miljarder och bildandet av ett statligt fastighetsbolag. Vi har föreslagit att man ska undanta allmännyttan från lagen om offentlig upphandling.

Vi socialdemokrater säger som det är: Det är kris. Och vi föreslår det som krävs, fullt finansierat. Frågan, fru talman, är: Varför gör inte denna regering detta?

(Applåder)

Anf. 194 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Jag begärde ordet för att jag ville kommentera den sverigedemokratiska ledamotens inlägg. I normalfallet skulle jag kanske inte ha brytt mig om det. Men med tanke på att Sverigedemokraterna har ett avgörande inflytande på regeringspolitiken är det ändå intressant att få

reda på vad som ligger bakom den lite mer verserade version vi får höra från Andreas Carlson och vad som verkligen ligger bakom regeringspolitiken när Sverigedemokraternas representant tar till orda.

Det blir extremt tydligt, fru talman, att Sverigedemokraterna är helt ointresserade av att stärka bostadsbyggandet. Det var så fullständigt häpnadsväckande tydligt att det enda Sverigedemokraterna vill stärka är segregationen. De blir upprörda över tanken på att vanligt folk skulle ha råd att bo centralt i Karlstad. Det skulle vara ett problem för Sverigedemokraterna. Det är väldigt avslöjande. Lägre hyror tycker Sverigedemokraterna är ett problem. Det är viktigt att inte stödja fel personer. Tänk om det kommer in vanligt folk i attraktiva bostadsområden! Det skrämmer Sverigedemokraterna. Och tänk om det där vanliga folket kanske har ett namn som ledamoten inte kan uttala – vad vet jag?

Det ledande partiet i den här regeringen är helt ointresserat av att stärka bostadsbyggandet. Man är bara inne på att stärka segregationen. Det var ett väldigt tydligt besked från Sverigedemokraternas representant här i dag. Jag hoppas att Andreas Carlson kan svara på om han och regeringen också stöder den ambitionen. Men det var väldigt klagande att höra var Sverigedemokraterna står.

(Applåder)

Anf. 195 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Vad gäller Patrik Björcks fråga på slutet tror jag att Mikael Eskilandersson själv kan svara på den. Regeringen arbetar förstås med att bryta segregationen och öka integrationen. Det är en viktig uppgift, och jag tror att alla inser behovet av det. Det är inte direkt föremål för den här debatten, men jag vill ändå ta tillfället i akt att säga det.

Jag vill också säga att mitt intryck av Mikael Eskilandersson, när vi träffas inom ramen för samarbetspartiernas gemensamma samarbete, definitivt är att han är intresserad av att öka bostadsbyggandet. Vi har dock en tuff situation på bostadsmarknaden just nu som drabbar de allra mest utsatta, och med detta vill jag gå in på interpellanternas frågeställningar.

Jag gav ett utförligt svar i den första rundan, fru talman. Men låt mig utveckla det som gäller med Kronofogdens arbete. Kronofogdens senaste statistik visar att antalet avhysningar har ökat de senaste åren och att allt fler barn berörs. Avhysningar kan i värsta fall leda till akut hemlöshet och långvarig utestängning från bostadsmarknaden.

Det förebyggande arbetet är därför en viktig del i regeringens nationella hemlöshetsstrategi. Kronofogdemyndigheten har i uppdrag att verka för att ett avhysningsförebyggande samarbete etableras med socialtjänst och hyresvärdar i samtliga kommuner i Sverige. Socialtjänsten har en viktig roll i att förebygga att personer och familjer blir avhysta från sin bostad, bland annat genom att samverka med hyresvärdar och erbjuda insatser till enskilda personer.

Att säkerställa lokala rutiner för hanteringen av ärenden när barn berörs av risk för avhysning är särskilt viktigt, och i en vägledning som Socialstyrelsen har tagit fram får socialtjänsten stöd i hur de kan arbeta och samverka kring att förebygga avhysningar.

Länsstyrelserna har också i uppdrag att under perioden för den nationella strategin 2022–2026 stödja kommunerna i deras arbete för att motverka hemlöshet. Socialstyrelsen har i uppdrag att under perioden för den nationella strategin fördela 70 miljoner genom ett riktat flerårigt statsbidrag till kommunerna 2023–2026 genom att stärka arbetet mot hemlöshet genom att starta eller utöka sitt arbete enligt metoden Bostad först. Satsningen omfattade 30 miljoner kronor år 2022 och har alltså förstärkts genom regeringens budget och beslut från och med i år. I uppdraget ingår även att ta fram ett nationellt metodstöd, utbildning och uppföljning vid implementering och vidareutveckling av Bostad först.

Många hushåll har, som vi har varit inne på i debatten, fått ökade levnadsomkostnader. Boendekostnaderna är den enskilt största utgiftsposten för många hushåll. För att ge barnhushåll med låga inkomster extra resurser så att de får bättre förutsättningar och en något drägligare tillvaro har regeringen både förlängt och förstärkt det tillfälliga bostadsbidraget. Det här var någonting bra som den förra regeringen gjorde med bostadsbidraget, och regeringen har gjort det ännu bättre genom att förstärka det. För en barnfamilj kan det i dag innebära upp till 2 100 kronor extra per månad.

När det gäller studentbostäder frågade Amalia Rud Pedersen om jag är nöjd med situationen för Sveriges studenter. Nej, det är jag inte. Vi har ett underskott på bostäder, och vi har ett underskott på studentbostäder. Det behöver byggas fler studentbostäder för att Sverige ska kunna vara en kunskapsnation även i framtiden. Det är det stora syftet med uppdraget att utreda möjligheten att påtagligt minska kostnaderna för att bygga studentbostäder och att möjliggöra ett ökat och mer differentierat utbud genom de regelförenklingar som Boverket ska ta fram i den rapport som ska redovisas till mig senast den 30 april.

Anf. 196 EVA LINDH (S):

Fru talman! Köerna till bostäder är långa. Vi har unga som inte kan flytta hemifrån och skapa ett självständigt liv. Vi har kvinnor som inte kan lämna en våldsam partner och familjer som inte kan flytta till ett mindre boende när ekonomin blir svår. Som sagt: Berättelserna är många, och de borde höras även till den SD-styrda regeringen.

Det har inte gjorts någon kartläggning på länge. Jag är ändå glad över svaret att det nu kommer en sådan i februari kommande år. Men inget tyder på att hemlösheten har minskat, och det drabbar också, som bostadsministern har sagt, barnen. Barn blir vräkta. Det är en bakgrund till varför jag tycker att det är viktigt att diskutera bostadssituationen och hemlösheten i Sverige.

Jag vill kommentera bostadsministerns svar på interpellationen, och jag hoppas att ministern lyssnar. Jag tycker att det är magstarkt att, som bostadsministern flera gånger har gjort, säga att Socialdemokraterna inte gjorde tillräckligt. Man ser ju att det faktiskt är skillnad. Vi införde en nationell strategi mot hemlöshet, och det byggdes bostäder.

Vad görs nu? Det byggs inte bostäder. Även om man nu hänvisar till lite mer pengar till kommuner och till en strategi finns det ju inga bostäder att flytta in i eftersom regeringen inte ser till att bygga bostäder.

Det som bostadsministern sa i en tidigare debatt om att hålla i och hålla ut – är det verkligen detta man vill skicka ut till dem som står i kö till bostäderna? Är det detta man vill säga till de hemlösa – att de ska hålla i och hålla ut? Gång på gång säger man att man ser problemen, men man gör ingenting.

Så en kort kommentar till det som sades om barnbidragen och att det var bra. Vi höjde dem i en tidigare budget. Det var mot bakgrund av den situation som var då. Nu är den ekonomiska krisen mycket värre. Då borde man inte bara göra det som Socialdemokraterna gjorde i den tid som var då. Då borde man stärka ekonomin för de barnfamiljer som nu har det extremt tufft i den här ekonomiska situationen.

Jag vill vända mig till Sverigedemokraternas ledamot som deltar här i debatten. Jag tycker att det är så tröttsamt att Sverigedemokraterna hela tiden talar om hur fel det är på alla andras politik men aldrig om vad man själv vill göra. Det är tröttsamt.

Det sorgliga och det som till och med är ledsamt är att när det ges tid att ta en debatt här och diskutera den allvarliga bostadsbristen som är i Sverige hänger sig Sverigedemokraternas ledamot här åt att fokusera på vad Socialdemokraterna gör eller inte. Det verkar han väldigt upprörd över. Men situationen för människor i Sverige berörs inte.

Sedan måste man ställa frågan, precis som Patrik Björck var inne på: Vad innebär det att pengar läggs på fel saker? Innebär det att det är okej att vissa människor i Sverige är hemlösa? Jag önskar verkligen på allvar svar på det i den här debatten.

Anf. 197 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! I mitt första inlägg nämnde jag inte ens de städer som Sveriges Förenade Studentkårer listar som gula. Det är tio stycken. I fyra har situationen blivit sämre under 2023 än vad den var under 2022. Gula är att studenter kan erbjudas boende någon gång under höstterminen, i stället för de röda där läget är ännu allvarligare. Läget är alltså allvarligt för Sveriges studenter. Det blir allt svårare att få tag i en studentbostad.

Statsrådet har här i dag förklarat lite kort om regeringens påstådda reformagenda och har talat om lättnaderna i regelverket. Vad är det för lättnader, kan man fråga sig? Hur kommer de att falla ut i praktiken?

Jag talar gärna om Lund. Ska till exempel studenter i Lund bo längs med E22:an i bunkerliknande byggnader och andas in avgaser dagarna i ända? Är det vad som är tanken? Jag vet inte. Ska de kanske bo i skokartonger, mycket små lägenheter? Jag vet inte. Statsrådet lyfter i andra sammanhang fram Sveriges Förenade Studentkårers synpunkter. Just det här är inget som efterfrågas. Men regeringen kör på ändå.

Statsrådet har fått frågan om vad som ska göras fram till 2026. Det är bara att konstatera att det är väldigt tunt. Det är en reform som kan ge studentbostäder som ska redovisas 2024. Jag kan inte få en siffra på hur många bostäder departementet och statsrådet har räknat med när jag frågar efter det. Ingen vet vad det ska bli av detta. Studenter lever i ett bostadspolitiskt vakuum, och ingen vet vad som kommer att hända.

Jag måste lyfta fram frågan om lyx-roten. Vad har den att göra i interpellationssvaret? Jag kan inte förstå det. Det här är en fråga om studenters bostadssituation. Då lyfter man fram lyx-roten som något slags bostadspolitiskt instrument.

Var är studenterna som en masse kommer att byta marmorskivor i köken? Var är de någonstans? Jag har aldrig sett dem. Jag vet inte hur det var på statsrådets studietid. Men vi satt i varje fall inte och talade om att byta marmorskivor när jag pluggade, det kan jag lova.

Jag tycker nästan att det är provocerande att se den frågan dyka upp. Man talar om att det ska rädda byggnadsarbetare. Det kommer inte att rädda särskilt många byggnadsarbetare. Det kommer inte att se till att vi har byggnadsarbetare som inte blir arbetslösa. Vi kommer att ha byggnadsarbetare i drivor som är arbetslösa om ingenting görs. Det är inte så att vi kommer att ha en massa murare som kommer att byta marmorskivor i Danderyd, eller ha betongarbetare som plötsligt kommer att byta marmorskivor i Täby. De kommer att bli arbetslösa.

När regeringens bostadspolitik har slagit fullt ut mot Sveriges studenter kommer vi att ha en ännu svårare situation än vad vi har i dag. Det kommer inte att finnas några byggnadsarbetare som kan hjälpa till att bygga studentbostäder. Samtliga Sveriges studenter borde vara bekymrade. Jag är i varje fall bekymrad. Det kan jag intyga.

Statsrådet nämner inte fri hyressättning i sitt svar. Det får vi vara väldigt tacksamma för, eftersom det luftas ibland. Det vore förödande. Vi har redan i dag studentbostäder i vissa städer som studenter helt enkelt inte har råd att flytta in i. I frågestunden förra veckan uteslöt statsministern inte att ett sådant förslag hamnar på riksdagens bord. Vi får väl hoppas att vi aldrig ser röken av ett sådant förslag.

Studiekontroller är också något som har lyfts fram av Sveriges Förenade Studentkårer. Men det är inget som lyfts fram i statsrådets svar. Det är en ganska enkel åtgärd, kan man tycka, att se till att det bor studenter i studentbostäderna. Men det är ingenting som lyfts fram.

Klockan går. Mandatperioden kommer att gå fort. Vakuumet består. Var är reformerna, statsrådet Carlson?
(Applåder)

Anf. 198 AMALIA RUD PEDERSEN (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret på frågan!

Jag vill börja med att konstatera att för att vara en debatt om bostadspolitik för studenter är det ytterst lite politik som lyfts fram från statsrådets sida.

Precis som Adrian Magnusson var inne på klassificeras i den rapport som Sveriges Förenade Studentkårer har tagit fram kommuner som gröna, gula eller röda beroende på hur trygga bostäder för studenter som de har. Gröna studieorter är de som inom en månad kan erbjuda studenter bostäder. Gula är kommuner som under höstterminen kan erbjuda studenter en trygg bostadsform. Röda är de som inte någon gång under höstterminen kan erbjuda ett tryggt boende. Drygt 30 procent av Sveriges alla studenter bor i dag i ett grönt eller gult område medan en stor majoritet, 70 procent av alla studenter, bor eller egentligen vill bo i en röd studieort. De röda studieorterna återfinns i de största städerna. Det är städer där det i dag redan är en stor bostadsbrist och där bostadsbristen riskerar att förvärras ytterligare med dessa siffror.

Många kommuner i Sverige gör sitt yttersta för att fler studentbostäder ska byggas. Men som jag sa i mitt tidigare anförande måste bostadssituationen för studenter adresseras på nationell nivå och ses som ett nationellt problem.

Politik handlar om att prioritera. Statsrådet säger att han inte är nöjd med situationen för Sveriges studenter. Jag ställer min fråga ytterligare en gång: Vad har statsrådet tänkt att göra under den tid som är kvar på mandatperioden för att avsevärt förbättra studenters situation i Sverige? (Applåder)

Anf. 199 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag ska kanske börja med att bemöta Patrik Björcks och Eva Lindhs lite märkliga påhopp här om att jag skulle vara helt ointresserad av att stärka bostadsbyggandet och att jag inte skulle ta hänsyn till de hemlösa.

Om man lägger dessa summor på en halv miljard eller flera hundra miljoner på att bygga ett kvarter där det ändå hade byggts hus kan man undra vem det är som är ointresserad av att hjälpa de hemlösa.

Eva Lindh vill också ha svar på vad som menas med att lägga pengar på fel saker. Man lägger en halv miljard på ett kvarter som ändå hade byggts eller ett par hundra miljoner på några byggnader i Lund. Det är helt orimliga summor som har lagts ut för byggnader som med allra största sannolikhet hade byggts oavsett. Det hade blivit fler av dem som antagligen hade blivit bostadsrätter som ändå sålts. Men man kan inte tycka så illa om att människor äger sitt boende att man tar så enorma summor och kastar in det projektet. Sedan måste man dra ned på andra saker, och då har man inte pengar till dem som faktiskt behöver det. Det är där vi som politiker måste kunna prioritera det som är rätt sak framför det som är fel.

Vi hörde hur Markus Kallifatides slängde sig med 3 miljarder och 5 miljarder och miljard efter miljard. Hade Socialdemokraterna fått bestämma hade man pumpat in miljarder i systemet just nu, och då hade vi antagligen haft att vänta räntehöjningar eftersom Riksbanken måste stabilisera inflationen. Ytterligare räntehöjningar just nu hade nog varit bland det sämsta vi kunde få för att få fram fler bostäder.

Anf. 200 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! Till Mikael Eskilandersson kan jag säga att Socialdemokraterna har en fullt finansierad budgetmotion. Var så god att läsa innantill!

Politik handlar om prioriteringar, sa Amalia Rud Pedersen. Jag håller verkligen med, fru talman. För denna regering har det varit mycket angeläget med 50 miljarder i elstöd utan takbegränsning, vilket är helt tossigt. För denna regering har det varit mycket angeläget med generellt sänkt skatt på diesel. Det har varit så viktigt att vi kastar miljardbelopp i gapet på oljebolag. Inflationsskydd för höginkomsttagares inkomster har varit väldigt viktigt för denna regering. Höjda avdragsmöjligheter för städtjänster och byte av köksskivor har också högsta prioritet. Sänkt skatt på plastpåsar var också viktigt. Men när det gäller att hitta det som i sammanhanget är lite pengar för att hålla styrfart i bostadsbyggandet, till exempel för hemlösa, för studenter utan ärvda pengar och för industriarbetare som ska flytta till nya jobb på nya orter blir svaret: Nej, inga pengar!

Fru talman! Det finns inte en enda ekonom på jorden som på allvar hävdar att elstöden så som de har utformats, en generell dieselskattesänkning, rutavdragen eller för all del det tillfälligt höjda rotavdraget skulle vara samhällsekonomiskt bättre åtgärder än till exempel en riktad byggstimulans för studentbostäder – inte en enda.

Fru talman! Det skulle vara hederligare och bättre för vår demokrati om Andreas Carlson bara medgav att den här regeringen är okej med att bostadsbyggandet kollapsar. När vi inte målen så när vi inte målen. Det är väl så det är, infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson?
(Applåder)

Anf. 201 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Statsrådet Andreas Carlson var noga med att inte distansera sig från SD-ledamotens tydliga inställning att lägre hyror skulle vara ett problem. Jag noterar det. Statsrådet Andreas Carlson var också noga med att inte distansera sig från SD-ledamotens tydliga inställning att minskad segregation skulle vara ett problem. Jag lade märke till det.

Det här är allvarligt men inte oväntat. SD:s inflytande på regeringen skadar Sverige. Nu menade SD-ledamoten i sitt andra inlägg, där han skulle förtydliga sin ståndpunkt i bostadspolitiken, att bostadsrätter är svaret på höga hyror. Anser man det lever man i en helt annan verklighet än alla de som efterfrågar billiga och bra lägenheter.

Om bostadsrätter hade varit lösningen i bostadspolitiken hade vi inte haft någon bostadsbrist i Sverige. Men vi behöver en aktiv bostadspolitik för att erbjuda rimliga hyror och bra bostäder till vanligt folk. Det är det som vi socialdemokrater vill åstadkomma. Men det är också det som bostadsministern inte prioriterar och som SD-ledamoten aktivt motverkar.
(Applåder)

Anf. 202 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det behöver byggas fler studentbostäder i Sverige. Vi ser nu över regelverken och ska ta bort hinder som motverkar byggnation. Det är det som uppdraget till Boverket syftar till. Det ska inte behöva vara så att 20 procent av en studentlägenhet måste utgöras av en toalett. Beräkningar från branschen och studentbostadsföretagen visar att om måttkedian hall och badrum minskas med bara ett par decimeter kan uppskattningsvis 15–20 procent fler studentbostäder byggas. Jag har inte hört ledamöterna ta upp studentbostadsföretagens olika inspel i den här debatten. Men det skulle vara intressant att höra det, kanske vid ett annat tillfälle.

Jag är medveten om att det är ganska sent en måndagskväll här i kammaren, men det finns ingenting i förslagen som pekar på det som Adrian Magnusson säger om att studenter ska bo vid sidan av motorvägen och andas in avgaser. Däremot finns det i dag bullernivåer och bullerkrav. Bullernivåerna mäts i dag bland annat vid husets utsida på fasaden. Det handlar alltså inte endast om hurdant bullret är i själva lägenheten. Rimliga regeländringar ger mer och billigare byggande i andra lägen än vad som i dag är möjligt för studentbostäder, exempelvis campusnära.

Detta är två delar i den utredning som Boverket nu har i uppdrag att arbeta med att ta fram förslag kring.

Det skulle vara intressant att höra om det är så att Socialdemokraterna kommer att vara emot de här förslagen. Utredningen pågår fortfarande, men jag skulle tycka att det vore intressant om ledamöterna redan på förhand skulle avvisa förslag som uppskattningsvis skulle kunna göra att 15–20 procent fler studentbostäder byggs genom att man förenklar och förbättrar byggregler för just studentbostäder. Den frågan vill jag gärna ha svar på i den här debatten. Jag avkräver visserligen inte ledamöterna något svar; vi har majoritet i Sveriges riksdag för att genomföra förslag som förbättrar och förenklar och gör att vi kan bygga fler studentbostäder i Sverige.

När det gäller frågan om rot: Den här debatten handlar om bostads-situationen i Sverige; det är rubriken på en av interpellationerna. Rotavdraget är en konjunkturell åtgärd som kan rädda en del jobb i bostadssektorn, som är en hårt ansatt bransch just nu.

Ledamoten Patrik Björck tolkar hej vilt och fritt. Det står honom förstås fritt att göra det. Men det finns ingenting i det jag sa som på något sätt antyder att vi inte skulle arbeta för att förbättra integrationen i Sverige.

När det gäller investeringsstödet är det så att 40 procent av det gick till projekt som ändå hade byggts. Det är 10 miljarder kronor – detta enligt Hyresgästföreningens rapport. Det är pengar som behövs i välfärden och till kommunerna. Jag har nämnt socialtjänstens viktigaste roll.

Eva Lindh ställde en fråga om att inte bara fortsätta med det som gjorts utan stärka ekonomin för de barnfamiljer som har det tufft. Det är precis det vi gör. Vi förstärker bostadsbidraget och höjer det jämfört med den tidigare regeringen. Det är något som är mycket angeläget och som jag är väldigt stolt över. Det lättar trycket och ökar marginalerna något för de allra mest utsatta barnfamiljerna.

Anf. 203 EVA LINDH (S):

Fru talman! Jag kan bara konstatera att Sverigedemokraterna uppenbarligen inte tycker att byggkrisen och den rådande bostadssituationen är ett så stort problem.

Jag vill också vända mig till bostadsministern. Jag tackar för debatten. Jag tycker att det är viktigt att bostadsministern i sitt svar beskriver den svåra situation som råder i dag. Låt oss vara eniga om detta.

Med det sagt tycker jag ändå, även om det kanske är ett överord, att det känns lite löjligt att bostadsministern tar upp de här frågorna om byggstandard. Det är klart att vi är öppna för att titta på saker som förenklar. Men att säga att Socialdemokraterna lämnade ett tomt bord tycker jag faktiskt är upprörande.

När vi står i denna kammare och pratar om att hemlösheten ökar, att unga inte kan flytta hemifrån, att vi har tusentals i bostadskö och att vi har en byggkris som inte har varit värre sedan 90-talskrisen – och vi som var med då vet hur illa det var – och statsrådet då inte kan komma med något annat än lyx-rot känns i magen. Det är faktiskt upprörande – inte framför allt för mig, för jag har ett hem att gå till, men vi har många människor som inte har det. Det är just det som denna interpellation handlar om.

Att inte kunna komma med annat utan bara gång på gång konstatera att man ser problemet men inte gör något åt det tycker jag är sorgligt.

Anf. 204 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Statsrådet försöker bygga något slags konflikt mellan välfärdspolitiken och bostadspolitiken hos socialdemokratin. Vi lyckades satsa på både välfärden och bostadspolitiken när vi styrde. Den här regeringen klarar varken eller. Det tycker jag ändå att man behöver säga. Välfärden genomgår just nu ett stålbad, och bostadspolitiken är obefintlig.

I de bostadspolitiska debatterna blir det väldigt tydligt att den här regeringen företräder helt andra intressen än vad socialdemokratin gör. Så blir det i den här typen av frågor där man ser att bostadspolitiken är obefintlig och att det inte satsas på exempelvis studentbostäder. Man pratar om lyx-rot som om det var utbytta marmorskivor i rika Stockholmsförorter som ska rädda byggsektorn, och i sitt svar hänvisar statsrådet enbart till vad studentbostadsföretagen har föreslagit.

Det blir tydligt att den svenska högern företräder helt andra intressen än vad socialdemokratin gör. Jag tycker att det är någonting som man behöver beakta om man tittar på den här debatten.

Samtidigt som vi ser att byggandet av studentbostäder minskar kraftigt 2023 och det hänvisas till att studenter ska få en sämre bostadssituation för att det ska kunna byggas fler studentbostäder luftar borgerliga ungdomsförbund idéer om terminsavgifter. Någonstans där ser man hur tydligt det är att denna regering representerar helt andra intressen än vad socialdemokratin gör.

Som Markus Kallifatides sa: Det är ärvda pengar som i framtiden kommer att avgöra om du kan plugga på universitet eller inte. Då behöver man i och för sig inte införa terminsavgifter, för då är det redan segregerat.

Jag tycker att det har blivit väldigt tydligt i kväll att den här regeringen representerar helt andra intressen, nämligen intressena hos en liten, privilegierad grupp.

(Applåder)

Anf. 205 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Intressen, säger Adrian Magnusson. 15–20 procent fler studentbostäder kan byggas med de förenklingar och förbättringar i regelverk som regeringen har tillsatt en utredning för att utreda och som Boverket nu har i uppdrag att ta fram.

Det sägs i debatten att det inte satsas på studentbostäder, men den regelförenklingen och de förslagen kommer att presenteras för regeringen. Vi kommer förstås att bereda dem och lyssna på olika ”intressen”, som Adrian Magnusson kallar dem. Men givetvis är det huvudsakliga intresset här att öka bostadsbyggandet, att få fler studentbostäder byggda i Sverige och att ta tag i de strukturproblem som har byggts upp under lång tid. Några av dessa problem är de här kraven som gör att man inte kan bygga, som branschen pekar på, 15–20 procent fler studentbostäder. Det är någonting som vi nu tar tag i.

Jag uppskattar engagemanget och hoppas att vi ska kunna få ett stort stöd för de förslag som vi kommer att lägga fram. Självklart behöver det byggas fler studentbostäder för att Sverige ska vara en kunskapsnation även i framtiden.

Eva Lindh tar upp att vi är eniga om den svåra situationen. Ja, det är vi. Jag beskrev den i mitt svar, och vi har varit inne på den i den här debatten. Ni känner till det engagemang som jag har, och jag uppskattar ert

Prot. 2023/24:46
11 december

Svar på
interpellationer

engagemang och den dialog som vi har. Och ni behöver inte vara oroliga: Vi arbetar för fullt med de reformer som kanske borde ha varit på plats tidigare. Då hade vi varit i ett bättre läge. Men när det gäller att förstärka arbetet mot hemlöshet, med uppdrag till Kronofogden och Socialstyrelsen tillsammans med det förstärkta bostadsbidraget för 110 000 barnfamiljer, fortsätter vi förstås detta arbete, som är särskilt angeläget i en tuff tid för Sverige.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 29 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 8 december

2023/24:287 Satsningar på järnväg mellan Oslo och Stockholm

av *Gunilla Svantorp* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2023/24:288 Skolsituationen för elever med NPF

av *Linus Sköld* (S)

till statsrådet *Lotta Edholm* (L)

2023/24:289 Sanktioner mot Ryssland

av *Tomas Eneroth* (S)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:290 Rättssäkerheten för barn och unga inom Sis

av *Martina Johansson* (C)

till statsrådet *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

2023/24:291 Att göra människor statslösa

av *Samuel Gonzalez Westling* (V)

till justitieminister *Gunnar Strömmer* (M)

2023/24:292 Förändrat målår för ny gotländsk energiförbindelse

av *Hanna Westerén* (S)

till energi- och näringsminister *Ebba Busch* (KD)

§ 30 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 8 december

2023/24:359 Eventuell förlängning av pausen av vattenkraftens miljöprövning

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet *Romina Pourmokhtari* (L)

2023/24:360 Snöröjning på landets riks- och länsvägar

av *Adrian Magnusson* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2023/24:361 Venezuelas agerande gentemot Esequiba

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:362 Nationell strategi för dyslexi

av *Niels Paarup-Petersen* (C)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2023/24:363 Humanitär vapenvila i Gaza

av *Johan Büser* (S)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:364 Norra Sverige i regeringen

av *Linus Sköld* (S)

till statsminister Ulf Kristersson (M)

2023/24:365 Retorikens påverkan på regeringens arbete

av *Linus Sköld* (S)

till statsminister Ulf Kristersson (M)

2023/24:366 Laddinfrastruktur vid konfliktåtgärder

av *Elisabeth Thand Ringqvist* (C)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:367 Rättsmedicinalverkets tillgång till uppgifter i Nationell patientöversikt

av *Carina Ödebrink* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

Prot. 2023/24:46

11 december

§ 31 Kammaren åtskildes kl. 22.15.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till ajourneringen kl. 12.58,

av andre vice talmannen därefter till och med § 14 anf. 70 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 18 anf. 100 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 23 anf. 144 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Meddelande om frågestund	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar	1
§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 4 Ärenden för bordläggning	2
§ 5 Svar på interpellation 2023/24:176 om förutsättningar för höginnovativa bolag att växa och skala upp	2
Anf. 1 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	2
Anf. 2 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	3
Anf. 3 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	4
Anf. 4 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	5
Anf. 5 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	7
Anf. 6 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	8
Anf. 7 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	8
§ 6 Svar på interpellation 2023/24:201 om elbrist på grund av Norrländssatsningarna	9
Anf. 8 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	9
Anf. 9 ELSA WIDDING (-)	10
Anf. 10 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	12
Anf. 11 ELSA WIDDING (-)	13
Anf. 12 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	14
Anf. 13 ELSA WIDDING (-)	15
Anf. 14 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	15
§ 7 Svar på interpellation 2023/24:202 om strukturella problem för vindkraften	16
Anf. 15 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	16
Anf. 16 ELSA WIDDING (-)	17
Anf. 17 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	18
Anf. 18 ELSA WIDDING (-)	19
Anf. 19 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	20
Anf. 20 ELSA WIDDING (-)	21
Anf. 21 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	21
§ 8 Svar på interpellation 2023/24:266 om fordonsindustrins produktion av ellastbilar	22
Anf. 22 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	22
Anf. 23 ISAK FROM (S)	23
Anf. 24 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	24
Anf. 25 ISAK FROM (S)	25

Anf. 26 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	25
Anf. 27 ISAK FROM (S)	26
Anf. 28 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	27
§ 9 Svar på interpellation 2023/24:267 om välfärds kriminalitet inom hälso- och sjukvård	27
Anf. 29 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	27
Anf. 30 KARIN RÅGSJÖ (V).....	29
Anf. 31 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	30
Anf. 32 KARIN RÅGSJÖ (V).....	31
(forts.).....	32
Ajournering.....	32
Återupptaget sammanträde	32
§ 9 (forts.) Svar på interpellation 2023/24:267 om välfärds kriminalitet inom hälso- och sjukvård	33
Anf. 33 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	33
Anf. 34 KARIN RÅGSJÖ (V).....	34
Anf. 35 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	34
§ 10 Svar på interpellation 2023/24:261 om fritidshem för alla.....	35
Anf. 36 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	35
Anf. 37 MATS WIKING (S).....	36
Anf. 38 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	37
Anf. 39 MATS WIKING (S).....	37
Anf. 40 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	38
Anf. 41 MATS WIKING (S).....	38
Anf. 42 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	39
§ 11 Svar på interpellation 2023/24:270 om regeringens skolpolitik och betygssystemet	39
Anf. 43 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	39
Anf. 44 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	40
Anf. 45 NIKLAS SIGVARDSSON (S).....	41
Anf. 46 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	42
Anf. 47 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	43
Anf. 48 NIKLAS SIGVARDSSON (S).....	44
Anf. 49 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	45
Anf. 50 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	45
Anf. 51 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	46
§ 12 Svar på interpellation 2023/24:132 om bakgrundskontroll av personal inom offentlig sektor.....	46
Anf. 52 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	46
Anf. 53 LUDVIG ASPLING (SD).....	47
Anf. 54 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	48
Anf. 55 LUDVIG ASPLING (SD).....	49
Anf. 56 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	50
Anf. 57 LUDVIG ASPLING (SD).....	51

Anf. 58	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	52
§ 13 Svar på interpellation 2023/24:144 om terrorsympatier		
inom riksdagspartier 53		
Anf. 59	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	53
Anf. 60	TOBIAS ANDERSSON (SD)	54
Anf. 61	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	55
Anf. 62	MATTIAS VEPSÄ (S)	56
Anf. 63	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	57
Anf. 64	TOBIAS ANDERSSON (SD)	58
Anf. 65	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	59
Anf. 66	MATTIAS VEPSÄ (S)	60
Anf. 67	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	60
Anf. 68	TOBIAS ANDERSSON (SD)	61
Anf. 69	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	62
§ 14 Svar på interpellation 2023/24:161 om kunskaperna		
inom rättsväsendet om brott mot hbtqi-personer 63		
Anf. 70	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	63
Anf. 71	ANNA WALLENTHEIM (S)	64
Anf. 72	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	65
Anf. 73	ANNA WALLENTHEIM (S)	66
Anf. 74	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	66
Anf. 75	ANNA WALLENTHEIM (S)	67
Anf. 76	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	68
§ 15 Svar på interpellation 2023/24:218 om		
hyressättningssystem 69		
Anf. 77	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	69
Anf. 78	ALIREZA AKHONDI (C)	70
Anf. 79	MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	70
Anf. 80	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	71
Anf. 81	ALIREZA AKHONDI (C)	72
Anf. 82	MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	73
Anf. 83	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	74
Anf. 84	ALIREZA AKHONDI (C)	75
Anf. 85	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	75
§ 16 Svar på interpellation 2023/24:225 om längre		
tidsbegränsade straff 76		
Anf. 86	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	76
Anf. 87	RASMUS LING (MP)	77
Anf. 88	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	77
Anf. 89	RASMUS LING (MP)	78
Anf. 90	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	79
Anf. 91	RASMUS LING (MP)	80
Anf. 92	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	81
§ 17 Svar på interpellation 2023/24:243 om att göra svenska		
medborgare statslösa 82		
Anf. 93	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	82
Anf. 94	RASMUS LING (MP)	83
Anf. 95	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	84
Anf. 96	RASMUS LING (MP)	85
Anf. 97	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	86

Anf. 98 RASMUS LING (MP).....	87
Anf. 99 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	88
§ 18 Svar på interpellation 2023/24:255 om missbruk av lustgas.....	88
Anf. 100 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	88
Anf. 101 EWA PIHL KRABBE (S).....	89
Anf. 102 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	90
Anf. 103 EWA PIHL KRABBE (S).....	91
Anf. 104 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	91
Anf. 105 EWA PIHL KRABBE (S).....	92
Anf. 106 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	92
§ 19 Svar på interpellation 2023/24:263 om Sveriges narkotikapolitik	92
Anf. 107 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	92
Anf. 108 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	93
Anf. 109 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	94
Anf. 110 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	95
Anf. 111 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	95
Anf. 112 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	96
Anf. 113 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	97
§ 20 Svar på interpellation 2023/24:264 om elitidrotten.....	97
Anf. 114 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	97
Anf. 115 ANNA WALLENTHEIM (S).....	98
Anf. 116 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	99
Anf. 117 ANNA WALLENTHEIM (S).....	100
Anf. 118 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	101
Anf. 119 ANNA WALLENTHEIM (S).....	102
Anf. 120 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	103
§ 21 Svar på interpellation 2023/24:272 om hedersförtryck bland pojkar	104
Anf. 121 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	104
Anf. 122 SARA GILLE (SD).....	105
Anf. 123 MONA OLIN (SD).....	106
Anf. 124 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	107
Anf. 125 SARA GILLE (SD).....	108
Anf. 126 MONA OLIN (SD).....	109
Anf. 127 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	109
Anf. 128 SARA GILLE (SD).....	110
Anf. 129 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	111
§ 22 Svar på interpellation 2023/24:273 om våld i nära relationer bland unga	111
Anf. 130 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	111
Anf. 131 SARA GILLE (SD).....	112
Anf. 132 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	113
Anf. 133 SARA GILLE (SD).....	114
Anf. 134 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	115
Anf. 135 SARA GILLE (SD).....	115
Anf. 136 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	116
§ 23 Svar på interpellation 2023/24:143 om planering av ny järnväg mellan Göteborg och Borås.....	116

Anf. 137	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	116
Anf. 138	ANDERS ÅDAHL (C)	117
Anf. 139	NIKLAS SIGVARDSSON (S)	118
Anf. 140	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	119
Anf. 141	ANDERS ÅDAHL (C)	120
Anf. 142	NIKLAS SIGVARDSSON (S)	121
Anf. 143	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	121
Anf. 144	ANDERS ÅDAHL (C)	122
Anf. 145	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	123
§ 24	Svar på interpellation 2023/24:208 om krisen i byggindustrin och dess påverkan på arbetsmarknaden	124
Anf. 146	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	124
Anf. 147	SERKAN KÖSE (S)	124
Anf. 148	MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	125
Anf. 149	LEIF NYSMED (S)	126
Anf. 150	SOFIA AMLOH (S)	127
Anf. 151	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	128
Anf. 152	SERKAN KÖSE (S)	129
Anf. 153	MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	130
Anf. 154	LEIF NYSMED (S)	131
Anf. 155	SOFIA AMLOH (S)	131
Anf. 156	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	132
Anf. 157	SERKAN KÖSE (S)	133
Anf. 158	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	133
§ 25	Svar på interpellation 2023/24:209 om stark järnväg för ökad försvarsförmåga	134
Anf. 159	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	134
Anf. 160	LARS ISACSSON (S)	135
Anf. 161	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	135
Anf. 162	LARS ISACSSON (S)	136
Anf. 163	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	137
Anf. 164	LARS ISACSSON (S)	138
Anf. 165	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	139
§ 26	Svar på interpellation 2023/24:219 om redovisningsregler	139
Anf. 166	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	139
Anf. 167	ALIREZA AKHONDI (C)	140
Anf. 168	MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	140
Anf. 169	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	141
Anf. 170	ALIREZA AKHONDI (C)	142
Anf. 171	MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	143
Anf. 172	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	143
Anf. 173	ALIREZA AKHONDI (C)	144
Anf. 174	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	145
§ 27	Svar på interpellation 2023/24:241 om åtgärder för att öka byggandet och rädda träindustrin	145
Anf. 175	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	145
Anf. 176	PATRIK BJÖRCK (S)	146
Anf. 177	MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	147
Anf. 178	NIKLAS SIGVARDSSON (S)	148

Anf. 179 LEIF NYSMED (S).....	149	Prot. 2023/24:46
Anf. 180 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	150	11 december
Anf. 181 PATRIK BJÖRCK (S)	150	-----
Anf. 182 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	151	
Anf. 183 NIKLAS SIGVARDSSON (S).....	152	
Anf. 184 LEIF NYSMED (S).....	152	
Anf. 185 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	153	
Anf. 186 PATRIK BJÖRCK (S)	154	
Anf. 187 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	154	
§ 28 Svar på interpellationerna 2023/24:259 och 268 om		
bostadssituationen i Sverige	155	
Anf. 188 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	155	
Anf. 189 EVA LINDH (S)	157	
Anf. 190 ADRIAN MAGNUSSON (S)	158	
Anf. 191 AMALIA RUD PEDERSEN (S).....	159	
Anf. 192 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	159	
Anf. 193 MARKUS KALLIFATIDES (S).....	160	
Anf. 194 PATRIK BJÖRCK (S)	161	
Anf. 195 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	162	
Anf. 196 EVA LINDH (S)	163	
Anf. 197 ADRIAN MAGNUSSON (S)	164	
Anf. 198 AMALIA RUD PEDERSEN (S).....	165	
Anf. 199 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	166	
Anf. 200 MARKUS KALLIFATIDES (S).....	166	
Anf. 201 PATRIK BJÖRCK (S)	167	
Anf. 202 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	167	
Anf. 203 EVA LINDH (S)	168	
Anf. 204 ADRIAN MAGNUSSON (S)	169	
Anf. 205 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	169	
§ 29 Anmälan om interpellationer.....	170	
§ 30 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	170	
§ 31 Kammaren åtskildes kl. 22.15.....	171	